

נאזר בגבורה

מ"ח קנייני תורה

ומסתת חייו של גבריאל חוטר היליד

נאזר בגבורה

גַן בְּעֵדֶן שְׁנוֹתָר נְעוֹל

בָּאָר נְוָבָע שְׁנָחָתָם

רָאשׁ תִּפְאָרָת שֶׁלֹּא נְמַשָּׁח

יִין מְשׁוּבָח שֶׁלֹּא נְמַזָּג

אִישׁ תּוֹרָה שָׁאִירָס וְלֹא לְקָח

לְבָטְהָוָר שְׁנָשְׁבָּר

חוֹטָר מְנֻזָּע אֶל שְׁנָגְדָע בָּגְבוּרָתוֹ

המערכת: יוסף (ספי) חוטר

ציון עוקשי

שרה פוקס

יהודית קורן

עיצוב גרפי: רוי פלדמן

תימלול הספרים: רוזי זהורה

אנו מודים לבורא עולם, ולכל שלוחו.
לכל מי שעוזר והשתתף בהוצאה הספר,
החול מאיסוף הרעיזנות, הספריות והמאמרים,
ועד להדפסתו.

©

הספר יצא לאור בהוצאה מדרשת גבריאל,
והורפס בדפוס "דורות", ירושלים

ניתן להציג את הספר באתיה:

או אצל משפחת חוטר בטלפון: 04 - 6960029

צילום השער: מראה השקיעה בעת הזריחה של גבריאל. הצלם: יגאל הנקין.

הוצאה שנייה: אירן התשס"ד

תוכן העניינים

9	פתח 'דברים'
11	סיפור חייו של גבריאל
14	א. בתלמוד / הרב חיים דרוקמן
23	ב. בשמיות הארץ / הרב אמרית קולא
29	ג. בעריכת שפטים / רון שליפר
36	ד. בביון הלב / הרב שמואל לורנץ
49	ה. בשכלות הלב / פרופ' אלחנן מאיר
56	ו. באימה / הרב חגי סופר
60	ז. ביראה / הרב בנימין קלמנזון
68	ח. בענווה / הרב ראה"ם הכהן
78	ט. בשמחה / הרב נריה מנצור
85	י. בשימוש חכמים / הרב שלמה ריסקין
89	יא. בדיבוק חבאים / הרב יוחאי רוזימני
98	יב. בפלפול התלמידים / בנימין בהגון
106	יג. בישוב / הרב גבריאל גולדמן
111	יד. במקרא / אייל בן אליהו
117	טו. במשנה / הרב שמואל אריאל

125	טו. במייעוט שינה / ר' יואל בן הרוש
135	יז. במייעוט שיחה / הרב צבי בمبرגר
141	יח. במייעוט תענוג / הרב משה ראובן בינשטיין
148	יט. במייעוט שחוק / הרב חיים סבתו
154	כ. במייעוט דרך ארץ / הרב דוד בןazon
160	כא. בארכ אפיקים / הרב חברון שליה
167	כב. בלב טוב / הרב ראובן גראדנר
176	כג. באמונה חכמים / הרב נחום אליעזר רבינוביץ
189	כד. בקבלת הייסורים / הרב מנחם פרומן
197	כה. המכיר את מקומו / איל אלפה
205	כו. השמח בחלקו / הרב יצחק לוי
211	כו. העושה סייג לדבריו / רותי ועווזי זימן
216	כח. אינו מחזיק טוביה לעצמו / בועז אורדמן וזאב גינזבורג
221	קט. אהוב / עוזיאל פוקס
226	לו.ओהוב את המקום / הרב יעקב נגן (גונק)
233	לא. אהוב את הבריות – אהוב את הצדקות / הרב יוסף פרנקל
243	לב. אהוב את התוכחות / הרב אלישע ישילצקי
254	לג. אהוב את המישרים / הרב דניאל דוב הכהן סטבסקי

267	לך. מתרחק מן הכבוד / דוד נתיב
272	לה. לא מגnis לבו בתלמידו / חיים חוטר
279	לו. אין שמח בהוראה / הרב אברהם שר שלום
285	לו. נושא בעול עם חברו / פרחיה (פיקי) אפטער
294	לח. מכריינו לך זכות / הרב מרדכי אלון
301	לט. מעמידו על האמת / הרב דוד פוקס
309	מ. מעמידו על השלום / נגה הכהן
312	מא. מתישב לבו בתלמידו / אליע שайнפלד
323	מב. שואל ומשיב / עמנואל ורהפטיג
328	מג. שומע ומוסיף / יוסף חוטר
333	מד. הלומד על מנת ללמד / ציון עוקשי
340	מה. הלומד על מנת לעשות / בן ישע חוטר
347	מו. המחכים את רבו / תומר שופר
353	מז. המכונן את שמוועתו / הרב יובל ואדי
357	מח. האומר דבר בשם אומרו / ר' יהודה מורג
365	שמות המשתתפים בקובץ

גדולה תורה יותר מן הכהונה ומן המלכות, שהמלכות נקנית בשלשים מעלות,
והכהונה - בעשרים וארבע, והתורה נקנית באربعים ושמונה דברים:
בתלמוד, בשמיית האוזן, בעריכת שפטאים, בבינה הלב,
בשכלות הלב, באימה, ביראה, בענווה, בשמחה, בשימוש
חכמים, בדקוק חברים, ובפלפול התלמידים, ביישוב,
במקרא, במשנה, במיעוט שנייה, במיעוט שיחה, במיעוט
העונג, במיעוט שחוק, במיעוט דרך ארץ, בארך אפיים, בלבד
טוב, באמונות חכמים, ובקבלה הייסורין.

המכיר את מקומו, והשם בחילקו, והעשה סיג לדבריו, ואני
מחזיק טובה לעצמו, אהוב,ओהבת את המקום, אהוב את
הבריות, אהוב את הצדקות, אהוב את התוכחות, אהוב את
המישרים, מתרחק מן הכבוד, ולא מגיס לבו בתלמידו, ואני
שמע בהוראה, נושא בעל עם חברו, מכריעו לנכף זכות,
מעמידו על האמת, מעמידו על השלום, מתישב לבו
בתלמידו, שואל ומשיב, שומע ומוסיף, הלומד על מנת למד,
והלומד על מנת לעשות, המচכים את רבו, והמכזון את
শמולעה, והאומר דבר בשם אומרו.

הא למדת, שכל האומר דבר בשם אומרו מביא גואלה לעולם, שנאמר "ויתאמר
אסתור למלך בשם מרודכי".

(אבות פרק ו, משנהיות ה')

קנין תורה / הרב נריה מנצור

התורה בגבורה ניתנה. הופעת אור מצוחצת מעולם עליון הפוגש את האדם בתקויות הארץ. זהה תקوت האדם ועינונו להיפגש במה שקדם לבריאה ומעמידה, במה שהוא עין העולם וסודו - "הסתכל באוריות וברא עלמא". נחר גדול זה המשקה את העולם מתפרט לאربיעים ושמונה פלגים המביאים את הטוב הנוצחי אל כל חלקי האדם, וזהו אושרו. ציריך האדם להכין עצמו אל קניין זה. יש אשר פקידה זו תזיק ותעשה לו סם מוות - "זכה - צורפתו לחיים, לא זכה - צורפתו למוות". נתבע האדם לזכוך עצמו ולהכנת כל הנפש לקליות האור העליון על כל ארבעים ושמונה קניינו. בנגד כל קורתוב של אור הבא. מלמעלה מזוך האדם עצמו מלמטה, ובאה התורה ומעטרתו בזיו תפארה.

פתח 'דברים'

פתח לפרק פירוש והגות של ארבעים ושמונה 'דברים' שהתורה נקנית בהם. פתח ל'דברים' שיטפחו חברים ובני משפחה על גבריאל.

הרעيون להוציא ספר זיכרון לגבריאל ה"ד הוביל כמעט באופן טבעי לפרק 'קניין תורה' המכיל את ארבעים ושמונה המידות ('דברים' בלשון הבריאתא) שבוחן נקיות תורה. ספר 'מידות' הולם להפלייא את אישיותו של גבריאל, זהו ספר המתחבר אליו לפי מידתו ולפי מידותיו.

חברו לספר זה ארבעים ושמונה כתובים: רבנים ומוראים, שכנים ומכרים, בני משפחה וחברים; הם באו מתחומי תורה שונים: מקרא והגות, תלמוד והלכה, קבלה וסוד. כל כתוב התמקד בתיאורה של אחת המידות, ומה אמרים נכתבו בסוגנותות שונות: לשון רבנית ולשון מחקרית, לשון בית מדרש ולשון חולין.

המידות המתוארות עוסקות במגוון דרכי ההתנהגות של האדם ובדריכים הדיזיקטיבים למדור תורה, ומן הנמנע שלא תהיה ביןיהם זיקה ריעונית ואפילו חפיפה שבניתות. משום כך נמצא גם בין כתוביו המאמרים, שלא ידעו איש על רעהו, ריעונות שחזרים.

בין מאמר למאמר שולבו קטועי סיפורים על גבריאל. אלה הם רק מעט מכל מה שסופר ונאסף בכתב ובבעל פה משך השנה. נעשה ניסיון ליצור מידה של קשר פנימי בין המאמר לסיפורים הנלוים אליו, אך מטבע הדברים סיפור יכול להתאים לכמה מאמרים, וריעונות של מאמר אחד יכולים להוביל כמה סיפורים. במהלך הסיפורים שולבו קטיעות מהחברתו של גבריאל, בה נהג לרשום חשבון נפש. אלו אמירות קצרות

שייעוד לעצמו, ועל כן فهو מובנות, אך ניתן לראותן ולהתרשם מהן על העובדה הפנימית שגבריאל עשה.

כעורכים לא רצינו לפגום ברכגוניות הסגנוןית והרעיוןית, כי יש משחו בסגנוןיות זו החולם את דמותו המיווזית של גבריאל ואת דרך התהווותו של ספר זה. התערבנו רק כשהתבקש להבהיר ניסוח, לנכש סטיות פנימיות, לחדר משפט עמוס, לתקן סיוכות לשון ולאחד דרכי כתיב ומראי מקומ. ביחוד אמרור הדבר בחלק היסיפורים. אלה נשארו בצורת בראשית שלהם כדי לשמר את החוויה ואת הזיכרון. אנו מבקשים להודות מעומק אדיל בא לכל הכותבים והმטפרים על נכונותם ועל טרחותם, ומתנצלים אם לא כיוונו במשחו לדעתו של מי מהם. עוד רבים היו שותפים לספר זה ותקצר חוריעה מלמנותם. hei yislem shcar colom.

העורכים

גבריאל, בן אילין וחימם, אחיהם של בן-ישי, ספרי, מיכל, אורית ואבייחי, נולד בכפר אדומים, ליד ירושלים, בכ"ז בניסן תשמ"ה (18.04.1985). גבריאל גדל בכפר אדומים – התגורר בתו של בית ספר יסודי, ומנהלים חיים משותפים. נולדו כונה "ילד מושלם", שכן תמיד הקשיב לזולתו, הפעיל שיקול דעת לפני שפועל, והסתדר היטב עם כל אחד. מגיל צעיר הוא נחשב לבוגר מבני גילו, סקרן ופיקח שלא ידע שובע בלימודיו. מלבד הלימודים הסדריים למד גבריאל בשיעורי מדע ואומנות לאחר שעונות הלימודים – הכל עניין אותו. מוריו נהגו לומר להוריו כי הם חלמו שהוא יהיה להם בן כמו גבריאל. הוא היה התלמיד האידיאלי – תאב ללמידה, מכבד את זולתו ומכונן תמיד להושיט יד לעזרה.

בנוסף ללימודיו בבית הספר, החל גבריאל ללמידה שיעורים אצל הרב דאובן גראדנר והוא משתתף בשיעורי היהדות למבוגרים. מגיל צעיר במיוחד הוא נהג לקרוא כדי לילה את ספרי התנ"ך עם אביו. הם קראו

בתנ"ך באופן שיטתי ודרנו יחד בספרורים. גבריאל למד לקרוא בספר על פי המסורת התיכונית.

מוסיקה היא מילת מפתח בבית משפחחת חוטר. לגבריאל היה קול נפלא והוא שר יחד עם אחיו. ככל שהתבגר, היה יכול להפיק צלילים ולחיקות כלי נגינה רבים בפיו. הוא גם עיבד זמירות של שבת ללחנים האהובים על בני המשפחה.

גבריאל הצעיר בחניך לתנועת הצופים הדתיים. כהרגלו שש לעוזר, והיה תמיד הראשון ששבח והתנדב. גבריאל גם לימד ילדים רבים בעצמו – עולים חדשים, וכל אחד שנזקק לתגובה בליקודים. תמיד היו תלמידים שחיכו לו בפתח בית הוורין, וזאת כשהוא עצמו היה רק בן שתים עשרה.

גבריאל סיים בפעם הראשונה את ששה סדרי משנה בהגיעו לגיל מצוות. הוא דילג על ביתה ח', ו עבר ללימוד בשכינה בתיכונית במעלה אדומים. בדיק לפניו שהחל את לימודי בתיכון, נולד אחיו אביחי. גבריאל לקח ברצינות את אחוריותו כאח בוגר, ובילה שעות רבות עם אחיו החדש.

לאחר שנה אחת בתיכון, עברה משפחחת חוטר לגור באלוני הבשן שברמת הגולן. גבריאל החליט שלא לשנות את מקום לימודי.

גבריאל המשיך את לימודי בישיבת ההסדר שבעתניאל, שם התעללה בליקודיו, ושוב מצא את הזמן לעזר לחברים בקשריהם לעולם התורה וכל זאת בענווה ובמואר פנים.

עם לימודי בתיכון ובישיבת עתניאל, הוא למד לתואר במדעים באופןיברשייה הפתוחה בזמנים שלא מן היום ולא מן הלילה, כדי שלא לפגוע בלימודי הקודש, הספיק לסיים שלושה רביעים מהתואר ותכנן לסיים את התואר עוד לפני הגיוס לצבא.

גבריאל נהג להציג לעצמו יעדים ולבחון את מידת עמידתו בהם. הוא רשם לעצמו את היעדים שרצה להשיג בלימודי תנ"ך, תלמוד, אוניברסיטה, בתפילה ובפיתוח כשרו הגוף, ונihil מוחשבד נפש – יומן בו בוחן את ביצועיו בהתאם ליעדים, בו רשם את הצלחותיו, אבל רשם גם את הדברים שעליו לשפר. "זהו היה אדם אנטוי חומרי בעולם חומריא" – מספרים קרובינו – "רכוש וכסף לא היו דרושים לו. הדבר החשוב היה לעבוד את ה' ולהיות אדם טוב יותר. זו המטרה אליה חתר להגעה". גבריאל שאף להגיע, בסופו של דבר, למדרגת הנבואה.

ביום שישי, כ"ב בטבת תשס"ג (27.12.2002), הכנין גבריאל את עצמו לשבת על ידי טבילה במקווה. חבריו לישיבה בעתניאל זוכרים כי התפלל ביום זה בדקות דבה. בסוף התפילה, שאל אותו אחד החברים, אם הוא יהיה מוכן להחליפו בתורנות המכובח, ומובן שגבריאל השיב מיד בחזוב.

בזמן התורנות, בשעותليل שבת, הלך גבריאל למיטה עם שלושת חברי תורנים עמו – נעם אפרט, יהודה במברגר וצביקה זיכון, ליטול מנות להגשה. בעת שתלמידי הישיבה רקדו ושרו "הוזו לה' כי טוב", שני מחבלים שהדרו לשטוח הישיבה נכנסו דרך המכובח וירו בכל מי שהיה שם. ארבעת התורנים נחרגו במקומות.

גבריאל היה בן 27 וחצי בmomentו. הוא הובא למנוחות עולם בבית העלמי בכפר אדומים.

רב חיים דרוקמן

ערכו של התלמוד הוא כפוף. קודם כל על ידי התלמוד אנחנו קונים את ידיעת התורה, שהיא חיונית ביותר לחיינו. כך מלמדים אותנו רבותינו: "אין בור ירא חטא ולא עם הארץ חסיד" (אבות פ"ב, מ"ה). אין די ברצין טוב בלבד, יש צורך לדעת מה נבון ויש לעשותנו ומה איננו נכון ואסור לעשותו. לשם כך יש הכרה ללימוד תורה ולשמש תלמידי חכמים. דבר זה מלמד אותנו רבי עקיבא מניסיונו האישי:

כך הייתה תחילת תשתיי לפני חכמים: פעם אחת היהתי מהלך בדרך ומצאתי מות מצווה, ונטפלתי בו כארבעה מיל עד שהבאתיו למקום הקברות וקברתו. וכשבאתי אצל רבי אליעזר ואצל רבי יהושע, אמרתי להם את הדבר, אמרו לי: על כל פסיעה ופסקעה שהיה פועל מעלה עלייך כאילו שפכת דמים, (קרבן העודה: שבזית אותו, שלא הבאתו לקבורה במקומו, דקיים לך "מת מצווה קונה מקומו"). אמרתי: אם בשעה

שנתכוונתי לזכות נתחיבתי, בשעה שלא נתכוונתי לזכות על אחת כמה וכמה. באotta שעה לא זוטי מילשוש חכמים.
(ירושלמי נזיר פ"ז, ה"א)

הדבר הבסיסי וההכרחי ביותר הוא הידייעו:
אולם יש בלימוד התורה הרבה מעבר לממד הקניתה הידע בלבד. אף
זאת מתרתו של רבי עקיבא למדני:

פעם אחת גורה מלכאות אדום שלא יעסקו ישראל בתורה, בא
פפוס בן יהודה ומצאו לרבי עקיבא שהיה מקהיל קהילות רבים
ועוסק בתורה. אמר ליה: עקיבא, אי אתה מתירא מפני מלכות?
אמר לו: אמשול לך משל, למה הדבר דומה - לשועל שהה
מהלך על גב הנהר, וראה דגים שהיו מתקבים מקום למקום,
אמר להם: מפני מה אתם בורחים? אמרו לו: מפני רשותה
שמביאין עליינו בני אדם. אמר להם: רצונכם שתעלו ליבשה,
ונדרן אני ואתם בשם שדרו אבותיכם? אמרו לו:
אתה הוא שאומרים עליך פיקח שבחוות? לא פיקח אתה, אלא
טיפש אתה! ומה במקום חיותנו אנו מתיראין, במקום מיתתנו
על אחת כמה וכמה! אף אנחנו, עכשו שאננו יושבים ועוסקים
בתורה, שכותב בה 'בי הוא חייך ואורך ימיך' - בר, אם אנו
הוילאים ומבללים ממנה - על אחת כמה וכמה.

(ברכות ס"א ע"ב)

ערכו הגדול של התלמיד שהוא מלא אותנו בחיי אמת. כך מלמדים
אوتנו רבותינו (תנא دبي אליו רבבה ה): כל המלמד את חברו פסוק
אחד או הלכה אחת או דבר אחד –-caiilo נותן לפניו חיים. שנאמר:
'בי הוא חייך ואורך ימיך' (דברים ל, ב).

מסביר המהרש"א: "טרם היותו יודע דרכי התורה מותר האדם מן הbhמה אין, ובידיעתו דרכי התורה תיבדל יצירתו מכל שאר בעלי חיים ונעשה אדם, שזאת הייתה תכלית בראותו (סנהדרין צ"ט ע"ב, ד"ה כל).

לימוד התורה בונה את האדם מישראל בМОבנו האמייתי ומוחיה אותו בחיקיטים אמיתיים.

מביאו הגמרא:

וכבר היה רבי טרפון וקנים מסובין בעילית בית נתזה בלה, נשאלת שאלה זו בפניהם: תלמיד גדול או מעשה גדול? נעונה רבי טרפון ואמרה: מעשה גדול, נעונה רבי עקיבא ואמרה: תלמוד גדול, נענו כולם ואמרו: תלמוד גדול, שהتلמוד מביא לידי מעשה.

(קידושין מ', ע"ב)

במבט ראשון(ms)ה איננה ברורה. אילו נאמר: "תלמוד גדול" הרי הייתה כאן הכרעה כדעת רבי עקיבא. אבל נאמר: "תלמוד גדול שהتلמוד מביא לידי מעשה" - אם כן זו לכואורה דעת רבי טרפון. כדי לברר את(ms)ה איננה "תלמוד גדול שהتلמוד מביא לידי מעשה", מוסיף רש"י שלוש מילים: "נמצאו שניהם בידו". כלומר: באמת תלמוד גדול, גודלותו היא עד כדי כך שהיא גם מביא לידי מעשה - "נמצאו שניהם בידו"! רבי עקיבא הוא זה שגם כאן מדגיש לנו את ערכו המיחודה של לימוד התורה, שהוא הדוחף לקיומה של תורה.

לימוד התורה שמלא אותנו בחיקיטים אמיתיים שנובעים ממקור אלוקים חיים מביא לידי כך שחי אמת אלה יתגלו בכל אורח וה חיים בקיומה המעשי של התורה. במאה ומדוע?

כى בזה (בלימוד התורה) הוא דבוק בו יתברך ממש כביבול, כי הוא יתברך ורצוינו חד. וכל דין והלכה מהתורה הקדושה היא רצונו יתברך, שכן גור רצונו שייה הדין כשר או פסול, טמא וטהור, אסור ומותר, חייב וכאי. וגם אם הוא עסוק בדברי אגדה שאין בהם שום נפקותא לשום דין, גם הוא דבוק בדיבורו של הקב"ה.

(נפש החיים שער ד, פרק ו)

וכשדבקים בקב"ה, דבקים במקור החיים ומהIMALIM בחיה אמת, וחיות על פיהם בכל אורח החיים. עד כדי כך זה ממש, שהרמב"ם מביא: "תלמיד שגלה לעיר מקלט מגילן רבו עמו, שנאמר: 'הוא ינוט אל אחת הערים האלה וכי' - עשה לו כדי שיחיה, וחיה בעלי חכמה ומקבישה ללא תלמוד כמיתה חשובין" (הלכות רוצח ושמירת הנפש פ"ג, ה"א). כלומר, התורה מטילה علينا להבטיח שמי שגולה לעיר המקלט יוכל לחיות שמה ומכוון שלימוד התורה חיוני לחיוו של התלמיד מגלים עמו גם את רבו.

אם כן, לימוד התורה הכרחי לצורך ידיעתה וקיומה, אבל מעל ומעבר להה, לימוד התורה מהיה אותנו ממש וمبיא לקיומה המלא של תורה. "כי הם חיינו ואורך ימינו" ועל כן "ובכם נהגה יומם ולילה", "והאר עינינו בתורתך" ומתווךך "ודבק לבנו במצוותיך".

אביג'ם לומדים . . .

חבר מעתניאל מותאר את היחסות שלו עם גבריאל:
הכרתי את גבריאל כשהגעתי לשכינה בחודש אלול. אחרי בурך
שבועיים החלנו ללמידה ביחד – גבריאל הציע ללמידה ירושלמי יומה,

פרק שנייני (שכנגדו לנדו בשכינה
פרק שנייני בבבלי). בהתחלה
שלמדנו הוא נתן לי רקע על
הירושלמי – איך הוא בניו ומה
ההבדל לעוכות הבבלי, וכך למדנו
עד שסייענו תוכן שבועיים את
הפרק. הוא רצה להתחליל ללמידה
שבת ואמר שהוא רוצה לסייע עד

ادر ולהתחליל מסכת אחרות. התלבטנו איזו מסכת – עירובין או פסחים,
וכך למדנו בINU כל יום חזק מיום רביעי שבו לא מצאנו זמן ללמידה
ביחד. בתחילת קבענו לחזור בכל לימוד על מה שלמדנו עד עכשוין,
אבל בשלב כלשהו אני התייחסתי וקבענו לחזור בערב שבת על מה
שלמדנו. היינו לומדים עד שעה 00:00 בערך – עד שהיינו גומרים
לעבור על כל האגדרא שלמדנו.

חבר נוסף מעתניאל מספר:

שבאתני ואמרתי לך – "גבריאל, אין לך כושג כמה אני תפוס", היה
באמצע חברותא. קצת מהכיסא, השבת אותו במקומו לעשות את
הcosa'ז תוכן כדי שאתה לומד. אמרתי לך – "מתי נקבע חברותא?",

ואמרת לי – "תפוזו אותו כשאני לא לומוד". אך גבריאל, לא הצלחתני, כי לא ראייתי אותו בטל. או שלמדת או שעשית מושהו שדזהה את הלימוד, לדוגמה לשומר או להחליף מישחו בשמירה – דבר שעשית רבות.

תלמיד בישיבה בעתניאל מספר על הלימוד שלו עם גבריאל, בשגביריאל הגיעו בשמנית לשבוע ישיבה בעתניאל:
בשגביריאל הגיעו לעתניאל לשבוע ישיבה, ספי ביקש ממני שאני אלמד אותו עיון בبوكר. אמרתי לעצמי – בא שבוע (תלמיד תיכון בשבוע ישיבה), אז חשבתי שכמו בדרך כלל בשבא שבוע שאתה מסביר לו קצת יותר וمبין אותו בצורה איטית. פתאום, אני מוצא שגביריאל ממשיך – אנחנו בראשונים ואני לא מבין... אני אוכור לו – גבריאל, תעוזר, יותר לאט.

הרב נריה מנצור, הר"ם של גבריאל בישיבת עתניאל מותאר את גבריאל: החבורה יודעת כמה קשה ללימוד תורה. זה קשה! קשה מאוד! מכה את כל הכוחות. אבל לנו יש את גבריאל. לא! לנו היה את גבריאל! גבריאל שנמצא כל יום מהבוקר עד הלילה בבית המדרש. גבריאל שקס לוטיקון. גבריאל שולם עד שתים בלילה. גבריאל שנשע הביתה רק פעמיים מתחילה השנה, כי הוא אהב כל כך את התורה. גבריאל שכאما אומרת לי ביום ההורים: תבקש מהבן שלי שימוש למד, אבל שיעשה קצת הפסיקות למנוחה, כי הוא לומד ללא הפסקה. אבל המלאכים לא מפסיקים. גבריאל שלומד את המשנה עם ד' אליעזר ור' יהושע, עם רבי עקיבא ורבי טרפון, גבריאל שלומד את הגמרא עם אביי ורבא, גבריאל עם הר"ץ והרמב"ם, הרמב"ן והרשב"א, עם הקוצות

והנתיבות. גבריאל שি�ושב בשיעורי מחשבה ומתבונן בעיניים נבותות. גבריאל החושב וההoga במחשבות עליונות. גבריאל שניי מתייעץ אותו על השיעורים. שמהזיק בכנפיו את החברים לשיעור. לפני ואחריו אפשר לבוא אל גבריאל, הוא יסביר, הוא ילמד, הוא ישב עם כל מי שצדך. אני לא יודע מה זכתי שכמעט חמשה חודשים יש מלאך בשיעור שלי. הרמב"ם שכל כך הרבה הוא עמל לדקדק בו, ולא הניח אותו עד שבל מילה בו הייתה ברורה.

עדין, חבר מיישבת עתניאלי מספר:

אחד הדברים שאני זכר שנדחמתי מגבריאל, זה שבאיוזה שהוא שלב קלעתי שבל פעם שאני מגיע לבית מדרש, לא משנה באיזו שעה, אם אם הייתי מגיע לפעמים במרכז הלילה, הוא תמיד היה בבית המדרש. והוא תמיד לימד – אם זה היה בבית מדרש כשהוא למד תורה או בהפסקת צהרים כשהוא למד בשבייל הפרויקט שלו באוניברסיטה הפתוחה. אני פשוט זכר שנדחמתי איך בן אדם יכול להשקייע כל כך הרבה. והוא השקיע את כל כבלו בימה שהוא רצה וזה היה הרבה יותר ממה שהחשבתי שכן אדם יכול לעשות עם עצמו בגיל כל כך צעיר. כל עיפת זמן שהוא יכול להחזיק את עצמו היה לומד, והיה עושים מה שהוא חושב שהיא יכולה לעשות באותו זמן. אני ממש נדהמתי מזו.

אלין, איךו של גבריאל, מספרת:

בשיחה האחרונה עם גבריאל סיפורתי לו שאנו מתוכונים לעשרות חופש משפחתי באילת, כי כבר שלוש שנים לא יצאנו ביחד לחופש. שאלתי אותו אם הוא גם יבוא למירוץ שזה לא בין הזמנים. הוא אמר לי

"אימא, את יודעת כמה תורה אפשר ללמוד ארבעה ימים? אבל אתם תישעו כי חשוב שתיקחו חופש ביחיד".

עודד, חברו הטוב מכפר אדומים, מסביר שהשקייה של גבריאל בתורה זה לא דבר חדש:

הוא לא היה שונה הרבה כשהוא היה גדול מאשר כשהוא היה קטן. אותו דבר. בילדותו הוא ישב, לא התבטל לרגע, כל הזמן למד עם הרוב גראדנ... .

ביסודי הינו הולכים בימי דיביעי למצפה יריחו לישיבה, ללמוד שם בחברותות. גבריאל תמיד השיג את כולם בנסיבות הדפים. הייתה מעין תחרות besar – מי לומד יותר דפים עם האברכים... גבריאל תמיד ניצח את כולנו.

הפנימייה של הישיבה התיכונית שבה גבריאל למד, הייתה במתוחם של ישיבת ההסדר במעלה אדומים, גבריאל ניצל את הזדמנויות ובזמן הפנוי קבע לעצמו חברותות בישיבת ההסדר, בחור מהישיבה שלמד עם גבריאל, מספר על המפגש הראשון עם גבריאל:

את גבריאל זכיתי להכיר כשהציעו לי ללמידה בחברותא עם חברה, מהשמנית שמעוניינים להגיא פעם בשבוע לישיבה. כשהסתכמתי, התכוונתי וחשבתי על איך שני נראיתי ואיך שלדעתך רוב התיכוניים בגיל הזה נראים ומזהניםים, מבחינת היחס שלהם ללימודים בכלל ולימוד תורה בפרט, וכן הופתעת לוטבה לגנות את גבריאל שבר לי את כל "מיתוסים" שהיו לי. חוץ מהרצון הגדול ללמידה כמה שייותר לעומק כל סוגיה שנגענו בה, גבריאל היה מगיע

כארבע פעמים בשבוע (אם לא יותר) בכל שעות היום, ולא רק פעם אחת לזמן קצר כפי שתוכנן.

חבריו של גבריאל מספרים שהוא דבר על הירושלמי בהערכה ואזכור שזו תורה ארץ ישראל, ובה הכל מותקשר למזהות – ירושלמי זה העיקר. הוא מכosh העירין את זה.

הרבי ראוון גראדנר, רבו של גבריאל מותאר את האהבה של גבריאל לתורה:

זכיתי להיות המורה של גבריאל בבית הספר, וגם מוחוץ למוסגרת בית הספר. הוא היה בא לבני של לי לשיעורים פרטיים. לא רק שהיה ילד מצטיין, אלא הוא אהב את התורה ואהב את מה שהוא למד. וייתר מזה – הוא הביע את זה. התורה בשביבו הייתה תורה חיים, לא רק ספר לימוד.

אידי, בן דודו של גבריאל, מותאר את השקידה של גבריאל בלימוד גם בלילה:

אני זכר לילה אחד שבו ישנת אצלנו ואמרתי לך שכבר צריך לכת לישון. אתה אפילה לא הבנת את המשמעות, כי היה לך כל כך ברור שצורך להמשיך ללימוד.

הרב עמיה קולא

אונים פריך לו עלה וחתכה לא שאלה
 או אפרתי הפה נאתי בקגלה ספר כתוב עליה
 לאחסנה רצוק אלמי לפצחי ווועתק בתרן מעיה
 (תהלים כ, ט)

בין מסורת לחידוש

המעלה השניה בקנין התורה היא שמיית האוזן.

א. שמייה של מסורת

תורת ישראל מותייחת בכך שהוא אחת שחן שתים - 'לפי שאומנתנו, בני ישראל, אינה אומה אלא בתורתה'י' - תורה שבכתב תורה שבבעל פה. יסוד הברית שכורת העם עם אלוקיו היא תורה שבבעל פה - לא ברת הקדוש ברוך הוא ברית עם ישראל אלא בשליל דברים שבבעל פה' (גיטין ס' ע"ב). לפיכך, קניתת התורה מצריכה ביסודה את תבונת

¹ רס"ג, הנבחר באמונות ודעות מאמר שלישי, אות ג.

ההקשבה, שכן רק דרכיה יכולה התורה - שהיא הברית עם אלוקים - להיות מונחתת במטורת ולבור מדור לדור - מרוב לתלמידי².

ב. שמייה של איות

שמייה האוזן נתפסת אצל פרשנים כהנחיה להקשבה גודלה בנסיבות³ ובאיוכות⁴, הקשבה זו כרוכה ברכיבו כוחות הנפש ומיצוי מרבי של הזמן ושל פועלות הלמידה, שכן מטרת הלימוד אינה העתקת 'מידע' ממקום למקום - מן הספר אל תאי הויירון במוח, אלא צריך שבילמוד ישמע ויבין מה שמוציאו מפיו ולא יהיה כמבנה המדברת ללא רגש נפשי...

ג. שמייה של זהות

כישרין השמייה של האדם נתפס כיסוד זהותו כבן דעת⁵. لكن דווקא הצינור הזה הוא המפתח ללימוד. על מנת שהتورה תהיה חלק ממוחו והדם, חלק מן ההוויה העצמית של האדם, עליו לפתוח את אוזנו ולאפשר לדבר ה' להיכנס אל פנימיותו. על הקשבה לבוא מטור ריכוח על מנת לאפשר לקול הגadol ולא יסף לחזרה ולהזהדר בתוך נפשו⁶.

² ח' אליך בפיזשו למשותנו. מدرس שמואל לשונה שומע בלשון המשנה אף את האורה כי רק דבר ששמע מפי רבו - תורה הו, ולא דברים אחרים.

³ רבנו מנחם המאירי, בית הבחירה למשתנה: אם יאטים אותו משלשונו לקול מוויריו אפילו שעה אחת, אפשר שבאותה שעה יאבד ממנו מרגליות הרבה.

⁴ ר' ישואל לפשיין, תפארת ישראל אוות ע' הקשבה גורלה שצער שיחור אותו לדברים.

⁵ ר' ברוך אפשרי, ברוך שאמר לאביה (עמדו רמי). בפיזשו הוא קשור בין שמייה האוזן בתמוך לדורישה ל'השמע לאונך' בקריאת שמע.

⁶ החרש נמנה אכן חול תיריר ברישות חסרי הדעת (למשל - משנה, ערובין פ"ג, מ"ב, או בכא קמא פ"ח, מ"ד). נק' בתחום השמע נחשב כאובן כלל של האדים - חרשו גותן לו דמי בולו (ביבא קמא פ"ה ע"א).

⁷ רבנו יונה, שער תושבה שער שני, אות יב - והשמייה היא הרטייה הוגולה לכל חטאapsehu.

⁸ ר' יוסף בן גקטילין, שער שער שני, ספירה שלישית - בוגל מקירה העlianן של התורה ורק שמייה האוזן היא המכובה אליה ולא היריעת.

ד. שמייה של מפגש

העובדת שהשמייה היא כלי מרכזי ב الكلיטת התורה מסיעת לעיצוב של תכנים יהודיים⁹. השמייה היא גם המקום שבו האובייקטיבי נפגש עם הדובייקטיבי. הקול שמחוץ נפגש עם האדם שבפנים, ומפגש זה מולד את היצירה הגדולה שבilmود: 'שהרי אין דומה האור המתחדש מצד חיבור התורה לנפש זו לאור הנולד מהתחברותה לנפש אחרת'¹⁰. ולכן יכול החכם להיזהר מלומר דבר שלא שמע מפי רבותו מחד גיסא, ועם זה לזרוש דברים שלא שמעתם אוזן מעולם¹¹, מאידך גיסא.

דומה כי היום מבוא חיוני ללימוד התורה ושמירת קול אלוקים גם ממיקום שלא היכולת למצות דברי תורה ושמייה קול אלוקים גם ממיקום שלא שמעתם אוזן מעולם. שכן השמייה בקול ה' הנtabעת מן הנגן לתוכה, אינה רק ציירנות כופפת קומה, חסרת חוט שדרה עצמי ויצירתי, אלא: "השמייה בקול ד' היא מה שמקשיבים את כל התהלך של דרכי החיים לכל פרטיהם... וכל מה שהפרטים נובעים מtower הזהים הרוחניים העלונים הכלולים... האדם שומע ומאזין יותר בבירור את קול ד' הדבר אליו ומצוותו ממש..."¹².

⁹ ההחיב בעניין זה רבות הרב דוד הכהן; למשל, בספריו קול הנבואה עמודים 50, ג, ז, כה, ל, מג ועדך.

¹⁰ אורת התורה ב, א. וראה העירה לתחום החידוש הדובייקטיבי ווגדל השימוש - בשלה הראריה עמור .446

¹¹ ר' אליעזר הגadol (בן הורקנוס), שהוא בור סוד שאינו מאבר טיפה (אבות פרק ב, משנה ח), משתמש בכך שלא אמר מעילט דבר שלא שמע מפי רבו - סוכה כ"ח ע"א.

¹² אברת דרכיו נתן נסחא א, פרק ז, נשים לב לויכוח בין ריבוי לריא המתואר בפרק זרכי אליעזר פרק ב, ומסקנו - יכול אתה לומר דברי תורה יותר ממה שקיבלו בסיני

¹³ שמונה קבצים, קובץ ב, קעה.

עיקר השמייה בקול ה' היא מציאות הקול בו האלקיות העליונה פונה אל האדם המקשיב ומצווה אותו לשירות! שמייה זו תיתכן במידה

שהאדם מרחיב את אופק שמייתו ומחפש את קול ה' בכלל.

הצורך זהה להקשיב לדבר ה', שהוא הלכה והוא נבואה והוא גם הצע הדגולה (הגילוי המעשי, הגילוי הרוחני והgilוי ההיסטורי)¹⁴, מחייב את לומד התורה לחשוב קשוב גם לקולות החיים שלא מצאו את ביתם הקבוע בתחום ספרי הקודש - מן הכל אלו צרייכים לשאוב - מכל הסוגנות, מכל העניינים, מכל המודרגות, מכל הדברים¹⁵. שכן: "התורה תכלל ג"כ וביותר את הרגשות, את החל הפנימי והעצמי של התיים - שלחכינו ופה ציריך שלא יהיו זרים לאדם גם כל רגשות החיים ההווים בעולם ונוהגים בדור"¹⁶.

מתוך נאמנות גמורה לקולות הישנים ומתחור אחריות שלמה להמשך היישuum, אנו קרואים להקשבה מפולשת וחיוונית זו.
ואם שמווע בישן תשמע בחדרש¹⁷,

¹⁴ שבת קל"ח ע"א.

¹⁵ על פי שמותה קבוצים, קובץ ג, א.

¹⁶ אדר' החק' עמו ר' כת.

¹⁷ ברבות מי ע"א. ועל אף שבזמנו שמיית החדש היא לעיתים המפתח לשמייה בכלל, וש' לומר שעיל אף שאון זו דרך המלך, הלא מלך פרץ לו גדר לעשות לו דרך, ומאן מלבי? רבנן ועת היא לעשות לה, שאמ' נשמע בהדרש נשמע בישן ויקומו בירינו זו גם זו.

הכום מוכן .. .

חבר מעתניאל כותב לגבריאל:

היות פוגש איתי בחדר האוכל באירוע צהרים, ומאהר שידעת שרוב הלילה לא ישני, לא שאלת איתי שאלות שיגרמו לי להרגיש לא בנוח

על שהברוזי לך, למורות שעשיית
את זה, והרבה. בפשעות שאלת
אותי "איך אתה מרגיש?". הרבה
אנשים שאלו איתי את השאלה זו
בימים ים, אבל אתה לא שאלת סתם
כדי לצתת ידי חובת הנחמדות,
אלא באמות כדי לדעת איך אני
מרגש ובמה תוכל לעזור, לשפר
ולהקל עלי.

נעמי, בת דודה של גבריאל, מספרת על השיחה עם גבריאל בטלפון
ביום הפיגוע:

דיברתי עם גבריאל ביום שיישי לפני הפיגוע והמחשבות שאני חושבת
עליהם עכשו לא יצא לי איז כמשהו בולט. הוא שאל אם נתן (אהיה של
נעמי) נמצא, כדי שהוא יוכל לעבור אותו על דבר התורה שגבריאל כתוב
אתו, לכבוד בר המצווה שלו. אבל קודם, כהרגלו, הוא בירך אם הכל
בסדר עצמו ואיך בליקודים. בשעניתי לו שהוא (נתן) לא נמצא, במקום
להגיד שלום ונתתק, הוא המשיך להתעניין ולשאול אותה עוד שאלות –
איך אני מוגרגלת לתיכון? ומה עם הציונים? הוא נתן לי גם טיפים

לליימוד למכחנים ואיך להסתדר עם מורים. הוא יכול להגיד שבת שלום ולנטק, אבל כמובן, כמו שאנו חנו מכירם אותו הוא לא היה עושה דבר כזה. כי היה לו כל כך חשוב לתת לכל אחד יחס אישי.

חבר מהישיבה התיכונית מספר:

לפעמים יש לך נקודות קצר אישיות. אבל בשיש לך חברה, אז החבריה – כל אחד דוחף את האף שלו. בשבת ישיבה שהיתה לנו רצית לדבר אותו על כמה דברים בשתיים עשרה בלילה, עבר שבת. יושבים ומדברים, מדברים, מדברים. ואז אני אוכור שאני הולך לישון והוא אוכור: טוב, אני הולך לתפילה.

היה אכפת לו אבל הוא לא דוחף את האף, הוא לא דוחף את האף. הוא כל כך התענין. הוא רצה לשמע כל דבר רע שיש לבן אדם ולעוזר לו. לתת מילה טובה, לתת איזו עצה.

צוקי וכפר אדומים מספר על תכונה מיוחדת שהייתה אצל גבריאל: בזקן שהייתי אותו, הוא נתן לי את ההרגשה שאני החבר הכי טוב שלו והעניק לי את כל תשומת הלב, וכל הדברים הכיו' קטענים – זה עניין אותו באילו שזה עולם שלם, למורות שבמציאות הינו חברים אבל היו לו דברים יותר טובים.

אם חבר מישיבת עתניאלי מותאר את ההרגשה שגבריאל נתן לשביתתו: גבריאל, כמו ההרגשת קרוב אליו ובנראה שלא רק אני. אלא כל אחד שפנה אליו הרגיש באילו אתה חבר הכי טוב שלו. באילו רק הוא מעוניין אותך עכשו.

רוז שליפר

לפי רשיי כוונת הביטוי 'בעריכת שפתיים' היא לחזר ולשנן בקורס רם, על מנת להקל על זכירת תלמידיו. אני רוצה להרחיב מעט את המושג, ולבכללו בו את תחום ההשמעה לאחררים.

אין זה סוד שלומדי התורה כושלים ביותר בהשמעתה לרבים, או במילוי בוטות יותר - רוב הדורשים ב הציבור משענמים. רק מי שהדר אל צפונות התורה יכול לבור את הצורה מהתוכן, להתעלם מהתvipה הלא מושכת ולהתרחקו מתוכן בלבד. היחסוון של השיטה הוא שרוב העם היהודי אינם מודע לעומק התורה ואינם תודר אל צפונתיה, בغالל הצורה הלא מושכת שהיא מוצגת בה.

כבראה תמיד הייתה הבעיה קיימת, ולכן מספר המדרש על רבי עקיבא שקיים בין מספר מדיניות אchosorosh לשני חי שרה כדי להעיר את דורשי ללקחו הממננים (מדרש רבה נח, ג).

אמנות הדרשה הלכה ונשתכחה במוחלך והזרות והיתה נחלתם של מעטים בלבד. זו כבראה הסיבה שהנעה את הרמח"ל לכתוב את המדריך לדורש ("לשון למדוים"), ובנושא זה נכתבה גם פיסקה קצרה

ביפלא יועץ של הרב פאפו (בערך "דרשה"). החתום סופר, שהי
בחונגריה וכיון את תלמידיו לרבעות קהילה, הנהיג אימון שיטתי
בדרשנות לבני הישיבה (בין היתר הודיע את התלמידים לדבר בקייזר,
לא יותר משעה וחצי...). כך גם המהרים שפира מלבולין. כל אלה הן
דוגמאות מעות היוצאות מהכלל והדברים חמורים וודועים. כל אדם
זוכר רב אחד שהוא נהנה לשמעו את דבריו ומשתדל לשכוח את
עשרות הרובנים האחרים שאין חלק על ידיעתם ובקיאותם, אך גם על
נטיהם שלא לטיס בזמן, לדבר בקול ממשמים, להביא דוגמאות לא
רלוונטיות ולדבר ללא טדר ברור.

מי שהתחילה לשנות את המצב הם בעלי התשובה. ההתעדכנות הדתית
בשנים האחרונות הביאה חילוניות רבים לחפש תשיבות לשאלות
הקיימות המשיקות אותם, ורבנים החלו לחתור הרצאות וסמינרים על
מנת לתת מענה למזוקה חיובית זו. התוצאות היו הרשניות מיותר
שלא היה מדובר בבני ישיבה המאומנים לשבת שעות ארכות
ולהתמיד במאמץ אינטלקטואלי מתמשך. כיוון שכך, הרי שבעוד
שבישות עם יהודים הייתה הצלחה גודלה, הרצאות לקהל הרחוב
היו משענמות על פי אמות המידה המקובלות. בתהליך של סינון טבעי
החלו המרצים המוציאחים יותר לקבל פרסום. בד בבד אוחנן העוזר
להדרבה שיטית, ופרוטיה הם ימי התרבות שמקיים ארגון "ערכים"
בכל 'בין הזמנים' למי שמעוניין לשפר את יכולתו לדבר הציבור, וספריו

הדרכה כגון "תקורתם עם קהל ויחיד" של הרב שמחה כהן.
במה מדובר בסך הכל הראשן הוא "מא דסאני עיל",盍בר
לא תעיב". אף אחד לא אוהב לשבת לאורך זמן לשמעו דרשה
משמעות, ולכן על כל מי שרובר - בין אם מדובר בשיעור כללי, דרשה
בערב שבת, דבר תורה בשבוע ברכות - מוטלת החובה לחתכוון כראוי.

הכנה זו קשה יותר ממה שמקובל לחשוב. לכל מסר חייב להיות מבנה ברור, מעין חוט שדרה שמננו יוצאים ואלו חזריים - הרעיון המרכזי בדרישה. מעט מגדיו שיעוריים ודרשניים יכולים לתקן לעצם מהו הרעיון המרכזי, והם עסוקים בפרישת הייעוד לרוחב ככל שניתן, על מנת לעטוף את המאזינים או לחושף אותם למסרים מידע ("במסגרת הזמן הקצר", כמובן). העדר המבנה והמboseס גורם לייצרתו של בנין אוטואטיבי מותפרש לצודים ("דרך אגב, הרמב"ם מוכיר...") ורוחב ידיעותיו של הדורש עומד לו כאן למכשול.

גורם שני הוא יוזיותו של הזמן. מעל לבימה או סמוך לסתנدر הזמן אף באורה מופלא, אך על גבי ספסלי העץ של המאזינים הוא זוחל וחילה מכבדה. חותם הזרבר היא לקחת בחשבון את ההבדלים הללו ולהתאים עצמו אליהם. על הרב לדעת שם יאמר ריעון חדש שווה עתה עצם במוחו או ענה לשאלת, ייאלץ להתר על חלק ממה שהכניס (אם אכן היה) וזה דרישת שהוא מעבר לכוחו של נואם ממוצע,

גורם שלישי פשוט אך קטלני עומד לרועץ לדרשנים והוא אי הכנה מראש של משפט הסיום. משפט פתיחה מכינים בולם. אדם מרגיש בחשיבות הפתיחה להצלחת המסר באופן אינטינקטיבי, אך כדי להכניס את משפט הסיום דרוש ידע בתורת הנאות. התוצאה היא שהדבר מחייב תוך כדי לדבר את משפט הסיום ובדרך הוא חזר על רעיוןותו הקודמים ומאנך לכל אורך הדרך הנפתחת את שאירת תשומת הלב שהונקה לו. רק לרבעים יש דרך יציאה מן הכלול (והיר שנואה...). אך גם במקרה זה נעשה שימוש יתר והוא הפך לצפוי ושגרתי.

עיקרון חשוב נוסף הוא ההבדל בין טקסט כתוב ל"טקסט" מדובר. כל הרבה יותר לקרוא מאשר להאזין. אם הקורא לא הבין הוא יכול לחזור ולקראן שוב את השורה, הפיסקה או העמוד, מה שאינו כן בהאזינה. لكن כל כל כך "לאבד" מאזינים. משום כך על הדובר לחתת "שילוט" ולהזכיר היכן הוא נמצא (נקודה שלישית בדברי הרא"ש דיא...), ולאן הוא הולך עוד שתי דעות מביא בעל התניא...). בשל נפוץ הוא "فتיחת סוגרים" (במאמר המוסגר אני רוצה להזכיר...) שלדים של המازינים הוא חלק בלתי נפרד מהtekst. הטקסט הכתוב כל להבנה כי יש בו סימני פיסוק, סוגרים ורווח בין פרקיות. כל הלו נדרים מן הטקסט המדובר ועל הדובר להשתמש באמצעותים שונים כדי לאותה היכן הוא נמצא. רוב המטרים המדוברים נשמעים כמו משפט או פיסקה או רוכחה אותה. הפטוריון התייאורטי הוא להשתמש בקורס לצורך הטעמה, אך קשה לישם זאת בפועל. לכן יש לעשות הפטיקות קצרות בין פיסקה לפיסקה. יש דרישים הלוגיים מים ברוחם שבין רעיון לרעיון. אפשר להשתמש בתנועת יד או בהטייה ראש לצורך איתות למאזינים היכן נמצא הדושן וחסית להזכיר שהיכן.

לטיזום שתי עצות - האחת, להבין ולהפנים שיש בעיה והיא אינה בעיה של קוצר דעת המאזינים, כי אם של חוסר התחשבות מצד הדורש. האחורה, לשמעו נואמים / דרישים / מגידי שיעורים או מרצים מעוניינים, ומלבד האונה לתוכן - לצפות ולהתרכו ב"איך" של הגשת הדרישים. בעזרתם האפשרים הללו תוכל לקבל כלוי חשוב ביותר של עיריכת שפתאים' להגדיל תורה ולהאדיר.

אגדות מוסדיות . . .

- מאנעון חנפש של גבריאל...
- אולול בגראן
- כוונה בתפילה -
- כללו וחוות
- שיין
- "סיפור תמיין"
- מהשנה לפיו יזכיר

לגבריאל הייתה "חוכמת השיכום" – הוא ידע לתפוס ולתמצת את הדברים החשובים. בין השיכומים שמצוינו אצל היה סיכון מפורט ומשמעותי של קידוש החודש, ושיכומים על סדר תהליך הדורות בתנ"ך. חבר מעונני אל מספר על השיכומים של גבריאל:

כל שיעור כללishi שהיה בישיבה הוא היה מסכם, ואני שלא האלחתי לעקבות אחורי השיעור – הlectedי אליו לדאות את השיכום ששיכם. וכן כל יום בשיעור הוא היה מסכם ואם החסרתי היתי הולך אליו להשלים, והוא בשמחה נתנו לי את השיכום.

יכולת השיכום והניסוח של גבריאל נבעו מהתירה להבין את האמות בכל נושא בו הוא נגע. חברוותא מעונני אל מספר על השיכום של הlectedות קידוש החודש:

פעם אחת הרבה העביר שיעור בהlections קידוש החודש לרמב"ם בזcken הלימוד שלנו. שאלתני את גבריאל אם הוא רוצה לлечת לשיעור והוא ענה שהוא רוצה למכוד גמרא – ATI. סייפרתי לו שכשהתחולתי למכוד רמב"ם יומי, כאשר הגעתني להlections קידוש החודש פשוט מלמלתי את זה והלǐ להבין כלום. כל התיאורים והחישובים של כל הгалומות והארכומוספירות היו ככו סינית בשביili. הוא אמר לי

בפשתות: "אם אתה רוצח, יש לי סיכום שכתבתني על זה" – זהו סיכום שהוא כתב כבר לפני כמה שנים כשהוא陵ן את הרמב"ם ורצה להביע אותו עד תום.

גם אימתו של גבריאל מתחארת זאת: היה לאביריאל את הכישרונו לתאר בלב דבר בפרט פרטם בצורה מעניינת ביותר, שנתנה לשומע להרגיש כאילו הוא עבר את אותה חוויה. אך אני הרגשתי כאשר הוא חזר משפט. הוא היה מסביר לי את הסרט בפרטם, והרגשתי שראיתי את הסרט לנוריות שמעולם לא ראייתי אותן. גם אם ראייתי אותן לאחר מכן, זה היה לדאות סרט בכיוון שונה על פי החשיבה הייצירית של אביריאל.
באותו אופן ידעתי בדיקון מה הוא עובר כל יום בבית הספר ואחר כך בישיבה – הוא נתן להרגיש חלק מהחוויים שלו.

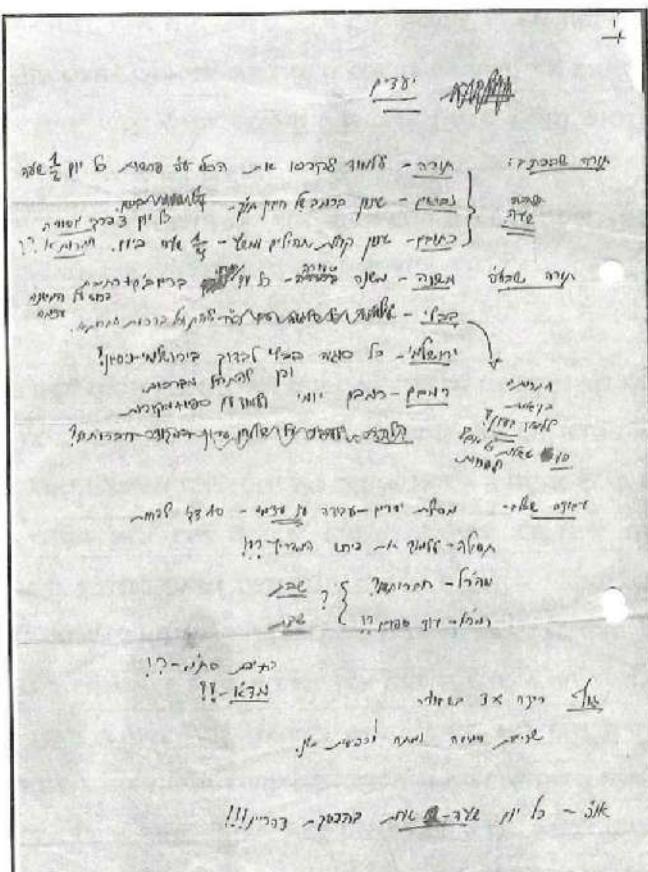

אליעזר, חבר מהחדר בעטניאל, מספר על הדרכה מסוותפת עם אביריאל: נסענו לבית ספר חילוני של עולים חדשים מצרפת, רוסיה ושאר מדינות. לפני שנסענו התלבטו אם לנסוע או לא – הייתה צורך למצוא מישחו שישע אתי כדי להבהיר פעולות הצעתי לך וכן הסכמתו, ובהתלהבות עצומה נסענו לשם יחד. קיבלנו קבוצה – ילדים בכיתה ז' – והיינו אותם שעתים. אתה דיברת ואני תרגמתי לרוסית. סיפורת פתאום נתקל באדם אחר שכמוهو שוטט בעיר, וגם הוא חיפש את הדרך החוצה. אור התקווה הופיע בעיני. הוא חשב שהאדם השני יודע את הדרך ויזקיא אותו מהעיר, אבל השני אמר – לא, אין לי מושג איך יצאת מפה, אבל אל תהיה מודאג, במקומות שאתה היה לא נלך, וגם

איפה שניי הייתי לא נלך, ויחד נחזק אודד את השני ונוכל לשוד, ובעזרת ה' נמצא את הדרכך החוצה מפה.

* * *

LAGBRIAL היה סדרו הוא בלימוד והן בכל עבודתו הרוחנית. הוא ידע מה הוא רוצה למדוד ולהשיג, ואיך להגיע לו. בין הדברים שנמצאו בדבריו האישיים לאחר מותו היו היעדים שהוא הציב לעצמו בשנה שכללים מוגן רחוב של עולמות.

רב שמואל לורנץ

המידה הרביעית הנזכרת במשנה כדרך לקנות תורה היא 'בינת הלב':
הביטוי 'בינת הלב' מעורר כמה תהיות:
א. מה בין בינה ל"לב"? לכארה בינה היא התבוננות שכליות ומקומה
במוח האדם ולא בלבבו.

ב. אנו מכירים את ה'מידות' שבהן הקב"ה מנהיג את עולמו
(המכונות 'ספריות'). מידות אלה מחולקות לשלווש מידות עלילונות
הקשורות במחשבה ושבע מידות תחthonות. שלוש המידות
העלילונות הן חכמה בינה ו דעת. לאור זאת ציריך לבירר מדוע רק
הבינה מופיעה בדרך לקנות תורה ולא חכמה או דעת.

לחידוד השאלה הראשונה נסיף שאנו מוצאים במקומות נוספים קשר
בין התורה לבין דזוקא.

למשל בתפילה שחרית, בברכות קריאת שמע אנו מבקשים: "ויתן
בלבנו בינה להבין ולהשכיל לשם לעמود וללמוד את כל דברי תלמוד
תורתך באהבה". כמו כן, לאחר תפילה שמונה עשרה, בתפילה "ובא
לצין" אנו אומרים: "ברוך הוא אלוקינו שבראנו לכבוזו... הוא יפתח

לבנו בתורתו...” לחבנת העניין, נפתח בסקירה קצרה בעניין מקורן של חכמה בינה ודעת, נברר את משמעות שלושת המושגים האלה והקשרים שניתנו להם. נעין ביתר יסודות בשיטתו של ר' צדוק הכהן ונבהיר את יבנית הלב לאור דבריו.

“חכמה בינה ודעת” - מקור השלישייה הוא במקרא ובדברי חז”ל סקירות מקורן נחוצה, כי יכול היה מאן דהו לטעון שהשאלה שנסאלת בראש הדברים - מדוע לא נזכר גם חכמה ודעת בבריותא שלנו - היא מושוללת יסוד, כיון שלדעתו מערכת המושגים הזאת נוצרה בתקופה מאוחרת יותר לו של משנתנו. משום כך עליינו להזכיר ולהזכיר שמקורן הקדום של “חכמה בינה ודעת” כמערכת מושגים, בשלישייה עצודה, נמצא כבר במקרא ובדברי חז”ל.

א. בפרשיות בנית המשכן נכתב: “וַיֹּאמֶר הָאֱלֹהִים לְמֹשֶׁה תֵּצֵא וְרָא אֶת־בְּצִלְמָתֵךְ אֲשֶׁר־בְּנֵי־אֹוֹרִי... וְאַמְלָא אֶת־רוּחֵךְ בְּחִכְמָה בְּתִבְונָה וּבְדִעָת וּבְכָל־מְלָאכָה...” (שמות לא, א-ה). בדומה לכך נכתב אחרי כמה פרקים: "...רָא קָרָא הָאֱלֹהִים בְּצִלְמָתֵךְ... וְאַמְלָא אֶת־רוּחֵךְ בְּחִכְמָה בְּתִבְונָה וּבְדִעָת..." (שם לה, ל-לא).

ב. גם בבניין מקדש שלמה מזכירים הדברים באופן דומה: “וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ שְׁלָמָה וַיַּקְרֵב חִירֵם מִצּוֹר... וַיִּמְלָא אֶת־הַחִכְמָה וְאֶת־הַתִּבְונָה וְאֶת־הַדִּעָת לְעֹשָׂת כָּל־מְלָאכָה...” (מלכים א' ז, יג-יד).

ג. גם בעניין בריאות העולם נכתב בספר משלי: “הָא בְּחִכְמָה יָסַד אֶרְץ, כוֹן שָׁמִים בְּתִבְונָה, בְּדִיעָת תְּהוּמוֹת נִבְקָעוּ” (משלי ג, יט-כ).

ד. לגבי המשיח אומר הנביא את הביטויים הללו: “וּנְחַחֵה עַלְיוֹ רוח הָאֱלֹהִים וּבִנְהָה, רוח עַצה וְגִבּוֹרָה, רוח דִּעָת וִירָאת הָאֱלֹהִים” (ישעיהו יא, ב).

ה. בית המקדש שלעתיד לבוא ייבנה אף הרוא בחכמה בינה ודעת: "בחכמה יבנה בית ובתבונה יתכוון ובדעת חרדים יملאו כל הון יקר ונעים" (משל כי, ג-ד).

אומנם פסוק זה לא נאמר במפורש על בית המקדש שלעתיד לבוא, אך חוויל דרשו זאתו מפני שהיו ערים ליהודיות של המידות האלה, החוחות על עצמן בנסיבות המפתח הללו. ועוד הוסיפה "ובשלשתן עתיד ליתן שלוש מתחנות טובות לישראל שנאמרו: כי ה' יתען חכמה מפי דעת ותבונה" (משל כי, ו).

עליה מהנאמר עד כה ש"חכמה בינה ורעת" מופיעות במקרא כמו פעמים ב"תפקיד מפתחה", דהיינו המידות שהקב"ה ברא בהן את העולם ובכלל בנה בהן את המשכן, הן המידות שבהן נבנה בית המקדש והן המידות שיאפיינו את המשיח, ובهن יבנה הקב"ה את בית המקדש לעתיד לבוא. יש לציין שבמדרש מופיע מוטיב זה במקומות רבים ושונים (כמפורט בהערות האחרונות).

אם מוקדם של מידות אלה כבר במקרא ובחו"ל, מתחזקת אפוא השאלה שנסאלת - מדוע לא מעאננו במשנתנו, כחלק מהדורכים שתורה נקנית בהן, גם את החכמה והדעת אלא את הבינה בלבד?

פירוש המושגים "חכמה בינה ורעת" והקשר שלהם לאברהם האדרט רבים מרבותינו פירשו את המושגים הללו. לצורך הרבנים נביא את הפירוש המקובל בדברי האחرونים לגבי ביטויים של "חכמה בינה ורעת" בנפש האדם:

¹ עיין תחומה וקהל, ה. שמות ר' מה, ה; מורש תחילים מומר ג, ועין עוד בחורת שלמה לר' כשר, שמות כי תשא לא, ג, בהערה י. ערד מקורות ומבלדות במורש שבහרזה 2 להלן.

² עיין עוד במדרש פרקי דר' אליעזר טף פרק ג.

חכמה היא ראשית ההתגלות, הניצוץ הראשון של ההכרה, נקודת התמצית של כל השגה, נקודת המוקד של כל תפיסה, בעין הבזק המאייר ומגלה את העניין.

בינה היא הקליטה של החכמה ועיבודה באמצעות הניתוח השכלי, הפיכת הברך הראשון הראשוני של החכמה למחשבה מסודרת ו邏輯ית.

לעת היא הקישור בין החכמה לבינה, והורדת המושכל אל כוחות הרגש והמעשה, הקשורים למידות הת תנות |³, ב"פתחות אליהו", שהוא חלק מההקדמה לתיקוני זהר מנוסח קשור בין המידות חכמה בינה ודעתי לבין אבריו האלים:

פתח אליהו ואמר... חכמה מוחא איהי מחשבה מלוגו, בינה לבא ובה הלב מבין, ועל אילין תריין כתיב הנסתרות לה' אלוקינו. בחר עליון אליו כתר מלכות ועליה איתמר מגיד מראשת אחירות, ואיהו קרכפתא דהפיילון...

שלוש המידות העולנות המופיעות ב"פתח אליהו" הן כתר חכמה ובינה. יש לציין שלפעמים נמנית "חכמה בינה ודעתי" ולפעמים "כתר חכמה ובינה", ולא כאן המקום להסביר העניין. מה שנוכל ללמד מכאן הוא זיהוי החכמה עם המוח והבינה עם הלב. דבר זה מתאים בדיק לביטוי במשנה 'בינת הלב', כדי להעמיק מעט במבנה המושגים

³ עין בראשי לשמות לא, ב, ב' בחכמה - מה שארם שמע מאחרים ולמה; ובתבונת - מבחן דבר בלבו מחק הדברים שלאבד, ובדעת - בזוז הקודש. עיין מהרש"א ברכות לג ע"א, שמהבוסט על רשי וטומן שה דעת היא המירה הגבוהה מכלל. אך הפרשנות המקבילה וזהה את הדעת מתחת לחכמה ובינה. והגרא אומרה "חכמה בינה ודעתי הוא שכבל מושכל...", הדברים מכוארים בהרחבה בספר התניא בליקוטי אמרים סוף פרק ג. שם ר' ריביה ובאגרת הקורש סוף פרק ט.

בספריו של ר' צדוק הכהן מלובלין מבוארות מושגים אלו בדרך אגב במקומות רבים - בחלקים נטען בחמץ' הדברים. בשפה מודרנית יותר מושגיות הדברים בספרו של הרוב טוינימלץ "שלשה עשר על השונשר", בפרק "התגלות האלקטרית" עמ' 82, ובפרק האחרון "פתחות אליהו" עמ' 365-366.

⁴ "פתח אליהו" הוא חלק קבוע מהתפילה לחלק מעוזות המוחה.

זו, נუין בשיטתו של ר' צדוק הכהן בהבנת המושגים הללו, ולאור דבריו נבהיר את שאלותינו.

שיטתו של ר' צדוק הכהן מLOBELIN

הקרו המנחה שנשרטת להלן הוא היחס המקביל בין חלקיק הנפש - נשמה, רוח, נפש; אבריו האדם - מוח, לב, כבד, פעלויות האדם - מחשבה, דיבור, מעשה; ובנגדן - חכמה, בינה, דעת.

כתב ר' צדוק בספר:

כפי ידוע מה שאמרו (בראשית ובה יד, ט) שחמייה מדרגות
בנפש והם נפש רוח נשמה חייה יחידה, נפש רוח ונשמה היא
מחשבה דיבור ומעשה כמו שכתי בכל זה במקומם אחר
באורך. המעשה בכבר שהוא מלא דם והדם הוא הנפש, והדבר
בלב כמו שנאמר (תהילים טו, ב) ודובר אמת בלבבו ושם משכן
روح חיים בידיע. וכן תרגם אונקלוס לרוח ממלא (בראשית ב, ז)
כי הדיבור ברוח. והנשמה היא הנעמלת כמו שאמרו בפרק קמא
דברכות (י' ע"א) והוא המחשבה שבמוח. שמה שבלב כבר יש בו
גilio כי מקום הדורגה בלב זה הרגש היא התגלות. מה שאין כן
חכמה שבמוח הוא נעלם ועדין לא קיימת לשאלת אלא מבינה
דאיהו ליבא ותמן הלב מבין ממש ולהאה קיימת לשאלת שכבר
היא בಗלו לרגשת המרגיש והוא נגלה למרגיש בכך קיימת
לשאלת. אבל החוכמה שבמוח היא הנשמה שרוואה ואינה
נראית רעה לומר שאינה מורגשת כלל אף בראיות הלב בעניין

ולבי ראה הרבה (קהלת א, טז). וזהו יופח באפיו נשמת חיים
והאף בראש נ麝ר מן המתות.

(דבר צדק אות ח)

מדובר נכל לשרטט את התבנית הבאזה:

(דעתי) - נפש - מעשה - כבד

בינה - רוח - דיבור - לב

חכמה - נשמה - מחשبة - מוח

ר' צדוק מגדר את ההבדל העקרוני בין עולם המחשבה, הקשור במוח ובנפשו, לבין עולם הדיבור הקשור בלב וברוח. עולם המחשבה איתנו בגילוי כלל. עניינו בנשמה שהיא "נעמלות", "זרואה ואינה נראאה", ככלומר אינה במודע אצל האדם אלא בזעמו⁵.

לעומת זאת המחשבה יכולה להתגלות אם נוריד אותה לעולם הבינה, לעולם המזווהה עם הדיבור, לעולם הדיבור, הקשור בלב, ישנה הופעת המחשבה והקשרתה בנשמה. הופעה זו 'בגilio', ככלומר, המחשבה נגילת על ידי הדיבור. הלב הוא מקום הרוח, השירך לחלק המודיע של האדם, והוא הוא משכנתה של הבינה. זה מזווהה עם הדיבור המוציא לפועל את המחשבה.

⁵ ר' צדוק לא מנה את י'חכמה בינה ורעת' ברכיה, ואני משלים זאת לפני הרוברים שראינו לעיל בפתח אליזה⁶.

⁶ לא רק שהשמה איננה בעולם המוח של האורט, אלא יותר נכון, לאדם אין כל השפעה ואין לו אפשרות לפוגם במסתו על ידי מעשי, בכחותו "אלקיו נשמה שנות בז מהורה דיא...", שלא כמו ברוח ובנפש, שהאדם יכול לפגוט מהם במעשי.علم מה מזווהה עם המוח. יש לציין שהכונה כאן לחכמה, כפי שהגדרה ליל - ראשית המחשבה, ניצץ החברקה הראשוני, ולא לתהילן התבוננה, הנתחום המוחשבתי, הקשור לעולם הבינה.

⁷ בשנו מוכרים "דיבור" - אין הכוונה למעט דבר שאדם אינו מוציא בשפהו, אלא עולם הדיבור כולל קטגוריות כל הוגנה והשיכת לבינה, משימות שדיבור הוא החור, מוגדר ומוגן, להפדי ממחשבה שעוזינה רק הפק ראשוני שאינו מרוגה.

הchipor לתורה הוא מצד הרוח והchipor לקב"ה מצד הנשמה
בעניין זה כתוב ר' צדוק:

כי chipor ישראל זה להו הוא מצד הנפש, וחיבורו ל תורה מצד
הרוח, וله יתברך מצד הנשמה שמתוחת כסא הכהן. וכן
אמרו "נשמה שננתת ביה טהורה" לשט אין שיין קלקל כי הוא
חלק אלה.

(צדקת הצדיק קצ)

בדבוריו אלה קובע ר' צדוק עיקרון רعيוני:chipor ל תורה הוא מצד
הרוח והchipor לקב"ה הוא מצד הנשמה.

עיקר העבודה בעוה"ז הוא מצד הלב, ובעה"ב מצד המוח
בהמשך רعيוני לדברים שהובאו, מוסיף ר' צדוק נדבר רעיוני נוספת:
עיקר האדם הוא החשך שבלב שבו הוא יתרונו על המלאכים
והוא הנקריא יוצר, יוצר הטוב ויוצר רע. כאשר הוא מגביר חשוק
לטוב הרי זה טוב ואם לאו וכו'. ואמרו זיל (סוכה נ"ב) כל הגידול
יציר גודל, כי גודלות אחד על חבירו והוא רק כפי גודל החשך שלו
לטוב דהינו כוח היוצר. כי יוצר טוב ויוצר רע אחד, זה לעומת זה
בשני חללי הלב כפי החשך שבלבו ביוםין לטוב בן בשמאל לרע,
ולכן יוצר הרע גם בן גודל. וזה שאמרו זיל (מנחות כ"ט ע"ב)
עולם הזה נברא בה"א ועלם הבא ביו"ד, בידוע דשתי אותיות
אלו דשם מורות על חוכמה ובינה, שהם מוחא וליבא. ובעולם
זהו רחמנא ליבא בעי ומעלת האדם היא בפל החשך שבלב. אבל
בעולם הבא שישחת יוצר הרע ולא יהיה עוד מקום לבחירה או
יהיה המעלת כפי יתרון החוכמה וההשגה שבמורו.

(צדקת הצדיק רמח)

בפסקה דלעיל מוסיף ר' צדוק עירקון חשוב במיוחד. עיקר עבודה adam בעוה"ז הוא מצד הלב דווקא ולא מצד המוח. אך לא רק מהטעם שמה שבמוחו איתנו במודע ומה שבלב הוא במודע, ولكن במיוחד הוא שיר לעבודות adam בעולם הזה, אלא מסיבה עקרונית רוחנית ומהותית: לאחר חטא adam הראשון והטבע באדם היצר - יוצר החטוב ויצר הרע, זו מגעתו של adam מצד אחד, אך מצד אחר גם יתרונו. הלב הוא מקום החשך והיצר, ולכן עיקר עבורת ה' של adam בעולם שלאחר החטא יהיה בלב דווקא. הוא הקשור לחשך, לייצרים ואף לעצם הבחירה. לפיכך נדגיש ונאמר, שבஹווית adam בעולם הזה ישנה מעלה בפני עצמה - עבודה ב"חשך שבלב"! היכולת של adam לתרום את כוחותיו - יצריו חשקו ומאוויו - לעבודות ה', בעניין זה יתרונו של adam אף על המלאכים.

השפעת הדברים על אופי לימוד התורה

במקום אחר עומד ר' צדוק על המורכבות של ההגדירות הללו, ועליה מדבריו שבעוד שהמושג "חכמה" כפי שהוגדר לעיל שייך למוח, הרי התורה שאים לומד לא בהכרח מקושורת למוח ולהינו לנשמה, ואף לא בהכרח לב הינו לרוח, אלא לפעמים רק לדורגת הנפש שבאדם. هي אומר, כשהאדם לומד תורה רק כדי לקיים את המצווה, ללא מעורבות הלב, כפי שבירנו, ככלمر ללא מעורבות החשך, הרי התורה שהוא לומד גם היא אינה מוסיפה חיות לאדם הלומד אותה:

ויזיע בינה ליבא שהוא ההרגשה בלב. ונאמר (דברים כט, ג) ולא נתן הי' לכם לב לדעת וגוי כי לא נגאלו אלא בזכות האמונה. פירוש, גם זה היו חכמים בתורה דاشתכה, כל זמן שאין החכמה להוציא רגשנה בלב הרוי וזה מצד בח הנפש בלבד. כי בכל

אחד מהם כולל גם כן נפש רוח נשמה חייה יחידה כנודע. והחכמה שאינה מוספת חיות חדש לב כל עת הוא רק מצות תלמוד תורה כמו עשיית כל המצוות מעשיות שהוא בנפש בלבד מצד האמונה התקועה שצערך לשימוש بكلול ה' ולעטוק במצוותו ובתורתו...

(צדקת הצדיק ^ל)

מדבריו עולה שיש בלימוד התורה כמה רמות. אדם הלומד רק מצד האמונה שצערך ללימוד, הרי החכמה שהוא למד "אינה מוספת חיות חדש לב" של הלומד, והוא חכמה הקשורה לנפש בלבד. לעומת זאת, הלומד ביביגת הלב, לימוד המפעיל את כוחות הלב, הרגש והחשק, הרי לימודו גבואה יותר, וגם השפעתו על האדם גבואה יותר - השפעה ה"מוספת חיות חדש לב". תפילהנו אף היא לזכות לתורה שבלב, אף על פי שעיקרה של תורה במוח.

בהמשך לנאמר בותב ר' ציריך במקום אחר:

תפילה עיקרה בלב כמו שאמרו (תעניית ב' ע"א) עבדה שהיא בלב וכו' זו תפילה וכן המתפלל צריך שיכן את לבו (ברכות ל"א ע"א) וטובא. ותורה כפי הנראה עיקרה במוח, אך אנו מבקשים ו吞ן בלבנו בינה וגוי' כדי שיש חכמה ובינה שם מוחא וליבא. פירוש חכמה הוא כלל דברי תורה המפורשים, ובינה הוא התבוננות דבר מתווך דבר המפורש לדון ולהורות בשעת מעשה. וכן מצינו בלשון חכמים (סנהדרין ל"ה ע"א) "ליבא דאיינשי איינשי" הרי זהה תחדשות נובע מן הלב... ועיקר התורה רק שיהיה נבלע בלב כמו שמובא...

(רטיסטי ליליה יב)

בדברייו אל מולו מוסיף ר' צדוק שאף בתפילהותינו כאשרנו מבקשים ללמוד תורה אנו מכוננים לתורה שבלב, למורת שכארה עיקר מקום התורה במוחה, מכיוון ש"עיקר התורה שהיא נבלע בלב", ו"זהה תחרשות נובע מן הלב". דבר זה משלים את כל הנאמר לעיל.

סבירות - 'בינהת הלב' לאור שיטתו של ר' צדוק ומשמעותה החינוכית לאור הדברים יובן מודיע בחורלה המשנה את הלמידה 'בינהת הלב' כאחת הוליכים בהם נקנית תורה. הבינה שייכת לעולם המודע של האדם, להבדיל מהחכמה. במקביל לבינה מייצגת הלב את החלק המודע, החוויתית הרגשי והיצרי של האדם (המתקשר ל"روح"), לעומת מושגתם שבמוחו הנaptopת כבלתי מודעת ולא מושגת. לפיכך בודאי שתורה נקנית לאדם בבינה שבלב. יותר מכך - ישנו יתרון לנקיית תורה בבינה שבלב באשר בבינהת הלב פועל החשך שבלב, יצרו של האדם וכוחותיו, ובדבר זה עבדתו של האדם גבוהה אף מעובדת המלאכים! יש לצין שדברים אלו נכתבו לפי משנתו של ר' צדוק הכהן ויש החולקים לחולוין על תפיסותיו.

לדברים אלו ממשמעות חינוכית וערכית רבה. בלמידה התורה יש לאדם לעיר את כוחות הרגש שלו, את ה"חשך שבלב" ויצרו של האדם. לעומת זאת, לימוד שבטיו הוא רק תודעת המצויה והחויבה בדבר, מתקשר רק לרבים נמנוכים יותר באדם (לנפש ולא לרוח), ואך אינו

* המיאց המובהק של החולקים על שיטה זו, מגדולי תלמידיו של הגראי ובודאי מיליגן אף את שיטתו ההורנית, הוא ר' חיים מואלזין, בספר "נש חווית", וכן אין מקום להזכיר תפישתו הנטשית זו א' של תורה יש ערך סגול המשפיע ממלא על הארט הלומר אוthon לשמה, וכן כל צורך בהפעלת מערכת החושים והרגשות של האדם אלא עצם למוד התורה לשמה - דהיינו לשם תורה, משפט על כל חובי ההוויה, בן של העסוק בתורה ובין על כל סיכון, השלם, הצלמות בולם. עיטו בOPSIS וחיים שער ד פרקים ט, יט, יי, והסבירו היסטורי לכך בתמציאותו בפרק בו שם.

פועל ומשפייע על האדם כמו לימוד ב'בינת הלב'. لكن האדם הרוצה להתקשר לתורה ולגדרול בה צריך להכין את עצמו למדרגה זו בראש ובראשונה במידענות לחשיבות 'בינת הלב', ולאחר מכן על ידי עבודה פנימית לפיתוח כלים לעובdotת ה', הן על ידי לימוד תורות השיטות לעובdotת הלב, והן בהתבוננות פנימית ופיתוח המהוועות האישית, ולבסוף ביישום עבדות הלב בלימוד התורה, ובתמצית - **ב'בינת הלב!!!**

היכום מוכחים . . .

כבר בהיותו בגן הילדים הבחינה יפה האגנת הילד מיוחד, בוגר ונפשו: "הוא נולד איש" – היא אומנות בהדרגות – "בדרך כלל ילדים בגיל 4-5 רבים ומתקוטעים, אבל הוא, ילד מיוחד שכזה, השתבל על המתרחש מהצד, דיבר בשקט ולא פעם הרגיע את הסובבים אותו. אי אפשר היה להתייחס אליו כילד אלא כאיש קטן"

חבר מעתניאל כתוב לגבריאל:

גבריאל, לי היה מאוד קשה להכנס לכבוד בישיבה אחריו שלא למדתי בaczora נורמלית הרבה ומן. הראש שלי התחליל לעבוד יותר לאט, והייתי זוקק הרבה פעומים לאדם שייעזר לי בסבלנות להבין דברים שאני לומד – ותמיד הייתה לי כתובת למי לכת... הייתה בא אליך, מנסה לך קושיות שבעיני הרבה אנשים בטוח היו נראות טיפשיות, ואיך תמיד הייתה מתחילה הרבה אנשים לבב שאלות מהשוו הנש של גבריאל.

בכבוד ראש – פותח לי ספרים ומהפץ תשובה שתדבר אליו דווקא כמה שיטות. הייתה יודעת לעשות זאת בצורה מד晖כה, וכל פעם אחורי שהייתי לומד אותה הייתה יוצא עם כל כך הרבה רוממות רוח.

- כוונה כווניה
- חיבור אל השלמה
- הפמת האור בתורה
- ריכוז לפוי למוץ – נייל
- תפלות

ותמיד הייתה יודעת לתת לי עם כל הקושי שלי עידוד וכוח להמשיך הלאה. אני זוכר איך אחורי שהכרתי אותה בהתחלה, הרגשתי פספוס שלמדת במעלה אדומים וזה לא הכרתי אותה, אז ניגשתי אליו ואכורתني

שלפחות אלמד אתך השנה, ושאלתי אם יש לך זכון לחברותא. זה היה שלושה שבועות אחרי תזהילת השנה – הראית לי את המערכת שלו, והייתי בהלם איך שהכל היה עמוס ולא הייתה לך שנייה פנואה מהבוקר עד הערב. ואתה שראית שהייתי נורא מואכזב אכזרת לי שנלכד ביום שישי.

איך הייתה קולט אנשים יודע לדבר אתכם – זה היה מדהים. כל חברותא שלי אתך הייתה עולם ומלאו... תודה לך גבריאל על הבוח שנותה לי. עכשו כל כך קשה לי אבל אני מנסה כל הזמן להזכיר בדברי עידוד שאכזרת לי ולהמשיך הלהה.

שבשבוע האחרון שאלתי אותך שאלה. אתה כמו תמיד התיחסת בצורה רצינית – פתחת מספר ספרים עד שמצאת תשובה טובה, אך לא היה לנו זכון לשבת על זה וחשבתי שגעשה זאת בשבוע שעבר, אך בנסיבות שלקדוש ברוך הוא היו תכוננים אחוריים. אני עדיין מוחכה שתשובת אלgi בהפתעה יתוקן כדי מסאו' תגיד לי את התשובה.

פרופ' אלחנן מאיר

"בגבען נראה ה' אל שלמה בחלום הלילה, ויאמר אלהים שאל מה אתן לך" (מלכים א', ג, ח). לאחר דברי המבויא מבקש שלמה "וונתת לעבדך לב שפוך לשפט את עmr להבין בין טוב לרע...". (שם ג, ט). שלמה מבקש לב שומע, ואלהים נענה له: "יען אשר שאלת את הדבר הזה ולא שאלת לך ימים רכבים ולא שאלת לך עשר ולא שאלת نفس איביך ושאלת לך הבין לשמע משפט הנה עשייתי כדבריך, הנה נתתי לך לב חכם ונבון..." (שם ג, יא-יב). המילים המודגשתות هنا מה שאפשר לקרוא לו 'שכלהות הלב' (אבות פ"ו, מ"ה).

מיד אחרי החלום מתואר במלכים א' המנורע הנקרא " mishpat shelma":

או תבאהה שתים נשים זנות אל הפלך ותפערן לפניה
ותאטור האשה דאתה ביאורי אני זה האשה זואת ישבת בבית
אחד ואחד עמה בביות: מיהי ביום השלישי לדרתי ותכל גם
האשה זואת ואנחנו ייחדו אין זר אטנו בבית זולתו שתים
אנחנו בביות: נימת בין האשה זואת לילדה אשר שכבה עליו:

ותקם בתרן הלילה ותחק את בני מאנצלי ואמתך ישנה
ונתשפיכהו בחיקות ואת בנה להמתה השביבה בחיקי, ואותם בפרק
להיביך את בני זהפה מות ואחרובון אליו בפרק זהפה לא היה בני
אשר ילזרתי ותאמר האשה האהלה לא כי בני חמי ובנך המת
וזאת אמרת לא כי בנך המת ובני חמי ותדברנה לפני המלה:
ויאמר המלך זאת אמרת זה בני חמי ובנך המת זאת אמרת
לא כי בנך המת ובני חמי:

(מלכים א' ג, טז-כג)

האשה האחת, היא התובעת (מסומנת בהdagsha רגילה), שוטחת
טעניתה לפני שלמה. בדבריה היא אומרת כי האישה האחראית,
הנתבעת (מסומנת בהdagsha ובהטייה), החליפה בין התינוקות שלhn.
היא גם מסבירה כיצד לדעתה מות התינוק - אמו מחיצה אותה. בתום
דבריה של התובעת אומרת האישה האחראית, הנתבעת, רק מילים
מעטות: "ויאמר האשה האחראית לא כי בני חמי ובנך המת" (פסוק כב).
והתובעת חוזרת בסדר הפוך על אותן מילים: "לא כי בנך המת ובני
חמי" (שם). שלמה מסכם את הדברים: "ויאמר המלך זאת אמרת זה
בני חמי ובנך המת, זאת אמרת, לא כי בנך המת ובני חמי" (פסוק כג).

האם בשלב הזה כבר ידע המלך שלמה בעורת "לב שומע" מי האם
האמתית? אני סבור שאכן ידע.

אך קודם שנברר כיצד ידע שלמה, נציג את ההבנה שלנו בסיפור, והיא
שונה מהמקובל. לעתנו, הדוברת הראשתה, התובעת, זו שדבריה
ארוכים, היא האם השקרית. היא זו שברשותה ילד מת, והוא רוצה
להחליף את הילדים באמצעות התביעה המשפטית. לעומת זאת, הדוברת
השנייה, זו שדבריה קצרים, היא לדעתנו האם האמיתית, והוא נגרת

למשפט כשבrhoותה ילד חי שלה, שכמוון אינה רוצה לוותר עליו. אין היא צריכה להרבות במילים, כי המצב הקים הוא הטוב מבחינתה. מה אפוא רוצה התובעת, האם השקרית, טוען בסיפורה הארוך? והרי הבן החי נמצא אצל אמו האמיתית, ובאיזה דיא מזכה שיוציאו אותו ממנה?

יש כאן לדעתנו תופעה הנקרהת בפסיכולוגיה "השלכה" (פרוייקציה בלען), שפירושה ליחס לחולת את הרגשות או את המעשים, אשר הפרט מרגיש או ערש. התובעת השקרית רוצה להחלף את הילדים ולקלב ילד חי תמורה בנה המת, אך היא משליכה את כל סיפור ההחלפה על חברתה, האם האמיתית. נחזר לשלה. כאמור, לדעתנו כבר בשלב הטיעונים הוא יהיה מי האם האמיתית, ובכתובים שני רמזים לכך:

א) סדר הדברים של האימהות. האם האמיתית, הנטבעת, חשוב יותר שהבן שלה חי, בעוד שלאם השקרית, התובעת, חשוב יותר שלא יהיה מצב שהיה בן חי רק לאישה אחת, לבן האם האמיתית פותחת את דבריה במילים "בני החוי", והתובעת השקרית, שבנה מת, פותחת ואומרת: "בן המת".

ב) המלך מוטיף מילה לדברי האם האמיתית: "זה בני החוי", מה שאין כן כשהוא חוזר על דבריו התובעת הדוברת ראשונה, שם אינו מוטיף "זה". ההבחנה הרכה הזאת בדבריהם של שתי הנשים רומות שלמה נתן משקל חשוב לדברי האם

¹ סייע לך אולי נזון למגואה בפיזט לרביבע עצמאה נפשי. פיזט זה כולל בפיו השבר, ובאותו הכתבים כתום זיהה לగברת אמת. שפה נאמנת: לא מי בך המת ובני החוי. השפהה היה היא התובעת, האם השקרית, וזה אמונם מקרינה ברביבעה בך המת. אמונם וזה שוע עקיף בלבד, שאין מדבר בפיו, ויתקיים שרביעי החלף דבריה לזכור חורתה.

האמיתית, זו המחזקת בילד החיה, וכאילו מצביעה עליו "זה בני החיה".

עתה שלמה, בעל הלב השומע, יציע ניסוי שבו יוכל גם לשיק הولد החיה.

שלמה מבקש חרב ומציע "גוזר את הילד החיה לשנים, ותנו את החיצי לאחת ואת החיצי לאחת" (פסוק כה). על בר אומרת האישה "אשר בנה החיה (בسفורנו היא הנتابעת) כי נכמרו רחמייה על בנה, ותאמר כי אדני תנו לה את הילד החיה והמת אל תמייתהו" (פסוקכו). לעומת זאת אומרת התובעת: "גם לי גם לך לא יהיה גוזר" (שם). "ויען המלך ויאמר תנו לה את הילד החיה והמת אל תמייתהו, היא אמרו" (פסוק כז).

שתי הנשים מגיימות למסקנה אחת: הדוברת הראונה, התובעת, רוצה שהילד החיה יהיה אצלה, שחררי לשם כך הגיעה למשפט, אף על פי שאינה אמו האמיתית. הנتابעת, האם האמיתית, מעדיפה לוותר על בנה החיה ובלבך שלא יגוזר אותו. כלומר: שני הצדדים במשפט הגיעו להסכמה שהילד החיה יהיה אצל התובעת, אך שלמה פוטק נגד הסכםת שני הצדדים במשפט ומציע את הילד החיה לנتابעת, לאם האמיתית.

'לב השומע' או 'החכם ונבון' של שלמה מאפשר לו בעורת רמזו המילים לדעת מי האם האמיתית, ובעורת ההצעה הנຽזות של "גוזר" גם להוכיח זאת לכל השומעים. לנוכח חוכמת הלב זו הוא מוסקת המשפט בפסקים הבאים: "וישמעו כל ישראל את המשפט אשר שפט המלך ויראו מפני המלך, כי ראו כי חכמת אלקים בקרבו לעשות משפט" (פסוק כח).

הריגשות לדבריו הזרלט, היכולת להבין גם את הדנאמר בין השיטין או ברמיזה, מצאה בclinicalים השונים 'שכבות הלב', "לב שומע" או "לב

חכם ונבון". בנסיבות ימיינו כאשר לרשותנו לא רק מילים כתובות כי אם גם אפשרות לקרוא את שפת הגוף, علينا להיות רגישים להזלה, לשום את לבנו שומיע למצוותיו, ולכн' מדובר בלב שומע ולא באוזניים שומעות.

הכליים נסמכים

חבר מעתניאל מספר על הדרכ שגבריאל לבחנו לעומק כל דבר: דיבורתי פעם עם גבריאל על כך שיש בלאן באrhoות שבת, והוא הכריז אותי לנתח ולהבין כמה יש בלאן באrhoה ולא שריט. הוא אמר שהוא בגלל שאנשים מגיעים מהתפילה בשמה בכוה "היה", ואז הם מגיעים לאוכל ולא רואים באוכל עבודה זה, אז קשה להם לשידר באוכל. התזה לנו לחשוב איך לפתור זאת. ביום למחורת הייתה ארוזה מצוינת, ואז היו לו סימנים לרומו לי אלו שידרים טובים שוחפים את כולם ועושם אוירה טוביה.

איכא של גבריאל מספרת שלגבריאל תמיד היו הצעות וחכחות, למשל: גבריאל העיז לי בדרכ המיחודה שלו שואלי כדי לי לש考ל את תפילה ערבית בתורה תפילה אחת ביום שנשים מתפללות. הוא ניכן את זה בכך שתפילה ערבית פחות מוגבלת בזמן, יש בתפילה את כל החלקים העיקריים, ואין צורך לדלג כדי להסביר, לא שוכחים את התפילה כי מתפללים לפני השינה ולא בזמן לחוץ, וגם אם לא מתפללים, לא מפסיקים يوم ללא תפילה כיון שניתן להתפלל עוד את תפילות שחרית וכונחה.

גבריאל השקיע הרבה בקשר עם חברים. אחד מחבריו מישיבת עתניאל כותב על ראשית היכרותו עם גבריאל:
ההיכרות שלנו התהילה ממושתת תחילה זמן חורף, במטווחי ירי באמם דראג' – היינו באותו צד של המעווחים (אבל לא אצל אותו מדריך).

אחרי המתוות הראשון אתה קלעת ששותך שיש, ואני לא פגעת ב אף מטרה... אכזרתי לך כל הכאב על הקליעות וסיפורתך לך שאין לך יכול לעמוד רק עין אחת בעוד השניה פקואה, ואולי בגלל זה לא פגעתני. אתה הסתלבות עליי אבל לא על מנת לפגוע – צחוקים שבון חברים, צחוקתי אותך. אתה משבכת את הביפה הגדולה שהייתה לי על הראש וסידרת אותה בצורה עין שמאל שלי תcosa ועין ימין תישאר פקואה. אחרי המתוות השני שבו שכוני רעה על העין, ואת התענוגות אם זה עדרי לי וכמה פגעתן.

נון, חברו של גבריאל, מספר:

בשהינו צריכים לבחוור בני זוג לעובודה בטכ'ם, בלי לחשוב פעמיים ניגשתי לגבריאל (למוציאו עדין לא היה תפוס), וזאת כי ידעת שאמani רוצה להיות בעוזו שאני אעשה את העבודה ושבאותה יצא מהזה משזה, גבריאל הוא האיש – ובאמת כך היה. גבריאל לא נבהל בקלות. כשהשכננו על הנושא בטכ'ם והעלינו כל מיני דיעונות. תמיד חשבתי איך יוכל לעשות את זה וגבריאל אמר – מה הבעה? זה פשוט, לוקחים ככה חיישנים ו...

חבר מעתניאל מספר על פן נוסף של 'שבלות הלב' שקשה בדרך כלל למצוא:

היתה לגבריאל תוכנה מאוד אונסית – לשיטם לב לאנשים, לקלותם, לראות מותי לא טוב להם, ולראות כמה ארע להם – למשל בלימוד שלא מצליחים להתרכו ולא מצליחים להיכנס לנושא. הוא תמיד ידע איך לבוא ולומרו: משה, מה קורה אותך? מה נשמע? ולשים עליי את היד סתם כזה. כל פעם שהיא עובד לידי היה שם את היד על הכתף.

הרב חגי סופר

המידה השישית שהתורה נקנית בה היא 'אימה'. המילה אימה מבטאת פחד, כפי שהוא מוצאים בשירתם היה "חפל עליהם אימה" ופחד גגדל ורען ידנווocabן" (שמות טו, טז). בשפה שלנו אימה אינה מבטאת פחד רגיל אלא פחד גדול ועצום, העולל לשתק את האדם, כפי שהוא מוצאים בתהלילים: "לבך יחול בקרבי ואימה מות נפלו עליו" (תהלילים נה, ז).

השאלת העיקרית, שאיננה מובארת במשנה, היא אימה זו ממי או ממה על האדם לחוש אותה? המשנה אומרת לנו שעל האדם לחוש אימה, אבל לא מסבירה לנו את טיבה של אימה זו.

פרשיש המשנה הילכו בדרך כלל בשתי דרכיהם עיקריות: הכוון האחד הוא שאדם צריך לחוש אותה אימה לפני הקב"ה. המאייר הילך בדרך זו והוא כותב: "באימה וביראה - שייהיו לו אימה ויראה מן השם יתברך". כיוון אחר שהלכו בו המפרשים הוא שעל האדם לחוש אימה לא לפני הקב"ה אלא לפני רכובתו. וכן כתובים מפרשיסים רבים "שתהא אימת רבך עליו".

אין ספק, כי שתי הדרישות הללו שמננו מפרשיו המשנה, הן חשובות ויסודות בעיצוב אישיותו של תלמיד חכם. תלמיד חכם שאין לו אימה מיוצרו עלול לגלוות פנים שלא כהלהכה ולחותיות בזולול לתורה. גם

תלמיד שאין לו אימה כלפי רבותו עלול להגיע, ולדברים חמורים. ואולם לדעתינו, אפשר להקשות על פירושים אלו ולשאול מטעם המידה "באימה" מופיעה במידה שישית, מיד לאחר מידות שעוסקות באופי הלימודי של התלמיד - שמיות האוזן... שכבות הלב (להבין לעומקם של דברים). אין זאת אלא שסמיכות זו רמזות שאורה אימה אינה

קשהה לנוטן התורה, אלא היא חלק מצורת הלימוד עצמה. האדם נדרש להרגיש את האימה כלפי הלימוד עצמו וככלפי החוכמה עצמה. וזאת למה? מפני שהלימוד עצמו מצד אחד אומנם יכול לקדם את החכם ולהעלותו מעלה מעלה, כי "עדות ה' נאמנה מחכמת פתוי" (תהלים יט, ח); ובכiolת התורה להחכמים אפילו פתי. אך מצד שני קיימת סכנה גדולה אצל החכם של שימוש בחוכמה שלא בכוון הנכון, אלא להיפך, כפי שהוא מוצאים "חכמים מהה להרעה ולהויטיב לא ידעו" (ירמיהו ד, כב).

הלימוד עלול להוביל את האדם לידי רשות וליצירת עולם רוחני מעוות. אנו רואים בעינינו לא מעט פעמים, שבקשחת החוכמה אפילו אצל תלמידי חכמים אינה זהה לבקשת האמת. לעיתים הרצון לייצור "חידוש" הוא כל כך גדול, עד שהמרוחק בין לבין האמת רב מאד. לפי פירוש זה התנאי דורש מאתנו להציג בשעת הלימוד כאדם המתעסק

ב"חומר נפץ", כי שימוש לא נכון עלול לפגוע בו ובסבירתו. היטיב לתאר זאת הרבר קוק זצ"ל בערפלוי טזה: "תלמידי חכמים משתלמים על ידי עמי הארץ". כי אף על פי שאור התורה הוא חי הכל, מכל מקום הלא היה גם סמא דמותא (שם המות) למשmilim בה, והיא

mgrutat at chom haRabba yotter ma'aylo hilo asrei torah vohetav haPeshut fu'l uliyam b'arachot chayim" (umm' b'z). horb u'mod pah ul ha'scna shish bat torah. b'khol adam yis' shmu' sh'liyu' bi'ur (ao'li gavo'a) sh'ulio haTorah fu'olat b'kion sh'liyu' s'm m'ot, chilah.

v'hahmasr haPeskha om'er rab bi'zdr nitan la'tamodr um s'cna zo "v'hafpo'ah haNigordit l'sma dmota ha'me'or, ba'ah ul yidi ha'tachborot ha'kholi'ot shish la'talmido' ch'k'imit um umi ha'aratz m'kallot ha'oma, sh'ul yidi zo m'shpuyim ham ha'achronim at ha'yosher ha'tbeui, sh'la' na'tshash b'ell ul yidi zom ha'tachlomot she'bu'lm...".

b'chocma yis' s'cna shel ai'vud ha'yosher ha'tbeui. rdifat ha'chidush v'ha'chocma shel ha'ch'kum ulolah le'ulot lo ba'ibud ha'amta, v'ho'oz czrik li'nok umi ha'aratzot at ha'yosher ha'tbeui c'di la'tkan n'kora'zo.

nitan lo'mer sh'el s'cna zo shish b'chocma om'er ha'tana shel meshantnu, shat'l'mid ch'kum z'kuk la'ima, la'aima rak m'fni ha'kav"ha au m'fni r'bo'nu, al'a aimha mu'atzm ha'uyosk uzmo b'chocma sh'ulol na'tshash at ha'yosher ha'tbeui sh'lo.

הגדודים המלחים

- מושבון הנפש של גבריאל...
- להרצין - כלטmoz
- חרב פונחת על צווארו
- לפיו כל סזר - נז דקה
- התכוונות
- ליטור מגוך זיעה
- שהעולם עומד על הלימוד
- שלו ושל אחרים...

צבי אריאלי, אחד מങנשי זק"א בעותניאל מהתאר את גבריאל לאחד מותנו:

כל כך הרבה שמעתי על גבריאל בלויה, שאכן הוא היה מלאך, אך לא תהא גדולה שמיעה כוראייה. בתור איש זק"א, כמו שטיפל בו לאחר מותנו, אני יכול להגיד שפנוי היו בפני מלאך, נעימים ושלוים כמו שמקובל פני שכינה, כאשר חבריו שנרצחו על קידוש ה' בקדושת ליל שבת קודש פרשת שמות.

חבר של גבריאל ראה אותו כותרכן באופן מיוחד. גבריאל ענה לו שיש עניין להתרכז בשם הויה (אחד משמותיו של הקב"ה), ולראות עניין הדמיון את אותיותיו.

הרב בנימין קלמנזון

להלמינו המופלא מארם והנערץ בחמן עם
הקרוש גבריאל בן חיים ואסתור יברילא חישר זצ"ל
"אורת שהמון עם מתברךן בה, ביזוע שיש בו יראת שמי"
(מהרין מברסלב, ספר המירות, יראת, י)

יראת ד' היא החכמה היותר עמוקה, המיסודת על השקפת
העולם היותר פנימית, והיא הנוגנת את היסודות העמוקי לכל
מדוע ולכל תורה בין בקדש בין בתול. החול עצמו, כשהוא דורש
את העמינות היסודית, הרי הוא מוכרת לבוא למסקנה זו, שככל
זמנן שאין יראת ד' מבססת את המדע הרי הוא בולו רק מרפרף
על השטח החיצון של המושגים שבאמת אינם בכלל חכמו.

לפני שנים רבות זכיתי להתבונן פנים אל פנים, ו אף לשמרע באזני
משם, מקצתן המקצת מתוורתו של ר' צבי יהודה הכהן קוק זצ"ל.
במשך זמנן מה ביאר הרב לתלמידיו את מ"ח המידות שהتورה נקנית

¹ ראיה קוק, אורות הקדוש חלק ג, ראש דבר, עמי בר, הובא גם בມידות וראייה, יראת, א.

בזהן. בין המידות אימה ויראה הדגיש הרב שאימה ויראה מילוט נפרדות זו, ולא מיילים נרדפות. אנסה להסביר על פי תפיסתי, ובambilותי של², את שקיבלו מדבריו אלו.

אימה מוטלת על האדם - סיטוט מוטל עליו. הוא מתכווץ. אם יוכל - יברוח מן התחששה הנוראה, מן חפחד העצמיות. את עיניו יעצום, כביכול ינסח להתעלם, ונסח כמיטב יכולתו להתנגד לשיתוק שאוחז בו.

יראה, קרובה לאימה אך גם הפוכה ממנה. איננה שיתוק או התעלמות. והচכל בספרים שהופיעו אוטוביוגרפיה ראייה. היראה מיציאה של הראייה. כי אראה - אהיה ירא. "כלי אראה שמייך מעשה עצבעותין, ירח וכוכבים אתה בוננת", אז אכן כי אכן גדול אתה מכל מה שראיתי אי מאן.

קרובה היראה לאהבה, אם כי אהבה ברשמי אשׂי, ועדין יש בה קונפליקט, ריחוק ופעור, עד אשר תושלם האישיות ותגיעה לאהבה בתענוגים. אהבה שלמה של אישיות הרמוניית ומאותדת במגמותיה.

זאת ועוד, יראת החטא איננה יראת העונש מהחטא, אלא יראת מהחטא עצמו, מנוקו לאדם ולעולם, מהחושך שהוא מטיל, מהזהומה שהוא משאיר, מהיעוותים ומהחסבל, מהחטאת הדורך המקורית והטבעית. יראת כזאת מתחילה ומתגברת ככל שתפקיד העולםعمוקה יותר, רחבה יותר ובולת יותר.

ההשגה העולמית הכללית והמאירה מביאה לידי איחוד המוסר בעולם, ובזה מתחילה שורש יראת חטא למושג עולמי כללי,

² עיין בתפיא.

שהוא ביטל ליראת שמיים המבוססת את יסוד האהבה העמוקה
מעלת השלמות והעליזנה.³

أدרכה, אם לא תזון היראה על ידי חריאיה, סכינה גדולה תהיה בה:
החרין חיוטר גROL שיש בתוכנותה של יראת שמיים שאינה
מחוברת יפה באורה של תורה, הוא מה שבמקומות יראת חטא,
היא מתחלפת על יראת המחשבה. וכיון שהאדם מתחיל להיות
מתירא לחשוב, הרי הוא הולך וטובל בברוך הבורות, הנוטלת
את אור נשמו, מכשלה את כוחו ומעיבה את רוחו.⁴

יש להעיר את יראת השמיים של האדם הפשוט, הנמוך, הבור, לא
הפשוט השלם, אלא הפשט הפשטני. לא תוצאה של חשיבה
דייסקורטיבית אינטלקטואלית היא. ממעמקי תחושות הנפש של האדם
הגיעה. למרות זאת, היטרין גROL יש בה. היטרין או רהתורה, שבה
הסתכל קודשא בריך הוא ובירה עלמא, חסרון ההשגה הכללית ותובנה
העולם. הוואיל ואין לו לאדם מפתח העולם - כיצד ימצא את מקומו
ויעוזר לבן תמנוע יראה זו של התמים הסומא ההולך באפליה את
החשיבה - כי באלו כלים יחשובי תמנוע את ההחלטה - כי באלו כלים
יחיליט? תמנוע את האומץ ואת המעשה. הנמצא בחושך, באפליה, לא
كم איש תחתיו. לא זע איש ממקומו. יראת החטא הופכת להיות יראת
המחשבה.

יראת המחשבה, כוותח הולך וגדל, הбурות הולכת וגדלה, הנינו גדל
נוטלת יראת המחשבה את אור נשמת הבור ירא השמיים, מכשלה את

³ ראייה קוק, אורות הקידוש שם, עמ' כה.

⁴ שם עמ' כו.

כוזו ומעיבה את רוחו. רק מי שיש לו בידי מפת העולם, ינות ויגיע למטרתו והיא תצליח בידיו.

שהיה אצל אותו המלך תמונה יד עם חמש אצבעות ועם כל השרטוטין שיש על היד, וזאת היד הייתה הלאנד-קארט, היינו מפת העולם, של כל העולמות, וכל מה שהיה מן בריאות שמיים וארץ עד הסוף, ומה שהיה אחר כך, הכל היה מצויר על אותו הדף.⁵

למחרת לפרש את חמש אצבעות היד האחת של מלך מלכי המלכים: בראשית, שמota, ויקרא... וشرطוניהם עד מעשה בראשית, לא עם הארץ חסיד.

יש יראה גורעה מיראות השמים של האדם הבור והנמור - יראה החשוב עצמו לחכם. לעיתים מזיך הדמיון של יראת שמיים יותר מכל דמיון נפסד שבעולם⁶. הטיפש, שהוא חכם בעניינו עצמו, הבונה חללי תלמים של שיטות על הבל, ומיחס אלוהי השמים דמות מעותת, "קריקטורית" - בלשונו של הרב, בונה לעצמו אליל, גם אם בשטוותו הוא מייחס זאת לאלקי ישראל. נוקים יותר מתועלת יש לעולם מאמונה אמיתית באלו מזוויף. נמצא הוא אומנם בהיכל זה, אך אחוריו אל ההיכל ובפניו קדמה לשמשו⁷.

למען היראה יש ללמידה ולהתעלות, להחכמים ללמידה וללמידה, לשמר ולעשות ולקיים. לזכק את המחשבה, ולטהר את הרגש. "את יראה

⁵ מורהין מברסלב, סיפוריו מעשיות, מעשה מבעל חפילה.

⁶ ראייה קול, מילות הראיה, ראה, וא.

⁷ ראייה קול, אורות התהוו א-ב.

⁸ ועינן אצל הרמב"ם במורה נבוכים.

השמי, את מבון האמונה האלוהית העליונה צריכים לצרף מכל הסיגים המוסריים והמדעיים, שהאדם וכל השכלה מוגבלת שבמציאות מערבת בה".⁹

לא מצאתי בחור מה צעיר בגבrial, שאליו מכוונים דברי הרבה ציל בדיקנות כה רבה, כדי לא כתבעם הרבה אלא בשבייל תלמיד מובהר זה, לחכם וירא אלוקים, לעני במידותיו ותקופ במעשייו. גדול בתורה ולעילו במידע, לנער שככל שהחכמים, גודלו יראתו ומעשייו מהוכמתנו. אכן לימדרו ר' נהמן כי מי שאינו חכם בעניינו עצמו יכול לבוא ליראה - גם אם חכם היה בעני אלוקים ואדם.

והאי שופרא היה ביןינו, ואני נמי כי לך אותו אלוקים, וחבל על האי שופרא דבלי בארעה, וחבל על דאביין ולא משתבחין. אך גם אם שפטיו אין דובבות בעת בית המדרש, למדנו - מי שմדבר ומסית את חברו ליראת שמי, כל הדיבורים שמוציא מפיו בשעה שմדבר עם חברו - נעשה ממנו ספריו. דבריו אכן נשמעו, שהרי למדנו חז"ל כי מי שיש בו יראת שמיים דבריו נשמעו. על כן בסיוועתא דשמי יהודהו דבריו בבית המדרש, זכרו לא יסוף מתנו, עד היום בו ישוב וישמע לנו מתורה החדשאה אשר מאתו (של קוב"ה) תצא - תורה של משיח.

* אוזות הקורתן חלק ג, עמי כט.

¹⁰ ספר המידות, יראח, א.

¹¹ שם ד.

¹² ברכות ר ע"ב.

הכלום מוכרים . . .

יצחק, חבר מהישיבה התיכונית, מתאר את גבריאל בשבותות שזה התאריך אצלו: בלילה שבת, באשר היה יוצא מבית הכנסת, עטוף בטלית במנגה בני עדתו התיימנים, היה נראה בהדרת פנים מיוחדת,

ועהרטו ניכרת על פניו. רוב השכנים מהבנין שלו זכריהם זאת, וזהו אותו לפי הטלית.
בכל הנחותיו דאיינו מוקים את הפסוק: "והייתם קדושים כי קדוש אני".

כאשר היה מגיע לביתנו, ביום החול ובמיוחד לשבותות, הבית היה מותמלא בתורה, בשמחה ובטהרה. בסעודות שבת הוא הוסיף עם פירשו המעמיקים בפרשת שבוע. והכל בצדעה, ללא התבמלות או התנסאות.

אליעור, חברו לחדר בעתניאל, מספר על האווירה הרוחנית שగבריאל השורה עליו:

"אני בָּה אַכְפֵּה" – פעם בשבת אכלנו שעודה שלישית ודרנו את השיר זהה – אף פעם לא שמעתי אותו והוא מצא חן בעיני, ורציתי לדעת את המילים. כשחזרנו לקרוואן, הדבר הראשון שעשיתי – שאלתי אותו האם אתה יכול להסביר לי את המילים. התחלתי להזכיר במילים ולה解释 את מקורות. אחרי שמצאתה, התחלת לשיר. שודת מדהים. אני התלהבתי

מהמנגינה ומماיך ששורט – מנוגינה ספרדית. ועיצבות את עיניך. שקעת במנגינה, וכאיilo עלית למעלה, הייתה בעננים. וכשגמרה לשיר, מיד חזרת לylimודים. היה לי קשה, אבל השחתתי את דעתך מושם שלא הבנתי את המילים, וביקשתי שתדרשו לי אותן. רשות וŁמְדָתִי אותן, אבל איבדתי את הדף. אולם מילים אלה חזקות לעולם על לביו.

הרבי יצחק לי מישיבת הר עציו שהתארח עם תלמידיו בישיבת עתניאל בשבת של הפיגוע מס'ר:

פעם ראשונה שדראיתי אותו, לא ידעתי מי זה, בתפילה הדבר שבלט בו זה דבקות בתפילה. מהתרשומות היצוגית רأית אדם שמדבר עם ריבונו של עולם – שבאמת מתפלל. מצד אחד רأיתי שכחה, ומצד שני רצינות עמוק כזו. לא רأיתי בו דבר סותר להיפך, היה ניכר מהמעט שדראיתי שהוא אדם שעבוד על עצמו, ששואף לשלכות. באוכל הוא ישב מולנו, רأיתי באיזו זריזות ושכחה הוא ניגש לעשות את התורנות.

יונדב, חבר של גבריאל מעתניאל, מס'ר על שייחתם זכרן קצר לפני הרצתה:

בערב שבת עברתי ליד גבריאל בתפילה ואף פעם לא הבנתי באמת מה זה בשאומרים על מישחו שהוא נראה מלאך. אין לי באמת שום מילה אחרת להסביר איך שהוא נראה. הוא היה נראה שלו ורגוע כאילו הוא מחוץ לזמן. מאוד קשה להגדיר. עמד בחוזק עם עיניים עצומות. אחורי כן בארכזה, היו קצת אנשים והיו חסרים שוכרים. כגובה שגבrial עוד ביום שישי התנדב לשכור מארבע עד שש בלילה ואני הייתה צריכה לעיר אותו. שומרתי לפניו ותכננו שהוא יעד אותה ושנעים

ביחד את הרוב ראים, והוא מאוד שוכן וסיפר לי כמה זה ביך להעיר את הרוב ראים לוותיקין.

יומר מאוחר באוכל אני הייתי מאוד עייף, באותוazon עצמתי נקצת את העיניים ופתחום הרגשתי ידים מאחורה מלטפות ומוחבקות. הכרתית את המושאו של גורייל אבל אף פעם זה לא היה כבה – הוא חיבק ועטר את כל הגוף, משחו שונה, עצמתי. הוא כל הזמן דאג לי וניסה לשכנע אותו שוב ושוב, ולא הסכמתי. אחריו השיחה הדבר האחרון שאני זכר שהוא הולך ונכנס למוטבוז.

רב ראי"ם הבחן

לעיג תלמידינו והאהודג גבריאל זעיר
שחילך בענוה מול הקביה ומול חביבו
וקנה תורה בגדלות מותך עזזה
תנעבה

בתורה מתואר משה כמו שהענוה היא מעלהו המיוודית. מכל מעלוותיו של משה רבנו, אדון הנביאים, התורה מצינית דוקא את ענותונותו וְהאיש מֵשֶׁה עַבְרָא מִפְּלָל הָאָדָם אֲשֶׁר עַל פָּנָי הָאָדָם: (במדבר יב, ג). יש לבאר עניין זה לעומק, כיון שנראה שמדובר בתיאור מהותיו השעיר דוקא למשה רבנו, תיאור שבא לומר כי התורה לא בכדי ניתנה על ידי העני באדם. מדורגו הגובהה של משה רבנו איןנה שלולת ממנו את יכולת להיות "עַבְרָא מִפְּלָל הָאָדָם אֲשֶׁר עַל פָּנָי הָאָדָם", אלא אדרבה, מדרגה זו של משה, שהגיע לדיבור פנים אל פנים באספקלרייה המאוריה, היא היא המדרגה של משה העני. אם כן, יש סיבה מהותית לכך שהتورה צריכה להינתן על ידי עני, מדורגו הגובהה של משה רבנו, שדיבר פנים בפנים עם הז באספקלרייה.

מוארה, לא גורמה לו להחזיק טוביה לעצמו, יתרה מכך, ענווה זו היא שגורמה לו להגיע למדרגתו.

הגביא צפניה מזכיר את הענווה כאפשרות היחידה להיסתר ביום אף הוא: "בקשו את ה' כל עניין הארץ אשר מישפטו פועלם, בקשו צדקה, בקשו ענווה, אולי תסתורו ביום אף ה'" (צפניה ב, ג). הענווה האמיתית אינה אפסות האדם, אלא הכרת היחס הנכון בין ובן האין סוף. מילא היה מאפשרת לבקשתה להסתתר ביום אף ה', כיון שהוא מבין את מקומו האמייתי בעולם, והוא בא להכחיש את הנוכחות האלוקית בעולם.

בספר מלכים מצינו שביעינים אנושיות האזוב מבטאת את הנחות שביעים: "וירדרר על העצים, מן הארץ אשר בלבנון ועד הארץ אשר יצא בקירות". (מלכים א' ה, יג) ואולם המדרש מלמדנו שביעינים אלוקיות אין הבדל בין ה"ארז" ובין ה"ازוב":

ובן יש דברים שאין נראה שפליטים וציווה הקב"ה לעשות מהן כמה מעוזות. האזוב נראה לאדם שאינו כלום, והוא גודל לפני האלים, שמשל אותו לאלה בכמה מקומות - בטהרת מצורע, בשרפפת הפה ובעצרים ציווה לעשות מצווה באזוב שנאמר "ולקחותם אגדות אזוב". וכן בשלמה אומר: "וירדרר על העצים מן הארץ אשר בלבנון ועד הארץ אשר י יצא בקירות", למדך שהקטן גודל שווין לפניו הקב"ה. ובדברים קטנים הוא עושה נסים, וכי אזוב שהוא שפל שבאלנות גאל את ישראל - הוא בתפות בעצי היער.

(שמות רבה י)

כלומר, בהסתכלות האלוקית אין משמעות לגדיות החיצונית אלא פנימית, ודוקא באלו שהם קטנים וענווים מבחינה חיצונית, דוקא

בhem מהתגלית הגדלות הפנימית המאפשרת להם להיות כלי לשילוחות האלקיית - "וע"י אוזוב שהוא שפל שבאלנות גאל את ישראל". המשנה בנגעים, מגדרה בינה נعشית מצוות אוזוב: "לא אוזוביון, לא אוזוב כוחלי, לא אוזוב רומי, לא אוזוב מדרבית, ולא כל אוזוב שיש לו שם לעין" (נגעים פ"ז, מ"ז). ר' צוק הכהן מלובלין מביא את דבריו הרבה, האדמו"ר מאיזובייז, בעל "מי השלווח", על משנה זו. הוא אומר שאסור שהאוזוב, המבטא את הענווה, יהיה "מדבריה", בוון שענווה אינה אפסות האדם, ואילו האוזוב ה"מדבריה" מבטא את האפסות המוחלטת ולא את האפסות היחסית. האדם אינו צריך לבטל את עצמו ומיוחתו, אלא להכיר בכך שהם ניתנו לו מאת הקב"ה ככליים למילוי עצורתו בעולם. גם אוזוב "כוחלי" פסול, מפני שהוא אוזוב צבע, וענווה צבעה אינה ענווה. ענווה צריכה לנבוע מתרוך והנקודה הפנימית של האדם, והוא צריכה להיות נקייה מכל נגיעות תיצוניות בעמידתה מולchein סוף.

"עקב ענווה יראת ה"

בספר משליו אומר שלמה המלך שהענווה היא סיבת יראת ה': "עקב ענווה יראת ה", עשר וקבוד וחימם" (משליו כב, ד). המורה"ל בינתיב הענווה מבאר שיסוד הענווה המולדיה יראת השם היא הענווה של שפלות האדם ביחס לקב"ה:

שלמה המלך אמר כי בעל ענווה מכיר שפלתו, ולפיכך הוא ירא מן השם יתברך, והוא חף בעל הגאותה, אשר בעל הגאותה אומר: 'מי לי בשמי' ואינו משפיר עצמו לפניו השם יתברך. וזהו יעקב ענווה יראת ה', רוצה לומר כי נמשך אחר הענווה היראת כמו שנמשך יעקב אחר הגוףvr נמשך היראת אחר הענווה.
(נתיבות עולם נתיב הענווה, תחילת פרק א)

כאשר ענוותונותו של האדם נובעת מהכרת אפסותו ביחס לאין סוף, היא ממלא גוררת את האדם להתملא ביראת ה' יתברך.
עהד, במדרש שיר השירים דרישו -

א"ר מתנא מה שעשת חכמה עטרה לראשה עשת ענווה סנדל לעקבה, מה שעשת חכמה עטרה לראשה, שנאמר (תהלים קייא): "ראשית חכמה יראת ה'" עשת ענווה סנדל לעקבה, שנאמר (משל כי) "עקב ענווה יראת ה'".

(שיר השירים רבא א, ט)

מוסיף המהרי"ל ומבהיר בניתוח הענווה:

וביאור דבר זה, כי על ידי החכמה האדם מגיע ליראת שמים כמו שאמרו חכמיינו ז"ל (אבות פ"ב): "אין עם הארץ חסיד ואין בור ירא חטא", שמותה תראה כי החכמה היא מדרגה ומעלה עליונה שלל ידה מגיע האדם ליראת שמים, כי על ידי החכמה מכיר האדם את עילתו וירא מפניו ודבר זה אין צורך ראייה. ופירוש ראשית חכמה יראת ה', רוץ להזכיר כי יראת ה' ראש לחכמה, שכן החכמה מגיע אל מדרגה שהיא יותר עליונה מן החכמה דהיינו יראת השם יתברך שהוא ראשית וראש על החכמה.

והיראה הוא עקב לענווה, כלומר כאשר הוא בעל ענווה אי אפשר שלא יהיה ירא שמים, לא כמו החכמה שאפשר שייהי חכם ולא יהיה ירא אלהים. כמו שתמצוא יש בני אדם שיש בהם חכמה ואין בהם ירא שמים... אבל כאשר האדם בעל ענווה והוא משפיל עצמו, אם כן בודאי משפיל עצמו בנגד בוראו מכיד בפחיתות שלו וזה עצם היראה....

(נתיבות עולם, נתיב הענווה, פרק א)

החוכמה מאפשרת לאדם להגיע ליראת ה', אך יש גם חוכמה שמנוטקת מיראה. לעומת זאת, הענווה מוגברת להוביל ליראת ה', כי הגדרת הענווה היא התבטלות האדם בפני האין סוף "זהו עצם היראה", וזה יתרונה של הענווה על פני החוכמה.
לענ"ד נראה לבאר, שאצל משה רבנו הדברים היו מוחוביים - החוכמה קיבל מפי הגבורה הייתה גם ענוותנותו, והם לא עמדו בסתירה, עצם העמידה פנים בפנים, וראית הנבוואה בمبرגת אسطקליה המארה העמידה אותו בביטול מוחלט מול האין סוף.

ר' חנינא בר אידי רואה במידת הענווה תנאי הכרחי לקניין תורה:
אמר רבי חנינא בר אידי: למה נמשלו דברי תורה למים, וככיתיב
“הוא כל צמא לכוי למים” - לומר לה: מה מים מניחין מקום גבוה
וחולcin למקום נמוך, אף דברי תורה אין מתקימים אלא במים
שודתו שפה.

(תענית ז ע"א)

תורה ללא ענווה איננה תורה אלוקית אלא חוכמה בעולם, וממי לא איננה מתקימת, הענווה הכרחית לקניין התורה מעצב הגדרת התורה כאלוקית, ואין היא חוכמה שניית לנכס. כפי שיראה ה', מגיעה בעקבות הענווה,vr קניין התורה קשור בעצמו ובמהותו לענווה.
מלכויות בית דוד שיכת לטפורת המלכויות דלית לה מגרמיה כלום (כלומר עניינה הוא התבטלות מוחלטת בפני ה' יתברך). רק מי שmagiy למידת הענווה של דוד המלך שאמור על עצמו "ואנכי תולעת ולא איש חרפת אדים ובוזי עם" (תהילים כב), יכול לזכות לשבת על כסא ה'
במלכות נצחית ולהיות בראש. אולם כל מלכות שאינה מספירת המלכות אינה אלא מלכויות זמניות שיש בה מרידה במלך של עולם.

מכל הנוגר אפשר להבין מדוע הענווה היא מידה הכרחית לקניות התורה, ונראית כי כל הרוצה לזכות בקנין תורה חייב לפני הלימוד לברך בתורה תחילת ולהתבונן במרקח הרוב הקיים בין ובין אלקיו. דווקא ההתבוננות באפסות האדם מול אלקיו תולד קניין תורה מפני הנוגה במשה רבנו. אין אפשרות לאדם לזכות בגינוי שבינה ללא ההכרה שאין לו יכולות להציג את גודלו של הקב"ה.

כהן גדול הנכנס ביום הכהנויות לקודש הקדשים נכנס בענין קטורת, הענן יוצר מסך המפרד בין האין סוף הטמיר והנעלים לבין השגתו המוגבלת של האדם, שבאה לידי ביטוי בהופעה האלוקית המתגלית בקדש הקדשים "למטה מעשרה טפחים". המדריש מתאר את הענן כירוש ענווה: "ענן שהוא עשה הבריות ענווים אלו לאלו" (בראשית רבה יג, יב).

עד עתה דיברנו על ענווה בעל מונח ייחודי הנוגר מן הד浩ריה של אפסות האדם ביחס לקב"ה. אולם אצל הקב"ה מצינו שמידת הענווה היא גם מידת עצמותית:

אמר רבי יוחנן: כל מקום שאתה מוצא גבורתו של הקדוש ברוך הוא אתה מוצא ענוותנו; דבר זה כתוב בתורה ושנוי בנבאיים ומשולש בכתביהם. כתוב בתורה: "כִּי ה' אֱלֹהֵיכֶם הָרָא אֱלֹהִים וְאֱלֹהִים וְאֱלֹהִים" (דברים י, י), ומתיב בתורה: "עֲשָׂה מִשְׁפָּט יִתּוֹם וַאֲלֵמָה". שני בנבאיים: "כִּי אָמַר רַם וְנַשָּׁא שְׁבֵן עַד וְקֹדוֹשׁ שְׁמוֹ" וגוי (ישעיהו נ, טו), וכתיב בתורה "זאת דכא וְשִׁפְלָה רֹוח". משולש בכתביהם דכתיב: "סָלוּ לְרַכְבָּם עֲרֻבּוֹת בֵּיהֶם" (תהילים סח, ה), וכתיב בתורה: "אָבִי יְתֻמִּים וְדַיִן שְׁמָמוֹ", (תהילים סח, ה). וכתיב בתורה: "אָבִי יְתֻמִּים וְדַיִן אלמנות".

(מגילה ל"א ע"א)

הענוה של הקב"ה היא מידת השלמות, שמנוגרת למידת הגאותה. לבובנו של עולם אין תאות שטון וממילא אין סתירה בין "אלקי האלים ואדוני האדונים" לבין "עושה משפט יתום ואלמנה"; בין "רם ונישא שוכן עד וקדוש שמך" לבין "זאת דכא ושפל רוח"; בין "טלוי לרובב בערבות ביתו שמך" לבין "אבי יתומים ודין אלמנות".

חול לימדונו כי חובתו של האדם לדוק במידותיו של הקב"ה, ובכפי ש"קטן וגדויל שוין לפני הקב"ה", כך חובתנו להשתדל להתייחס באופן שווה לדברים הנחשבים גוזלים ולדברים הנחשבים קטנים, ולא מץ את הנגנת בעלי המוסר אשר לימדו אותנו להקפיד בדברים הקטנים כמו בדברים הגדולים, מפני שהאדם נבחן דווקא בדברים הקטנים. יהי רצון שנזכה להתגדר גדולות פנימית מתרוך ענוה, ולזכות לקניין התורה מפי הגבורה, עד לגילוי השכינה בעוזרת ה' יתברך.

הכימוס נסכך

הרב גבריאל גולדמן, הרב של כפר אדומים, הספיד את גבריאל: כבר בילדותו ניכר היה גבריאל כילד צדיק, כשהשתתפס בבית הכנסת ובבתי מדרשות, ועוד משחר געוריו זכה להגיאו לילכוד מתוך אהבת

תורה, מתוך רצון ומודעות פנימית��וקה. חזע מhalbיכוד האישי של הוא היה בא לשיעורים, שואל עניין, ועובד בדברי תורה עם מבוגרים כמו בשנים הרבה. והכל מתוך נועיות, בזורימה פשועה טבעית וקולחת. לא מחזק עובה לעצמו על מה שלמד או על מה שביד. תכונות הנפש שהי בו, היו בשל תלמיד חכם - צנווע וענוי, עדין ורגיש, נעים הליכות, אהוב על חבריו, אהב לשיר, היה יצירתי וידע להלחין ולטמര. היה כוכן תמיד לעוזר למי שהוא זוקק לכך. הצעירות הייתה תכונה בולטת אצל גבריאל בתוך שאר התכונות טובות ומעלות שניזנו בהם. על זה נאמר - "גבריאל הקטן", על שם שהוא מקוטין עצמו.

הרב נריה מנצור, ספר גם הוא בלואה על הענווה והרגניות של גבריאל: "למנדי מוכך מהי ענווה. בחור שקט וענוי שיושב בסוף בית המדרש ולומד בשקיידה עצומה את תורהנו. איינו גדלות נפש ועוצמה רוחנית, וכל זה בכלי רך ועדין כל כך. ממש מלאך. כמה אהבה רוח וחום חילקת

לחבריך. איזו עדינות נפש ואצלות. כשהייתי מתייעץ אתה לגביו
חברה בשיעור, כמה עודדת אותה ונתת לי כוח להמשך. איך ידעת
להסתיר את גדלותך. כתבת לשבטה וסבא מכתב באנגלית. סייפות להם
שהיום בישיבה מתחילה בשעה 00:07 ונגמר בשעה 11:00 בלילה. לא
רצית להdag אוטם והוספה: "Then we go to bed". הולך לישון ב-
11:00 – הלומות. אנחנו כולן יודעים שהיום אצלך התחיל בתפילה
ותיקין, והסתירות בדרך כלל בשעה 00:02. בסדר הים שכתבת לך,
החוירות האחרונה שלך מתחילה ב-03:12 בלילה. רק לא רצית
להdag את סבא וסבתא. כתבת להם שאתה יודע שהוא נשמענו
שלונדים כל כך הרבה זכרן, אבל בעצם זה לא כך, כי אתה לא מרגיש
איך הזכון עובר. כך כתבת, והוספה: "I think that I have a great time"
איזו רגשות.

הרב בנימין קלמנזון, ראש ישיבת עתניאל, מספר על ההכוורת
הראשונית שלו עם גבריאל:

בשאני חשב היום, עם הפרשפקטיבה של החודשים שעברו על
גבריאל, אני נזכר בדבר אחד. כשהגבריאל הגיע לישיבה לא מעת
פעמים לפני שהוא תלמיד כוון המכניין, ידעתי שהוא מאוד רוצה
לראותו בישיבה כי היה מדובר במתכוניד נפלא. אבל ניהלו אותו כמו
פעמים שיחות, ואני כומרה להגיד שלא הייתה לי ולא בצדקה שמדובר
באדם חכם בזורה יוצאה דוף. התשובות שלו היו כוון ולא בצדקה מאוד
נעיכות, מאוד מנומשת. אתה צריך משהו? אתה לא צריך משהו?
אתה מסתדר עם הגמורא? או הוא ענה: פחות או יותר כן. לא באיזו
זורה שמעידה על קושי וגם לא בזורה שמעידה על איזו יכולת יוצאה
דוף.

בاهכרות שלישית ורביעית עליתי על היכלות יצאות הדופן שלו, אז תהייתי איך זה שלא עליתי עליהם בהתזהלה? כמובן, הוא לא אמר שום דבר בעניתי אבל הוא דבר כמו אדם ממוצע, ואני רגיל שכשmagיע בחור לישיבה הוא מראה הרבה שהוא מדבר אותו את מה שהוא יודע ואת התלבטוותיו והיבטי – את כל מה שחשוב, וגבריאל לא עשה את זה. ואני נזכר באמורה – מה ההבדל בין חכם לעייף? טיפש אומר את מה שהוא יודע, חכם יודע את מה שהוא אוכה. אני בסך הכל קלטתי מאוחר, ואני לוקח את זה לחובתי, שמדובר פה בעילוי חריג בכל קינה מידת. פשוט לא היה לו צורך להרשים.

יש אנשים שמשתדרים לכבות את מידת הענוה/גאוות. לי הייתה תחושה שהוא בכלל לא השתרד לכבות שום מידת גאוות. אולי אני טועה – יכול להיות שהוא בן השתרד, אבל התשובה שלי הייתה שבכלל לא הייתה לו מידת גאוות.

ואת העבודה שהקח לי את חצי האלול כדי להבין שמדובר בדמות כל כך חריגה, אני זוקף לחובתי. לקחת לי מקום ואילך לעצמי משכינה להסתכל גם באנשים השקטים, השלווים, שלא משתמשים להרים במשפטים אורךים ובמונחים מסוימים – לראות אולי גם בהם אני נמצא מושהו ברכמה של גבריאל.

ענור, חבר טוב מכפר אדומים, מותאר זאת בפשטות: הוא היה מעיל בולם ולא הפגין את זה – ברוחניות, ובאיישיות.

רב נריה מנצור

השמהה היא לפני ה', "ושמחותם לפני ה' אלהיכם" (דברים יב, יב), "ושמחת לפני ה' אלהיך" (שם יב, יח), "וצדיקים ישמו יעלכו לפני אלהים וישישו בשמחה" (תהילים סח, ד). השמחה בעולט זהה ניתנת ממקומות גבוהה, מסיטרא לגבורה, כמו שנאמר בילדת יצחק: "כל השומע יצחק ליל", וקראו רבותינו זיל (בראשית רבה נג, ה) על שרה בלדתה "מושיבי עקרת הבית אם הבנים שמחה" (תהילים קיג, ט), כי הרבה שחוק ושמחה היה בעולם (דברי סופרים לר' צדוק מלבלין אותן לח). פיקודי ה' משמשי לב במה שהם ישרים ו邏איים לאדם פירורים משולחן גבוהה, מקום עליון שמשם השמחה יוצאת. "שלוח אורך ואמתך ומה ינוחני יביאomi אל חור קדרך ואל משכניתך. ואבואה אל מזבח אלהים, אל אל שמחת גiley" (תהילים מג, ג-ד).

סיפרו התלמידים לבعش"ט זיל, שכשהם מוחשיים חיזורי תורה נכנית השמחה בלבם ונולד להם מזה צער על זו השמחה, אויל עבירה הוא. ושאלו אותו מה לעשות להה. השיב הבуш"ט: פיקודי ה' ישרים משמשי לב. הם בעצם משוחחים הלב. וכשאתם שמחים על מה שעשיתם

קישוטין לשכינה, באמת אין רע, ובווראי למצוות הרבה ייחשב לכם
(הנהגות טובות מרבי מענדל מליסקא).

ובכן זה כתוב דוראייה קור:

השמחה שהتورה משמחת את האדם, באה מרוב האורה
שבאותיות התורה, שהם מלאים חיים של עונג אלהי, והם
מלאים אור חיים ושמחה עדנים את הנשמה במלואה. יותר
ממה שהשמחה נובעת מעצמיות של האותיות, שכבר נקליטם
הם בנשמה, הרי היא נובעת מוחויות הרטובניים האודיריים, שהם
הולמים ומשתפלים ממעינות העליונים, שהם הרכה יותר
נשגבים מהאותיות שנקלטו בנשמה הניכרת. ואור השמחה
העלומה שלהם היא גדולה, וממולאה נחת ועונג נפלא, אשר כל
חפצים לא ישוו בה.

(אורות התורה ה, ב)

אבל יש שמחה הנחפה ליגון, וששן הנחפה לעצב. חחיהם העליונים
היורדים מהעולם העליון זוקקים לנפש רחבה ותורה. פעמים שהנפש
המקבלת אורות דללו אינה ראייה להם, והם מוצאים בה רף ולבלוך.
אויר אויר הטוב נהפה לרועץ, וכוח ההוד נהפה למשחית. העוצמה
הרוחנית שהייתה יכולה לצאת בשמחה, נהפה לעצב גדול שבא על
הנפש המלוכלה בעוננותה, וטומאה נוראה אופפת אותה.

וכך כתוב רבינו חיים מצירנוביל:

כי הנה אורות אלהינו יתברך שם, אלה היורדים למטה, בכולם
נעצא בהם בחינת צדיקים ילכו בהם ופושעים יכשלו בהם (הושע
יד, י). ו מבחינת אויר אחד יקחנו, זה לחיים טובים ולטהרה
קדושה, וזה לתאות חיצונית לעבירות רעות והרהורים רעים,

הארכנו בזה במקום אחר. כי אורות הקידושה המיוחדים לבחינת הייחודיים והזיווגים העליונים הקדושים הברורים, מי שוכה והולך בדרךו אלהיו ומקבל האור ההוא כאשר במקור, זוכה באמת לעשות ולגרום על ידי היהודי המאورو העליונים זיווגי הפרצופים הנוראים בטוהר וקידושה לנחת רוח לפני מי שאמר והיה העולם, ולהמשיך על ידי זה כל בחינת שפע וברכה וחווים טובים לכל העולמות הקדושים, ועל נשמותו אור המוחין עליונים לחכמה ולחסידות להשגה ומדוע. וכי שגפו מטונך ומוגעל בתאות עולם הזה, צינורו משובר ומכוור, והאור נשתנה מבחינת החיצונית הנאהזין בהאור ההוא, או הוא מקבל מהאור ההוא בעצמו כל בחינת החרוזים רעים ותאות זיווגים הרעים, ונטעם על ידי זה בכל מיני טומאות קרי וכיוצא בזה. וכן למשל אור השמחה היורד לעולם. מי שמקבלו כאשר במקור, הנה הוא שיש ושם בה' ושמח בחלקו, ומקבל תענוג ונחת רוח מבוראו. ולהיפך בהכטילים, כי עונותיו ילכדו את הרשע, שהאור ההוא נתاهז בכל מיני קליפות ובabhängig חטאינו יתמנך בו לשמה באשה זונה ובכל מיני עבירות. הרץ מוש אור התורה והמצוות נהפכו לו לסת המות ממש, צורפחו למיטתה להיות על ידי זה יותר רשע מאשר מוקדם.

(באור מים חיים פרשת ואთחנן, פרק ו)

השמחה איננה יכולה לחול אלא כשהאדם כבש את יערו עד תום, וחיבר עצמו מכל עקלקלות ועקבות שלבב. והוא המועד של ישרים אשר להם ראויה השמחה - "ולישרי לב שמחה". لكن ציריך הכנה אל השמחה. וכך דרש ר' שמחה בונם מפשיסחא על הפסוק "תחת אשר

לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל" (דברים כה, מז). שעניין ה"טוב לבב" מלשון הטבת הנרות, שיש לנוקותם מן הזווהמה ודשן הפתילות כדי שיוכל האור להזיר היטב בלי מסך מבידיל זזהמה המחשבת, וכן יש לנוקות הלב מכל שמצ מחשבה בלתי טהורה כדי שיאיר בשעת העבודה ובאופן זה בא השמחה. וזה שנאמר "פָקוֹד ה' ישרים ממשמי לב" (תהילים יט, ט) - שכחם ישרים בלי עקלקלות ועקבומיות שבלב - או ממשמי לב. וכן פירש ר' צדוק הכהן מלובליין את מה שאמרו בתנא דברי אליהו רביה (פ"ג): "אַנְתָּא יְהוָה מִתְּהֻמֵּת שְׁמַחְתִּי מִתְּהֻמֵּת יְהוָה". דשמחות בני ישראל היא רק הבאה מותוך היראה, ולכן נאמר "עבדו את ה' ביראה" (תהילים ב, יא), ונאמר "עבדו את ה' בשמחה" (תהילים ק, ב), שצרכיך להיות שניהם יחד. (דברי סופרים אותן לח). וככתוב עוד שرك מי שלבו ישר ואינו נוטה לשום תאותות זוכה לשמחה (פוקד עקרים אותן ה).

יאמר אדם: כיצד באים לידי השמחה? הלא היא שמורה רק לישרים שודרכם נעלמות מעינינו, ומיעוטה מותוך מיועטה מצלחים לילך בה. השב לה: זאת לימד שלמה המלך באומרו "בטח אל ה' בכל לבך ועל ביתך אל תשען. בכל דרכיך דעהו והוא ישר ארוחותיך" (משלי ג, ה-ו). זהינו שגם את ההכנה לשמחה עשויה ה', וכל ההכנה של האדים היא רק לפתחה את כל לבו וכל דרכיו לפני ה', שלא ימנע מאור ה' לתקןנו ולהכינו לקראת השמחה. מותוך ההכנה זו יעשה הקב"ה את ההכנה האמיתית לשמחה, "זהו ישר אורחותיך". פיקודי ה' עצמן ישרים, אמרת ה' עצמה צרופה, והיא היא מפשעת העקבומיות שבלב ומכינה אותו לקבלת השמחה.

היכר את גבריאל

חבר כוהישיבה התיכוןית מעיד על גבריאל - "אני לא זכר בן אדם אחד חוץ כמו שכל הזמן ראיתי עמו חיוך...", וכך כל מי שהיה בקרבת גבריאל זכר אותו בתורוILD שתמיד שכח - "הוא היה שמחה - זה מה שהיא מינוחה. פעמים רבות אם מישחו לונד כהה חזק כמו שהוא, אז הוא מרגיש שהוא מಡכא כוחות חיים, אבל אצל זה היה בשמחה".

עדינה, גיסתו של גבריאל, מותארת את גבריאל: הוא היה הצלע השלישי בלהקת בני חוער. בן-ישי, ספרי וגבריאל היו מופיעים יחד באופן קבוע בשמחות המשפחתיות, ולמרות החזרה הרבה על אותם קטעים ידועים, לאף אחד לא נוכאש, כי תמיד הייתה התפתחות, הין אלתרים וההיבטים בכל הופעה - נספו שירים חדשים ל"פרטואר". כך גם בשולחן השבת השירים של השלישי. גבריאל תמיד הקפיד לשיר את השירים על פי הזמנתה של אימא, למודות ספרי ובן-ישי לא תמיד אהבו לשיר את השירים האלה. גבריאל היה "מציג" את השלומיyal הויפן בחבורה, אך למעשה הייתה לו שמיעה מושיקלית מעולה וקול שכיח לשכונת.

מחсан הנפש של גבריאל.

- לשותה
- שמחה לפניהם
- געל על עיצובו

לא נוכאש, כי תמיד הייתה התפתחות, הין אלתרים וההיבטים בכל הופעה - נספו שירים חדשים ל"פרטואר". כך גם בשולחן השבת השירים של השלישי. גבריאל

תמיד הקפיד לשיר את השירים על פי הזמנתה של אימא, למודות ספרי ובן-ישי לא תמיד אהבו לשיר את השירים האלה. גבריאל היה "מציג" את השלומיyal הויפן בחבורה, אך למעשה הייתה לו שמיעה מושיקלית מעולה וקול שכיח לשכונת.

שכווןאל, חבר מהישיבה הთיכונית של גבריאל משבבה מותחתיו, כספר על היחס של גבריאל אליו כאשר הגיע עמו חבריו לשבוע ישיבה בעתניאל: כשהיינו בעתניאל בשבוע ישיבה בעשרות ימי תשובה ונבחנו, תכיד פנינו אליו. ואיך שבאנו הוא חיזק, קיבל אותנו שם בשמה ועדנו לנו אם היינו צדיקים ממשו – לא עזב אותנו. והוא הביא לנו את הסיכוןים שלו והסביר לנו אותם, ממש היה נחמד.

חבר של גבריאל מעתניאל כספר:

החברות הראשונה שלי עם גבריאל הייתה בליל השבת הראשונה בעתניאל. ישבתי במקומי בזמן שככל שאר התלמידים רקדו בסיום התפילה. גבריאל ניגש אליו הניח את ידו על כתפי ואנור לי שארגינש יותר טוב כשאתחל לשיר. וכך קאנטי ורקדנו רק שנייה בין המוקומים שלי לבין המקום שלו. מאותה שבת תחלנו מסורת שנתחיל לרകוד ביחד, רק אני והוא אז נצערכ לכולם, אבל תמיד כשהגענו לכלום הפסיכו כבר לרקוד. צחקנו שם נרצה שימושינו לרకוד כל מה שנצערכ לעשות זה להישאר במקומנו.

עודד, חבר טוב של גבריאל מכפר אדומים, ספר שבדרכ' חזרה מבית הכנסת גבריאל היה שר את טפירת העומר של אותו יום ומתווך על אחד העמודים.

בתחילה התיכון הימי אדם מאוד שלילי (פסיכמי) ומדוכא. הריביתי
לקיים שיחות נפש עם גבריאל. גבריאל היה מעודד אותי בראיה
החויבית שלו (אופטימיות) ואני חשב שbezות גבריאל יעצמי מזה,
היום אני הרבה יותר שמח, והלוואי שהוא פה היום לפחות עלי על
חדרונו...

אוריאל, חבר מעטניאל, מספר על החיזוק התמידי של גבריאל שהוא
זכה לראות מספר דקות לפני הרצתו:
כמה דקות לפני הרצתה, נכנסתי למיטה לקחת מפרק צמחוני ולדבר עם
נועם אפער. התורנים התחלו להתארגן להagation המנה העיקרית,
גבריאל הוזיק ביד כף האגשה, והוא עמד, אם אני לא טועה, מינין
לכיר של שלוון ההגשה, כשהוא שמע את הקול שלי הוא הרים את
הראש, השתכל עלי במעט הפתעה, ואז הוא חיזק חיזק שקט (בן הסתם
אתם מכירם את החיזק הזה) – זה הזיכרון האחרון שלי מגבריאל.

יונדב, חבר של גבריאל מעטניאל מספר על השמואה התמידית של
גבריאל:

בהתחלת קצת היה לי קשה להכיר את גבריאל כי לא הייתה רגיל
לאנשים שהclock אצלם טוב. בדרך כלל אני רגיל לבני אדם שרבים
ומתווכחים. היה קשה לי עם זה שהוא כל הזמן מחיזק וכל הזמן שמח.
לא הבנתי – Cainilo שווה לא יכול להיות אמיתי. בתחלת השתכלתי כך
זהה טוב תמיד' כזה, אישחו חיזק בשמואה תמיד'.
זהה טוב תמיד' כזה, אישחו חיזק בשמואה תמיד'.

רב שלמה ריסקין

אחד מארבעים ושמונה דברים שהתורה נקנית בהם הוא 'שימוש חכמים'. חז"ל אף מדגישים: "గדרל' שימושו יותר מלימודו". זאת ועוד, כאשר הגמara מנטה להסביר את מקור המחלוקת בהלכה, המסקנה היא: "משרבו תלמיד שמאו והל שלא שימושו כל צורךן, רבו מחלוקת בישראל ונעשה תורה בשתי תורות" (סנהדרין פ"ח ע"ב).

מה פשר הדגשה כה חזקה על שימוש תלמידי חכמים דזוקא?

יש להבין שהורתנו הקדושה איננה רק ספר עיוני שמלמד מצוות שעלינו להגדיר ולקיים; תורה היא תורה חיית, המהנכת לכzon את הלב באותה מידת שהיא מהנכת את המוח, לנtab את הרגש כאשר היא מצויה על המעשים.

האדם התורני צריך לקדש שם שמיים לא רק כאשר הוא מתפלל או לומד, כי אם גם, ואולי בעיקר, כאשר הוא מדבר עם אשתו ובנו, פוגש מכך נדבות או מאבטחה, אוכל במסעדה או נוטע ברכוב ציבורי. לצד שינוי הלכות כשרות והעמeka ברמב"ם, חובה ללמידה גם הלכות הנהוגות

יום יום; תלמיד חכם ועובד הדרכה בצדורה הדיבור במצבים שונים; עליו למלמוד לקבוע לעצמו סולם עדיפויות בתורה. איך יעשה זאת? חובה עליו להתאפק בעפר רגליהם של תלמידי חכמים, לשמשם ולהכירם בכל תחומי חייהם.

וכיתי למלמוד הרבה תורה מרבי ומורי, הרב יוסף דוב הילוי סולובייצ'יק, צ"ל, אבל מה שהרשים אותו יותר מכל היהת חוויה אחת אחרת שיעור קשה ומייגע על הסוגיה של "תשע חנויות", בכללו מושגים של "רזב וקרוב", ויבל קבוע במחצה על מחזה דמי". תלמיד אחד שאל קושיה כמה דקות לפני סוף השיעור, ורבנו לא רק דחה את הקושיה אלא שאל בקול האם תלמיד שיבול להקשות קושיה בזאת מתאים ללמידה בשיעור שלנו. הרב סולובייצ'יק נבנש מיד לשיעור אחר - שעסק בענייני תורה דעתה. על פי רוב, "הרבע" (בר' קראו לו כל תלמידיו) היה מתחילה את השיעור השני מיד, כמעט בל' שום הפסקה כלל. הפעם הוא ישב שקווע, ראשו בידיו, במשך כמחצית שעה, ערין עסוק בסוגיה מן השיעור הקודם במסכת פסחים. פתאום הוא הרים את עיניו מהספר ושאל אותו, היכן התלמיד ששאל את הקושיה בסוף השיעור הקודם. שיערתי שהוא נבנט לאכול ארוחת צהרים. הרב ביקש ממני ללוות אותו, יצא מחדר השיעור בירוחה דעתה, לתחדמת כל שביעים התלמידים שהשתair בחדר, הקדימים אותו ופנה לאותו התלמיד ואמרה: "צדקת בקושיה שהקשיית בסוף השיעור; אתה צדקת בקושיה שלך ואני טועית בהבנתה הסוגיה. מהר בוקר נלמד בע"ה הכל מחדש...."

וכיתי למלמוד פסקי הלכה רבים מרבי, הרב משה פיינשטיין צ"ל, בעל 'אגרות משה'. מדי יומ ששי הגעתו לגאון הרב משה צ"ל עם שאלותיו, והוא היה מחייך ועונה מיד. פעט שאלותיו אותו שאלה על כשרותם של

התפילין שכולנו משתמשים בהם - אחד מהרכיבים שלהם מוחזק בכשר על פי פסקו של הרב שמואל סלנט מלפני מאה שנה, אך לפי הボטניקה והמדוע היו מתרבר שאותו רכיב יוצאה מתולעת ולא מצמה. הפעם, שלא כמו בכל יום שישי, הוא נראה מודאג וביקש שביע לחשוב. כאשר הגעתי אליו בפעם הבאה, מצאתי את פוסק הדור הולך הולך ושוב, שקוע במחשבותיו. אחרי זמן קצר פנה אליו ופסק לי "אסור להוציאו לעז על הרשונים. אסור לפסול את התפילין של כלל ישראל. כל התפילין הם כשרים".

תורתנו קוריה "אש דתו למור", והמדרשה מכירה: אש שחורה (האותיות) על גבי אש לבנה (הקלף). הוויה הקדוש מוסיף שקדושת האש הלבנה עולה על קדושת האש השחורה. האש השחורה מלמדת מצוות עשה ומצוות לא תעשה, את האסור והמותר בתורת ה', לעומת האש הלבנה מעבירה את הרגש שבתורת, הדמעות, השמחה, החיפורש לאמת, אהבת ישראל והצעיפות שבתורה. את האש השחורה אפשר ללמוד מטלסט, מספר. אך האש הלבנה אפשר ללמד רק בעורת יחס אישי, מחוויות מיוחדות ואפילו אינטימיות בין רב לתלמידו. אי אפשר "להפוך" ולהציג את האש הלבנה בלי שימוש תלמידי חכמים.

הכלום מօפסים ..

גבידיאל התבלט בלימודיו בין חבריו. הרב ראוון גראדר, רבו של גבריאל מגיל צעיר, מספר איך התמודד עם בקיאותו של גבריאל:

בכיתה ו' הינו לומדים אחריו התפילה מצווה יומית – כל יום. איך אני יודע אם הילדים מקשיבים או לא מקשיבים? בסוף החודש, כל ראש חודש, היה מבחן על כל המצוות של החודש.

התחלתי לחת את המבחן מדי בחודש, אבל זה היה קל מדי בשבייל גבריאל. החלעתி שהוא יcin את המבחן, ובמשך השנה גבריאל כתב את המבחן לחברים שלו, את כל המצוות.

❖ ❖ ❖

נתि, חבר מהישיבה בעתניאל, מספר:

בכל שבת אני מעיר את הרב ראים לוותיקין עם חבל שיוצאה מהחלהן שלו. שבת אחת גבריאל בא להעיר אותו לוותיקין ורצה לבוא אליו להעיר את הרב ראים. כשהגענו לשם אמרתי לו שהוא ימושך בחבל והוא אמר לי שהוא התפקיד שלי. עניתו לו שכל שבת אני עושה זאת. אחרי פעם אחת אמרתי לו שהרב ראים הולך לישון מאוחר, וצידריך למושך הרבה פעמים, הוא משך פעמיים ואז הרב ראים "החויר" משיכה. הוא היה נורא מבסוט, אז אמרתי לו שכשאני אלך לצבע הוא יכול להחליף אותי.

הרב יוחאי רוזימני

בלטבי הארי ז"ל כתוב:

קדום שהאדם יסדר תפילהו בבית הכנסת, צריך שיקבל עליו
מצוות ואהבת לרעך כמוך, ויכוון לאהוב כל אחד מבני ישראל
בנפשו. כי על ידי זה תעללה תפילהו כלולה מכל תפילות ישראל
ותוכל לעלות למעלה ולעשות פרי. ובפרט אהבת החברים
העוסקים בתורה ביחר, צריך כל אחד ואחד לכלול עצמו באילו
הוא אבר אחד מן החברים שלו וכו'. ואם יש אייה חבר מהם
בעריה ערייכים قولם לשתף עצם בעריה, או מהמת חולין או
מחמות בניים חיו, ויתפלל עלייו, וכן בכל תפילהתו וצרכיו ודבריו
ישתף את חברו עמו, ומאנוד הוזירני מורי ז"ל (הארוי ז"ל) בעניין
אהבת החברים שלנו של חבורתנו ע"ב.

(שער הכוונות דרשו ברכות השחר)

הערת המערכתי: מירח זו על פי הנשיה המצויה שנקטו בו הנה 'בדיבוק חברים', ואילו הנושא של הכותב, המובא בלשון הכתורתית - בדיבוק חברים, גם הוא מתיועד במקומות שונים: במחזרות מרדכי ודוב ריבניצקי לפרק אבות לרבינו; בפירוש החפץ חיים לפ רק' אבות (עמ' קי') בפירוש הרב פרידל לדורך חיים' למחריל' (עמ' תרי'ב); במשמעות מפורשת לאליעזר לה.

תכלית הבריאה

הנה תכלית הבריאה היא להגעה לדבקות בה' יתברך, כמו שכתוב: "ולדבקה ברו". אבל איך אפשר להידבק בו יתברך, והוא הוא "אש אוכלה"? אלא - הידבק במידותיו, מה הוא רוחם, אף אתה רוחם; מה הוא חנון, אף אתה חנון. והענין הוא שברוחניות אין מקום וזמן, והדבקות ברוחני נעשית על ידי השוואת צורה והשוואת רצונות. לדוגמה: שני אנשים שרצוים ואוהבים אותן הדברים מרגשים קרובים זה לזה ויכולים להיות כל הזמן ביחד; גם כאשר הם רחוקים זה מהה מרחק גיאוגרפי, ירגישו קרובים ויכולו אף לחוש אחד בצעיר חברו או בשמחות חברו. ולהיפך, שני אנשים שרצוונותיהם שונים, מה שזה רוצה ואוהב - לאחר אין רוצה ואוהב - הנה אפילו אם יהיו קרובים זה לה, הרוי ירגישו רחוקים כרחוק מזרחה מערב. כך גם בין הבריאה לבורא, הבורא יתברך רצונו אך להיטיב לבוראו, להשפיע. הבריאה מטבעה רוצה רק לקבל; האדם אנואיסט מטבעו; "עיר פרא אדם יעלד" (איוב יא, יב) - תינוק שנולד חושב רק על מה שיוביל לקבל לעצמו, וכלל איינו החושב להשפיע לוולט. لكن המרחק בין הנברא לבורא רב בגודל שיני העוצה שבין הרוץן של הבורא - להשפיע, ורצון הנברא - לקבל לעצמו, שכן עבודת הבריאה ותיקונה היא להפר את כל הקבלת, את הרוץן לקבל שטbow בבריאה, ולהשתמש בו על מנת להשפיע נחת רוח ליצירתו. כך תהיה השוואת צורה אל הרוץן האלוקי, שבולו להשפיע, וכך אפשר להגעה לדבקות ולתכלית הבריאה, כמו שאמרו חז"ל: "עשה רצונך ברצונו".

תיקון הבריהה

והנה, כדי לתקון את הרצון של הבריהה, נתן לנו ה' יתרברך את התורה הקדושה, כמאמר חז"ל: "ירצה הקב"ה לזכות את ישראל, לפיכך הרבה להם תורה ומצוות". "לזכות" - כלומר לך את הרצון לקבל, לעודן את האגויים של הבריהה, אפשר רק על ידי התורה הקדושה. וכמאמר ר' עקיבא - "ואהבת לרעך כמוך" הוא כלל גדול בתורה, כלומר, הוא הכלל של כל התורה, וכל שאר תרי"ב מצוות התורה הן פרטיטים שmericבים את הכלל הזה, ובאמצעותם אפשר להגיע לקיום את הכלל הזה, שהוא המפתח לתיקון הבריהה ותכליתה.

גדר מצוות "ואהבת לרעך כמוך"

גדר המצווה, כפי שביארה הרב אשכנז ז"ע"א בספרו מונע תורה, פירוטו לדאוג לצורכי הזולת קודם עריכך שלך. בדרך שכתבו התוספות בשם היירושלמי לגבי הפסוק "כי טוב לו עמר" האמור לגבי عبد עברי, זהה לשונם: "דפעמים שאין לו אלא בר אחת, אם שוכב עליו בעצמו (ואינו נותרו לעבדו) הרי אינו מקיים כי טוב לו עמר/", (שהוא שוכב על הכר והעבד על הארץ). ואם אינו שוכב עליו וגם אינו מוסרו לעבדו זו מידת סדום. נמצאו שעל כורחו ציריך למסור לעבדו, והיינו אדון לעצמו" (תוספות, קידושין ב' ע"א). נמצאו לנו למדיות אותו הדין גם בכתב שלנו בשיעור של "ואהבת לרעך כמוך". ביוון שהשווות הכתוב את מילוי צורכי חברו למילוי צורכי עצמו, כדוגמת "טוב לו עמר" שב עבר עברי, הרי גם לעניין ואהבת לרעך כמוך - אם אין לו אלא כסא אחד לחברו אין כסא כלל, נפסק להלכה שם הוא יושב עליו ואינו נותר לחבירו הרי הוא עבר על מצוות עשה של "ואהבת לרעך כמוך", כי אינו ממלא צורכי חברו, כמו שמדובר צורכי עצמו, ואם הוא אינו יושב עליו ואינו

נותנו לחברו הרי זו רשות ב מידת סדום, אלא ש邏輯י ליתנו לחברו לשבת עליו והוא בעצמו ישב על הארץ או יעמוד, ומובן מעצמו שכן הדין אמר ב כל הערכים שמצוים לו וחרסים לחברו.

השאלה הנשאלת היא אם אפשר לקיים את המצווה הזאת כאשר אדם בקשר מצליח לדאוג לצרכיו שלו עצמו ולמשפחה, והנה התורה הקדושה דורשת מאננו לדאוג לצורכי הזולות קודם הערכים שלנו?

דבר הערובות

התשובה היא שבאשר עם שלם מקבל על עצמו את קיום מצוות "ואהבת לרעך כמוך" נמצא שיש שניים ריבוא אנשים פחות אחד (אני) שדרואים לכל צרכי ולמלא את כל חסרון, וממילא יכול אני בעת להתפנות ולדאוג לצורכי הזולות. וכך כל אחד ואחד מהם. זהו קיומת חז"ל במאמר שבל ישראלי ערבים זה בזה (סנהדרין כ"ז ע"ב). והרי אם ציבור מסוים בעם מחליט שלא לקבל על עצמו את העבורה בדרך של "ואהבת לרעך כמוך", נמצאים פחות אנשים שדרואים למילוי חסרון וצריכי ומילא ציריך אני להשלים חסרון זה ולא אוכל להתפנות כראוי להשפייע ולמלאות צרכי הזולות, ולכן הסביר התנאי את דבר הערובות בדומה לשניים שהוו באים בספינה והתחילה אחד קודח תחתיו ולעשות נקב בספינה. אמר לו חברו: למה אתה קודח? אמר לו מה איכפת לך לא תחתי אני קודח ולא תחתר. אמר לו: שוטה! הרי שנינו נאבדים יחד בספינה (ויקרא ר' ר' פ"ד).

ואם תאמר - אם כן המצע היום לא מעודדי?

"כניתהא חריא"

חו"ל גלו לנו שב"כניתהא חריא", כלומר קבוצת חברים או משפחות שקיימו אחר בשני מעוזות "ואהבת לרעך כמוך", יכולים להביא את

הגאולה. ואכן גודלי יישראאל בגון הארי ז"ל ומקובלים גדולים אחרים ניסו להקים קבוצות שיעבדו יחד את ה' תוך דבקות חבריהם. אך בעוננותינו הורבים מעשה שטן תמייד מנע בהם מלהגיע למטרתם. אך זראי במעשייהם אלו סללו לנו את הדרכם ופתחו לנו את השעריהם שדרוקא בימים קשים אלו צטו להקים קבוצה של עובי ה' שישימו עיקר דגש על עבודות המידות, מוסר ודבקות חבריהם בדרך שנתנאהה בספרי המוסר, החסידות ופנימיות התורה ולקrab את הגאולה השלמה ברוחמים. אכן. כן יהיה רצון.

חירות קודמים

בתוכם בוגרוא: שניים שהיו מהלכים בדרך וביד אחד מהן קיתנן של מיט. אם שותאין שניהם מותים, ואם שותה אחד מהן מגיע ליישוב ובור. עד שבא ר' עקיבא ולמד "והי אחיך עמר", חירות קודמים לחזיו חברך. ואומר על בר נכדו של הרב אשlag ז"ע"א, הרב שמואל זצ"ל; ואם בכלל זאת יעבור אדם על דברי ר' עקיבא ויתן מים לחברו מה דין יפטקו עליו - יעבירו אותו דרך הגהינום, על שעבר על ההלכה, ומשם يولיכוחו היישר לגן עדן.

הכלום נספחים . . .

חבר ממהכיתה מהישיבה התיכונית, "מקטלאג" את החברים של גבריאל:
ניסיתי לחשב מי היו החברים שלו. הגעתו למסקנה, שכולם היו

חברים שלו. הוא לא היה שידך לשום קבוצה, או קליקה, או חלק בכיתה - הוא היה שידך לכלם. אני חושב שהוא הדמות הבי... היחידה, היכי בולעת, שהייתה מקובלת על כולם, למורות שהוא הצדיק, החדש - ולא כלום היו בדיק בקטעה זהה.

גבריאל דיבר אל כולם, לא היה בכלל ויקוח בעניין זהה. לא תמיד הוא רצה, אבל אם הוא היה מציג את עצמו לוועד כייתה הוא תמיד היה נבחר, ללא שום ספק. באיזשהו שלב הוא כבר לא רצה.

אהיקם, חבר מהישיבה התיכונית, מס' ספר:
מאוד הערצתי את מידת העזרה לוזלת. כל שבת שהייתה, גבריאל הוא זה שתיקתק את העניים. הוא היה משקיע בחברים למורות שהיו לו הרבה לימודים.

על הדאגה שלו לחברים, חבר מהישיבה התיכונית מס' ספר:
אני זכר בפורים, שגבריאל היה מעיד את כולם. בישיבת ההסדר היה מנין בשבוע בבוקר, ובישיבה התיכונית כולם היו עייפים. היו גם קצת

шибורים... אז הוא היה מעיר את כולם בשכונה וחצי וקורא את המגילה, והמשיך להעיר עד שכולם התעוורו.

הלו מישיבת עתניאל מספר על הדקדוק של גבריאל בזמנם של חבריו: בלילה חמישי שלפני שבת גבריאל שוכן בשעה 22:00, והוא ידע שיש שיעור שורש של הרב ר' אמר, שמתחילה כרבע שעה לפני סוף השמירה. אז גברי ביקש ממייסחו לשמור יותר מוקדם באותו ערב לשומר במקומו באותו רבע שעה, כדי לא לפפס אפילו קצת מהשיעור. וכך גברי החליף אותו לרבע שעה בשמירה מוקדמת יותר באותו ערב. בשעה 04:32 יצאתי מבית המדרש, וגבריאל בקש מכך לקרה באותו שומר שיחילף אותו, אבל הוא אמר לי: "יְתַגֵּד לוּ שִׁיבוֹא עָד חַמֵּשׁ דָקּוֹת", לא עכשו - רק עוד חמיש דקות. "אל תלחץ אותו" הוא אמר לי.

חבר של גבריאל מישיבת עתניאל מספר על شيוחת שהוא לו עם גבריאל:

בשהיותי בהלויה שלו, שמעתי שהקרויאו את החברותא האחרונה שלו, ואמרו שהיתה לך חברותא ב-04:32, אבל הדבר הזה לא כל כך מדויק, אתה ואני יודעים שככלليلה בשעה אחת הייתה בא אליו למקום שלי והיינו יושבים - יותר נכון אני הייתי יושב ואתה עמדת ועשית לי מסאז' - בכנה כל יום, בדרך כלל דיברנו על פרשת שבוע. אני מצדדי טעם רציתי לדבר אתך, אבל אתה תמיד הפנית את נושא השיחות לפרשת שבוע או לסוגיה בגמרה עיון או לדברים אחרים שקשורים ללימוד. אני זוכר שאפלו בשבוע האחרון שעבורתי לשבת למעללה בעורת נשים, אמרתך לך בצחוק שתעלה כל יום, ואתה לקחת את זה ברצינות ובאמת כל יום עלית ודיברנו.

גבריאל דאג תמיד להתאחד לחברים שהוא יוכל לעזור להם. על אחד מהסיפורים מספר עדי, חברי לשיעור מעתנייאל: אני זוכר בתחילת השנה שככל אחד הגיע למקום שונה שונה והתחלקנו לקרוואנים - לחדרים בישיבה. אז כל אחד הלך באופן próprio לחדר עם חברים שלו, או עם חברות שנראים לו בראש שלו. הגיע אלינו בחור חדש מروسיה ובעיתם גבריאל "קלו אוטו" - קלטו שהוא שיכל להיות שצפויות לו בעיתם חברתיות, יכול להיות שלא יהיה לו עם מי להיות בחדר. אז הוא דבר אותו ונכנס אליו לאותו חדר בלבד. זה בחור שהיה קשה לו עם השפה, ושלא הכריר את הארץ כל כך טוב. גבריאל פשوط נכנס אליו לחדר והיה אותו בחדר כל אותה תקופה, וממש התאחד אליו - היה החבר הכי טוב שלו בישיבה.

אליעזר, העולה שגבריאל אימץ לחיקון, כותב לגבריאל על משמעות החברות אצל גבריאל:
נתת לי להבין מה זה חבר אמיתי, חבר שהוא זה אתה
ואתה זה הוא, שצערו זה צערך, שככל מה שהוא חזוה, אתה גם חזוה.
אני מודה לך על זה.

שבועות הראשונות העלות שאלה האם אפשר לקנות הרבה חברים.
אמרת שאתה רוצה שכולם יהיו החברים שלך. האמת שלא ידעת מה
לענות, הכרתיך את עצמי ידעת כי שאיני יכול להתאחד אל הרבה
אנשים. ידעת כי אם שבכמקרהseau היעוב יהיה לי כביכול חברים ולא יותר, ולפנ
לא ידעת מה לענות. אבל אמרת שזה בהחלט אפשרי - וזה התממש.

כולם היו חברים שלו. ולמרות שהשקעת כל הזמן בלימודים ואותה בחור רציני, כולם אהבו אותו...

בנימון בהגון

לכדו של גבריאל חותר חדיד

ההשוואה שימושה המשנה בין התורה, המלכות והכהונה: "המלכות נקנית בשלושים מעלות, והכהונה בעשרים וארבע וחמשה נקנית בארכבים ושמונה דברים", נראה תמהזהה כמעט. כאשר משווים בין גורמים, הרי הם צריכים להיות בני ההשוואה, ואילו הנחותם שבמשנה: מלוכה, כהונה ותורה אינם נמצאים באותו מישור. כהונה ומלוכה אינם ניתנים להשגה על ידי כל אדם, שהרי הכהונה עוברת בירושה ובמידה רבה מאד אף המלוכה. אם כן, איך אפשר לדמותן לקניין התורה - שהיא, רק היא, שייכת לכל יהודי בשווה, ורכישתה תליה במאזעים הנעים להשגתה?

הבנייה של בריתא זו תתאפשר רק אם נבין שלמלך ולכהן עבודה קשה ואחראית, ובתמורה לחתמסרותם לתפקידם ניתנות להם זכויות יתרות על פני שאר העם, ואילו מהעסקים בתורה בשלמות נדרשים מאזעים גדולים הרבה יותר, וכך על פי כן אינם יכולים לתרבע מאוימה מכל היותרות הללו.

זהו יתרונה של התורה, התורה היא כה עילאית דזוקא משום שאין ללימודיה זכויות מיוחדות, לא תואר כיבוד ולא עדמות מפתח הציבור. לפיכך התורה נשאת את גдолתה בתחום פנימה, ואילו הכהונה והמלוכה נקבעות בערךן בשל יתרונותיהם החיצוניים. התורה אינה בשאר המקצועות. אדם בוחר במקצוע לפי נטייתו וכישרונו, ואילו לימוד תורה הוא חובה, והחשק יבוא לאחר ההתחלה. התחלה זו אכן קשה שהרי היא מעבר מעולם גשמי לעולם רוחני. הבא ללימוד תורה מرتaza עצמו במלחמה נגד דמיונותו המפריעים אותו מהתעמק בעניינים שבליים, בשקלא וטריא של הגمراה. הלימוד בחברותא מקשה יותר על דמיונותו של האדם לחדרו לתוכו ולהשתלט עליו.

"כשם שפרקופיה שונים זה מזה כך דעתם שונה זו מזו". שנותן זו בין בני אדם הביאה לנראתה את הבריות להצעיב ארבעים ושמונה אפשרויות ללימוד תורה וכל אחד יבחר לעצמו את הדרך להתוּבה ביותר עבורי. הדרך שיבחר לו האדם צריכה לתת מענה על כמה התלבטותו לימודיו העומדים לפני:

* * סינוי או עוקר הרים - האם יעדיף את השינון והלימוד בעל

פה או שיעדיף את השקלא וטריא?

* מהו סדר הלימוד הנכון, הטוב והיעיל ביותר?

* מהי במידה מסוימת עברו?

עוד שאלות כהנה וככהנה.

הואיל הבינו את דעתם בסוגיה זו של מתודה וסדר הלימוד, אך ברור שלא יכולה להיות הסכמה ביןיהם, שהרי כל אחד יכול לבחור את הדרך הרצiosa לה

* הסודין קודם לפלפלן (ירושלמי הורות פ"ג, ה"ה).

- ❖ רבא ורמי בר חמא, כשהיו עומדים לפני ר' חסידא, היו חוחרים במחירות על השיעור ואחר כך מעיינים בסברה (סוכה ב"ט ע"א).
- ❖ היזהרו (ללמוד) בחבורה (נדרים פ"א ע"א). מפרש רשי: שאין אדם מתפלל - נעשה חריף - אלא מתוך לימוד בחבורה.
- ❖ הסתת רשמע, עשו כיთות כיთות ועסקו בתורה, לפי שאין התורה נקנית אלא בחבורה (ברכות ס"ג ע"ב).
- ❖ אמר רבה בר בר חנה: למה נמשל דברי תורה באש? שנאמר: "הלא כה דברי באש, נאות ה'" (ירמיה כג) לומר לך מה אש אינו דולק ייחידי (ash another cravica להדרילקה), אף דברי תורה אין מתקיים ביהודי" (תענית ז' ע"א).
- ❖ אמר ר' אמא בר חנינא: מהו שנאמר, בROL בROL יחוּ לモֹר לך מה ROL זה - האחד מحدد את חברו, אף שני תלמידי חכמים מחדים זה את זה בהלכה (שם).
- ❖ איתך דומה אחד שি�ושב ועובד בתורה - לשניים שיוושבים ועובדים בתורה (פסיקתא זוטא בחקותי).
- ❖ יושבים ועובדים בתורה ועה אחד מהם בהלכה או בראש פרק... חברו מוחזירו... שנאמר: טובים החניכים מן האחד, אשר יש כבר טוב בעמלן (אבות דר' נתן ח).

מקורות אלו ואחריהם נוספים יכולים ללמד על החשיבות של הלימוד בצוותא ובפלפול התלמידים. לימוד זה אינו דומה ללימוד של יהיד, המתקשה להתפלל עם עצמו ואין יכול לחודד את לימודו, אלא באמצעות דיוון ויוכוח בין הלומדים המסבירים זה לזה, מקשים זה על

דברי זה ומונחים יחד למצוות את התירוצים לקשייתיהם. היחיד יוכל בלימוחו רק לשנן את משנתו, אך לא יוכל לדרת לעומקה דרך דיון. הדיוון והפלפול יכולים להיות בין מורה לתלמידיו או פעמים גם בין תלמידים, אשר יש ביניהם דין של שקלא וטריא; בין תלמידים השווים ברמתם הלימודית זה לזה, או בין תלמיד צערו למבוגה, או בין תלמידים שאינם שווים ברמתם הלימודית:

"אמר רב נחמן בר יצחק: למה נמשלו דברי תורה בעז? שנאמרו: 'עַצְמָה' היא למחזיקים בה" (משל ג). לומר לך, מה עז - קטן מדליק את הגדול, אף תלמידי חכמים - קטנים מחדרים את הגדולים. וזהו שאמרו ר' חנינה: הרבה למדתי מרבותתי, ומחברי יותר מרבותי ומתלמידי יותר מכולם".

ראייה זו של פלפול תלמידים באה לידי ביטוי גם בשורת שנסאלו חכמינו וננו ברוח זו:

וזהם הקטנים אשר לא הגיעו להיות חברים שלו. והנה הקטנים אעפ"י שאיןם בקיامتם כל כה, עם כל זה מחדדין את הרוב (מרקבת המשנה לר"י אלשקר על אבות פ"ג, מ"ה).

"כ"י ההנחה האמיתית שלו היא כי מארכבים ושמונה דברים שהתוורה נקנית בהם והעיקרי שבעל הוא פלפול התלמידים (שות' מהרש"ט י"ד סימן קעא, ד"ה תשובה אחרת).

רב השומע את שאלות תלמידיו וספקותיהם מחפש דרכים להסביר להם את לימודם, ופלפול התלמידים עם רבעם הוא כדי לעמוד על האמת, "ומתוך כך גם הרוב מתחדר ומכבר להם ספקותיהם. אבל אם הוא התלמיד שהרב מוכיח בדעתו ובסברתו בפלפולו, נראה שאסור לתלמיד לחלק עליו ולסתור את דבריו, אפילו בפלפול גירודא, שמא לא

ירד לסוף דעת רבו (שווית שאלת יבעץ חלק א' סימן ה ד"ה מעתה נפתח).

"ולפע"ד זהוי הדבר שיבור לו האדם לאסוקי שמעתתא אליו
זהלכתא... בפלבול התלמידים ובדיבוק החברים... שמהרחה"ש
עשה פסקי בפלבול חברים והתלמידים, כדי שיצא הדין מלוון
ומבורר".

גישהו שנות אלו של לימוד התורה קנו להן שם בישיבות שונות
שהדגישו והעדיפו דרך אחת על פני דרכם אחרות, ובחוויות בחרו
לימוד בישיבה שהתאיימה לדרכם בלימוד. "ועתה, אין הרוב מרוצה,
להחזיר בנו לישיבה אחרת, באומרי: כבר התחבל על אותה הישיבה,
כפי מטה פלבול התלמידים. והרב קיבל עלייז, ללימוד עם שני הבוחרים
בעצמו...".

חסרון הפלבול הורגש גם בחוילופי שו"ת עד כדי השוואה לנדבר: "הנה
רחוק ממני מшиб נפשי, יידי, אלופי מה"ר זלמן, ואני יושב בארץ הנגב
מקום ציה וערבה מפלבול התלמידים, וספקות מתחרשות ומתרגשות
לבוא על בצל זמן" (שו"ת מהורייל סימן קצ"ג ד"ה הנה רחוק).

קניות התורה בדרך פלבול התלמידים עומדת לכוארה בסתרה לדרך
אמונת חכמים, מה עניין אמונה חכמים לקנין התורה? הדבר פשוט,
שהרי אם אין אמונה חכמים, אז עוברים על דבריהם בקלות. אלא שגם
להאמין "סתם" ולא להוציא את המוח בעיון ובמחשבה, ולומר: הם
ידעו ויכולים אנחנו לסגור עליהם ללא מחשبة - גם זה לא נכון, אלא
צריך לפלפל בסתרה ובספקות באילו היו אנשים משלנו, על ידי זה
באים להעמקה יתרה ולהזירה עיונית. נמצא שתי המידות יהוד,

אמונת חכמים ופלפול התלמידים, מביאים לקניין התורה (שווית שריריו אש חלק א' סימן קיג עמוד של').

חשיבות דרך פלפול התלמידים באה היטב לידי ביטוי עם פטירתנו של ריש לקיש וחסרונו אצל ר' יוחנן, חכמים שרצו לשמש תחلكף לריש לקוש, ראו שאין הדבר פשוט כלל ועיקר. הילך ר' אלעזר בן פרת שהלכותיו היו מחדדות אצלם, וכשישב לפני ר' יוחנן תמן וסייע לו בדרכו, ר' יוחנן אמר מיד שכשיהה לומד עם ריש לקיש היה מיד מותקף בשאלות והיה עליו למצוא תירוצים לשאלותיו. הולכה הייתה מתבררת על ידי המשא וממן, השקלא וטריא, הקרוויות והתירוצים, ואילו על ידי בר שאותה רק מוצא סوط לדברי, אני מחדד את דעתו, חסר היה לר' יוחנן פלפול התלמידים עד שהיה קורע את בגדיו ובוכחה אומרת: היכן אתה בן לקיש (בבא מציעא פ"ד ע"א).

గבריאל חוטר הי"ד זכה למדוד לישיבת עתניאל שפלפול התלמידים רב בה, ולפיקר התחרודה דעתו והגיע להישגים בפיתוחו לימוזו ובעבודה על מידותיו. חבל על דאבדין ולא משתחבין.

יהא זכרו ברוך.

הכטוף מוסרין .. .

פנחס וכפר אדומים מספר:

אני לא זכר באיזו ביתה – נדמה לי שכיתה זו, בחודש אלול, הוא ארגן שכל ים אחריו התפילה נאמר חלק מהשליחות. אף אחד לא הכיר את הנושא חזע ממן – כולם היו ילדים קענים, אז הוא הסביר לכלום איפה לפתח את השידורים, איך אומרים. הוא שר וכולם הצערפו אליו.

* * *

בהתוishiיה התיכונית, גבריאל ארגןليلי למועד של "משמר" וdag לביצועם. על כך מספר משה, חבר מהישיבה התיכונית: בשתחולנו את תוכנית בית המדרש, גבריאל היה בין המיסדים וגם היה מגיע קבוע. הוא היה דואג כל הזמן לאוכל, לשיעורים שיתחילה – היה מוסיף הכנון לאוירה ב'משמר'.

בהתחלת הוא מנסה לקח זאת על עצמו, נראה לי שהרוב באו באכות בזוכתו. הוא היה נותן את האוירה באוכל, בשיעורים – אנשים ייְהוּ קצת.

* * *

העובדת שגבריאל ידע ללמידה גמורא טוב יותר מהתלמידים אחרים לא גרכה לו לבקש לנכוד עם החברותות היותר חזקות בכיתה. להיפך, הוא דאג לחברים שעוד צרכיהם חזוק. חבר מהכיתה מספר על הדרכם הייחודית של גבריאל "לפלפל" אותו: בפנימיה הינו לומדים חברותא מדוי פעם בגמרה. אני לא יודע גמרא, אז הוא לימד אותו ללמידה גמורה וכשלא היה לי כוח הינו עושים כושר.

מספר חבר מהיישבה בעתניאל:

בכל פעם שלמדנו בבקיאות ונתקענו ולא הבנו, גבריאל בא ומוסריך לנו עם מקבילות בירושלים – כאילו זה עין.

לא רק לחברות שלו הוא דאג בשעת הליכוד, אלא הותענין ודאג גם להבריו האחדרים לשיעור. כך נוסף חבר מעתניאל: בתחילת השנה כשהגענו לישיבה התחלנו ללמידה בכיתה של הרבה נריה. לי בהתחלה וגם לרוב האנשים, אני חושב, זו הייתה קפיצה לעולם חדש שלא מכירים ולא יודעים. מתחילהים להכיר. אני זכר את גבריאל בתחילת השנה יושב ופשטו לומד, נמצוא עם האנשים בפנים, בתוך העכינים, בתוך הליכוד, ועובד לו שם. אבל מעבר לזה שהוא היה בפנים, היה ממש אכפת לו, שהחברים שאתו בכיתה שנמצאים בחברות – שגם להם יהיה טוב, שילמדו וייהנו מהליכוד ושיתחברו אליו. הייתה יושב עם החברותא בזוקר והוא היה בא ושאל מה קשה, כוה אנחנו לא נבינים, והוא יושב ומוסריך לנו ולומד אותנו.

הרב גבריאל גולדמן

למיליה "בישוב" יש, בין חשאך, שתי משמעויות:

- **בישוב הדעת.**

- **בישובו של עולם.**

בישוב הדעת נוצר לאדם כדי שיוכל לעסוק בתורה. שהרי יש לאדם עניינים רבים שהוא צריך לטפל בהם, וכן מרבותهن הן טרידות העולם - משפחה, פרנסה, ולעתים גם צרכי ציבור. כל אלו עשויים לעכב את האדם מלימוד תורה ומקניין תורה, לא רק בזמן שהאדם עוסק בענייני העולם, אלא גם יותר מהזמן שהיה רוצה להקצתו להם.

על זה אמרו חכמים את המלה 'בישוב' - בישוב הדעת. בלשון מודרנית יותר יכולנו להשתמש במלה "התמקדות" - היבולת להתמקדש בכל יחידת זמן, בדיקות למזה שנוועה. וכך, למורות העיסוקים המורובים המוטלים על האדם, אם ברצונו להגיע לקניין תורה בזמן שהקצתה לכך, עליו להשיג יכולת התמקדות. דהיינו - בעת, בזמן המוקצב ללימוד תורה, לעסוק אך ורק בלימוד. לשכוח לשעה מכל ענייני העולם, להתנתק באופן פיזי (לכבות פלאפון...) ובעיקר באופן הרוחני, באופן

ששכלו ולכדו מרכזים כעת בתלמידו. אם האדם מצליח לאמץ מידת זו של יישוב הדעת, ומסוגל להגיע ליכולת מיקוד בלימודו, הרי שגם בזמן המוגבל שמתאפשר לו כדי להקristol ללימודו - יוכל לראות הרבה ברכה רבה. היכולת להגיע לישוב הדעת, עשויה להסתמיך בתכונות טוכות נוספות נספנות, כמו ארט השמחה בחלוקת ושלם עם עצמו. כמו אדם בעל עין טובה כלפי העולם וככלפי עצמוו, מכלול נכון ומאותן - פיזית ונפשית - מאפשר לאדם את יישוב הדעת.

ומכאן מתקשורת המשמעות הנוטפת למילה 'בישוב' - לעסוק בישובו של עולם.

יש קשר בין שתי המשמעות האלה של המילה 'בישוב', כדי להגיע לישוב הדעת דרישה גם היכולת לקשר את התורה לעולם ולהחיים. היכולת להתנתק מהעולם ולעסוק בתורה מוגבלת לייחידי סגולת בר' שמעון בר יוחאי ובנו, אבל בדרך כלל בני האדם היא היכולת והצורך לקשר את התורה לחיים. כמו שאמר ר' ישמעאל על הפסוק "ויאספה דגnek" - הנהג בהם מנהג דרך ארץ. יש לקשור את בית המדרש לחיי העולם הזה. לא רק שכן סתיירה בין התורה לבין העולם, אלא שיעיקר תכליתה של תורה היא הקישור לעולם. ובאמת גם ר' שמעון בר יוחאי חזר בו בסוף ימיו, ולאחר שיצא מן המערה, החליט שצරיך לעסוק בתיקון העולם, ממש בעקב אבינו שתיקן מطبع או שווקים או מרחצאות (שבת ל"ג ע"ב). גם ר' שמעון החליט שקיים התורה בפועל הוא בתיקון העולם בדברים הארץים ביותר. גם הוא עסוק בישומו של עולם.

וכמה תועלות יש בעניין זה - יישוב הדעת לאדם מן השורה, שבדרך כלל לא מסוגל להתנתק מחווי המעשה. תלמיד חכם העובר ומתפרקנס

בכבוד לא יזדקק לבריות, וגדול הננהנה מיגיעו. ולטולם יחד - העלאתו של העולם החומריא לדרגה של קדושה.

אצל גבריאל ה'י"ד היו התוכנות הללו בולטות במיוחד. היכולת הנדרשה לשלב לימודי חול יחד עם לימוד אינטנסיבי בתורה מעורר פלאה, מפניהם שగבריאל הצליח לשלב בשני התחומים לימוד עמוק, בהיקפים רחבים, בפרק זמן קצרים. מעבר ללימודיהם, גבריאל גם היה פעיל בצוופים, מטיילים, עוסק בספרות, משולב ופעיל בחברה. כל זאת בעוד זמנים משמעותיים בהם היה עוסק בלבד בתורה, כאשר אין דבריהם אחרים בעולם כלל. כשהיה לומד, היה מרכזו כל כלו בתלמודו, לשם כך יש צורך במשמעות הקודמת של "בישוב" - ישוב הדעת. היכולת לעبور מתחום לתחום, ולהיות מרכזו לגמרי באותו תחום שעוסקים בו בעית.

כך הייתה מדתו של גבריאל ה'י"ד, שזכה בגין כה עיר לקניון תורה. על ידי התוכנות של ישוב הדעת וישבו של עולם.

סבירומו של דבר, היכולת לקשר בין הלימוד העקרוני, המופשט, ולעתים תיאורתי, לבין יישומו בפועל, בעולם, בחומריות, היא האתגר של "בישוב". התורה היא תורה חיים, וגזרלה דזוקא יכולה לקשר בין הרוחני לגשמי, בין בית המדרש לבין השדה, המשחר, דיני נזקין, הקהילה ובני האדם. בינו לבין דידות המנתקות את עצמן מהחיים, תורה ישראל באה לקדש את חי החומר ולרומם, מתוך המעורבות בעולם, על פי הדרכתה של תורה, ומתוך המגמה של תיקון עולם.

הקלום מוסגיים . . .

חברותא של גבריאל מספר על שיזה קצרה עמו: פעם אחת דיברנו על זה שהוא לומד באוניברסיטה הפתוחה. אמרתי לו: "בשביל מה צריך את זה? לא מעניין אותו כל הדברים האלה". הוא ענה לי שהוא לא רוצה להתפרק מהתורה, ושהרמב"ם אומר שלא לעשות את התורה קרדום לחפור בו.

בן ישי, האח הבכור בבית משפט חומר מותאר את גבריאל כ"פושק המשפחתי שנועד לגדוות":
"דיוטיו היו עצומות. רוחב הידע שלו הקיף תחומים כה רבים, בדברי הרמב"ם שסובב שכדי לדעת את גדלות הבודא חיבים להיות בקיאים במידעים".

ספי, אוזיו השני ממשיך את דבריו של בן ישן:
היה לגבריאל כישרונו להוציא דברים לפועל ולהיות תמיד מוכן לעזרה.

לפני שהחתתנו, גבריאל הגיע עם אבא מהגולן לעוזר לשפץ את הקרוואן. בז忿ו שניני ואבא ננסים לארגן דברים ולדבר עם כל מיini אנשים, גבריאל תמיד עבד. כשהסביר עבורנו לבית, גבריאל המשיך לבוא לעוזר לנו ולצבוע אתנו את הקרוואן. ידעתי שניני אפילו לא

צריך לבקש ממנו לבוא, כי הוא עצמו דרבן אותנו שנצבע את הבית
וללא הדרבון שלו הדברים היו נשארים בתור דיבורים.

אלילין, אכו של גבריאל, מספרת:
באשר גבריאל היה בן שבע, ביום ההולדת שלו, הוא בקש ממנו לקחת
אותו ליד ושם. הוא נולד ביום השואה והוא חשוב לו להתעמק באסון
הגדול. ניסיתי אך לא הצליחי לשכנע אותו לנשות בילוי אחר. היכנו,
שם הבנתני שהוא לו ידע רחוב בנושא עוד לפני כן.

חבר מהישיבה התיכונית מספר:
כשסיירתי לחברה שלי על גבריאל הם קיבלו תכונה של צדיק מסתגן
שעושה כשור. ברגע שתתפשתו את זה אמורתי להם: רגעים, הי' גם קטעים,
הוא היה לחברה... הרבה פעמים מכירם חברה שנמצאים מעלייך, אבל
הוא היה לחברה ממושך.

אייל בן אליהו

מ"בנ חמש למקרא" (אבות פ"ה, מכ"א) ועד לזקנה, לומד אדם "שניים מקרא ואחד תרגום". דור דор והפניהם החידשות שהוא מגלה בתורה, והתובנות החדשנות, הפשטות המיתחדרשים לו בכל יום. בדורות האחוריוניות התאחדו כלים וזרכים שונים היוצרים לטיען ולהוויל בלימוד המקרא, אולם שימורם לא מושכל בכלים אלה עלול להיות בבחינת אליה וקרץ בה. נטקו רבקערת כמו מהם:

ספריו הקונקורדנzie ומאגרי המידע הזמינים כמעט לכל אדם, maar אפשרים לאדם המצווי לימוד בעל אופק רחב פי כמה וכמה מאשר היה יכול ללמוד ללא מאגרי המידע. מאגרי המידע מפחיתים לכואורה את הצורך בחזרה ובשינון. ואולם, איןנו דומה השונה פרקו מאותה ואחת וסלו מלא מטען תורני בעל משמעות, שמשמש לו רקע והקשר, ולעתים צופן בחובו אפשרויות ביואר, לה שסלו ריק ותלמידו אינו בידו. נראה שהשילוב של תשתיית ידע רחבה ומוקיפה הנרכשת בהתרמה ובקידנות - שינוי מאות פעמים ואחת עם העמקה ובירור יסודי, זהו

שילוב העשי להוביל ללימוד תורה על מכוונו. לימודי זה יכול להסתמך מאוד במאגרי מידע, אולם אל לו לומד להתביס אך ורק עליהם. המחקר הארכיאולוגי חשף במאה וחמשים השנים האחרונות שפע של מידע המאפשר הבנה בהירה ומעמיקה יותר של חלק לא מבוטל מפרקיו המקראי. עם זה, יש להביא בחשבון את מגבלותיו של המחקר הארכיאולוגי המשותת לעיתים קרובות על הנחות המשנתנות מעט לעת, בין השאר בגלל החקיקות של הממצא שנתר או שנחשף. שמייש מושכל וمبוקר המשותת גם על המחקר עצמו בחינה ביקורתית והירה, מסוגל להוביל ללימוד המPAIR באור חדש פרקים ופרשיות במקרא.

שיטות ניתוח הספריות, המתפלות במבנה ובמרקם הספרותי של חיבורים או כתעים, מעניקות לעיתים מבט חדש ושונה על פרשיות שנלמדו ונשנו בעבר. ובכל זאת, שימוש בכלים החדשניים שלא תמיד עמדו לרשות הקדמוניים, מהייב שיקול דעת במקום שיש פגעה בקדושת המקרא וביראת שמיים. לעיתים אף יש חובה להבדיל בין כלים וtabernac חסיבה, לבין הנחות ומסקנות שאין להם מקום בבית המדרש.

שמע יאנר אדם - 'לא מזובשך ולא מעוקץ' - די לי בפרשנות המסורתית של פיה למד עם ישראל מקדמת דנא. נראה שבגישה מעין זו יש סיכון של דחיקת התורה לקן זווית. בכל תחום מתחומי החיים, בין בחומר ובין ברוח, שואף האדם לשלב בחיו באופן מודוד את חידושים הדור או לחילופין תוכנות רוחניות. וזה דבר אמר גם בכלל חסיבה, ניתוח ומידע המשותפים ללימוד הוכחות או חיבורים אחרים, ומקדים את ההבנה וההעמקה. אלה יכולים לקדם גם את לימוד התורה ולהציג לפарשנות המסורתית הענפה.

אמונה עמוקה ויציבה יכולה לשאת שאלות שאין עליה תשובה מיידית. אמונה וביתחוןאפשרים להשאיר ב"ציריך עין" שאלות שאינן אפשר לפתר עבשו. כמו בחיי היום יום וכתחומים אחרים כך בענייני אמונה יש צורך בבחינה יסודית הנעשית בסבלנות, ברוגע ובנחה, המותירה שאלות וקושיות בצריך עין, ولو עד לשעה שתימצא תשובה משכנית יותר.

באשר נקודת המוצא היא יחס של כבוד וענווה, יחד עם אמונה עמוקה בקדושת המקרא עוד משחר נוערים, כי אז שימוש בכלים אלו הוא אתגר מחייב לאדם שכבוד התורה יקר לבו. אתגר זה הוא בבחינת ממשימה המחייבת את חיזוק הדבקות בברא עולם بد בבד עם יחס של כבוד והערכתה עמוקה הלב והרגש למקרא, דזוקא מראשית למדת המקרא, ואולי דזוקא בהנחת הבסיס. כאשר זה נקודת המוצא, הרי שיש בלימוד בדרך זו להוציא נדבר לאופן שבו למורו מקרא בדורות שונים בתולדות עם ישראל,

הגדים המבוקאים . . .

לגבריאל הייתה אהבה אמיתית לתנ"ך, מגיל קעון מאוד הוא היה קורא עם אביו פריך מהתנ"ך בכל ערב, ובכל כלו היה מרותק לעולם של האבות, עד שבגיל עשר הוא סיים בפעם הראשונה את התנ"ך. על אהבתו לתנ"ך מעיד ידידה פישמן, ילד כוה"י שוב עתניאלי שלמד עם גבריאל:

גבריאל מאוד אהב תנ"ך והיתה לו בקיאות מדהימה בתנ"ך, למשל בשיהינו מגיעים לפוסק או הוא היה יודע במתהירות אפילו יש פוסק דומה בתנ"ך, וכל פעם נדמעותי מחדש.

על אהבתו לחבריו ובקיומו בתנ"ך, מספר חבר מהישיבה בעתניאל: חבר התקשר אליו. הוא שמע על גבריאל, על כמה שהוא למד ושאל אם הוא לא היה שקט זהה, שלא שמעו אותו. אמרתי לו שבדוק להיפיך - שכמה שהוא למד כולם אהבו אותו, שתמיד מצא דקה לבוא ככה מאחריך לעשות לך מסעד זהה, לשאול אם הכל בסדר. הייתי לומד ספר מלכים והוא היה בא ואומר: "בוא, אני אלמד אתך איך פרך". אני לומד פעם ראשונה, והוא כובייא לי את כל הרקע הכללי, מקובלות בדברי הימים, כל מיני פרשנים, האברבנאל ועוד.

חבר מוהישיבה בכוולה אדומים מספה:
לי היה קשה ללימוד תנ"ך, אז פעם שאלתי אותו איך אני יכול ללימוד
תנ"ך, והוא אמר לי שלא צריך ללימוד תנ"ך, אלא לחיות אותו. הוא
הביא דוגמה מסבאה שלו אין הוא זו את התנ"ך. ואם אתה ח' אותו –
אתה זוכר אותו מalias.

aicano של גבריאל מספורת שגבrial השתווי במספר לא מועט של
חידוני תנ"ך ולפעמים הוא גם השתווי בשבותות וערבי לימוד לנערדים
שמשתתפים בחידון התנ"ך. הוא חשב שהבקיאות בתנ"ך מאוד חשובה,
אבל העיקר זה הלימוד לעומק ובעיון. אך בכל מקרה אסור שאחד יהיה
על החשבון השני.

משפוחתו נזכרת שעוד כשהיה קען כל פעם כאשר הגיע ל Sabha וסבתא
באילין, גבריאל ישב עם סבו והם היו לומדים ביחד. היה כל כך חשוב
לו לנצל את הזוכן שהוא באילין לקרוא בתורה במנגינה תימנית
ביחד עם סבא.

אהבתו לתנ"ך כללה גם את הדקדוק וההנאה מקראית בתורה. הבר
מצווה שלו הייתה בשבת עם פרשה כפולה, ארוכה במיוחד במינוח, ולא בעיון
הוא החליף בקריאתו בין הטעמה התימנית, האשכנזית והספרדיית –
ירושלמית, בהתאם לעדתו של האמן שהוחמן עלולות לתורה.

על המכנהו זהה של גבריאל של שילוב כל עם ישראל בקריאת בתורה
מספר חבר מהישיבה התיכונית:
כשהוא קרא בתורה, הוא היה קורא עליה בתיכונית, עליה באשכנזית
ועליה בנוסח ספרדי ירושלמי וקרא כל קרייה כאילו שזו הקריאה
שהוא מוכחה לה.

נפתלי, דוד של גבריאל מספר על השיטה שבה גבריאל הכין את
הקריאה בתורה:

ערב שבת קודש לפני כשש שנים. גבריאל מכין "مبرך" (כינוי לעליה
لتורה אצל התיכונים) כדי לקרוא בשבת אצל סבא וסבתה. אוטי לא
לימדו אף פעם איך להכין "مبرך" ואני כבר "תינוק" בן שלושים ושלוש.
"נדלקתי" על הרעיון, התישבתי לידיו, והוא הסביר לי את שיטתו
המיוחדת:

שונה פסוק אחד מספר פעמים מותך הקטע המנויק, עובר לקטע הלא
מנויק ושונהשוב, ועובד לפסוק השני בקטע המנויק ושונה אותו
מספר פעמים, ושונה בפסוק השלישי בקטע הלא מנויק.創ת חזרה לקרוא
פסוק ראשון ושני בקטע הלא מנויק וכך עושה עם כל פסוקי ה"مبرך".
גבריאל הסביר לי ששיטה זו מצליחה מאוד אצלו והוא מוכן טוב
לשבת. מאותה שבת אני קורא בשיטתו של גבריאל וראה איזה פלא,
אני שכלל לא ידעתי ללמידה ולהכין פסוק ללא עדות המכובד (הזהן)
הצלחתי創ת בעורת ה"טוררי" שלי לקרוא מספר מברכים מותך הקטע
הלא מנויק.

הרבי שמואל אריאלי

בירור המושג

המושג 'משנה' בלשוננו היום רגיל לעזין את ששה סדרי משנה שערך ר' יהודה הנשיא. אולם בדבריו חז"ל אנו מוצאים (בבא מציעא ל"ג ע"א, כריתות י"ג ע"ב ועוד), שכבר הठנוגיות השתמשו במשמעות 'משנה' ותלמוד', אף שספרים אלה טרם היו כתובים בזמןם. הדבר מלמדנו, שמשמעותם אלה במקורות אינם מצינינם ספרים מסוימים, אלא תחומי לימוד.

וכך כותב רשי (בבא מציעא שם, ד"ה "משנה", "שלמדו חכמה") בביבורו מונחים אלה:

משנה - כמוו שהן שנויות, ואין טעמן מפורש בהן... וע"ז.

...סבירה טעמי המשנה... והוא נקרא תלמוד.

דיהינו, המונחים הללו מקבילים למה שמכונה בימינו "בקיאות" ו"עוזן". המשנה היא שינון, ידיעת ההלכה כפי שהיא, ללא עיסוק בטעמייה וסבירותיהן, ואילו ה"תלמוד" הוא בירור הטעמים והסתברות של ההלכה אלה. שני תחומי הלימוד הללו היו קיימים בכל הדורות, וכאשר נכתב

אחר כך ספר המשנה, הוא נקרא 'משנה', משומש בדרך כלל מופיעים בו פסקי הלוות, ללא טעמיים.

המתח שבין ה'משנה' לבין ה'תלמוד' ביזוע, יש בזורנו לא פעם מתח בין לימוד עיוני (תלמוד) לבין לימוד לשם בקיאות (משנה). אלה העוסקים רק בלימוד עיוני מתייחסים אל לימוד הבקיאות באל לימוד שטхи, ואלה המעדיפים בקיאות ושינוע פוטלים את לימוד העיון כ"פלפולים של הבל". ביטוי חריף למתח זה נמצא כבר בבבא מציעא לג ע"א:

שונאיםכם - אלו בעלי משנה

ומסביר רשי שם:

שונאיםכם אלו בעלי משנה - שוזנאיין בעל גمرا, לפי שבבעל

גמריא אומרים על בעלי משנה שהן מבלי עולם...

באותנו דף עסקת הגמריא בשאלת, באיזה תחום על האדם לבחורו:

תנו רבנן: העוסקין במקרא - מידיה ואינה מידיה, במשנה - מידיה

ונוטlein עליה שבר, בתלמוד - אין לך מידיה גדולה מזו, ולעולם

הווי רץ למשנה יותר מן התלמוד.

הא גופא קשיא - אמרת: בתלמוד אין לך מידיה גדולה מזו, והדר

אמרת: ולעולם הווי רץ למשנה יותר מן התלמוד?

- אמר רבי יוחנן: בימי רבי נשנית משנה זו, שבקו בעלי עולם

מתניתין וואלו בתר תלמודיא. הדר דרש להו: ולעולם הווי רץ

למשנה יותר מן התלמוד.

ומסביר רשי שם:

בימי רבי נשנית משנה זו - הדר דקתי תלמוד אין לך מידיה

גדולה מזו, לפי... (שבימי רבי)... כשהשתקבעו אמר כל אחד מה

שמעו, ונתנו לב לברר טעמי המחלוקת, דברי מי ראויין לקיים... לפיקר אמרו בתלמוד אין לך מידה גדולה מזו, שיתנו לב לטעמי המשנה.

שבקו בوليعلم מתניתין - מלהזר על גרסת משנתם. ואזלו בתיר תלמודא - לחשוב בסברא. הדר דרש להו הווי רץ למשנה - לפי שира פן ישתחחו המשניות יחליפו שמות החכמים, ובמקרים חיב יאמרו פטור ובמקרים אסור יאמרו מותר.

כלומר, דזוקא בימי רבי, עורק המשנה, עליה מאוד ערכו של התלמוד, שהרי אי אפשר לעורק משנה, לפטוק את ההלבחה למעשה, ללא בירור של טעמי הדעות, כדי להכריע ביניהן. אך כאשר אנשים זנחו את שינוי הדעות לטובת העיון והסבירה, דרש להם רבי שחייבים הם לבדוק גם במסנה, לשנן ולשמר את ההלכות עצמן, ולא רק לעסוק בשעמיהן. אם אדם יחליף בין חכם לחכם ובין אסור למותר, לא יועילו לו כל הסברות שיפלפל על גירסה מוטעית זו.

דיהינו - המתח בין שני האפשרויות אכן קיים, אך הדרכת חז"ל היא, לאחיו גם בזה וגם בזה, ולא להתמקד בתחום אחד בלבד.

וכך נאמר במסכת סופרים (טו, ז):

אבל אמרו, נמשל המקרא במים, והמשנה בין, והתלמוד בكونדייטן (יין משובח). אי אפשר לעולם אלא מים, ואי אפשר לעולם אלא יין, ואי אפשר לעולם אלא קונדייטן. ואיש עשיר מהכלכל בשלשתן.

יש אנשים המתמקדים באחד התוחמים. אולם "איש עשיר", הרוצה להיות תלמיד חכם אמיתי, צריך להיות רב פנים, ולכלול את המקרא, הבקיאות והعيון גם יחד, כי לכל דרך מעלה משלה.

מעולותיה של המשנה'

בכמה מקומות מרגישים חז"ל, שאי אפשר ללימוד באמות תלמוד ללא המשנה. ובלשונו - אי אפשר לעסוק בעיון ללא בקיאות. כך למשל נאמר בשמות רבה פרשה י:

"מלך לשודה נعبد" - ... ר' יהודה אומר: "מלך" - זה בעל תלמוד, "לשודה נعبد" - זה בעל משנה, שהוא סודר לפניו ההלכה. בעל התלמוד הוא לא באורה ה"מלך", שעוסק ברמה הגבוהה ביותר של לימוד התורה. אך לפעת הוא הופך ל"עבד" לאותו בעל משנה, שמסדר לפניו את ההלכה. כל העין המעמיק של התלמוד בא להסביר את ההלכות שבמשנה, ולא המשנה אין מקום לתלמוד. וכך בהוריות י"ד ע"א, כאשר נשאלת השאלה מי עדיף - "סיני" (בעל בקיאות) או "עוקר הרים" (חריף ומפולפל), עונה הגמרא:

סיני עדיף, دائم מר הכל צריךין למרי חטיא.

זה יינו - מוכר החיטה מספק את החיטאים, והאופה מעבד אותן לחם. ובמקביל, הקוי מביא את "חומר הגלים" התורני, והחריף מעבד אותן למווצר מוגמה, לתלמידו. אין מקום לפלטול, ללא הבסיס של הייע התורני.

אולם המשנה נוצרת לא רק באמצעות לימוד התלמוד, אלא היא קודמת כולם עלית ערך עצמי. הגמרא בעובדה זהה י"ט ע"ב אומرت:

א"ר תנחים בר חנילאי: לעולם ישlish אדם שנוטיו, שליש במקרא, שליש במשנה, שליש בתלמוד.

באשר הרמב"ם (הלכות תלמוד תורה פ"א, הי"א) פולק את דברי הגמרא הללו, הוא מבאר את המושגים:

...שליש בתורה שבכתב, ושליש בתורה שבבעל פה, ושליש יבין
וישכיל אחרית דבר מראשו... רענן זה הוא הנקרה תלמור.

דיהינו, המשנה היא "תורה שבבעל פה", מה שקיבל האדם מרבותיו,
ואילו התלמוד הוא ההבנה וההעמקה שמתבונן האדם בעצמו באוטה
תורה שבבעל פה. ברור, שחלק מרכבי ביוטר בתורה, הוא הקבלה מן
הדורות הקודמים. לא יתכן אדם יפנה את כל זמנו לעיון בסברות,
ו尤ותר על לימוד התורה שבבעל פה, על הכרת המקורות הבסיסיים של
התורה - תנ"ך, משנה וגמרא, ספרי ההלכה היסודיים, וכדומה.

במדרש (ספר זוטא פיסקה ייח) אנו מוצאים את הערך העצמי של כל
תחום, מנוסח כהבדל רוחני
"משמרת אهل מועד" - זו משנה, "לכל עבודות האهل" - זה
תלמוד.

המשנה היא "משמרת", העברת מסורת הדורות בנאמנות מן הדור
הקדם אל הדור הבא, ללא גירעון או תופת. בעוד שהتلמוד הוא
"עבדה", פיתוח וייצור בתוך התורה שבבעל פה. שני הצדדים נחוצים,
וכבר אדם הראשון נצווה "לעבדה ולשמרה". אך הצד של השמירה,
יש בו נקודה משמעותית של ענווה, של ביטול האני. מי שמומר על
הבקיאות, ומפנה את כל עיסוקו לעיון, מותר על המשמרת, על הקבלה
מן הדורות הקודמים, ומעמיד במרכזה את עצמו, את החידושים
והסבירות שהוא מחדש בתורה.

סבירוני שהדברים נוגעים במיוחד לבני דורנו - בלימוד העיון יש عمل
קשה, אך בצד יש סיפוק מיידי של הבנות וסבירות המתחדשות לאדם.
ואילו בלימוד הבקיאות העובודה היא הרבה יותר "אפורה", شيئاן של
עוד פרט ועוד דף. הנכונות של האדם לערמול באופן כוה מבטאת את

ההתקפות שלו כלפי דבר ה' - הצדוק ללימודו הוא עצם העובדה שהקב"ה ציווה מצוות והלכות אלה, ולכן אני עוסק בהן גם אם איןני "מתהבר" אליהן ברגע, ולא בכלל עת אני מוצא את הסיפוק של הצדוק והברך, כמו בלימוד העין.

נקודה דומה ניתן למצוא במודרש ויקרא רבה (פרשה כא):

ר' אלעזר בשם ר' יהושע בן לוי אמר: עמוד ברול משנה.

המשנה היא "עמוד ברול", דבר קבוע, שאינו זו מקוםו, בינו לבין תלמיד, שיש בו סברות לכאן ולכאן, הרי המשנה היא דבר קבוע, "עובדות בשטח", הכרת מה כתוב ומופיע במקורות. לא פעם ניתן לראות תלמידים המעלים סברות שונות, בשעה שתתשובה לנושא שבו הם דנים נמצאת במפורש במקורות, אלא שהם לא למדו אותן, ומחפשים את התשובה בסברותיהם שלהם. לימוד הבקיאות מחייב את האדם לענוה, ליחס של כבוד לעובדות, לחפש את התשובות במקורות - זו אלerinך אל תישען.

כאמור, לדברים אלו משינה השיבות בדורנו, עדין הפטוט מודרני, שבו ניתן מקום לכל מחשבה וכל טבורה והצד האישי היהודי גובר על האמת האובייקטיבית. העיסוק בבקיאות מחייב את האדם להכרה שיש אמיתות קבעות, רק על גביון ניתן לבנות את מגדרי החשיבה והסבירה.

דומני שהרבאים דלעיל מתאימים ביותר לדמותו של גבריאל היד, שהקדיש חלק נכבד מלימודו לרכישת בקיאות בכל מקצועות התורה ועמד בענוה גורלה מול הים הגדול של תורה ה'. יהי רצון שנזכה ללמידה ממדמותו המאיירה.

אגדות מוסאיות

כל יום לפני השינה גבריאל היה קורא יהוד עם אביו פרק בתנ"ך עד שבגיל עשר הוא סיים את התנ"ך. מהשון הנפש של גבריאל...
זהן לילמוד בע"פ משנה גראדנر ועם ההורים, הוא התהילה ללימוד משנהות ובבר מצווה שלו בסעודה שלישית עשה סיום על ששה סדרי משנה. לאחר מכן הוא התהילה, על פי המשנה "בגיל שלוש עשרה למצות", למד את משנה תורה לרמב"ם עד שבגיל שש עשרה סיים את הרמב"ם, ובד בבד התקדם עם הגכירה.

משמעותו של גבריאל מספרת שכאשר גבריאל התהילה לקורא את כל המשנה בגיל עשר הוא היה עוזה לנו סיומים בבית בהתחלה אחרי כל מסכת ואחרי זה אחרי כל סדר.

בהתחלה הוא חשב שאסור להזכיר ולקרוא את המשנה האחורונה כדי שהוא יהיה סיום אמיתי שהוא לא קרא אותו מראש - רק אחר כך הוא הבין שכך לסיים צרכי לחייב את הסיום היטיב לפני כן, כדי שגם המשים וגם השומעים יבינו.

כמו שהוזכר, גבריאל אהב את הרמב"ם והאמון שאדם צריך למדוד את המשנה תורה לרמב"ם, כדי לרכוש השתקפות רחבה על כל התורה. ספר,

הבן השני למשפחה חזור, שלומד גם הוא בעתניאל, מותאר את בקיותו של גבריאל:
במהלך השיעור שלנו בעיון נתענו באיזו סוגיה, ואני לא השפתי לעבור מראש על כל המכורות – לא ראיתי בכלל את הרמב"ם. היתה שאלת העבר מראש על הרמב"ם, איך הוא מפרש במקום אחר... שאלות אחרות ולא ידעתי מה להגיד. יצאתי מהשיעור וסיפרתי לגבריאל על הקושיה, ותוֹך רגע הוא הביא לי שלושה ספרים, את שלושת הכרכימן מתוך הרמב"ם, את כל אחד הוא פתח במקום אחד – אני לא יודעת איך הוא מצא את זה. לקחתי את הספרים לכיתה, קראנו את המכורות והתברורה לנו הקושיה.

alon, חבר מישיבת עתניאל, נותן גם הוא דוגמה לבקיאות של גבריאל ברמב"ם:
פעם אחת הייתי צריך למצוא משוחה בידי החזקה. רציתי למצוא את זה מהר ועינני חיפשו מישוה שיעזר. הלכתי לגבריאל והוא בשקט ובצנעה מצא לי את זה וודק דקה והגיע לי את זה כמו לידיות. הכל בצדעה, בשקט.

ר' יואל בן הרוש

המשנה במסכת אבות עוסקת במ"ח דרכם שהתורה נקנית בהן, ובאותו בס"ד לבאר החלוקת המתמקד במיועט השינה. ידויעים דברי המהרא"ל ז"ל - כי השינה הוא דבר הנוגע לגוף, והמרבה לישון מונע מעצמו הארצת אור התורה השבלית, שהוא נדרש להגות בה יומם ולילה, כדוגמת יעקב אבינו ע"ה שלמד י"ד שנים בישיבת שם ו עבר בלי לישון, ונראה לו בס"ד שצעריך להבין בדברים בגנו. חז"ל לימודנו שמי שנשבע שלא ישן שלושה ימים רצופים, מליקין אותו וישן מיל', ומה שנאמר על יעקב אבינו ע"ה שלא ישן בא ללמד שהיה עיר ושקוע בלימודיו הקודש עד שלא היה מרגיש צורבי גופה ועוד, שהתורה נקראת עץ חיים, וכי שמחזיק בה ואוחז בה הרי שנקשר לחיים, וזה הפך הממות. ואפשר להסיק כי על ידי הלימוד ועסק התורה מתרכזו האדם ומתחבר אל עצמותו ותבעו, ונמצא Cainו אוסף את כל חלקיו. גם זה הפך הממות, באשר הוא פירוד כל חלקו והאדם וחורת כל יסודותיו כל אחד לשורשו בסוד הפירוד.

השינה נמשלת למאות, ולבן מי שקשרו ללימוד התורה מבטל את השינה שהוא דרגא דמותא, ונמצא אחוי תמיד בעז החיים, כמו שאצלו יתברך לא קיימת בחינת השינה כלל, כתוב - הנה לא ינום ולא ישן שומר ישראל, כי עינו פקוחה תמיד. ונראה לפני זה שאומנים וראי שנצרך יעקב אבינו ע"ה לשינה, אלא שהיתה אצלו במשמעות ההורחין לגופו הקדוש. ואם כן איך ניתן לומר עליו שלמד תורה ללא הפסיק? אלא שיש כמה בחינות בשינה, כמו שראינו אצל רבנו הארסי זל, שהוא ישן בשבת אחר הצהרים. ביום אחד ראה אותו תלמידו המהרבץ, והבחן ששתהותיו היז דובכוט. לאחר שהקיז גילה לו הארסי כי למד בשינה זו של שבת דברים עליזנים, שכדי להסבירם היה זוקק לזמן של שבועות שנייה. שינה זאת בודאי נכללה בלימוד תורה ומקיים בה יהגית בו יום ולילה, אבל כל תוספת שמעבר למה שציריך גופו כדי מנוחתו מכניסה את האדם לגדר אחר של אחד משישים במיטה. ועוד, שחלה עליו טומאה מחמת זה ונמנע מלהשיג התורה בשלמות.

לביאור חלק זה במשנתנו נוכל לומר שהتورה נקנית גם בזכות מילוטו שלמה, ולא במובן המ לבטל את השינה למורי, אלא בשישן דוקא לצורך גופו במשמעותו, או תזכה נשמהו ללמידה העלויזנים מעבר למושג הזמן והגבול, הרבה יותר ממה שיכל ללמידה בעורו ער. זהו אחד מקנייני התורה, כי מה שנתקבל על ידי טרזה וייעה נקרא קניין, אבל מה שהאדם מקבל בלי מאיץ הוא בדרך 'עהמא דכיסופא' ואין כאן קניין וקיים לתורתנו. ערך האדם להיות אקטיבי ולהצליח למש את שורשו ופנימיותו, כיוון שהتورה איננה דבר חיצוני לו, אלא היא שורש חייו ובאה מתוך עמוק נשמהו ומצפה לגילוי ולימוש בעולם החומר בבניין מידות המתאימות לאורה.

אמר ריב"ל: על כל דבר ודבר שיצא מפי הקב"ה יעצה נשמתן של ישראל, ושואל: דבר שני היאך קיבלו אלא שהוירד להם טל שעה לאחיזות בו מותים והחייה אותו שנאמר: גשם נדבות תניק אלהים... ועל דברים אלו שوال השם ממשוואל: מדרוע מוכיח מגשם על טל? אפשר להבין זאת על פי המובא בתענית (די' ע"א), שביקשו ישראל מהקב"ה: ויבוא בגשם לנו (הורשע ג, ג), והקב"ה השיבם: אהיה בטול לישראל (הורשע יד, ז). הרי שיש כאן שני מושגים שונים טל וגשם, ושני מיני טבע יש לפנינו. הטבע האחד הוא טבע הטל שבא לעורר הלחחות בעצם הדברים. ואף על פי שלא בשאר מאומה מן הטל, שהרי הוא עולה לקרואת החמה, מכל מקום מועיל לורעים שמעורר הלחחות בעצם הזרעים. זאת הייתה כוונתם של ישראל באומרים: ויבוא בגשם לנו, זהינו להיות בהמתנה לרידת השפע מלמעלה ללא התערבות ההתחזונים. וזהו בעניין השינה ממש - שהאדם שרווי בפסיבות ומחכה לגילוי השמיימי עליו, אבל הקב"ה חשבם שלא נבן לעשות כן, כי עיקר ביאת האדם לעולם הזה הוא המאמין להכין כלים ראויים לקבלת האור, וזה בדיק בדוגמה הטל שעולה מלמטה למעלה ובדוגמה אדם שמתעורר מחדש. لكن נתפס טל זה כתל שעתיר להחיות בו את המתים, כי אין הוא בריאה חדשה אלא רק התערורות הבחינה שנדרמה.

המדרש אומר שבשבוע מתן תורה טענה התורה לפני הקב"ה על שנינת אותה למותים, ואז תהיה אותן הקב"ה בחיות חדשה כדי למד שקנין התורה תלוי בנסיבות שינוי ובהתעוררויות עצמו ביגיעת מוח ולב, עד כדי מילצוי הנקודה הפנימית שבלב שלעולם אינה נרדמת, כי אפילו כשהואו לשנה או לבי ער. גם זו היא דוגמת הטל, שנשאר כוחו אצל האדם אפילו לאחר מעמוד הר סיני.

ואם נבוא עוד לבאר בדרך כללות - כתוב ר' יוסף חיים ביחסורי אבות' שהצעיר והגעה שסובל האדם בעולם משמשים לו כלים למחות את זהמת הנחש שנדרקה בו במשך שנים חייו. מה שנשאר מאורתו כוח שלילי הוא מעט מן המעת, וחילק זה נפרד מן האדם שכבר על ידי צער מועט בלבד. אבל אם פורק מעצמו על תורה והולך אחר תאות התענוג, מלבד שתתחזק הזוהמה בגופו, הנה עוד מושיפה ומתרחבת ומתעבה על מה שהיה בתחלתה ח"ו.

מתוך התאות הללו נתמקד ברכבי השינה, הגורם להפсад זמן ומוסיף לאדם עצמות, וכתוצאה מלאה יכול לאבדימי חייו לרייך. בזוהר הקדוש כתוב: **כד סליק לערסיה נפקא מיניה וסלקא לעילא, להורות שבעת סילוקו אל המתה נשמו מסתלקת וטעים טעם המות בלילה והחיצונים רודפים אחר הכלים שהקדושה התחלשה בהם**, וכן שוכת הטומאה שורה על המת כך הוא שורה על מי שיישן.

ר' גבריאל חיטר הייד עסק בתורה יומם ולילה בשנותיו העזירות האחרונות, והעמיק בלימודו לנדרש שינה מרוב דבקות ואהבתה. זכיתי לקחת אותו לממר את בני תורה, וכשרצתי לשלם עבור הלימוד העדיף ספרי קורש בתמורה. כל אלו יעמדו לו ולמשפחותו ללימוד זכות להשפיע בעליונים ובתחומים להחיש גאותה ישראל במהרה בימיו אמן ואמן.

אַבְגָּרִים מִסְכָּמִים

אתה המכידות שגבriel עבד עליוון באופן מיוחד הייתה מייעוט שינה, וכך מעדים עליו כל מכך. חבר מעתניאל מספר: כל שבת בצהרים הייתי הולך לישון והוא היה מעיר אותי. אחרי ה"זותקין" יש שיעור, ולאחריו כן יש ארוחת צהרים מהירה למי שעיף. הוא היה לומד עד אז הוא היה עולה למעלה, ואני הייתי אוכל בסעודת המהירה והולך לישון. אז הייתי מבקש ממנו שיעיר אותי, כי הוא היה נשאר עיר בצהרים.

גם כשבגבriel היה הולך לישון זה היה בכיתה בחלוקת האחורי. הוא היה

אוסף ארבעה כיסאות והולך לישון.
הוא היה אומר: תעירו אותי ב-
12:00 לשיעור של הרב. אתה
מסתכל על השעון ורזהה שזה
שלוש דקות לפני
כמה הוא היה אוסף דקות של שינה
פה ושם.

תלמיד מעתניאל שি�ושב ליד גבריאל בבית המדרש מותאר את השינויים הקיצורים של גבריאל בבית מדרש:
יום אחד לפני השיעור הכללי, אמרת לי - "אני הולך לישון, תעיר אותי לפני השיעור". השיעור התחיל ב-12:00. הסתכלתי בשעון, מיד אחרי שנכנסת לכיתה לישון - ראיתי שהשעה 7:51. בזמנים שלי לא פגשתי אדם חרוץ כמו זו.

וכך מספר חבר נוסף:

כשהייתי אותו בחברותא, הסדר יומם שלו היה שהחברותא שלנו התחליה כל יום ב- 00:24:30 ונמשכה עד 01:00 לאחר מכן הוא הולך לחדר, לומד באוניברסיטה הפתוחה עד 02:00 וקם לותיקין בשביבות 00:5.

גבריאל היה קם לותיקין והולך לישון מאוחר בלילה ובמוקם לנוח את מנוחת הצהרים היה לומד לאוניברסיטה הפתוחה או ממושך בלימוד עיון בಗמרא. הקימה לותיקין התחליה עוד מהישיבה התיכונית, כמו שמספר הר"ם של גבריאל מהישיבה התיכונית:

הוא קם בחמש בבוקר ולומד. וזה לא שרך בעתניאל הוא עשה את זה, בפנימיה יודעים את זה. אני חושב שלא הרבה אנשים יודעים את זה, בכל השנה האחרונה הוא היה קם לותיקין. הם היו באים לתפילה ולא שכנו לב שהוא לא נמצא. הוא היה הולך לישון בשתיים בלילה וקם לותיקין כבר בישיבה התיכונית.

אימא של גבריאל התקשרה אליו יומם אחד והוא אומרת לי: "אני מאד שמחה שהוא לומד והכל, אבל מעשה לי טובה ותדבר אותו – הוא לא אוכל! אני דואגת לו – הוא לא אוכל ולא ישן. הוא לא אוכל משפיק. הוא יילך והוא צריך לגдол".

הוא פשוט ניצל כל דקה, זו מעין אינטואיציה פנימית שאכורה לו שחייבים לנצל כל דקה. אין זכות. זה פשוט לא ייאכין. נושאו אמור לו שאין לו זכות. אין לו זכות לבזבז על שוויות. הוא פשוט ניצל כל דקה.

משה, חבר מהישיבה התיכונית, מוכשיך ומספר על הקימה של גבריאל בכיתה י'ב לותיקין:

בשנה שעברה, ארנו במצפה נבו (היכן שהייתה הישיבה התיכונית של גבריאל), אז הוא התפלל אצלנו וותיקין בבית הכנסת הספרדי. לא פעם הוא נתן לי את מספר הפלפון שלו שאעיר אותו בבוקה. הוא אמר לי: "תתקשר עד שני עונה, ככה תדע שהתעוררתי". הוא היה מתפלל, והיינו מדברים אחרי התפילה עד שהיינו צריכים ללבת - דברי תורה ודברים נוספים - היה ממש חוויה אто.

בן ישע, אחיו הגדול של גבריאל, מספר איך גבריאל עוז לו בערנותו בלילה:

לפני ברית המילה של שלמה, בני, כבר לא היה לי כוח להישאר עד כל הלילה וללמוד, כפי שנוהגים לפני ברית מילה, ואמרתי לעצמי שם לא אישן לא אהיה כורוכו בברית (בן ישע מל את בנו), אז גבריאל נשאר במקומו ללמד תורה כל הלילה לשימירה על התינוק.

גם יצחק חבירו של גבריאל מספר על המשך הלימוד של גבריאל לתוך הלילה:

ערב שבת. כולנו עייפים, הולכים לישון. גבריאל נשאר אחרון לקרוא "חוק לישראל", פרשת שבוע, רמב"ם ומפרשים.

נתि, חבר לקרוואן בישיבת עתניאל מספר על "יתרונו" בשקיידה של גבריאל בלימוד לתוך הלילה:
גבריאל היה אתי בחדר. מתחילה השנה ראיינו אותו קם לותיקין וחוזר לישון לפנות בוקר, אם היו ביום בחורים לשבע שיבה לבדוק את הישיבה, היינו אוכורים להם שיש להם אצלנו מיטה פנואה, כי בכל מקרה הוא אף פעם לא נמצא. מקסימום הוא יחוור באربع לפנות בוקר.

דני, החברותא הבוגר של גבריאל, כותב:
תגיד לי גבריאל אתה לא עייף? – שאלתי אותו כאשר הבנתי שהוא ישן ארבע שעות בלילה. בחיקך רחוב הוא ענה – "לי זה מספיק".

חבר נוסף מהישיבה משוחזר שיחה שלו עם גבריאל:
העפרי לך שאתה צריך לישון לפחות חמש – שש שעות ביממה, ושאתה תפגע בבריאות שלך אם לא תישן מספיק, ואמרת לי שאתה חשוב לגוף שלך וכשהוא מבקש מכך לישון אתה ישן, וזה הדבר הכי בריא שיכול להיות.

גבריאל עמל הרבה לKENNIET מייעוט שינוי, נלחם עם עצמו להתעדיר למורות שעות השינה המועלות, וזאת גם בזכות חבריו שנרתכו למשימה.
אליעד, חברו לחדר בקרוואן בעתניאל מספר על כך:
כשהיית חזר מבית החדש מאוחר והיה קשה לך למקום, הייתה מבקשת שאם אני מתעורר ורואה אותך ישן, שאני עיר אותך. היו פעמים

שהייתי מעיר אותו וחוותתי שהתעורת, הייתה הולך לבית המדרש ובגלל העייפות הנושכת לישון, ואחר לכך הייתה מקבל נזיפה חריפה על זה שלא התעקשתי. כל התירוצים שלי שאתחה לא ישן מספיק לא התקבלו, ולא הקשบท. הייתה אמרה, אני מכיר את עצמי. וכנראה שכן, הייתה שלם עם הגוף שלו וידעת איך הוא מתקף ולבן ארבע שעות שינה היו מספיקות לך. וזה לא השתקע כלל בלימודים. למדת כמו משוגע, בלי הפסיקות, בהתקשרות מלאה.

חדר נוסף מעתנייאל מוספר שגבריאל ביקש פעם שישכין אותו לוחתיקין:

ירדתי למיטה. ירד גשם. הלכתי מהר ונכנסתי לקרוואן, כבר בכו宵 הינו ב"ישתבח". נכנסתי לקרוואן, ואני רואה את גבריאל שם עם עיניים פקוחות. הוא ישן עם עיניים די פקוחות. השתכלתי, כי הייתה בעוה שהוא ער. יצאתי החוצה ופתחו נוכרתי שביבה אמר לי שגבריאל ישן עם עיניים פקוחות. צריך לנגעו אותו די חזק. באתי, נתתי לו איה נענע והוא התהפך בORITYה. הוא לחש לי תהפוך את המזרון. אני זכר שגבריאל אמר לי תהפוך את המזרון.

ישנו שם על הרצפה ולא היה לי נעים לעשות רעש. התחלתי לנגעו אותו. אז הוא התיישב בORITYה.

יצאתי החוצה, עליתי למעלה וראיתי שהוא עדין לא יצא מהחדר. אז ידדתי למיטה וראיתי שהוא כבר התלבש.

לטיפול ותיקין בעתניאל יש בדרך כלל משבכים קבוע, הנשכחים בהתאם
את העמל הרב שהוצרך להשכים את גבריאל:
להעיר את גבריאל זו הייתה משימה מאוד קשה. הוא היה אומר לי
בערב לפני: "תבואו, תהפוך אותו, תפיל אותו מהמיתה, תורה שאני קם".
היה ידוע שב לילה היה לומד עד מאוחר מאוד – שתיים בלילה, והיה
קס מוקדם מאוד – חמש וחצי. בבורקר כשהיה בא לעיר אותו
הוא היה עייף מאוד. הימי צריך להוריד לו את השמיכה והוא היה
קס (בערב הוא אמר לי לעיר אותו עד שהוא נועל ידים). דאיימי
מספר פעמים שהוא חזק למשינה, והימי צריך להפוך אותו, אז
התחלתי לחת את המדורן בזמן שהוא נועל ידים – שלא תהיה לו
מיתה. כך הייתי משבכים אותו בתקופה האחרונה עד לפיגוע.

הרבי צבי במנברג

בכל, הتورה נקנית בארכבים ושמונה דברים שיש לעשות. אבל שארם מתאמץ ומרבה יותר בעשייתם, הוא קונה קניין חזק יותר בתורה. יוצאים מהכלל הם שישה דברים - שחורה, דרך ארץ, תענג, שינוי, שיחה ושותוקן - בהם אין מוטל על האדם להרכות, אלא להיפך - למעט בהם, ודזוקה הדמייעוט הוא התורם לקניין התורה.

מה יש במייעוט השיחה שתורם לקניין התורה ולהיזוק הקשר עם התורה? אפשר להסביר את הדבר בשני היבטים: בחיבת של "טור מרע" ובחיבת של "עשה טוב". התמסרות לשיחה, ריבוי שיחה במידה מופרזה גורר את האדם לבזבוז את זמנו ומנוע ממנו להתרשם לימוד תורה. ממילא אין האדם יכול להשיקע את כל זמנו בלימוד תורה ולהתקדם כפי יכולתו. זאת ועוד, כאשרם מעביר את זמנו לדברים בטלים, הרי לא רק בזמנ שזו אמתבטל הוא אינו עוסק בתורה אלא גם אחרי הזמן זה - כי ההשפעה הרעיה של עיסוקו הבטל פועלת על גופו

¹ העדרת המערצת. מניין זה הוא על פי גירסאות מסוימות, השונות זו בה נקבעו בספר זה.

ועל רוחו, והוא אינו יכול להביא לידי מימוש את כישרונותו הטבעיים שנחין בהם לקליטת חכמת התורה. אם כן, מייעוט שיחת תורם לאדם לא רק ב"סור מרע", שכן הוא מבזבז את זמנו והוא מקדים לו לימוד תורה, אלא גם ב"עשה טוב", שמשטייע לבניית הרגלים גופניים ומבנה רוחני המתאימים ללימוד התורה.

נסיף ונאמר, יש הלכות רבות ואיסורים הקשורים לעניין השיחת, כגון הלכות רכילות ולשון הרע, אונאת דברים, אישור נטירה, מגבלות במצוות "חוכח תוכיח את עמיתך", הצורך לדבר בלשון נקייה ועוד. אדם המרבה בשיחת ללא גבולות בהכרח עתיד לבוא לידי בישולן באחד מהתחומים שמנינו. המשנה מדיקת בלשונה ומשתמשת בביטויי "מייעוט שיחת", ולא בביטוי "מייעוט דיבור", כיון ש"דיבור" פירושו אמרית דברים חד צדדי, באופן שאינו תלוי בזולת. "שיחת", לעומת אמרית דברים בין בני אדם, שיחת מוסבת על מהו או על מה שומע. לבן ציוותה התורה "וזכרת בם" - לא שיחת אלא דיבור, שבו המדבר מחייב קודם כל מה שהוא אומר. חז"ל הורו לנו למעט באותו השיחת שיש בה החלה דעתם בין חברים וצורך להרשים, שבוודאי יביאו לאחת המכשלות שלעיל.

הdíbor, לעומת שיחת, מייצג את לימודי התורה. הגמרא דורשת: "וזכרת בם" - בם יש לך רשות לדבר ולא בדברים אחרים" (יומא י"ט ע"ב). הגר"א בפירוש למסכת אבות מסביר עוד הבדל בין "שיחת" לבין "דיבור" ואומר שהdíbor נחשב לצידיקים כפרי, שהוא התועצה של לימודי התורה והחדשנה בה. לשצרייך מדבר דברי חולין, הרי אלו העלים העוטפים את הפרי, כיון שגם דברי החולין יש בהם ערך ויש להם תפקוד. לעומת זאת דברי הדיווחות נקראים "שיחת", ולסתם בדבריהם

או קוראים "שיחת חולין". שיחה זו היא מילון שית, שבניגוד לאילן המצויה פרות הרי השיח אין לו פרי, ועל כן יש למעט בשיחה שאין לה תועלת.

בפרק א' במסכת אבות אומר רבן שמואן בן גמליאל: "כל ימי גודלתי בין החכמים ולא מצאתי לגוף טוב אלא שתיקה". מסביר המהרב"ל ב"דרך חיים": שני כוחות פעלים באדם - הכוח הגופני המוצע על ידי הדיבור, והכוח הscalar-הרוחני המוצע על ידי המחשבה. שני כוחות אלו מנוגדים זה לזו ואיןם יכולים לפעול בעת ובעונה אחת, ואם אדם מרבה להפעיל את כוח הדיבור, בהכרח כוח המחשבה אינו פועל ואיינו בא לידי ביטוי ברاءו לג', האדם צריך לדאוג לכך שהחלק העיוני-הרוחני שבו יהיה העיקר, ואילו החלק הגוף יהיה טפל לו, בבחינת נוב לאריות. כאשר האדם מרבה לדיבור, אויל החולק העיקרי והחשוב הפועל בו הוא החלק הגוף, בבחינת ראש לשועלים. זהו פירוש המשנה "לא מצאתי לגוף טוב" היינו מה שרואו וטוב לכוח הגוף היה חשתיקה, כי ראוי וטוב שהחלק הגוף ישתוק כדי שהוא יובל וושפיע על ידי החלק הרוחני שבו. כי באמת אין הגוף פועל מעצמו אלא מונע על ידי נפש האדם, ועל כן ראוי לו שישתוק וייתן לנפש לבוא לידי ביטוי. על כן כל כסיל מרבה בדברים, לעומת סייג לחכמה שתיקה.

כין שהמשנה מותנטחת בלשון של 'מיינוט שיחה' יש לשאל האם יש שיעור לדברי המשנה? מהו מיינוט שיחה שהוא חיובי ומשמעותו לאדם בקנין התורה ובמה ידבר אדם וייחסב לו כריבוי שיחה? בגמרא במסכת יومة שהבנו לעיל אומר רבא: "השח שיחת חולין עבר בעשה, שנאמר 'ודברת בתם'". על פי דברים אלו אין לדבר כלל שיחת חולין, אך רבנו חנן אל במקומ גורטס: "המפסיק בעת שקורא בתلمוד

ושח שיחת חולין עובר בעשה". ניתן להסביר על פי דבריו, שהאיסור חל ודוקא כאשר הוא עוסק בדברי תורה ומפסיק לצורך שיחת בטלה - במקרה כזה האיסור חל אפילו בכלשחו. אך אומנם פוסק הרמב"ם (הילכות תלמוד תורה פ"ד, ה"ט) - "וזאין שחין בבית המדרש אלא בדברי תורה בלבד", ואפילו כשהמדובר בדברי תורה יקצר בדבריו, שהרי התורה עצמה כתוכה בלשון קצהה. מי שאינו עוסק בדברי תורה אינו בכלל האיסור, אבל גם הוא עירך למעט בדברים, כי בכך שמשיק ו Yusok בדיבורו, מונע מעצמו להיבנס חזורה ללימוד התורה. ופוסק הרמב"ם בהילכות דעתות (פ"ב, ה"ד) "לעולם ירבה אדם בשתקה ולא ידבר אלא בדבר חכמה או בדברים שצריך להם לחיה גופו. אמרו עליו על רב תלמיד רבי, שלא שיחת בטלה כל ימיה, וזה היא שיחות רוב כל האדם". המשנה במסכת אבות אומרת: "זכל המרבה בדברים מביא חטא", דהיינו, זה שאינו ממעט בשיחת ואינו מרבה בדברים אין בו מעלה אך אין בו חיטרון, ואילו במרבה בדברים יש חטא - חיטרון על פי פירוש המהראל. מי שמעט בשיחתו יש לו יתרון ומעלה שוכנה לקנות את התורה וווכחה שתשרה עליו שכינה, כפי שאומרת הגמara "לلمדר שאין שכינה שורה לא מתוך עצבות ולא עצולות ולא מתוך שחוק ולא מתוך קלות ראש ולא מתוך שיחת ולא מתוך דברים בטלים אלא מתוך דבר שמהוה של מצווה" (שבת ל' ע"ב).

הכלים נסכים . . .

חני, דודה של גבריאל, מספרת על גבריאל בתרור יلد:
בששמרתני בחופשים על הילדים של אחיו חיים, את גבריאל לא הרגשתי בכלל – לא הפריע, לא התהכם. מושוב שלא הרגשתי את גבריאל אני לא זכרת אותו מהחופשים ששמהותי על ידי אחיו.

❖ ❖ ❖

חבר של גבריאל מהישיבה התיכוןית, מספר על הפעמים שגבריאל היה מגיע אליו בביתה:
כשהוא היה אצלנו בבית הוא אף פעם לא הפריע, והוא תמיד עשה הכל בלבד, הוא לא ביקש כלום. אני זוכר שפעם אחת קמתי בשכונה בבוקר וההורים שלי אמרו לי שגבריאל הגיע באמצע הלילה, ישן וכבר השפיק לנו.♦♦♦

חבר מעתניאל מספר על מיועטו השיחה וריבוי העשייה של גבריאל:
כשהוא למד היה לו זמן. אם לא היו תורניהם לסדר ביום שלישי, הוא לא אזכיר כלום – פשוט קם, אחת שתים, ומסדר מפות, או פעם בא אליו, לוקח את הנשק, ואוכור ליקך תכין לך אוכל. הוא לא דבר, אלא פשוט עשה דברים. תכין כשהתבוחות רצוי שימושו יקח את הזבל זה לא

๒. במיועוט שיטה

הספריו לבקש והוא כבר קם מהכיסא וביחד עם אלי הילך לווזק את
הזבול.

חבר מעתניאל מספר על כך שגבrial דאג לא לבזבז את הזמן בדברים
מיותרין:

לפני שהיינו הולכים לבור (בור המכדים בעתניאל – לטבול לכבוד השבת)
קשהתי עם החבריה, ואז אבריאל היה תופס אותה ואומר לי "נו, יאללה
בוא. זזים. קדימה. שבת היום, צריך ללכת למדוד".

הרב משה ראובן ביגנשטיין

אומנם מידת זו היא לכוארה רק אחת ממה המידות והחנאות לקניין התורה, ואף על פי כן, כשתתבונן בעומק הדברים נראה שמידת זו של 'מייעוט תענוג' היא תנאי מהותי והקדומה עקרונית למי שהחפץ להיבנס בשער תורתה. ועוד, למידה יש כאן כוורת קצחה - שתי מיללים בלבד - 'במייעוט תענוג', אבל הנה נתבונן בדבריו חז"ל הפורים בכל הש"ס ובמדרשים, בוחר הקדוש ובספרי המוסר, ונראה שאכן מידת זו היא ממש תנאי בל' יעבר לבאים לקנות את תורה ד'. נזכיר כמה מן הדברים שנאמרו בפרק אבות עצם.

בפרק ר' נאמר: "בר' היא דרך של תורה, פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה, ועל הארץ תישן וחוי צער תחיה, אם אתה עשה כן אשיריך וטוב לך, אשיריך בעולם הזה וטוב לך בעולם הבא". חכמים הוסיפו עוד תנאים לעניין לימוד התורה, שלא נאמרו לבני שום מצווה או לימוד אחר, כגון "כל שיראתו קודמת להכמתו - חכמתו מתיקיימת" או "כל שמעשיו מרובים מהכמתו - חכמתו מתיקיימת", ולהיפך חילתה - אינה מתיקיימת. וכן אמרו חז"ל: עד שיתפלל אדם שייבנסו דברי

תורה לתוך לבו, יתפלל שלא ייכנסו מאכל ומשתה או מעדנים לתוך מעיו. חז"ל בודאי לא התכוונו שאדם יסגפ' עצמו, שהרי הוא עלול לחחות ולהזיק לגופו ולא יוכל ללמידה, והרי אמרו: "אם אין קמח אין תורה", אלא בודאי בונת הדברים שהאדם צריך להכניס לדעתו, שאף אם ח"ו יצטרך לחיות חי עוני וצער - לא ייחדר מלעסוק בתורה ולא ישים מגמותו לחיי תענוגות ו欢樂, אלא יסתפק במעט ויאכל אך לצורך קיום נפשו ולא למלאות תאווה, ורק אז יפתחו עיניו ויתחיל לראות את עומק דברי התורה וטוהרתה. ובאמת יש להבין מדוע כך

המ פנוי הדרבים, ובמה נשנתנה התורה מכל שאור חוכמות. התשובה לכך מצויה בהבנת עומק משמעות לימוד התורה, ובהבנת שמה - תורה - שאינה סתם חוכמה. וכעין זה אמרו חז"ל: "חוכמה בגויים - תאמין, תורה בגויים - אל תאמין". פשוט הוא שמעלה ראשונה בלימוד התורה שהיא ספר מנהה ומדיריך את ההוגם והלומדים בה, והוא באה להודיע את כל דיני התורה והלכותיה, כדי לлечת בהם ולקיימים. זהו השלב הראשון הנגור מלימוד התורה, אך לשם כך לא היינו זוקקים לכל התנאים המוחמיירים הנדרשים לקניין תורה, שנאמרו בפרק אבות ובשאר דברי חז"ל. כדי להבין את המשמעות העמוקה של לימוד התורה, علينا לעיין בדברי הזוהר הקולש. כתוב בו שהAMILAH "תורה" פירושה מה שנעמלם בתורה ומה שמסתתר בקרבה, והוא הקדוש בריך הוא. משום כך יש בקניין התורה חשיבות כל כרך גדולה, עד שהפליגו לומר בכמה מקומות שהלומד שלא לשמה - תורה נעשה לו סם המוות, והלומד על מנת להתייהר ולקנטר נחافت לשליחתו על פניו, ועוד מיני לשונות חריפים כיווצא באלו. וכן אמרו בפרק אבות "וזדאשתמש בתגא חלף", כלומר

המשתמש בכתורה של תורה יחולף מן העולם, ואילו הלומד 'תורה לשמה' הוא לומד התורה לאmittah.

כבר האrik הראב הצדיק, ר' משולם פייביש מובייז זצ"ל, מראשוני מורי תורה החסידות, בספר יושר דברי אמת, שהפירוש "תורה לשמה", הוא בדיזוק כמו שנאמר בכתיבת הגות - שעריך לכותבו לשמה, כלומר לשמה של האישה המתגששת. הוא הדין בלימוד התורה - הפירוש "לשמה" משמעותו: לשמה של חוכמה זו הנקראת "תורה" - שהיא המורה והמלכונת איך נוכל לגלוות את הנעלם בה, שהוא בורא העולם. כלומר, התורה היא הכל' אשר על ידו נוכל להתחכך ולהידבק בקב"ה. لكن התנאי היה רקנית התורה, שהוא ב"מיועוט תעוגג", אין סתם תנאי, כמו הוראת היוצר להפעלת המוצר שלו, אלא זהו תנאי המבטא את כל הבנת לימוד התורה וכונתו, הבנה שזו איננה עוד סוג של פעילות רוחנית, אלא כל מטרתה לשמש כלי אשר דרכו נוכל לגבור על היוצר השוכן בנו ומנטה להרחקתו מאבינו שבשמיים. כמו שאמרו חז"ל בסוף פרק ראשון של מסכת בבא בתרא - "בראתי יציר הארץ לו תורה תבלין". לימוד התורה מזכה אותנו במאור שיעזר לנו לדבוק בברא יתברך, ולהתהלך עמו בעולם הזה המלא ביצירות ותשוקות וחומריות - היפך קירבת אלוקים. על כן החפש למלאת ברטו בمعدנים ובתענוגות לא יוכל לעולם הגיעו לתכליות זו, אף אם ניחן בכישרונות מברכים, כי מידותיו יצריו ידחוו וירחיקו מראיה האור האלקי השוכן בתורה ומKENiyato, כמו שהאריך המהרי"ל מפראג בהקדמותו בספר תפארת ישראל, והב"ח בפירושו על הטור אורח חיים בסימן י"ז, בדיני ברכת התורה, על דבריו חז"ל במסכת נדרים דף פ"א המבאים את שאלת הנביא ירמיה, "על מה אבדה הארץ", ויאמר ה' על עזבם תורה ולא הלווה בה - שלא ברכו בתורה תחילת". ראה שם בר"ץ ובמפרשין. תורה

דבריהם - שאות עיקר המטרת בתכלית לימוד התורה ניתן להכיר בשמהות כוונת ברכת התורה בכל יום. דברים אלו נעלמים מעיני כל חי, ורק בORA שלם החוקר כללות יודע תועלמות, יודע מהו הדוחף המניע את לומד התורה, עד כמה טהורה וצורפה כוונתו. מי שופנה למד מתרך כוונה זו, כדי להמשיך את אורו יתברך לעולמנו הגשמי, הופך להיות מרכיבה לשכינה כדי שתשרה שכינתו יתברך בארץ, וזה הארץ תאיר מכבודה.

ואולם כאשר אין הלימוד למטרת זו, ובעיקר כאשר כוונתו להרבות בתענוגות ובכבוד עצמוני - אזי אין שום אור אלקי בארץ. זו הייתה כוונת הנביא כשהשאיל על מה אביה הארץ, בלאו: להין נעלם המאור שבתורה, שהיא אמרה להבדילנו מן התועים. כשיראו התועים את האור האלקי השוכן בעמנו ובארצנו הקדושה, בזודאי לא יהיה לאומות העולם ולשוני ישראלי שום קטלוג ושנאה על עם ישראל וארץ ישראל.

יהי רצון שנזכה לראות בקרוב שיתקיים דברי אבי הנביאים בפרש חאוינו (דברים לב): "חרטינו גוים עמו כי דם עבדיו יקום, ונעם ישיב לצריו וכייפר אדרמתנו עמו". אל"ר.

הכטוף מטבחים . . .

- מהשכן אנפש של גבריאל...
- הפרה נאיליה
- אכילה - שליטה
- תאות אוכל
- אוכל בריא ולא זבל
- אוכל לפי הגוף

גבריאל לא היה אוכל בין הארוחות ולאט לאט הוא גם ויתר על ארוחות ערבות, ולפעמים אכל רק ארוחה אחת ביום. עדינה, גיטתו של גבריאל, מסורת שכאשד הוא היה מגיע בבית שלא, הוא תמיד היה אומר שאכל כבר, או שיأكل אחר כך.

חבריו של גבריאל מעידים שלמרות הכל הם הצליחו למשוך אותו פעם אחד לחורוג ממנהגו:

פעם אחת הצלחתי למשוך את גבריאל שיأكل עתידי עוגה בחדדר. פעם השני. וגם אז הוא היה בדרך לעולות לבית המדרש – לא הוציאתי אותו מבית המדרש. אמרתי לו: בוא, תיכנס. נאכל ביחד – אז הוא הסכים – וחדר נסף מוסיף גם הוא – גם אני פעם הצלחתי לשכנע אותו. הייתה לי עוגה. פשטוט רק בגל שהוא לא אכל ארוחות ערבים, אז הוא הסכים לאכול חתיכה קטנה כזאת של עוגה.

חבר מהישיבה התיכונית מוסיף בספר:
בחלק מהארוחות שהיו בישיבה הוא היה נשואר ולומד. לעיתים היינו מבאים לו את האוכל, לפעמים לא היה אוכל בכלל. היה נשאר תמיד ללמידה.

ינון, חברו של גבריאל, מספה. בשישית הייתה באחת מהפעילות מושמה "להחל קרחון" הבי נהור, גבריאל ניצח ללא קושי, וגם במשימה לשותה ארבע כוסות של קולה בכוורת המכובדת הוא עמוד בלי בעיות. גם ממתקאות חמימות גבריאל לא הושפע במיוחד (הוא היה גומר את הקוס עד לפני שהתחלה).

לגבריאל לא היה חשוב הביגוד. הוא אף פעם לא רצה ולא ביקש – היה לו את המינימום ועם זה הוא הסתדר. במייעוט התענוג של גבריאל הצום תופס מקום של כבוד. חזע מושוביים (מספר שבועות בכהלך השנה, בפרשיות השבוע שאלו הראשי התיבות שלן), בהן יש שנוהגים לصوم ביום שני וחמישי), היו שבועות שבהם גבריאל היה צם פעמיים בשבוע, והוא גם ניסה להסתיר זאת כמה שיותר. משפחתו מספיה – "בשהינו בעיל המשפחתי לכבוד הבר מצווה של ספרי, גבריאל היה בגיל שמונה, וכולם צמו את צום תשעה באב, והוא לא היה מוכן לאכול למרות ההתקשרות של אבא שיأكل, ומואז הוא צם את כל הצומות".

הייתי מספרים שהוא היה החסקן של המכשפה:
...את אומורת, כשהיינו צריכים כסף היינו הולכים לאבא, ואם אין לו היינו פונים לגבריאל. הייתה לו קופת צדקה כדי שהיא יוכל לעצמו, גם יחד עם ציר של שני מלאכים אחד מכל השני – הכרובים – בפנים היה כסף. תמיד היה לו כסף כשהיינו צריכים.

* * *

חבר מעתניאל מספר:

בתחילת השנה הייתה יוצאת אותו מדי פעם לדוח בצהרים. דיברנו על איך נקבע וכדי לדוח, והאם לצורך כשור ובריאות או למען הצבא. דיברנו על זה שהוא אוכל רק פעםיים ביום וכל כך קצר. הוא חזק ואכזר שווה הכל בראש – גם התענוגות בריצה, וגם הצורך בשלוש ארוחות – הכל בראש.

* * *

הורי מוסיפים ומספרים על מילוט התענוג של גבריאל:

- ❖ השיחות שלו בטלפון היו קצרות – הוא לא בזבוז זמן של סתם דיבור, רק העיקרי.
- ❖ הוא לא הסכים לקחת מואתנו כסף לבזבוזים – הוא לא חפץ בחומרניות ובילויים.
- ❖ מואז שהוא קבע הוא היה עושה מקלחת במים קרמים, וגם בחורף ובלג נכנס למקווה בחוץ.

רב חיים סבתו

התנו במשנותנו קובע בין שאר מ"ח דברים שהתרורה נקנית בהם קבוצת דרישות שעיקרן היחס הנפשי הנכון ללימוד התורה. המשנה ראתה חשיבות גrole לא רק באופן הלימוד ובשיטות ההוראה שנופיעים כמובן אף הם ברישומה, אלא גם בבנייה היחס הנפשי הנכון של התלמיד לתורה, יחס שבלעדיו הלימוד לא יהיה פורה ולא ישפיע את השפעתו הברוכה.

אחד מן הערכיהם המופיעים בקבוצה זו הוא 'במיועט שחוק'. ראשית, יש להבחין בין שחוק לבין שמחה. שמחה היא מעמד נפשי חיובי, השמחה הכרחית היא להשתאות שכינה, שאינה שורה אלא מתוך שמחה, ומצוים אנו בה לעבדות ה', וכי שלא מקיים אותה נפרעים ממנו, כפי שפורסם בתורה 'תחת אשר לא עבדת את ה' אלוהיך בשמחה' (דברים כה, מז), וכי שהאריך הרמב"ם לבאר בסוף הלוות לולב (פ"ח, הט"ז): "השמחה שישמה אדם בעשיית המזכה ובאהבת האל שציווה בהן, עבודה גrole היא". וכן נאמר: "עבדו את ה' בשמחה" (תהלים ק, ב).

אבל השחוק וקלות הראש שליליים הם ומרחיקים את השכינה, וכך מפורש בగמרא: "לلمך שאין השכינה שורה לא מתוך עצlotot, ולא מתוך עצbotot, ולא מתוך שחוק, ולא מתוך קלות ראש". (פסחים קי"ז ע"א). ואף מסוכנים הם השחוק וקלות הראש. כך מפורש בדברי רבי עקיבא: "שחוק וקלות ראש מרגלים את האדם לעורוה" (אבות פ"ג, מי"ג). וגם במשנה בסוטה שנייה: "אומרים לה (למי שנחדרה בקינוי וסתירה קודם שמוחקים את השם על המים המאררים שתשתה): וכי הרבה יין עושה, הרבה שחוק עושה, הרבה שבנים הרעים עושים". וביאר הרמה"ל במשמעותו שירם כיצד השחוק הקל יכול להביא לעורוה שאיסורה חמורה מאוד בעני בני אדם:

המפסיד השני (של מידת הזהירות) הנה הוא קשה מאוד. והוא השחוק והלצון. כי מי שטובע בו הוא כמו שטובע ביום הגדור קשה מאוד להימלט ממנו, כי הנה השחוק הוא מאבר את לב האדם, עד שכבר אין הטעם והדעה מושלת בו, והרי הוא כשייבור או בשיטה אשר אי אפשר לחתם להם ערמה או להוניגם, כי איןם מקבלים הנהגה, והוא מה שאמור שלמה לשחוק אמרתי מהול ולשמחה מה זו עשה... כי אף על פי שהמוראה היא העורוה אצל כל בן דעת ולבו ירא מקרוב אליה... הנה השחוק וקלות ראש ממשיכים אותו מעט ומקריבים אותו הלוך וקרב, שתהייה היראה סרה ממנו מעט, מדרגה אחר מדרגה עד שיגיע אל העון עצמו ויעשהו. וכל כך למה? לפי שכמו שככל מעצמות הזהירות תלוי בשימת לב על הדבר, כן כל עצמו של השחוק אינו אלא מסיר את הלב מן המחשבות היישרות והעיוונות, ונמצא שלא יבוא הרוחורי היראה לבבו כלל. ותראה קושי הלצון והשחתתו הרבה, כי כמו הungan המשוח

בשמנן אשר ישמשו ויפיל מעליו החצים ומשליךם לארץ ולא יניחו אוחט שיגיעו אל גוף האדם, כן הלחץ לפני התוכחה והמרדות, כי בלייצנות אחות ובשחוק קטן יפיל האדם מעליו ריבוי גדול מן ההתעוררויות וההתפעלות... ולא יעשה עליו שום רשם כלל.

(مسئלת ישרים לרמח"ל, בביאור מפסידי הזיהירות והחרקקה מהמה)

המעמד הנפשי הראיי בלימוד תורה מצורף הוא משמהה ומאמינה, בחינות: זיגלו ברעודה. האימה נחוצה לרצינות הנפשית ללימוד ולתורת ה' הקדושה, והוא נהנת את היחס הנכון לדבר ה' המתגלה בתורתנו. השחוק גורם לפיזור הנפש ולקלות היזוס, מה שאינומאפשר קבלת והפנמה של דברי תורה.

אומנם יש להעיר שהמשנה נקטה ביטוי: 'במייעוט שחוק', ומשמע שיש מייעוט המותר ואולי אף רצוי. מה הוא מייעוט זה?

כך אמרה הגמרא (פסחים קי"ז ע"א): "כִּי הָא דַרְבָּה מִקְמֵי דְפַתֵּח לְהוּ לְרַבְנֵן אָמַר מִילְתָּא דְבָרִיחוֹתָא, וּבְדַחֲוּ רַבְנֵן. וּלְבַסְפּוּ יִתְבּוּ בְאִימָתָא, וּפְתַח בְּשָׁמְעָתָא". מכאן שבתחילת השיעור אמר דבר משמה כדי להרגיע את התלמידים שיזיה להם פתוות, וזהו חמיעוט המותר. אבל

גם כאן אין הכוונה לקלות לראש לשחוק הדמרחיב את הלב. גם העמידה לפני ה' כוללת את שתי התכונות הללו: אימה ויראה מצד אחד, ומצד שני - שמהה. אין רשות אלה סותרים זה את זה. האימה והיראה הם מכבוד ה' והشمחה היא מעצם הקרבה שבעמיזה לפני ה'. והיות שכל לומד תורה עומד לפני ה', לפיכך ראויות לו המידות הללו.

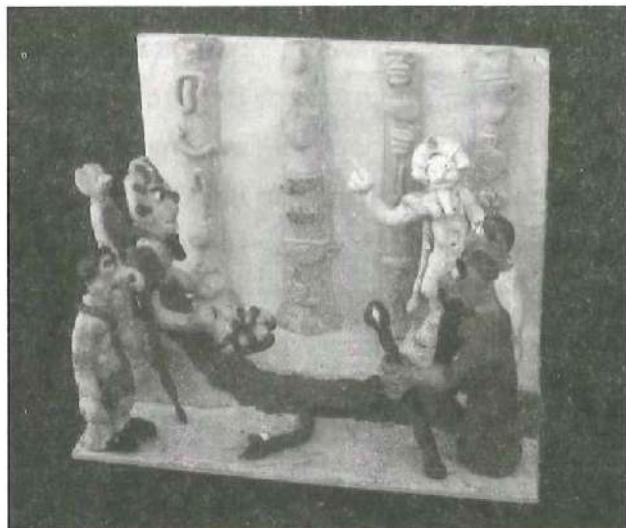
הילוך נסחים

משמעות הנפש של גבריאל...

- לענות
- ניתול ומכ"פ, יומא,
- כרכות.
- ניתול תורה וכוכו זמן

יחד עם הדרישה למעט בשחוות,
גבריאל היה מרובה בשמה והוא לא
חשש והומר מפותח. לגבריאל היה
חשש והומר יצירתי ומועודן - בין
האחים הגדרנו זאת כ"חשש והומר
אנגלאי". היה ניתן לראות את זה
באירומים בצד המחברת שלו,

בעידוד לחבר או בלימוד תורה בניםיו לתאר מצב מסוים.
בגיל תשע הוא הכנין מופלטינה את סיפור יציאת מצרים. המורה שלו
ציילמה זאת בשקופיות, והם חיברו לה סייפור - חשים את החוש והומר
שזר לאורך כל הסייפור.

גנום, חברו של גבריאל, מספר כי גבריאל אהב לעזיר את השיעורים בקומיקס.

גבריאל תלמיד היה מכבד את הסובבים אותו כאילו הם היו תלמידי חכמים שיש לשמשם – כך הוא גם נהג עם אחיזו הגדולים. עדינה, גישתו של גבריאל, נזכرت במקורה כזה:

אחד הזיכרונות הראשונים שלי מגבריאל הוא ערבי אחד כשהיינו נשואים מכוש ערים, ובאנו ל" ביקור מולדת " בcpf אדומים. הבית היה שקט. בחדר האוכל, המטבח לנו ארוחות דגים לשניים לאור נר (בצורת פרה, אם מותר לי להזכיר) והמלצר העומד עליינו לשורתנו בנאמנות – גבריאל.

בדרך כלל משפחת חזור נזכרים בשנייה האחרון לפני שבת שאין נייר חתום לשבת. שבת אחת לפני מספר שנים לגבריאל היה וכן לפני שבת. הוא הציע לאוריית אחיזתו שתתעורר לו, וביזודם חתמו בכוויות עצומות של נייר טואלט שייפיק לזכן לא מוגבל. כל ערמה שהם סיינו הוא סגר עם נייר שעליו הוא כתב " חזור הפוקות ", וכהרഗלו גם עם צייר מצחיק ליד.

בן ישע, אחיזו הבכור של גבריאל מספרו:

עזרתו לזרות לא ידעה גבול – כשעברתי דירה הוא היה הראשון שבא לעזר ונשא עד הסוף בעבודת הסבלות הקשה, או כפי שהוא כינה אותה בחוש ההומור המכופתח והמפולפל שלו: " זלמן בראשי ובבניו ",

הודות לעבודתנו ה"זולמנית". למי שלא יודע, "זולמן" היא מילה נרדפת לשומיאל אצל משפחות חוטר.

חבר של גבריאל מספר על שארע כשבגריאל ביקר בביתו: גבריאל ידע שניי לא אוכל עגבנייה – תכמיד כשאיכטא שלי הייתה מכינה ארוותה צהרים, אם היה ליسلط אז הוא היה גוכ谋 את שלו ואז בשקט היה מוחליף צלחות וגוכ谋 גם את שלי.

רב דוד בן זיון

מיודה זו נראית על פניה קשה להבנה. דרך ארץ, מוסר ומידות הם חשובים ביותר, ובבר למדרנו - "דרך ארץ קדמה לתורה". אם כן, כיצד אפשר שדווקא מייעוט דרך ארץ יהיה מדרכי קניין התורה? מובן שההתשובה לכך נעהча בהבנת דרך ארץ.

הפרשנים מציעים כמה אפשרויות להבנת דרך ארץ. האחת היא שזוهي לשון נקייה ליחסו אישות וכוננות התנאה היא אפוא למדרנו "כפי הרוצה לקנות קניין שלם בתורה", ציריך שייכנס בוזה לפנים מן השורה, שיגדר עצמו ויקדש עצמו במוותר לו" (מדרש שמואל על המשנה). החיסרון בדרך זאת הוא שהמשנה כבר כתבה "במייעוט תענג", ונמצא שהמשנה כופלת דבריה.

אפשרות אחרת היא שדרך ארץ פירושה מסחר ועיסוק בענייני כספים, שעל האדם למעט בהם ולהקristol את זמן ללימוד תורה. החיסרון בהסביר זה הוא שאחת המידות האחריות במשנה היא 'מייעוט שחורה', ושוב נמצא שהמשנה כופלת דבריה.

אפשרות אחרת היא ש'דרך ארץ' משמעה "דרכי התנהגות" כמו בישנות. בדרך כלל הבישנות היא מידה חיבית המובילת לנו עז, כפי שלמדנו "עו פנים לגיהנום ובושת פנים לגן עדן". עם זה ה顿א המשמענו כי התרבות אינה נקנית בbishנות - "ולא הבישן למד". מכאן שיש לתפוס מידה אמצעית, לומר שהתלמיד לא יתביחס לשאל מחד גיסא, ומайдך גיסא עליו להעוז ולשאול, אך יעשה זאת בנימוס. וזה מיעוט דרך ארץ, למעט את הבישנות, אם לא לבטלה לגמרי.

נדמה שהעיקרון באפשרות האחורונה הוא המפתח. כדי לחזור לעיקרון זה הבה נתבונן במושג 'דרך ארץ' בפרק א'。

דרך ארץ מופיעה בשלוש משניות נוספות, וכך שנייה: פרק ב, משנה ב - רבנן גמליאל אומר: "יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ שיגעת שניםם משכחת עוזן".

פרק ג, משנה ה - ר' נחונייה בן הכהן אומר: "כל המקבל עליו על תורה מעבירין ממנו על מלכות ועל דרך ארץ".

פרק ג, משנה ז - רבי אלעזר בן עורייה אומר: "אם אין תורה אין דרך ארץ, אם אין דרך ארץ אין תורה".

בכל המוקומות התנאים מעמידים את 'דרך ארץ' מול התורה או לצדה. המסר של ר'ג וראב"ע לעיל - דומה. לדעת שניםם תלמוד תורה ודרך ארץ מוכרים וצרייכים לפטוע זה לצד זה בשולם ובמשורר, בעוד שלפי ר' נחונייה - מי שמקבל עליו על תורה פורקים ממנו על דרך ארץ. משמע לדבריו, שיש ניגוד בין התורה לבין דרך ארץ. ונראה לכואורה כי יש מחלוקת בין שתי השיטות. האחת (ר' נחונייה) סבורה כי לימוד התורה ציריך להיות ללא שותפים אחרים, והאחרת (ר'ג וראב"ע) סבורה שאין אפשרות להיות חיים של ממש, בלי עיסוק בתורה ובלי עיסוק בדרך ארץ גם ייחד. אולם למעשה, אף ר' נחונייה סבור שההתורה

יפה לה להיות עם דרך ארץ, ואם נדייק בדבריו נראה שר' נהונייה מדגיש את ה"על" דוקא. כלומר, הוא סבורשמי שוכחה להיות ממוקבל על התורה - מורידים ממנו את העול והטבל הכרוכים בדרך

ארץ. העול יורד ממנו, אך עדין יש לו "דרך ארץ".

נכן הוא שמשמע דרך ארץ יכול להתגונן לפני ההקשך, אך גדרה שדרך ארץ' במשמעות אבות הוא שם כולל לפעולות של עיסוק בישובו של עולם: חי יום יום, מסחר ופרנסת, חי אישות ודריכי התנהגות כמו ביישנות ונימוס, שאי אפשר לו לאדםobiludi יישוב העולם, אך עוד יותר אי אפשר לעולם בלי התורה.

התנא במשנתנו, הקובל כי 'מיוט דרך ארץ' היא אחת מדרכי לימוד התורה, מלמד אפוא כי הדרך הגורסת תורה ודרך ארץ ברוכות זו בזו - היא הדרך הנכונה, אלא שמשפט הבכורה ציריך להיות של התורה.

סדר הדברים הוא המידה הנכונה ותבוננה. את גבריאל ה"יד לא הכרתי, אבל מהדברים ששמעתי, אין ספק שהוא ידע מותי חמיודה הנכונה, ודוגמה מרשימה לכך היא ניהול היום שלו, שבו גבריאל ה"יד עקב אחר כל מעשה ומחשבה, כיצד לנצל את הזמן, כיצד להתייחס לחברים. כיצד למעט בעיסוק בענייני העולם הזה ולהגביר ולהגדיל את העיסוק בעבודת ה'.

ראוי לככלנו למלוד ממנו כיצד לחתת דין וחשבון, לנחל יומן, לתכנן נבן הן את הזמן והן את המטריות שאנו רוצחים להשיג, כדי להשתפר ולהתקדם בעבודת ה' שלו, שכן ללא התקדמות יש נסיגה. לא קל לנחל יומן זהה. ציריך לרודת לפרטיהם, למטרות קטנות ולגבש תוכנית פעולה; כיצד משפרים תכונות שיש בנו העיריות שיפור; כיצד מתקנים שוגות וחטאים ונפילות; איך מתכנים את הדברים מראש, כדי להתמודד נבון יותר.

רומה הדבר לשני בני זוג אוחבים אשר רבים ומתוחכמים ביניהם ורק על ידי תקשורת בין בני הזוג, שתוכל לבור את הבר מן התבנן, שתנסה לההמזהד עם הקשיים על ידי הבחנה מה עיקר ומה טפל, הם יוכלו להגיע לידי הבנה משותפת בנושא המריבה ועוד יותר מזה לידי אהבה ושותפות. כך גם בעומדתו מול שמייא. علينا לזכור מה עיקר ומה טפל. העיסוק בענייני העולם הזה - הוא הפחות חשוב. علينا למעט בדרך ארץ ולהגדיל הגדלה במותית ואיכותית את הפעולות שלנו לדבקה בו יתברך.

גם התנאה של משנתנו מחנך לפוליה במידה הנכונה, הוא אינו קורא לאדם לפרוש מהעיסוק בדרכיו בעולם, או למאוט בכל הדברים החומריים. הוא קורא לאדם למעט, לשкол מה נחוץ באמת, מה צריך ונכון לעשות. כך שני שילך בעקבות דברי התנאה ימשך דרך ארץ' במידה הנכונה, במייעוט דרך ארץ ולא בהפרזה, הוא יהיה בשל וראוי לזכות ב'קנין תורה'.

הַכְּלִים הַסְּמִינִים . . .

איכוא של גבריאל מספורת שגבrial אמרו לה כמה חדשים לפני הרצתה:
"אני מכחש עוב לגוף שלי, אני נותן לו ארוחה ביום, אני עושה לו התعاملות כל יום, אני נותן לו לישון ארבע שעות ביום, ואני רוחץ אותו פעם ביום – אין לגופי מה להתלונן"

יש המכפרושים את הביטוי 'מייעוט דרך אורך' כחומר בביישנות במקום בו זו אינה נזכרת. במבטו הראשון גבריאל היה נראה כבחור כופנים וביחסו, אך לאחר היכרות קצרה התגלה כאדם שלא נותן לבושא לעצודו אותו מלעשות את רצונותיו ואת אמונהו. אילין, אםא של גבריאל מספורה:

למרות שלאנשים שלא הכירו אותו הוא היה נראה ביחסו, כזהורים שלו הוא לא התבישי, אפילו בגיל שכותברים ובו מתבishiים כזהורים. אם הייתה מגעתו לבית הספר, הוא היה רק אליו ונשך אותה לפני כולם.

חיים, אביו של גבריאל, מספר גם הוא:
כאשר גבריאל היה הולך לטווילים שנתיים תמיד הצרפתית אליו. רוב הילדים מתבishiים שהזהרים שלהם מגיעים אתם לטוויל, אבל גבריאל שמח שהוא יוצא אותו לטווילים. בכך כל הטוויל הוא היה מותלווה אליו, מותענין בכל דבר ושותאל שאלות.

עודד, חבר טוב וככפר אדומים, מסוף:

עשו ממשימות לכיתה ולגבריאל נתנו לשיר אופרה וחשבו: "נראה אותך
עשה את זה", וגבריאל עלה בלי שום בעיה, שדר חמש דקות זוכה
למחיאות כפיים בסוף.

דרורית על, מורה של גבריאל למדעים וגיאוגרפיה בכפר אדומים
מספרת:

מה שהדהים אותו זה כשהוא התחיל לשיר אופרה. אזכיר לעצמי:
אוקי, נניח שליד אהוב לשיר אופרה אז הוא די מתבאיש בזה – הוא לא
מספר על זה בדיק, עשה את זה בחשאי. זה מהדברים שלילדים לא
גברים בהם לפני החברה כי צפי שהוא יחתוך מהחברה – והוא לא. הוא
שר והוא התנסה והוא סיפר והוא הזמין להופיעות שלו. ובגלל שהוא היה
כל כך פתוח וכל כך בטוח בזה או הילדים קיבלו את זה בצורה כל כך
יפה וטבעית, ואופרה נהפכה להיות מילה וגילה ולא מה שהחששתי
שעלול לקרות.

והדבר הזה חוזר על עצמו כשהוא התחיל לגדל פאות. הוא התחיל/agadol
פאות בכיתה ה', אם אני לא טועה. מאוד חששתי שהילדים יلغזו
ויקבלו את זה לא יפה ושהזה ירתיע אותם. הוא הילך עם הפיאות מאוד
בגאוות והראה לילדים שהוא מאוד שלם עם זה ושזה מה שהוא רוצה
– לשמר מסורת אבות, וככה הילדים קיבלו את זה בצורה מאוד טבעית
יפה. אני חושבת שהוא הצליח לדרכם אותנו הרבה יותר גבוהה בוכחות
האמונה שלו, והביעוון שלו, והשלווה שלו, והאכונה במתה שהוא עושה.

הרב חברון שילה

מעשה שני בני אדם שהמזר זה את זה, אמרו: כל מי שילך
יקנית את הלל - יטול ארבע מאות זה. אמר אחד מהם: אני
אקניתנו. אותו היום עבר שבת היה, והלל חוףף את ראש ההלך
ועבר על פתח ביתו, אמר: מי כאן הלל? מי כאן הלל? - נתעטף
ויצא לקראתו. אמר לו בני, מה אתה מבקש? - אמר לו: שאללה
יש לי לשאול - אמר לו: שאל בני, שאלה? - מפני מה ראשיהן של
בבלים סגלגלות? - אמר לו: בני, שאלה גודלה שאלת, מפני
שאין להם חיים (מיילדות) פיקחות. ההלך והמתין שעיה אחת,
חזר ואמר: מי כאן הלל? מי כאן הלל? - נתעטף ויצא לקראתו.
אמר לו: בני, מה אתה מבקש? - אמר לו: שאללה יש לי לשאול -
אמר לו: שאל בני, שאלה? - מפני מה עיניהן של תרמודיין
תרומות? אמר לו: בני, שאלה גודלה שאלת, מפני שדרין בין
החולות. ההלך והמתין שעיה אחת, חזר ואמר: מי כאן הלל? מי
כאן הלל? - נתעטף ויצא לקראתו. אמר לו: בני, מה אתה
מבקש? - אמר לו: שאללה יש לך לשאול. - אמר לו: שאל בני,

שאלין - מפני מה רגיליםם של אפריקאים רחבות? - אמר לו: בני, שאלת גודלה שאלת, מפני שדרין בין בעי המים, אמר לה שאלות הרבה יש לי לשאול, ומתיירא אני שמא תבעוט. נתעטף וישב לפניו, - אמר לו: כל שאלות שיש לך לשאול, שאל, אמר לו: אתה הוא היל שקורין אותו נשיא ישראל? - אמר לה זו - אמר לו: אם אתה הוא, לא ירבו במותך בישראל - אמר לו: בני, מפני מה? - אמר לו מפני שאיבדתי על ידו ארבע מאות זה. אמר לו: הווי זהיר ברוחך, כדי הוא היל שתאבר על ידו ארבע מאות זה וארבע מאות זה - והיל לא יקפיד.

(שבת ל"א ע"א)

סבלנותו וענוותנותו של היל מעוררות התפעלות, ובכל זאת נרשה לעצמו לשאול האם כך צריך לענות לטהון. האם בין הרצון שלא לבוכס, לבין תשומת הלב הרבה שמעניק היל לאותו נודניק, אין דרך האמצע? האם לא היה נבן להעמיד אותו על מקומו, בלי בעס, ולומר לו: שאלת יפה שאלת, אך ביום שישי לפני בניטת השבת אני עסוק, אני בוא מחר ואענה לך תשובה? הרי מתחשבה בזאת היה היל מרוויח פעמיים, מצד אחד הוא לא היה כועס, ומצד שני, אותו טרין היה לומד דרך ארץ, ומעט טקט מתי ואיך לשאול שאלות.

כמובן, ניתן לטעון שהיל בחוכמותו או ברוח הקודש השורה על הצדיקים, הבהיר בכך שמדובר באדם המנסה להכweis אותו בכונה תחיליה, ولكن ענה כפי שענה. אם כן אין כאן סיפור המלמד על ענוותנותו וסבלנותו של היל, אלא יש כאן סיפור מופת על חוכמותו של היל או על יכולתו לראות ללב בני האדם. פרשנות זו אינה מתאימה להקשר שבו מופיע הסיפור, ממנו עולה שהגמרה עסוקה בסבלנותו של

הכל, ולא בחוכמתו. ננסה לבאר בדרך אחרת מדוע השיב הכל לאורתו אדם וшибח את שאלתו, במקום להסביר לו ברוגע ובשלווה שלא זה הזמן לשאלות כאלה.

הרב קוֹק בפירושו על אגדות הגמara 'עין א'יד' (שבת ח' ל' דף ל' מעמוד 133) נותן פתרון אחר לדרך התנהגותו של הכל. לדעתו הכל ענה בכפי שענה, כי ענוותנותו וסבלנותו הדרכו אותו להתאמץ ולהשוו מדווע השאלות של אותו אדם הן שאלות חשובות. סבלנותו של הכל הובילו אותו להבנה שארם זה איננו שואל סתם שאלות, אלא יש משחו עמוק שמשמעותו מאחרוי השאלה, ולכן הכל לענות על שאלות אלו גם בערב שבת.

בדרכו זו הולך הרב קוֹק ומסביר מהו העניין הגדול שמציא הכל בכל שאלה, מה הוא חשב שמשמעותו מאחרוייה, ואיזה לימוד חשוב ניתן ללמוד מכל דבר בעולם. בפירוש רב הוא מסביר מה הדבר החשוב שלמד הכל מכל שראשויהם של הבבליים סגולות, עיניהם של תרמידין טרוותה, ורגליהם של אפריקים רחבות.

העניין של הכל גרמה בכך, שבמקומות לכטוט הוא ימצא את הנΚודיה החשובה והעמוקה בכל שאלה ושאלת, מטור אהבת כל אדם ואמונה שאיןו שואל שאלות סתם. הענווה, הרואה בכל אדם יציר ה', מסייעת לנסות ולמצוא את העומק והאמת בכל מעשה של הזולת, ומטור כך היא אפשרה להיות ארך אפיים, ולא להגיע לידי כעס.

בנסיבות הנפלה של הרב קוֹק ניתן למצוא נקודת חיסרון אחת, וזהו שבסתופו של דבר הכל לא הצליח להבין את כוונתו של אותו אדם. אותו אדם שאל את שאלתו לא מטור עמוק גדול, ולא מטור רצון ללמידה, אלא מטור רצון להכעיס. הכל הוא עניין גדול לפי דבריו הרוב

קוק, אך אנו נשאורים בשאלת האם ענוה זו אינה מעוררת תחרשה של תמיינות מוחלטת בניסיון לחתן תשובה עמוקה למי שרק רוצה להזכיר?

הריני עפר לרגליו של הרב קוק, אך ברצוני להציג דרך מעט שונה, שלומדית את העיקרון של הרב קוק, בשינוי קל. הילל בענוותונתו אכן רואה בכל שאלה ששואל האיש שאלת גודלה ועומקה, כי אם אדם שואל שאלה, הרי מעצם היותו אדם, מסתתר שמאחורי השאלה עומד עומק גדול. תשובתו של הילל "שאלה גודלה שאלת" אינה באה מותן חקירות השאלה, אלא מותן אמונה באדם באשר הוא אדם, ולכין אם אדם זה בא לשאול אותו ודוקא את השאלה הזאת, ודוקא בערב שבת, טימן שאלת גודלה יש לו לשאול.

האם הילל טעה? לבאורה בדרך חזאת ודיי שהילל טעה - השאלה לא באה אלא להזכיר את הילל ולא היה בה שום עומק ומשמעות. אלא שפה כדיוק מוכח עד כמה הילל צדק. בבחירה השאלה ובמועד שנשאלו הושקעו הרבה עומק ומחשבה, כי אותו אדם חיפש בכוננה שאלות שיש בהן כדי להרגין, במיוחד באשר שואלים אורtan בערב שבת. מאחורי כל השאלות עמדת השאלה העיקרית, האמיתית, עד היכן מגעה ארוכות אפיו של הילל, ומה יגרום לו לבוט, וכך לעונת על שאלה זו, צרי לשאול את השאלות היכי פחות חשובות, בערב שבת בזמן המקלהת.

מהלל אנו לומדים להאמין באדם באשר הוא אדם, ולהבין שנט מאחורי התנהגות של הוזלת, הנראית לנו מזרחה וקשה בכלל שתיהיה, מסתור משחו עמוק ומכחינו - מטריד ואמית. לא תמיד נוכל לרודת לעומק דעתו מיר, לעיתים לעולם לא נדע מדויע נdag כפי שנagara, אך

הענווה תובילו אתנו לאשוו שביוזן שצלם אלוקים ניצב לפניו, כנראה יש סיבה אמיתית למשיו, וכך נוכל להיות בעלי אריכות אפיים כלפיו, ולהינצל מן הкус.

הגדות לאסלאם . . .

•	נשחון הנפש של גבריאל.
•	נעס על איש מצוקה
•	נעס על השתקה
•	נעס על חבותא
•	נעס על אמא – נעה ואילו
•	שליטה
•	נעס – רועע
•	נעס – שליטה

ספר, אחיזו של גבריאל, מספר:

באשר הכרתני את כدمית ולפנִי
שהיא הבירה את המשפחה של,
זהורתני אותה שכשאה של,
גבריאל, כועס – לא כדאי להיות
לידן. כאשר הוא היה יותר קען הוא

היה רב עם אחوتני מיכל מריבות רבות. לא שמתי לב שבשנים
האחרונות הוא עבד על מידה זו והפסיק לצעוט ולריב, ורק כאשר
כרמית אמרה לי שהיא לא מבינה מדוע אמרתי זאת – גבריאל אף פעם
איןנו כועס – שמתי לב בכך.

לכל תלמיד בישיבת עתניאל שmagig בשיעור א' "סוציאד" חברותא
משיעור גבורה יותר. החברותא של גבריאל מספר על הלימוד עם
גבריאל:

היהתי החברותא ה"בוגרת" של גבריאל מזא תחילת זונן חורף (חודש
חשון – שלושה חודשים לפני הפיגוע) – לנכדו מסכת סנהדרין בבלי
בקיאות. לפני כשבוע וחצי הוא החליט להיפרד מעלי. מעולם לא
ראיתי אותו מתחזקן (למייבז זכרוני), חזק ממקורה מסוים שהBOR עול
עצמו לא מעט פעמים – כאשר היהתי מכריח אותו לקרוא את פירוש
ראשי על הגמara. הוא היה אוכור לי: "בוא ננסה להבחן בלבד", ואני היהתי
עונה לו שהעיקר הוא להבין כמה שיוור כויה, ולהמשיך בלימוד

קידומו. זאת הייתה הסיבה שהוא עובד אותי אחרי בחודשים של לימוד. העצמות שלו בליקוד הייתה חשובה לו מאוד. כל הזמן הוא טען שניי יותר חכם מכך, למורות שווה לא היה נכון. כשהוא אמר לי שהוא עובד אותי בצעיר רב – כך הוא אמר – הוא הרגיע אותי ו אמר לי שהוא יודע על אחרים שרצו למד אותי. חברים מהשיעור שלו סיפרו לי שהוא באמת התלבט לפני שהוא עובד אותי.

הרב ראובן גראדרנער

"וְתוֹךְ לֵב מִשְׁתָּחָה תָּמִיד" (משלי טו, טו)
לב טוב - מהו?

כל הגדירה שננטה להציג יהיה בה משחו נכון. אך הבה ונראה מה אומר "הנשר הגדול", הרמב"ם, בהקדמתו לפרקי אבות המכונה "שמונה פרקים", שם נמצא הגדירה ברורה ומפתיעה למידה לב טוב. "לב טוב - קוראים למי שכל מונתו להיטיב לבני אדם בגופו ובעצמו ובמונונו בכל יכולתו, בלתי שישיגו נזק או ביזון, והוא - האמצע" (פרק ד). מי הוא זה הזוכה להיקרא בעל לב טוב? זה שכל מגמותו בחיות להיטיב לולת על ידי מעשים, מחשבה ודיבור ועל ידי ממוני ורכשו, ככל יכולתו, וזה הנקרא הממורצע או שビル הזהוב! וכי שעשה פחות מזה כבר אינו נקרא בעל לב טוב, ונוטה הוא לצר הנבלת ורוע הלב. וכי שמנוגדים בטובו עד כדי הפסד מרובה במונונו או עד כדי ביזון - הוא הנקרא יתרכן טוב הלבב, שאינה מידת טובות.

יסוד מידת 'לב טוב' הוא המצווה "זואהבת לרעך כמוך" (ויקרא יט, יח) שעיליה אמר ר' עקיבא - "זה כלל גדול בתורה" (בראשית רבה כ"ד).

"בכל גודל" פירושו מצوها הכללת את כל המצוות שבתורה. תרי"ב מצוות כלולות בתחום מצוות "ואהבת לרעך כמוך", וכך הסביר היל הנשיא להאי גיורא, שעייר הקוטב שבתורה הוא "ואהבת לרעך כמוך", יותר תרי"ב מצוות הן פירוש והקשר אליה. הזדוכות המידות על ידי קיום המצוות שבין אדם לחברו כך שישיג את התואר 'לב טוב', תביא את האדם לקיום המלא של המצוות בין אדם למקום על ידי דבקות בה, יתברך (עיין ספר מותן תורה של רבי יהודה ליב אשlag זצ"ל).

רבנן יוחנן בן זכאי אמר לחמשת תלמידיו שיצאו ויראו איזוהי דרך ישירה שידליך בה האדים, ומקרב התשובות הוא באחר בתשובהו של רבי אלעזר בן ערך שאמר 'לב טוב' - "שבכל דבריו - דבריכם", מפרש הרב עובדייה מברטנורא - "לפי שהלב הוא המניע לכל שאר הכוחות והוא המקור שמננו נובעות כל הפעולות. ואף על פי שיש לפעולות איברים מיוחדים, מכל מקום הכוח המעוור לכל התנועות הוא לב". תשובהו מתאימה לר' אלעזר בן ערך שרבו מכנה אותו "מעיין המתגבר". הלב הוא איבר שבגוף שהוא המעין המתגבר. משך כל חי האדים, בכל יום ויום, בכל רגע ורגע, הלב פועם ומזרים דם וחמצן וחיות לכל איברי הגוף. כמוין זהו שמצויא מהם חיים לאדם ולבהמה ולשודה, וכך הלב מוציא את הדם - הוא הנפש - לכל פינות הגוף (ספר בנין אבות למזהיר ר' מרדכי שיינברג, שליט"א).

אחרי שראינו במקורות כמה חשובה היא הሚיה של לב טוב, נשאל שאלה תכליתית - איך אפשר להשיג מידה נעה זו ברור מניסיון החיים שלא כל אדם נולד בעל לב טוב. מעתים מאוד הם האנשים המוכתרים בתואר "לב טוב", בפרט לפי הגדרת הרמב"ם. נראה לענד שנוכל למצוא את המקור לב טוב במקומו של העולם - הקדוש ברוך הוא. הוא ה טוב והמייב - "טוב ה' לכל ורחמי על כל מעשייו". עצם

בריאת העולם מבוססת על רצונו הנעלם של הקב"ה להיטיב לנבראיו. סוד הטוב נמצא עצמו.ומי שרצה להציג לב טוב יתרמה לבוראו. וכן למדונו חז"ל: "זה אליו ואנו הוו - הדוי ודומה לו. מה הוא חנן ורוחום - אף אתה היה חנן ורוחום" (שבת קל"ג ע"ב).

"אחרי ה' אלהיכם תלכו" (דברים יג, ה) - וכי אפשר לו לאדם להלך אחר השכינה? אלא להלך אחר מידותיו של הקב"ה: מה הוא מלביש ערומים - אף אתה הלבש ערומים. מה הוא מבקר חולמים - אף אתה בקר חולמים. הקב"ה מנחם אבלים - אף אתה נחמת אבלים, הקב"ה קובר מותים - אף אתה קבור מותים (סוטה י"ד ע"ב).

"תורה תחולתה גמilot חסדים, וסופה גמilot חסדים. תחילתה גמilot חסדים - דכתיב ויעש ה' אלהים לאדם ולאשתו בתנות עור וילבשם" (בראשית ג, כא), וסופה גמilot חסדים - דכתיב "ויקבר אותו בגני" (דברים לד, ו) - יש לציין שאוთות סוף התורה "לעוני כל ישראל" ותחילתה "בראשית" הם אוותיות ל"ב - רמז לב טוב שבכלל כל התורה כולה.

אחרי חטא העגל גילה הקב"ה למשה רבנו את סוד י"ג מידות הרחמים. "ויעבר ה' על פניו ויקרא" (שמות ל, ז) - מלמד שנתעטף הקב"ה בשליח צבור והראה לו למשה סדר תפילה (זה ה' אל רוחם וחנן וכו'). אמר להו "כל זמן שישראל חוטאין - יעשה לפניו בסדר זהה ואני מוחל להם" (ראש השנה י"ז ע"ב). וכן "ברית ברוחת לי"ג מידות שאין חוראות ריקם" (שם). لكن בתעניות ציבור ובטלחות, ובתפלות יום היכיפורים אנו מוכרים את י"ג מידות הרחמים. אומנם, לא רק אמרת י"ג מידות מביאה מחלוקת על החטאיהם, אלא "יעשו לפניו בסדר זהה ואני מוחל להם". העיקר הוא לעשות ולקיים בהליךינו יום יום את י"ג מידות הרחמים, ואז נזכה לטליה למחילה ולכפרה. נשתROL להידמות

למיות הרחמים של הקב"ה כדי להציג אותן מידותvr שבסופה של הדרך נזכה להגיע למלעת "לב טוב".

החכם מכל אדם כתב בספרו משלו - "זוטוב לב משתה תמייד", מפרש מצודת דוד: "מי שיש לו לב טוב לב ירע עינו בזולתו ישmach בחילקו ומיו נדמים לו תמייד כי מי משתה ושמחה". הלוואי שנזכה כולם למדרגה שהשיג תלמידנו היקר, גבריאל ה"ד, שהיה לב טוב במלוא מובן המילה.

הכלום מוכרים . . .

יצחק, חבר של גבריאל, מספר על העדינות של גבריאל: חוטר, כך קראנו לו, היה עדין נפש בצורה מדיהו. נכנס מהדלת בשקט, עם חיוך קל על הפנים. דברו בנחת וברוגע. לא מתרgesch מהכטולות הליכודיות. ערב שבת - כותכונו, מותארגן. ואנחנו אף פעם לא הרגשנו נטול מצדנו. הכל עשה בקילות ובעדינות.

בת של חברים של המשפחה, בת גילו של גבריאל, שהתגוררה כמו חודשים בבית כושחת חוטר, מעלה זיכרונות: מה שאני זכרת מגבריאל, זה שהוא לימד אותי את הקשרות לצופים ועוד לי בלימודים כשהתקשתי, וניחם אותי כשהתגעגעתי לאמא, ובנה לי בובות מפלסטינה, ולימד אותי להטפל תפילה שחדרית, כי לא

ידעתי מה לעשות בבית כניסה כל בוקר, ותמיד עשה את הציגות בשבת בבודק, ודפק על השולחן עם הכסות כשירו שירדים אחורי הקידוש. וניצח אותו במושחק באולינג, ונתנו לי את החולצה הארוכה שהשיר מעלי כשהיה לי קדר, וסיפר לי סיפורים לפני שהלכתי לישון...

מודרך של גבריאל מכיתה י"א מספר את שנחזק בזכרונו על גבריאל: זכיתי להדריך את גבריאל ה"יד בפנכייה בישיבה התיכונית בכיתה י"א הדבר שנחזק בזכרוני זה השימוש שהיה בו בין המידות של ענווה - שימושם לא התנסה על אחד מוחברין, טוב הלב שהוא בו - בחיזק המיחוד שלו, והכישורים הנדרים שלו שבאו לידי ביטוי בין השאר בעליעול שלו בחזרות "האוניברסיטה הפתוחה", וכמוון מעיל יכול בשקיידה שלו ובקביעות. תמיד כאשר נכונתי לכבות אורות באחת שעודה בלילה, היה ברור מואלו שהוא בחדר החיצוני של גבריאל נשאר דולק, ואם אדם היה ישן שם, הוא היה מכבה את האור הראשי ומדליק מנורת לילה קענה שלאורה למד את פרקי הורב"ם שלמד בקביעות, ופרקיו התנכ"ז. גם במהלך הערב שהוא רבות בבית המדרש בישיבת ההסדר ולמד עם חברותות מבוגרות.

גבריאל התרגש כוחיצירות שאחיו הקטן אביהו עשה בגן. בסרט שחבריו הכינו בסוף התיכון מצטלמים את החדר שלו וראים שככל הקיד מלא תמנונות של אביהו.

גיא מינץ, חבר של משפחת חוטר, מספר על הביקור שלו בעתניאאל בראש השנה:

בראש השנה האחרון זיכה אותו להתפלל בישיבה הקדושה בעתניאאל, וأتي הגיא ביחיד אחיו הצער רון שאוז היה בן חמיש עשרה. ביום במשפחה שלי עדין לא כל כך מקפידים באורה החדים הקדושים של התורה. כשאוזי נכנס לבית המדרש הוא אמר: ואו, כמה כיפות. אף

פעם לא ראתה בבת אחות... התישבנו ליד גבריאל. ארבעים ושמונה השעות של ראש השנה היו מואוד אינטנסיביות – וגבריאל לא היה רק תלמיד חכם, לא היה רק קדוש, הוא היה גם מקרוב ורחוקים לא קעו. הוא זיכה אותנו להכיר את הניגונים ואת התפלות ולהצערף לריקודים בשינה, אבל אחד שלוי הרגש לא כל כך נוח – זו הפעם הראשונה שהוא בבית החדש, פעם ראשונה שהוא בבית הכנסת בראש השנה ליד בן חמיש עשרה פתאום בשינה בעתניאל, מנהיגים אותו ישך לעולם אחר. בריקודים ובתפלות גבריאל שם לב שאח שלו די אהוב ניגון. הוא ישב אותו כל ראש השנה וכשלואח שלו לא היה מוחזק – כי מאיפה הוא יביא מוחזק? או גבריאל מיד דאג לו ונתן לו את המוחזק שלו ואמר לו: קה, זה שלך לראש השנה, אני אסתדר. בשכולם קמו לרקוד וגם אני קמתי לרקוד, אמרתי לאח שלו – בוא, והוא לא רצה. הוא הרגש נבוך, או גבריאל, למורת שהוא נכסף לרקוד, נשאר לשבת עם אח שלו להיות לו למשענת. אחד שלוי היום בתהילך של התקראות ולגבריאל יש חלק גדול בזה.

חבר מישיבת עתניאל מתאר איך לגבריאל תמיד היה אכפת ממכנו: תמיד היה אכפת לו מהאחרים. היה שואל אותנו "צ'ידיך", מה אתה לומד? איך אתה מרגיש? איך אתה עם הלימוד?". אחר כך עברתי לכיתה אחרת והיה כמוש אכפת לו לכה – למה לא היה לי טוב, ובכמה יכול לעוזר. עוד לי מאד בתחילת הישיבה עם ההרגשה, עשה לי ממש הרגשה עובה.

ישנם סיפוררים רבים בהם מוחכר גבריאל כ"עשה נסאים" לחביריו. חבר של גבריאל מספר על המסתויים שלו: לפני שבכועים נתפס לי הצעואר. אני יושב במקום, בתפילת שבת השניה, לא וותקין – הוא התפלל וותקין. אני אומר לו – שמע, גבריאל, אני קצת תפוש. אז ככה, בלי להתבלבל, הוא התיר את הצעיף ואומר – "אני אסדר את העניים. אין שום בעיה".

חבר מישיבת עתניאל, נזכר בחום שגבריאל הרעיף על הסובבים אותו: אני זכר את המכובט שלך כשהיית רואה אחד מאתנו, מבט מלען, מלא חום ואהבה, כאילו שהכרנו מאוז שאחננו בגין חובה. הייתה בא ועשה עיסוי לכתפיים, דוחף את הראש ביני לבין עודד שלמדנו בחברותא. תוקע איזה "נמה נשמע" חבר. ובאמת היה אכפת לך. לא שתם אמרת – שאלת.

בוזו – חבר מישיבת התיכונית שהמשיך עם גבריאל ללימוד בעתניאל, מצין את הלב העוב נמאפיין מרכז במידות של גבריאל: אחד הדברים שלדעתי ממש מאפיינים את גבריאל, זו הנדיבות הטעית שהיא היה לו. הינו מגיעים עם הכיתה לאיזה מקום וכולם מתים מעיפות והוא צריכים אנשים – תמיד הוא היה קם, מארגן. וגם פה בישיבה חווינו את זה – ששם הוא עובד על יד ומוחילה לעשות לך מסاء על הכתפיים – לא על מנת לקבל פרס, בלי שום – עשה כדי שהיא לך שוטן אלא ממש מטופ לב.

פעם אחות הiyתִי בגולן ולא היה לי لأن לlected כי חבר שלי לא היה בבית. התקשרתי לגבריאל ושאלתי: תגיד, אתה בבייט? אז הוא אמר: כן, בטוח. ואלה הגענו לאירוע קוצר – כשהגענו זה הפך לעייל ממש מהנהו שלושה ימים בגולן בנדיות ובצורה מדיהמתה. אתה בכלל לא מרגיש שום מהות, שום כלום. זו לדעתי, אחות המידות המכמש נאפיינות של גבריאל.

בניה כהן, חבר ביתה מכפר אדומים וכוהישיבת התיכונית במעלה אדומים, מספר:

הוא היה מקבל את כולם יפה, זוכרני שהיה תלמיד ביתה ט' בפנימיה, שהוא ישן בלבד בחדר ואף אחד לא רצה לישון אותו, וגבריאל ישר הלך וישן אותו בחדר כדי שלא ירגיש בודד. ה"חמשוש" היה בהלט. וזה אפיין מאד את גבריאל.

הוא גם היה בבית הספר ועודת עוזרת לוות – ועודת שאף אחד לא רצה להיות בה.

אדם, חבר של גבריאל, כתוב לגבריאל:
גבריאל, אולי אתה לא זכר אבל אתה ישבת שם בשבועה של אבי
וחיקת קלות כאילו יודע שהכול בסדר אותו שם.

נתת תקווה במנבע אחד, לא הייתה צריך אפילו לפתח את הפה ולדבר.
ובכל זאת דברת, הסבorth לי דברים שלא רצית לשמעו מאי אף אחד
מלבדך. הסברת לי את מהות הקדש ביהדות, לנורות שבאות לא
רצית לשמעו, ורק גבריאל, רק לך, הקשบท, כי אתה מושם מה ידעת.
אתה היחיד שלא אמר "אולי זה יער, מה אכפת לך? תנסה..." – אתה
ידעת מהו יער.

הרבי נחום אליעזר ריבינוביץ

שנינו בבריתא המכונה "קניין תורה", שנטפחה למסכת אבות: "גדולה תורה יותר מן הכהונה ומן המלכות, שהמלכות נקנית בשלושים מעלות, וכהונה בעשרים וארבע, והتورה נקנית בארכבים ושמונה דברים" (פ"ו, מ"ח). בין ארבעים ושמונה המעלות הנזקקות לו לאדם כדי שיקנה את התורה, נמנית במקום העשרים ושלשה 'אמונה חכמים'. כיוון שבבריתא זו אינה מגוף המשנה, לפיכך אין עליה הרבה פירושי הראשונים.

אומנם ממחוזר ויטרי פירש בקיצור: "שנאמין בדבריהם, ולא בצדוקין וביתוסין". קשה לקבל את פירוש ממחוזר ויטרי למושג 'אמונות חכמים', שהרי אילו לכך נתכוון התנא, למה לא טירד דבר זה בתורתית הרשימיה, כי אם בטור קבוצת מעלות הלה "במייעוט שינה, במייעוט שיחה, במייעוט תענג, במייעוט שחוק, במייעוט דרך ארץ, בארך אפים, בלבד טוב, באמונות חכמים, ובקבלת היסטוריין?"

חמאמר פורסם תחת הכותרת "אמונות חכמים מה האיל" בספר "ידרכה של תורה", הוגאת מעליות של ד' ישיבת ברכת משה מעלה אדומים, ירושלים תשנ"ט, עמ' 206-214.

ואומנם בעל הפערת ישראל מציע פירוש שונה. הוא כותב על המילים 'אמונות חכמים':

"שאינו מאמין לכל דבר ששמע, זהו מידת 'פת'י מאמין לכל דבר' (משלי יד, טו), אבל יאמין לחכמים בחכמת התורה אפילו לא ישיגם בשכלו". בהסתמכו על הפסוק במשלי נראה שמתיחס גם לסתופה "עורום יבין לאשורר". כמובן, כדי להגיע לידי דרגה זו - להבין לאשרו - ציריך שתודיה לו אמונה חכמים; אפילו לא ישיג דבריהם בשכלו, מכל מקום לא יולל חס ושלום לדברי חכמים אלא יאמין שיש בהם כוונה עモקה, ובתוצאה מאמונה זו יעמל קשות במייעוט שינה ובמייעוט שיחה וכור, עד שיזכה לרוחת לעומקם של דברים יבין לאשורו.

הפת'י מאמין לכל דבר, ואינו יודע להבחין בין מי שלדבריו יש להתייחס ברצינות רבה לבין פטען בעלמא, ואומנם הוא אף אינו מוכן לחקור אחרי האמת ולהבינה. אבל מי שת庵ב ללימוד תורה, ציריך שידע שאין דברי תורה שטחים וקלים, אלא כולם ניתנו מרועה אחד ובهم מתגלית חכמת הבורא יתברך. וכן שאין לגנות את תעלומות הבריאה בנקל, אך ציריך מאמצים גדולים להבין דברי חכמים וחידותם.

כל תלמיד יכול להעיד מניטוונו הוא על תופעה כזו, שכדי להבין סוגיה בגמר אין להסתפק בלימוד ארעי. רק העמיק בדברי חכמים בהיותו בטוח שיש למצוא בהם סברה ישירה ואמיתית. רק הוא עשוי לגלות את המכובן בדבריהם. גם תלמיד חכם בעל שיעור קומה, יש ובלימודו נתקל באיזו קושיה חמורה בדברי הגמרא, או באיזה ראשן או מחבר מגוזלי האחרונים, ונראה לו/cailo אין לחוכמה מוצא וכל הדרכים סתוםות וחותומות. והוא באמונתו האיתנה בחכמים, שם לילות בימים, ומן השמיים מסיעים לו ומגעץ במוחו תירוץ נכון והבנה

ישרה. ואחר כך מומינים לו למצוא שכיוון דעתו לדברי גאון, ולפעמים מוצא את הפירוש בדברי אותו מחבר במקום אחר וניכרים דברי אמרת. נמצא, שאמונה חכמים באמת יסודה בחוכמה. הוαιיל וחכמים בעלי חוכמה הם, לפיכך ניתן לבעל חוכמה לחזור לתוך עמקות דבריהם, ולדרולת שם כוונתם האמיתית.

על כך אמרו: "חכם עדיף לנביא"... אמר רבashi: "תודיע דאמר גברא רבה מלטה, ומתאמרא הלה למשה מסיני כוותיה". שאלו: "וזולמא כסומה בארובה?" בלאו, במקורה בעולם אלה כלבו לומר דבר זה. ותירצו: "זלאו טעם יהובי!" (בבא בתרא י"ב). וכיוון שאמר טעם והסביר המתousel על הדעת, אין זה כסומה שנודמן לו לרdez בארובה במקורה בעולם, אלא סברת השכל היא, חכה להסתכים להלה למשה מסיני, זאת אומרת, אמונה חכמים יש בה משמעות ואמת עמוקה שכדיyi לחפשן, ומצד שני, יש כאן אמונה וביצחון עצמי של הלומד, כי בכווח החוכמה, שניחן בה מאת הבURA יתברך, ניתן לו להציג את החוכמה הנסתורת בדברי חכמים.

בהקדמה לפירוש המשנה מרוחיב ריבינו הגדול לבאר את ההבדלה בין חכם לנביא. מסקנתו ברורה, שנביא מוחזק - סמכותו באה לו מן המצוודה שנצעתוינה: "אללו תשמעון" (דברים י"ח, טו). ואין מבקשים ממש טעם וニימוק. עיקר תפkickו של הנביא הוא להדריך את אלה שנשלחו אליהם בדברי הרשות. אשר לדברי תורה ומשפט מעבר להוראת שעה, אין לנביא שום כוח מיוחד מטעם הנבואה. אדרבה, אם יטען הנביא שמן השמיים נתגלה לו איך לפ██וק הלהקה מסויימת, טענות זו מוכיחה שנביא שקר הוא, שהרי כבר קיבלנו את התורה מיסיני ואין נביא רשאי לחדוש בה כלום.

שונה הוא מעמדו של החכם. אף על פי שלגביו נצטוינו גם כן לכבר אותו ולירא ממנה, אין זאת אלא מפני חוכמתו בתורה, וחוכמה זו ניתנת להישקל במאזני השכל הישר. שלא כנביא, חייב החכם לחת טעם לדבריו. לפיכך, גם בהיות בית הדין הגדול על כנו, אשר "הם עיקר תורה שבعل פה, והם עמודי ההוראה, ומהם חוק ומשפט ירצה לכל ישראל" (הלוות ממרים פ"א, ה"א) - על הכרעתיהם נישען אחרי דיוון בעumi הרבר, אם הסכימו כולם לסבירה אחת, הרי הסכימו; ואם בדרכם של בני אדם נחלקו בסברותיהם ובנהמוקתם, עמדו מנין ופסקו על פי הרוב.

כתב הרמב"ן ז"ל:

יודע כל לומד תלמודינו, שאין בחלוקת מפרשיו ראיות גמורות ולא ברוב קושיות חלוטות, שאין בחוכמה הזאת מופת בדור, בגין חשבוני התשובה ונסיוני התכוונה. אבל נשים כל מאודין וידינו מכלחלוקת בהרחקת אחת מן הדעות בסברות מכריעות, ונדחוק עליה השמויות, ונשים יתרון הכספי לבעל דינה משפטוי ההלכות והוגן הסוגיות, עם הסכמת השכל הנכון, זאת תכילת יכלתנו וכונת כל חכם וירא האללים בחוכמת הגمراה.

(הקדמה בספר מלוחמות ה', על הר"ף)

הואיל ואין חכמת התורה כמתמטיקה, לפיכך יש מקום גם לסבירות הפוכות. חכם אחד רואה את צד זה כמכريع, וחכם אחר רואה את ההפוך. אבל ברור ששניהם שוקלים את דבריהם על פי טיעונים ונימוקים שיש להם ערך מתקבל על דעתם כולם, אלא שלאחד פחות ולאחר יותר. מעתה, גם החולק על דעתו של חכם מסוים, מכל מקום יש לו אמונה

חכמים בדבריו שאינט חס ושלום דברי הבאוי בעלמא, והוא מנסה להבין את המניעים ואת ההפנימה שלו. דבר זה אמרו גם בחכמים היושבים יחד בבית המדרש ומתווכחים ונושאים ונותנים ביניהם, על אחת כמה וכמה בחכמי הדורות הקודמים שכבר הוחזקו בישראל. אף זה מפורש בספר מנהה חדשא על פרקי אבות לר' יהיאל מאրפשטייך, שלפי דבריו העתיק את פירושיו מעשרה גזרלי הדורות, אלא שלא יהיה את מקורות הפירושים:

באמונות חכמים - שמנאכין בדברי חכמים ז"ל מקטן ועד גדול... ואין חולק על הוראותם ועל דבריהם להכuisיט, אלא לפי האמת והיושר והעת והזמן, בהסתור ולא בಗלו, שלא להתכבד בקהלן חברו אף בידוע שהאמת איתו, וחברו - חזץ לשיטה, אם לא שיש חס ושלום חלול השם או צורך השעה - או "וזאברה בעדרתיך נגד מלכים ולא אבושים" (תהלים קיט, מו).

(מהדורות צילום, בני ברק תש"ל).

אמונות החכמים אינה אמורה למנוע חילוקי דעת, הנובעים מחילופי השקפה ומהערכות שונות של נימוקים שונים. אמונות החכמים מחייבת גישה רצינית וענינית לדברי כל החכמים, וניטין כן להבין אותם. דבר זה מזכיר עמל רב בלימוד התורה ופיתוחו מיזמנות בחשיבה הלבכיתת מבוררת. ואם בסופה של דבר צריך להכריע בין שיטות חולקות, מטילה אמונהת החכמים על המכريع אחריות גדולה לפעול על פי האמת, כפי שהוא מסוגל לראותה. עיקרונו זה הנהה את גזרלי הפסיקים בכלל התקופות, וכך ניטה אותו הרמב"ם בהקדמה למשנה תורה: "אם למד אחד מן הגאוןים שדרוך המשפט כך הוא, ונתבאר לבית דין אחר שעמד

אחריו שאין זה דרך המשפט הכתוב בתלמוד - אין שומעין לראשון אלא למי שהדעת נטוה לדבריו, בין ראשון לבין אחרון*. דוקא מפני שהלומד תורה לשם יש לו אמונה חכמים מוחלטת, גדוליה עליו מטלת ההחלטה. כדי לעטט מתחשבותיהם של הראשונים במלאים בעניין זה.

כתב רביינו יעשה דעתרاني חזקן ז"ל:

תחלת כל דבר אני משיב לאדוני על מה שבכתב אליך, שלא אחולוק על הרוב הגורל רביינו יצחק ז"ל, חילתה לי מעשות זאת, ולא עלתה במחשבה כחולק עליו, ומה אני נחשב? "פרועש אחד" (שםואל א' כה, יד) ותרגםו: בתר הדיות בנגד תלמידו, אף כי בדבר אחריו המליך אך זאת ATI, כל דבר שאינו נראה בעיני, אי אמרה יהושע בן נון לא ציתנה ליה, ואני נמנע מלדבר עליו מה שייראה לי לפי מייעוט שכלה, ואני מקיים עלי מקרא זה: "ארבבה בעדותיך נגיד מלכים ולא אברש" (תהלים קיט, מו). וудי בשחק נאמן סלה, שאף במקום שנראה לי שני ר' אומר יפה על כל אחד מדברי רבותי הראשונים ז"ל, חילתה שיזחיחני לבי לומר "אף חכמתי עמדה לי" (קהלת ב, ט) אלא אני דין בעצמי משל... אנחנו ננסים רוכבים על צוاري הענקים מפני שריאנו חכמתם, ואני מענקי עלייה, ומכח חכמתם חכמנו לומר כל מה שאנו אומרים ולא שאנו גודלים מהם.

וזאת (בגעל) זה באנו לומר שלא נדבר על דברי רבותינו הראשונים, אם כן במקומות שאנו רואים שזה חולק על זה, וזה אסור וזה מתיר, אנו על מי נשمر? הנוכל לשקל בפלט הרים וגביעות במאזנים ולומר שזה גדול מזה, שנבטל דברי זה מפני זה? הוא אין לנו אלא לחזור אחריו דבריהם, שאלו ואלו דברי

אליהם חיים הן (עירובין י"ג ע"ב), ולפעל ולהעמק מכך דבריהם להיכן הדין נטה... וגדולה החכמה מן החכם, ואין חכם שנתקה מן השגיאות שאין החכמה תמיימה בלתי לה' לדבו. (תשובה הרי"ד, ירושלים תשלה, ריש סימן טב).

כך נהגו בכל הדורות מאורי התורה, וראוי להביא כאן את דבריו הרא"ש:

מי לנו גוזל בראשי צעיל, שהאר עני הגולח בפירושו, ונחلكן עליו בהרבה מקומות יוצאי יריכו, רבינו שם ורבינו יצחק ז"ל, וסתרו דבריו. כי תורה אמת היא, ואין מחניפין לשום אדם. (שורית הרא"ש כלל נה, אות ט).

חויבנו זו, לנסות לברר את האמת, אינה מוגבלת אך ורק למוריו ההוראה ופסקיו ההלכות. התורה ניתנה לכל ישראל, וכל אחד מיישראל חייב ללמוד תורה עד שידע לכלכל את מעשייו כולם על פי דין, ולשם כך צריך להבין את טעמי ההלכה.

כפי אם אינו יודע טעמי ההלכה, איןנו מבין גופי ההלכה לאשורה על בוריין ונקרא בור. ولكن, יש אוסרים להזרות, אפילו לעצמו מתרך הלוות פסוקות, בלי טעמיים שלמה. ולפיכך אינו רשאי להתחזר מלמד הטיעמים וכו'. (שולחן ערוך הרש"ז [בעל התניא], הלוות תלמוד תורה ב, א).

כל עוד לא הספיק ללימוד ולא הגיע לההוראה, אין לו לאדם ברירה אלא לעשות לו רב, ולשאול ממנו את המעשה אשר יעשה ואיזו דרך יירך בה. גם מי שלמד ומבין, אם חכם הוא באממת לא יסגור על דעתו בלבד, אלא יפנה לחכמים אחרים לשאול את דעתם ועצמתם. אבל מי שאינו

יודע, ובכל זאת הוא נמנע מלפנותו לחכם שיזורה לו דעה, וטומך על דעתו הקלושה, איטו אלא גס רוח, שאין בו יראת שמיים. ברם, גם אם שאל רב להורות לו זהלה פסק לו, מכל מקום אינו נפטר מחשיבותו לנוסות להבין טעמי ההוראה. כבר דנו ראשונים בשאלת זו, ואביהה פה דבריהם מאלפיים מבעל המאור על מסכת סנהדרין:

ואי קשיא לך, כיון דקיים דין דינא דגרמי, אמראי אמרין: טעה בדבר משנה - חור ואינו משלם (עיין סנהדרין לא"א), אפילו בשאי אפשר להחזיר את הדין. בגין פרה של בית מנהם, דליה דתיהדר, שהרי האכילה ר' טרפון לבעליים, דקאמרין עליה בגמריא: לימה ליה, כיון שאילו איתא הדורא בעינה, אישתחח דידיין לאו דין ואלא כלום עבדת... שמע מינה, דאפיילו למאן דדאין דין דגרמי הא לאו כלום הוא, ואפילו גרמא גמי לא הו!

תשוכתך: טעמו של דבר... ומשמעותה רבעל דין נגע בה. וכיון שתועזה בדבר משנה הוא, ידיעא טעותיה, ולא אבעיה ליה לבעל דין למסמך עלייהו ולמעבד על פיו. שהוה ליה לשינוי ולגלוי טעותה, שהוא דבר ברור והוא דבר משנה הברורה.

הلكר, בעל דין הוא דפשע, ודיניין לא עבד ולא כלום. והיינו דאמרין עליה: אישתחח דידיין לאו דין ואלא כלום כא עבדת. אבל וודאי אם כפאו לבעל דין ונשא וננתן בעל ברחו, אם אי אפשר להחזיר את הדין, דין אותו כדין גולן ומשלם בכלל הגולניין.

(דף י"ב ע"א מדרפי הר"ף)

הרי שהשואל גם לרב מובהק, נקרא פושע אם אינו מבורר, שאומנת הפסיק שקיבל הוא נכון. עד כדי כך אחורי כל היחיד על מעשיו, ועד כדי כך חייב האדם להבהיר לעצמו מה הדין ומה דורש ה' ממנו בכל מקרה מסויים.

העליה מכל דברינו הוא, שגדולה מאוד היא מעלת אמונה חכמים, אבל קשה מאוד להגיע אליה. כי אינה חלום של עצלים, הרוצים לחטוט לעצם טווח הלמוה. אמונה חכמים מחייבת העמיקה למצוא טעםם של דברי חכמים, ובו בזמן מטילה אחריות על הלומד או על השואל לביקורת וביקשה קפראנייה, לוודא אם אומנם אין מקום לחלוק. העובדה שיש טעם לדבריהם היא ברורה, אבל עדין צריך לברר אם אומנם יש לנוו בך הילכה למעשה.

כל זה אמרו בדברי תורה, וכל ישראל נצטו ללימוד תורה ולקיימה. מחד גיסא, אסור לו לאדם לסתור על דעתו ולפסוק הילכות אפילו לעצמו בלי להיוועץ ולהישאל בחכמים, קל וחומר הבא לפסוק לאחררים.

וכל תלמיד שלא הגיע להוראה ומורה הרי זו שיטה רשע וגס רוח... אלו התלמידים הקטנים שלא הרבה תורה בראי, והם מבקשים להתגדר בפני עמי הארץ ובין אנשי עירם, וקופצים יושבים בראש לדין ולהורות בישראל - הם המרלבים את המחלוקת, והם המחריבים את העולם, והמכבים נrho של תורה והמחבלים כרם ה' צבאות.

(רמב"ם, הילכות תלמוד תורה פ"ה, ה"ז).

אבל מאידך גיסא, גם מי ששאל ומתייעץ, אף הוא אינו פטור מאחריות אישית להגיע להבנת הילכה, שלא יLR בעורו בארכובה

אחרי מורה זה או אחר. מובן,שמי שאינו יודע, אין לו ברירה אלא לעשות לו רב וללכת אחריו, אולם חייב הוא ללמידה, כדי שיוכל להבין ולהסביר להוראותיו של רבו.

בזמן האחרון יש המשתמשים במונח 'אמונה' חכמים' במובן אחר לגמורי, במשמעות אשר חז"ל לא דיברו עליה כלל, ביאל"ו גם בדבריו הרשות יש לחכמים סמכות נבואה. אין מדובר בשאלת עצה בלבד מנוונים או מהכמי התורה, שבגלל צדוקותם, תורתם ופיקוחותם יש ליהנות מהם עצה ותוסייה.

זהו ודאי דרך טובה לכל אדם, להיעזר בעצת גודלים וטוביים ממנה. אבל יש הבדל בין מי שנוטל עצה ובסותו של דבר פועל מתוך אחירות עצמית, לבין מי שנתלה באילן גדול בלי חשיבה עצמאית לחלוין. ויש בהחלט שמכנים הנהגות יlidotiyot כזאת בשם 'אמונות חכמים', ואין זאת אלא סילוף מעלה גודלה. ובמוקם שיקנו תורה אמת, הרי אנשים הדברים באמונות חכמים מסולפת זו מתרחקים מאור התורה, וסתום שאיןם יודעים בין ימינם לשמאלם.

האבחנה בין תחום סמכותם של הנביא והחכם היא די ברורה. נביא שציווה על דברי הרשות - נצטוינו לשמו לעז (רמב"ם, הלכות יסודיו התורה פ"ט, ז"ב), ולא עוד אלא "אסור לחשב אחריו ולהרהר בנבואתו שמא אינה אמת, ואסור לנסתתו יותר מださい", מה שאינו כן החכם.

אמונה חכמים מחייבת בירור וליבור דבריהם עד הסוף, וכי שאינו עשויה כן, אינו אלא פתי המאמין לכל דבר. אם בדברי תורה כך, בדברי הרשות על אחת כמה וכמה: "בוטח בלבו הוא כסיל, והולך בחכמיה הוא ימלט" (משלוי בח, כה).

הגדות מוסריות . . .

גבריאל התקשר מאוד למורשת
הabboת שלו והלך באדיקות אחריו
הנהגות עדתו – עדת התיכנים. הוא
רכש ידע רחוב בנושא ונihil את חייו
ההלכה ברוח זו. בן ישע, אחיו הבכור
של גבריאל, מספר עליון:
גבריאל דחף את המשפחה חזורה
לנحوו את מנהגי אבותינו בתיכון.

לכורות שהוא נראה ה"אשכנזי" מבינינו הוא נכנסו ל"ביס הקען"
בתיכניות – במיוחד בקריאת ובהגיה התיכנית.

ופשי, האח השני במשפחה, ממשין:
אני זוכר שפעם ישבו בנתניה והלכנו לבוקר להתפלל במנין תימני, הם
רצו לכבוד אותו בעלייה לתורה, אבל אני ברגיל לא הכנתי את הפרשה
והתביבישתי לעלות (העליה לתורה במנין תיכוני צדיק לקורוא). והודיעתי
לאברהיל שהוא עולה במקומי כי ידעתו שהוא תמיד מוכן לקורוא
בהגיה תיכנית. הוא עלה, והוא היו בטוחים שהוא אשכנזי וראיתי על
הפנים שלהם את החלם כשהוא ברך בתיכנית ועוד יותר את
התפעלות מהקריאת הרוחטה שלו.

אליעזר, חבר לקורואן בעתניאל, כותב לגבריאל:
נדרא אהבת את ה"תיכניות" שלך. תכמיד היה אתה בזה שאתה תימני,
אהבת את השורשים שלך ושמורת על כל המנהגים ללא שום ויתור.

פעם אמרת לי: "אלי, אולי אתה רוצה להיות תיכון? תיקח נושא תימני, מה אכפת לך, אתה לא יודע עד כמה הוא מקרים ומודהים". לא ידעת מה לענות ואתת גם לא חיכית לתשובה, פושט הבעת את התפעולותך מוה שאתה תיכון ורצית שאדע את זה.

בשידתי איך אתה נברך את הברכות על הדלקת גרות חנוכה, הרגשתי משחו שלא חשתי לפני כן - משחו תכמה, לא בדור, מעורר שאלה. ובעשו אני חושב שאני יודע מה רأיתי - רأיתי אותך, בן נאכון של עם ישראל, בנו של הקב"ה שכל כלכך שואף להתקרוב אליו וליהנות מאורו, ובהחלט על מנת זה יכולת לקדש את שמו עם גאויה בעיניהם, ושמחה על כך שאתה עושה את רצונו של הקב"ה.

בונו, חבר מהישיבה התיכונית שהמשיך עם גבריאל לעתניאל, מספר: כבר בתחילת השנה קבענו ביחד עתים לתורה - חבורות בירושלים בברכות. הוא הציע לי את זה וכל מי שעבד לידיינו כשלמדנו אמר - פשוט ירושלמי בשיעור איז? - אבל נהגינו כל כך, וכל שם של אכזרא ארץ ישראל הוא התעקש לקרוא במבטא עברי קדום (תיכון); ר' בוא, ר' יד' וכו'. לימדנו ביחד ולפni בכמה שבועות החלינו שננסכם בצד הגמור את הנושאים, אז הוא סיכם בגמרו שלו ראשי פרקים ליד כל פיסקה. לימדנו ביחד מסכת זבחים ללימוד ביום שני בוקר עם הרבה ראים - לימדנו בלילה אחרי שיעור "שורש" ואני תמיד רציתי ללכת לישון. הוא תפס אותי ואזכיר לי שנלמד "פחות עד שנגמר את הגמורא", וכשהלכתי הוא המשיך ללמידה.

עדיאל, חבר מעתנייאל, מתאר את הלילה האחרון של גבריאל: ביום חמישי בלילו נשדרנו לעשות משמר. הבאותי דיסק למוחשב שקיבلتני מחב"דניק במדרחוב וראינו סרט על הרבי מלובביטש. בסוף חצי השעה של הסרט שניינו נהנונו מכמו - הוא היה עשוי בצורה טوبة ומקצועית - גבריאל שאל אם אני צריך את הדיסק. שאלתי אותו למה? והוא ענה לי שהוא עבדה זהה וצריך לשבור את זה (גבריאל העיריך מאד את הדרכ החסידית - חב"דיות, אך התנגד באופן נמרע למשיחיות, המקובלת בתקופה האחורונה על ידי חלק מהחסידי חב"ד). בסוף החלענו שלפניהם שהולכים לישון נלמד עוד עמוד אמורא אחד - "דק עד המשנה". אני ישבתי והקרואתי וגבריאל עמד מאחורי והסביר תודך כדי שהוא עושה לי מסאז', כמו שתמיד הוא עשה בשמהה, וכל כך טוב. ביקשנו מהאה שיעיר אותנו. אני הלכתי לישון במקלט כי חשבתי שם אלך לחדר לא אתעורר. גבריאל הלך לחדר. קמתי לוותיקין ובאיוזחו שלב שכמתי לב שగבריאל לא נמצא. זה כבר היה ב"עמידה" - מאוחר מדי בשwil להעיר לתפילה. אמרתי לעצמי שם הוא לא מתעורר לוותיקין, נראה שהוא באמת צריך את זה ונחתיו לו להמשיך לישון.

הרב מגהמ טרומן

לב טהור ברוא לי אלהיות
וروح נכון חדש בקרבי

לקבל,

לקבל את היסטוריים?

האדם מתחפש משמעות לחייו, הוא פועל על פי מושגים של טוב ורע,
אמת ושקר.

ואילו הטבע - קר ואכזר, אינו מבחין בין צדיק לרשות.
ראיתי פעם ילד שנתקל באבן ועל פניו מבט של עלבון - "מדוע הכתה
אותה האבן, אני לא עשייתי לה רע". ילד יש אמון שהטבע אמר
להתאים לו. אמון זה מתרפרן בשאגה, בסערה של אדם מבוגר חזועק
ונוכח גורל אכזר "למה?..."

איך חיים בעולם לא מתוקן? איך חיים בעולם שבו הטבע לא שומע
בקול הצדיק, בעולם בו כדור הארץ שנורה לא מבין כי אסור לו, פשוט
אסור לו לפגוע באדם שאליו בזען, כי זה אדם צדיק, אדם טוב. הכדור

פוגע והורג, ואילו אנחנו עומדים וצועקים על הטבע שהוא לא בסדר, שהוא לא מתאים, שימושו כאן בעולם כולם לא פועל כמו שצער. והעולם שותק.

איך חיים בעולם של ייסורים? אומר רבי נחמן מברסטל'ב:

דע שככל מני צער וכל היסטוריות אינן רק מהصرון הדעת, כי מי שיש לו ו יודע שהכול בהשגחה מהשם יתברך אין לו שום ייסור, ואיןנו מרגיש שום צער, כי ה' נתן וה' ל凱ח. וכך על פי שיש ייסורים שבאהרחה מרגשים אותם, בגין היסטוריות שבאים מלחמת ההרבהה כמו ייסורים שיש מיציאת הנשמה מן הגוף, והם ייסורי החוללה שבאים מלחמת שמתחלת הנשמה להתפשט מן הגוף... אף על פי כן היסטוריות קליים מאד ונוחים להתקבל בעת שיעודע בדעת ברור שהכול בהשגחה מהשם יתברך.

בתוך חמי 'בני עקיבא', חמי הצענות, נוטים אנו להתייצב מול היסטורים בגורנים, בפטיש ומסטמר - "אני ואתה נשנה את העולם". אנו מאמינים כי מקורם של היסטוריות הוא בעולם, ברוע שיש בעולם. ואם מקור היסטוריות הוא ברע המציאות - אנחנו נבער אותו, "ובערת הרע מקרבר".

אבל ר' נחמן רואה את העולם بصورة שונה.

ר' נחמן אומר כי אף על פי שיש ייסורים אובייקטיבים, הרי עיקר היסטורים תלוי בדעת שלנו, בדרך ההיסטוריה שלנו אל העולם. צריך לדיביך ולהבין - לא כתוב כי אם רק נבנית بصورة קצת שונה, העולם כולו יהיה מושאר. ר' נחמן ריאלי, הוא יודע ואומר כי יש ייסורים שאינם מתחבילים - "ואף על פי שיש ייסורים שבאהרחה מרגשים אותם".

בסיפור 'מעשה משבעה קבצנים' חסר סיפורו של הק鬓ן השביעי, סיפורו הק鬓ן השביעי איננו, ור' נחמן מסביר זאת בכך שאינו ממעיא סיפורים, והק鬓ן השביעי, נטול הרגלים, הרא המשיח, והוא עדין לא בא. ר' נחמן לא מוכן להמציא סיפור רק מפני שהתבנית הטיפורית דורשת זאת. הוא מספר מה שיש לו בספר, מה שהמציאות מספרת. ומماחר שהתיקון של הק鬓ן השביעי הוא תיקון חבירת (כך שמעתי מבוטלבר אחד, ר' משה קליבנוב שמו), תיקון זה עוד לא תוקן, הק鬓ן בטיפור לא יגיע.

וכך גם בתורה שאנו לומדים לעילוי נשמה גבריאל. ר' נחמן אומר כי יש ייסורים קיימים. יש ייסורים קיימים. אך אף על פי כן אומר ר' נחמן שאת רוב היסורים אפשר להעלם, ואת כולם אפשר להמתיק, אפשר לתפוץ אחרת. כאשר אנו רואים את היסורים בסתמיים, כבאים מתווך אטימות וחוקיות הטבע, אנו בודדים, אנו נמעאים בלבד, מתווך חוסר שליטה על חיינו בתוך עולם מטווך המתנהג לפי חזקים נוראים. ר' נחמן רוצה להוציאו אותנו מהבדידות ולומר לנו - החיים שמתוחשים, הכל, כל הנסיבות, מאותו יתרחק.

אבל יעמוד בעל היסורים ויאמר לר' נחמן כי העולם באמת מוסר, כי באמת ישطبع, יש חוק, יש העדר אלוהות, יש בידיות. וшиб לו ר' נחמן חורה - "ובאמת ישראל הם למעלה מהטבע". אתה, האדם היהודי לא נועל כאן בעולם, אין לטבע שליטה עליו. האמת, האמת אומרת כי כל חירות למעלה מהטבע הם,

ויעמוד שוב בעל היסורים ויאמר שוב לר' נחמן - "אבל אני עיוור, אני לא רואה", וככל שאני לא רואה אני יותר מתwyיר וככל שאני יותר מתwyיר כרך יותר קשה לי לראות - ככל שיש יותר היעדר דעת אלוקים, יש יותר גלות. וככל שהגלות הריאלית יותר כבירה - ההן, חמפניצקי,

היטלה, כך גלות הדעת יותר גדולה וסובבים אותו במעגל של ייאוש, מעגל שמצוין את עצמו - חוסר הדעת מכבד את הгалות, והгалות מכבידה את הדעת. ושוקעים, ושוקעים.

וכשהקדווש ברוך הוא רוצה ללחם על ישראל ולהושיעם מגלותם ולעשות קץ וסוף מהמצר להם, או ממשיך עליהם השגחה, ואז מבני ומבטל הטבע והכמול, שהיה מחיב שייחיו ישראל נחונם תחת ידם, ואז מחייב המצר להם וישראל עולין עליהם על ידי ההשגחה.

לבד אי אפשר לצאת מהמעגל, צריך עורה מלמעלה, צריך שהקדוש ברוך הוא ירצה ללחם על ישראל. וכשהוא ירצה - ימשיך "... זאת ההשגחה מסוף העולם, כי לעתיד בעת הקץ יתבטל הטבע למורי ולא יהיה רק השגחה בלבד..." - העבר, ההווה והעתיד קשורים זה בזה - "סוף מעשה במחשבה תחוליה". הקב"ה לוקח ממעין העולם הבא, מאחרית הימים, מעולם האמת ומהיר נשנותו נרכאות. ועומדר בעל היסורים ואומר - בהשגחה כזו אין נחמה. אין לי מגע עם ישועה כל כך עליונה.

ותפילה הוא בחינת השגחה למלטה מהטבע, כי הטבע מחיבך, ותפילה משנה הטבע... זה פירוש מה שהшиб אובי טמייא לרבי קtinyא: "מאי גזהאי בשעה שהקדוש ברוך הוא זכר את בניו, שהן שרויין בער בין העכו"ם מוריד שני דמעות לים הגדול וקולו נשמע מסוף עולם ועד סופו"... ואז מוריד דמעות הינו שמשיך עליהם השגחה כי דמעות הם בחינות השגחה זהה בחינת דמעות שבוכין בער הצער כי לאחר שיש לו יטרויין וצער על בן הוא צריך לבחינות השגחה, כדי שייהיה לו ישועה,

זה בחינות ויבך חזקיהו בכி גדול... וזה מה שנאמר ברור בעת שכבה על צعرو "עד דוד הגדייל" שהגיע בכיתו לבחינות השגחה.

דמויות של מי?

הרי כל הקטע הזה בא לבאר את הדמויות שמריד השם יתברך לים הגדול, אבל כשמיлич ר' נחמן את הויהי בין דמויות להשגה הוא מסתמך על פסוקים המתארים בכיו של אדם: אלו פוגשים את הדמויות של האדם הבוכה, של חזקיהו החולה ושל דוד הנדרף. אז אולי כאן הכוונה שבאמת המחיצה נפרצת על ידי דמויות, על ידי בכוי האדם. אם בתחליה דבר ר' נחמן על רחמי הקב"ה המשיך השגתו מסוף העולם אליו, הרי כאן מדובר ר' נחמן עליינו, על היכולת שלנו לבכות. והובci, והתפילה, והדמעה פורצים את המחיצה כי "תפילה הוא בחינת השגחה מעלה מהטבע, כי הטבע מחייבך ותפילה משנה הטבע".

מה ההבדל בין גבר לאישה?

נשים בוכות, אישة ידעתה מצעריה, ומכיון שהוא זו שבוכה, היא גם זו שפורצת את המחיצה בין הסוף של הגאולה לבין העולם הזה. גברים 'שבכילים' לא בוכים. לכן הם לא רואים השגחה, יש להם מין קליפה כזאת שנונעת מהם מלבותם.

יוסוף הצדיק, יוסף הנמצא בין הגאים, הלומד באוניברסיטה אצל פרעה מלך מצרים, מסתיר את הבכי בהתחלה, אבל בסוף הוא נשבר והוא בוכה. הצדיק בוכה, ר' נחמן הוא הצדיק, בוכה, ומפני שהוא בוכה נפרצת המחיצה לעולם הגאולה. ועוד אחר שבוכה זה דוד, "ויבט איש את רעהו עד דוד הגדייל". דוד זה תפילה.

המוחיצה נפרצת על ידי הקב"ה והוא נפרצת על ידי הדרימות של האדם, האדם שבוכה.
ר' נחמן בכה, וראה השגחה. האדם פורץ את המוחיצה בין עולם הטבע
לעולם האלקי, הוא מתפלל ובוכה.

יש להניח שאצל ברטלברים זה אותו דבר, כשהאדם מתפלל ובוכה, יש
משחו בתפילה שהוא אותה בחינה של הבכי, שאדם מוותר על העמדה
שלו, על החוק שלו, על השליטה שלו בדיברים שהוא לא, שהוא נשבר,
ובן שעם התפילה ההלכתית קצת קשה לנו להבין את הדברים. אנחנו
מתפללים תפילה שהוא חלק מבננו העולם הבניי לתפליות שלנו. כל
תפילה היא עוד היישוג בשביב האגו שלו - "הצלהתי לחתפל שלוש
תפילות, ב"ה, שלושתן במניין ב"ה, לא שכחתי יעליה ויבוא". מתחוקים
כמו שאומרים, יש לי סיבה להיות חזק. יש לי דישגים. אבל עיקר
התפילה זה משבר, זה היישבות. דרך השבר הזה נכנס אותו סוף, אותו
אור גאותה. קבלת הייסורים אינה אמירה "לא, זה לא נראה", אלא
להישבר מול המזוקים, ולהישבר מול אלוקים.

לקבל את תשות הכוח האנושית.

לקבל את הייסורים.

לבעות מהיסורים.

אני זכר את הצעקות של הסבטה של גבריאל בעת קבורתו -
"גבריאל", "גבריאל". איש שמקבלת את הייסורים, שבוכה על
הייסורים, שיש לה גבורה לבכות, את הגבורה לבכות, להודות, להודות
קשה, שאין לנו כוח, שאנו לא מתגברים, שאנו תלויים בקב"ה,
הגבורה להישבר.

ודרך הקבלה הזאת של היסטוריים, ודרך הבכי מתגנב לתוך העולם הזה האור של ההשגהה. דרך הסדק הזה שההיסטוריה עשויים לפתח באדם, ובברת המכחיה, ונכנס עולם הגואלה אל העולם הזה. דרך הדמעות,

דרך קבלת היסטוריים, אפשר לקבל את העולם הזה.

לא פשוט לדבר על היסטורים, משום שענינו של הדייבור הוא להתגבר, לעשות רצינלייזציה, להגדיר את הדברים. וכך צרייך להגדיר את השבירה של הגדר. צרייך לעשות את התנועה הזאת של קבלת היסטורים, ומטבע הדברים כמעט בלתי אפשרי לעשות זאת על ידי דיבורים.

אולי נבחר פעם שלא לתת שיעור על גבריאל, שלא לדבר על גבריאל, שלא להסביר, שלא להתגבר, שלא להיות גברים.

אולי נבקש פשוט רוחמים,

לקבל,

לקבל את רחמי השגחתו יתברך.

אולי נעמוד לפניו יתברך בנים - בוכים על גבריאל שאינו לנו.

הכחים לאומרים . . .

הרב נריה מנצור, רבו של גבריאל בישיבת עתניאל, מתראר את עמידתו של גבריאל בקשיים: כל שהוא יותר קשה, ככה גבריאל אוהב את זה – חברותות קשה, שעות לימוד קשה, לימוד תורה קשה. כמה שיותר קשה – יותר טוב. כי הקושי, לגיבורים האלה, מראה את תוקף האהבה.

בשגבrial גדול הוא לא רצה לצאת מהארץ ולטוס לחוץ לארץ והוא הסכים לעשות זאת רק בשבייל כבודם של סבא וסבתא שלו שגרים באנגליה. בכספי השהות שלו שם הוא לא התלונן, לכורות השגותיו על תרבות זו, אלא נותן תהcosa חמה והפיך את הביקור שלו לחוויה בלתי נשכח לסבא וסבתא.

לפני שגבrial עוזב את אנגליה הוא השאיר מכתב תודה לסבא וסבתא שבו הוא משווה בין יציאת אנגליה ליציאת מצרים – במקרה עוזבו עם רכוש גדול ואת אנגליה עוזבים עם המכון שוקולדים.

חבר מישיבת עתניאל מספה:

בחודש אלול הייתה מכת יתושים בישיבה. אני התלוננתי לפני גבריאל על כל העקיצות שנעקצתו ושאלתי אותו אם הוא לא נעקע. הוא אמר לי שיש לו הסכם עם היתושים שהם לא עוקצים אותו עד לתפילת ותיקין. לפני תפילה ותיקין הוא הרשה להם לעקע אותו ברגלים כדי שייתעורר לתפילה.

אייל אלפיה

ביקורת המציגות המאוונת כתנאי לקניין תורה מעשה בסטודנט לרפואה, שהתקבל לראיון בעניין מסוים אצל הרופא הדגול, חלוץ הרפואה המודרנית, פרופ' וירחוב.

- "שמע בבקשתו", בקש המראיין ביבושת בפתח הראיון.

- "שמי וירחוב", התבלבל הסטודנט הנרגש.

- "אהו! גם שמע דוא וירחוב!!!", קרא הדור מטלתו בחירות מרושע...

סיפור משעשע זה, המופיע בספרו של הפסיכיאטור השווייצרי ק"ג יונגן, "האני והלא מודע", מציג באופן שאין טוב הימנו את הביעתיות הרגשית המאפיינת את הקושי הניצב בפני האדם, בבואר לבקש הכרה בכונה בערך עצמו.

חוויות המפגש עם העולם, עם الآخر, עם הזולת, חוות את האדם לקשר עם כוחות המאיימים לעתים "לבלוע" אותו, להחליש את תוכני זהותו שלו, לעקקו את הרגשות העצמיים בתורת אינדריבידואל חופשי. כוחות כאלה יכולים להופיע במסגרת הדרמה הרגשית המשפחתיות, הן ביחסו הורים-ילדים והן ביחסו איש-אישה. הם יכולים להופיע במסגרת

חיי העבודה, הן באינטראקציה שבין עובד ועובד והן ביחסים שבין העובדים לבין עצמם, והם יכולים להופיע בהקשרים רחבים יותר - כלכליים, חברתיים ופוליטיים.

cohoot אלה הם המaniu הפסיכולוגי העיקרי המפעיל את האדם שעה שהוא בוחר לצאת למאבק על מעמדו, על דמותו, על זהותו. ילד יכול להרגיש שששתלטנות של הויזו (בין שהוא ממשית, בין שהוא דמיונית) מאיימת להחניק את עולמו. בעל עשווי להרגיש שהדורמיננטיות היתה של אשתו מערערת את תחושת הייתך הגברי שהיא רוצה לחוש בו (בין שהדבר טבעי וצדוק, ובין שאינו כן); אני פונה במכoon לדוגמאות מגשומות משחו, בהיותן מוחשיות וモוכרות). הסבל הטבעי הנגרם במצבי חיכוך שכאללה, יכול להוביל את האדם לשתי צורות של תגובה - לביריה או להתרמודדות.

במקרה הראשון מפרק האדם את כאב ההתרמודדות על ידי שהוא נמנע ממנו. שתי מניפולציות רגשיות עומדות לרשות המבקש לברוחה: האחת היא דרך של התנסאות - "אני מעלה לברחים, מעלה לנפשות הפעולה, הבויות אינן נוגעות לי". האחרה היא דרך טיפול רגשי נחיתות - "איני רואו ואני כדי, וממילא אני מוטר". שני העיוותים הללו, מרחיקים את האדם מן ההכרה הנכונה בערך עצמו, וממילא מונעים ממנו לשחק בתפקיד המתאים לו בగליה העשירה של החיים. במקרה השני בוחר האדם לפגוש את המציאות ולהתרמודד עמה. הוא מוכן להרכיב ולחזור את כל מה שיש בה, לטוב ולਮוטב. הוא שמח והוא עצוב, הוא צוחל והוא בומה, אבל לעולם, לעולם הוא איננו אפורה ודהוי.

הוא חי וצבעוני,

בתנאים כאלה, כשהאדם מישיר מבטו אל העולם بلا פחד, כל לו יותר להתמצא במרחב ולזהות את מקומו הריאי. הוא לא צריך לספר לעצמו טיפוריים כדי להימלט מתחושים לא נעימים, הוא מזכיר את העברות כמוות שחן, בנוגע לעצמו ובנוגע לסובב אותו. הוא "אדם בעולם", בלשון הפילוסופים האקזיסטנציאליים. הוא יודע את חרטונו והם אינם מפחדים אותו. אם בעל תודעה מוסרית הוא, יוסיף להתמודר אתם ללא אותן, עד שישליכם, בסבלנות, באומץ וכמיון היכולת.

במאמר קצר זה ננסה לגלוות את המפתח הפסיכולוגי הנחוץ לביצוע השינוי המיחל, לביצוע המעבר מן הדרך הראשונה, החסירה והאומללה, אל הדרך השניה, המלאה וחיהנית.

"נקורה טוביה"

התמלוד מביא בכמה מקומות מקרים בהם מעמידים חכמים על גידולו עצם, בבחינת "נחתום המעד על עיסתו". למשל, ר' יוחנן אומר: "כִּי סְלַקֵּן בְּנוֹת יִשְׂرָאֵל מִטְבִּילָת מִצְוָה, לְפָגַעַן בָּי כִּי הַיִּצְחָרֶל לְהַזְרֵן בְּנֵי שְׁפִירִי בְּכוֹתִי, גָּמִירִי אֲוֹרִיִּתָּא כּוֹוִתִי" (כאשר יוצאות בנות ישראל מן הטבילה, יפגשו בי ו/or אני, כדי שייחיו להן בניים יפים כמוי, לומדי תורה כמוני) (בבא מציעא פ"ד ע"א); רבי יהודה הנשיא מזכיר את מקומו ביחס לחברו, ר' אלעזר ברבי שמעון: "נָהָי דְבָתָורָה גָדוֹל מִמְנִי, בְּמַעֲשִׂים טוֹבִים מֵגָדוֹל מִמְנִי?" (היוז שבלימוד תורה הוא גדול ממוני, האם עירין במעשיים טובים הוא גדול ממני) (שם ע"ב); ועוד, ר' חנינא אומר: "חָס וּחְלִילָה, אֵי מִשְׁתְּכָחָא תּוֹרָה מִיְשָׁרָאֵל, מְהֻדרָּנוּ לָה מְפָלְפָלִי" (אם תשתחה תורה מישראל, אחוירנה מפלפלוי) (שם פ"ז ע"ב); וגם רבה בר נחמני: "אַנְּיִיחֵיד בְּנָגָעִים, אַנְּיִיחֵיד בְּאוֹהֶלֶת" (שם

פ"ז ע"א); ועוד אפשר להוסיף ולמנות דוגמאות כאלה אצל חז"ל ואצל גדולי החסידות.

הדברים מעוררים תמייהה אינטלקטיבית - וכי התפארות שכזו היא המסר שמקשים גדולי המהנסים להנחיל לנו והרי אנו סברנו תמיד שענוה היא מידת הלאה של גודלות אמיתית!

את התשובה לתמייה זו ניתן למצוא בפסיכולוגיה של החשיבה החיזיבית מבית מדרשו של רבי נחמן מברסלב: "על ידי שימוש ו邏輯 ו邏輯י בעצמן איזה נקודות טובות בכדי להוכיח את עצם ולחזק את עצם בעבודתו יתרה, על ידי זה נשבין כל התיקונים שנעשה על ידי כהנים בעבודתם ולוחמים בדוכנם וישראל במעמדם. וכן כל התיקונים שנמשכו על ידי קרבנות וקטורת" (ליקוטי הלוות לר' נתן מנימרוב הל' השכמת הבוקר, הלכה א').

רבי נחמן עצמו מותר על ההקשר המטפיסי, וمستפק במאם האיש-הקיים: "כפי ידוע, שעריך האדם לחיות מאד להיות בשמהה תמיד ולהרחק העצבות מאד... רק צריך לחפש ולמצוא בעצמו איזה מעט טוב..." (ליקוטי מוזהין רבב).

החרגשה העצמית הטובה, השמהה, האופטימיות - אלו הם המרכיבים הנדרכים לצירת האקלים הנפשי המאפשר יהול נכוון של האדם אל מגרעותיו אליבא דברי נחמן. הם הנותנים לו כוח לעמוד מול חולשותיו מבלי שתיפול רוחו. כשהאדם מכיר במעלו האישית, כשהוא חשב בתוכו את המשענת האיתנה של "זנקודה הטובה", הוא מגדיל באופן ממשמעותי את יכולתו להכיל תסכול וסבל, ובתור שכזה הוא מסוגל לפגוש את המיציאות ללא הצורך לפתח מגנוני הגנה. הוא הרבה יותר תקשורתית והרבה יותר נוח ביחסיו החברתיים. הוא גם הרבה יותר

פתוח להכיר את עצמו כמות שהוא ולבחר תפקוד ההולם אותו, ייעוד התפור לפי מידותיו,

כמובן, כדי שהדבר יוכל אסור לו לאדם לחייך ולהמציא יתרונות שאינם קיימים לו. אומר ר' נחמן: "למוצה בעצמו" - למוצה ולא להמציא.

על האדם לחפש את נקודת המעללה המובהקת שלו, לגנות אותה ולדוח עליה לעצמו ("בני שפרי בוטוי, גמירי אוירילא בוטוי" רבינו יוחנן ושאר הדוגמאות הנ"ל). מתוך ההרגשה העצמית הטובה הנולדת בו קל לו יותר להכיר גם במגבלותיו ובחסרונו וэмילא לגשת אל אתגרי החיים מתוך ביקורת מציאותית מאוזנת. הוא אינו זוקק עוד לרגשי נחיתות כמו אלה שפיתחה הסטודנט שהזכרנו בתחילת המאמר. הוא מסוגל לומר כרב יוספ: "לא תחני ענוה, דאייכא אנא" (אל תאמר שבטלת ענוה מן העולם משפט ר' יהודה הנשיא, שהרי אני קיים בעולם) מלבד שהדבר יגרום לתחשות אבסורד.

קנין תורה

הപנה מלאה של ערבי התורה מצריכה הרבה יותר מאשר בישרין אינטלקטוואלי מפותח. התורה, כמובן, אינה מڪווע. התורה היא הדרך המקיפה את כל צדי החיים - גם את אלה השיכים לביטוי הרגש האנושי. בקנין התורה יכול לזכות רק מי שהשכיל לתקן את מידותיו הרגשות ולפתח נפש בשלחה ומאוזנת. רק אז הוא מסוגל להסתכלות מקיפה ועשירה בתובנות שונות, הסתכלות המביאה את המסתכל למפגש בלתיו אמצעי עם שורשי החיים; רק אז הוא ראוי באממת לבסוף אל האין-סוף.

גבריאל זכה למלות הגבירות הלו בגיל צעיר מאוד. הוא היה עניו אמיתי, גדול בתורה שאיש לא נכווה ממחופתו. ואנחנו זוכים ליהנות מתורתו הנפלאה, שחידש בעת ששה בישיבה של מטה, שעלה ששה חופה מעליינו, מזהיר צוזה הרקיע בשבתו בישיבה של מעלה.

הבריאם לאטנטים . . .

ההורים של גבריאל מוספרים שכבר באיל שלוש הוא אמר שהוא יהיה רב כשהוא יהיה גדול – שאלנו אותו למה? – "כי קוראים לי גבריאל" השיב, וגם לדבר של היישוב קוראים הרבה גבריאל.

חבר מעתניאל מספר:

נחתילת הלימודים בישיבה, גבריאל נכנס ישר לlicoוד כאילו זה לא מקום חדש, כאילו תמיד היה שם.

חבר נוסף מהישיבה בעתניאל מספר:

את גבריאללקח לי קצת זמן להכיר מתחילת השנה, והוא שאלתי אותו מאי זה שיעור הוא כי הוא לא היה נראה לי משיעור א'. הוא ענה לי שהוא משיעור א' והוא גור באלוני הבשן. בהתחלה לא כל כך הבנתי, משומם שבתיכון לנזקי בחיספין ויצא לי להיות הרבה מאוד באלוני הבשן. יש לי שם דודים, והייתי בטוח שאני מכיר את כל החברים שם שבגילי. אחרי שהוא שכנע אותי שהוא באכוט גור באלוני הבשן כבר יותר משנתים עדין לא הבנתי איך לא יצא לי להכיר או לראות אותו אף פעם. הסיבה שכנראה לא ראתי אותו מעולם התבררה לי רק בזמן האחרון כשדאיתי שהוא פשוט לא חוזד הביתה, אלא פשוט יושב כל היום

מחacon הנפש של גבריאל...

- צורת עין
- עקשנות
- דיכור לא לכבוד עמ...
- חיזוק שלו

ולפוד – כך נראה היה גם בתיכון ובגלל זה לא הכרתי אותו. תמיד בישיבה נהגת להסתכל עליו לומד זהה חזק אותו. הרבה פעמים הוא היה מקור ההשראה שלי בליקוד. הוא ישב באותה שורה בה אני ישבתי בבית המדרש, והוא היה מי שהחזק אותי להישאר וללמוד עוד. אם למשל הייתה עיר בצהרים, הייתי מסתכל עליו וחשתתי בכוח שלו ובחבבה הגדולה שלו ללמידה, וזה החזק אותו הרבה פעמים בבית המדרש.

הרבי יצחק לוי

מידת 'השם בחלקו' היא מידה כ"ז במ"ח מידות קניין תורה, אך עניין השמחה כבר הוזכר בתחלת הרשימה - מידה ט' בקניין תורה היא מידת 'בשמה', שמחה היא תחושה של שלמות, של הרמונייה פנימית בין אישיותו של האדם לבין המיציאות. אדם שמח נמצא עם ה', וכך יש יכולתו לגשת אל התורה מתוך פתיחות ושלמות, המאפשרות לדבוק בתורה ובקב"ה.

מתוך הנחה כי המידה שלנו, "השם בחלקו", כוללת בתוכה גם שמחה על פי הגדירה הקודמת, ננסה להגדיר מהי "שמחה בחלקו", וכייד היא מאפשרת קניין תורה.

לכוארה אפשר לפשר כי שמח בחלקו הוא מי שמסתפק בחלקו, אבל ח"ל שניסחו זאת בלשון "שמחה", ככל הנראה מקשרים אותו בניסוח זה אל המשנה באבות פ"ד, מ"א: "אייזהו עשיר? השמח בחלקו, שנאמר: יגוע כפיך כי תאכל אשיריך וטווב לך". 'אשריך' - בעולם הזה, ויטוב לך' - לעולם הבא". המשנה איננה מפרטת באיזה עשיר מדובר - והאם עשיר במובן החומריא או במובן הרוחני. لكن יהיה רשאים לומר - מי

ששמח בחלוקת ובדרך זו קונה קניין תורה גם הוא נקרא עשיר. אך מה פירוש "חלוקת"? נציג כמה הצעות לפירוש.

ההבנה הראשונה מובאת בפירוש קהתי למשנתנו (אבות פ"ו, מ"ה), והוא קשורת בין משנתנו למשנה בפרק ד'. השמח בחלוקת הוא זה שאנו מותבטל מלימודו בשליל חמדת ממון. לפי הבנה זו, "חלוקת" הוא חלקו מבחינה גשמית. הוא אינו משקיע זמן ומאמן על מנת להגדיל את הכנסותיו על חשבון בניינו הרוחני והלמודי. שמחה זו בחלוקת מאפשרת איזון נכון בין השקעות בתחום הגוף לבין שיפורות בתחום הרוחני. השמחה תורמת לקניין התורה בכך שסדרי העדיפויות הנכונים מאפשרים השקעה של ממש בתורה. היא מעידה בעצמה על כך שיש לאדם רצון להתמסר לתורה, ורצון זה מפתח חשוב הוא בקניין התורה. ההבנה השנייה אינה קשורה לממון, אלא לנמה שהקב"ה מעניק לאדם באופן כללי - עצם חייו, המשפחוה והחברה שהאדם חי בה, האישיות שלו, כוחות הנפש והשכל שלו, וכן עצם יכולתו להתקרב אל ה' וללמוד את תורה. למשל, אנו שמחים בחלוקת שהעניק לנו - הגוף והרוחני כאחד כשלא עשנו גויים. כן אנו שמחים על שאנו זוכים לשבת הארץ ישראל וללמוד את תורה. מובן שהרגשה זו של שמחה בחלוקת מעניקה לאדם כוח ורצון לקנות תורה.

הבנה שלישית עולה מפירושו של רשי' הירוש למשנתנו - אדם נזdeg בשמחה גם ביחס לקניini הרוח, אף על פי שהוא יודע שהוא חלש לעומת בעלי כישרונות העולים עליו. הוא שמח במידה הצנואה של כישרונו וחוני שבו זכה. לפי פירוש זה, בחלוקת הכוונה לכישרונו וליכטתו, לעומת כישרונות ויכולות של אחרים העולים עליו. הכרה זו שיש לאדם יכולות מסוימות, ושימושתו למצותם - מעניקה לו רצון ויכולת לקנות קניין תורה.

במובן זה אפשר להבין את סדר המשנה המפרטת באלו דברים התורה נקנית. לאחר "המכיר את מקומו" באה מידת "השם בחילקו". מידת "המכיר את מקומו" קשורה לעונתו. אדם הידוע את יכולותיו ואינו מפוז ביהם, מטוגל לשניהם בהם בלי לKENא ביכולתם הגבוהה של האחים. יריעת CISרגנותיו האמיתיתם מאפשרת מציעי אמיתי של יכולות, ומתרך כך שמה בחילקו.

הבנה רבעית קשורה בכך שבתפקידו שבת אלו מבקשים מהקב"ה "תן חלקנו בתורתך". הנחת היסוד של תפילה זו היא שלכל אחד יש חלקו בתורה. הרוי כל בריאה היא מיוחדת במינה בכל המובנים: משלו בתורה. האישיות, המידות, היכולות, החינוך והחברה. כל אלו מביאים כל אדם לעבד את הקב"ה בדרך המיוחדת לו. עובדה זו נcona בכל תחומי עבדות זו, והיא נcona גם בלימוד התורה. "חלקו" הוא החלק המיוחד לו בלימוד התורה. הבנה זו עליה מקריאה תחבירית שונה: ותן המ מיוחד לו בלימוד התורה. הבנה זו עליה מקריאה תחבירית שונה: ותן את חלקנו בתורתך, בכיבול, הקב"ה מצפה מכל אדם שימוש את החלק המיוחד לו באופן אישי בバイור התורה, בלימודו ובפרשנותה, על פי אישיותו, אופיו, מידותיו ויכולותיו. אדם המשמה בכך שהקב"ה העניק לו יכולת מיוחדת לו בלימוד התורה, ועל כן זהו דרך גדול יותר להבין את התורה על פי דרכו שלו, ועל כן זהו דרך המאפשרת קניין תורה. בעומק הדברים אפשר לומר שכם שאדם החזר בתשובה חזר אל עצמו, ובעצם נפגש עם הקב"ה, בכך האדם המתודע לחלק המיוחד

¹ המהרי מפרש את המשמה מתרן התייחסות לטמיונות של המידות הללו. התורה היא השלמה האמת, והארם צריך להיות ראוי להשלמה. בשמבר את מקומו, בלהר, ידוע את חסותו, הוא ראוי להשלמה. התואזה היא שהוא שם בחילקו, והוא ביטח של שלמות, כפי שנזכר לעיל.

לו בתורה פוגש את הקב"ה בנקודה זו. פגישתו וגילוי זה מעניקים לו רצון אמיתי להעמיק ולקנות את תורה ה².

סבירומו של דבר, מידה ט' - "בשםחה" - מדברת על השמחה הכללת וההרמוניית של כל הלומדים, ואילו מידה כ"ז - "השמח בחולק" - מתחממת בחלוקת האישי של כל לומד ולומד. ודגשים שונים יש לחלק אישי זה. יש "שםחו בחולק" במובן החומרי שענינו הסתפקות במידה ובוניות סדר עדיפויות, המפנה מקום רב יותר לבניית עולמו הרוחני של האדם, והוא הדגם של "אייזהו עשיר השמו בחולק" (אבות פ"ד, מ"א). לעומתו, בפרקנו (פ"ו, מ"ה), פרק קניין תורה, מעצב התוכן הרוחני של "השמח בחולק". השמח בחולקו הוא אדם השמח על החלק שהעניק לו הקב"ה. דהיינו, על הנסיבות הגלומות באישיותו, על שהוא זוכה להוציאם מהכח אל הפועל בלי לקנא באחרים, ועל חלקו המיוחד לו בלבו תורה, בחידושי תורה ובקניין תורה.

² מענין כי במרוש אליהם ווטא מוחרות מיוותרו של תקビיה ובוניהם שמח בחולק. והאר"א מסביר כי זה שמח בעמו ושישראל באיו מעלה שם שמותם. גם בדורות האחרונים שהרוחניות מתהמעת לעטמו הרוחנית הרاشנונים (על פי שיחות החפץ חיים), בכלל, לפי ההבנה הזאת יש כאן לאורה למטרו מנדיחו של הקב"ה, גם במידה זו.

הכימוסים המסתורין . . .

גבריאל היה שמח ושלם עם דרכו למרות שהוא הייתה שונה מהדרך של הסובבים אותו. חבר מכפר אדומים מספר: אני זכר שהוא סיים את ספר בראשית בליקוד עיון עם הרוב גראנד. הוא עשה סיום גדול ובאו לבית שלו כל החברים והרבנים.

משפחה של גבריאל נזכرت שהיא ברור לאברהם שכasher מוגעים אורחים הוא "נותן" את החדר שלו על מנת שיישנו אצלם, ולפעמים הוא אפילו היה מסדר את החדר בצורה של חדר במולון ושם על הكريת שוקולד.

ambil, אהוטו העירה של גבריאל, מספרת על השיחה האחרונה שלו עם גבריאל:

בימים שישי דיברתי עם גבריאל בטלפון – הוא אמר לי שהוא שוכן שאלתי אותו אם הוא לא מפחד, אז הוא אמר לי לא, יש כאן עוד שישה שעומרים. שאלתי אותו – אבל מה יקרה אם יבוא מוחבל? – הוא ענה לי אני אירא בו – ואם יבואו שני מוחבלים, אז מה תעשה? – והוא אמר לי בספונטניות: אני אירא בהם, ואם הם יהרגו אותי – אז אני

אמות על קידושה, ובשםמה על שהצלתי יהודים אחרים. הוא אמר את זה בכחו ספונטניות, כאילו זה ברור מآلוי, ואני אזכיר? עוזב שיטויות, על מה אתה מדבר?

רותי ועווי זימן

העשה סיג לדבריו' היא המירה העשרים ושבע (על פי ילקוט מעם לועז - העשרים ושמונה) מתוך ארבעים ושמונה מידות שהתורה נקנית בהם. עשרים וארבעה מידות - התכונות הראשונות הן כלים להשגת קניין התורה, ואילו עשרים וארבעה התכונות האחרונות הן תארים שבhem ניתן האדם, והם מסייעים לשמרתו הקניין וקיומו בנפש.

משמעותה העשרה סיג לדבריו, כפשוטו, היא שהוא זהיר בדבריו, שלא יבוא לידי מכשול וטעות. ילקוט מעם לועז קשור מידה זו להוראה הכללית של אנשי הכנסת הנזרה בראש פרקי אבותה: "וזעו סיג לתורה", ופירושה שעליינו לעשות סיגים וגדורים לתורה, כדי לשמר ולהבטיח שלא ניכשל באיסור תורה. רק בדרך של הרחקה יתרה וקביעת גדרות וסיגים חיצוניים, רק כך נבטיח לעצמנו יציבות לשמור גופי תורה. לא די באזהרה במחשבה אלא צריך מעשה, ומכאן שהגדורים והסיגים נחשבים כחלק מההתורה עצמה - הם חמורים יותר מדברי תורה, כיון שהם שומרים עליהם. علينا, בני האדם, מוטלת

החוובת להוסיף גדרים בנקודות התוורפה שכל אחד ואחד מאתנו מודע להם.

המידה שלנו יעשה סייג לדבריו מדגישה במיוחד את סכנת הדיבורים. דיבורים, שהם בגין לשון הרע, מגדילים עונן בשמיים וגורמים לפורענותות קשות, ובעיקר יש להיזהר שלא לבייש את הזולת. העושה סייג לדבריו - מוסף ילקוט מעם לווע - ראוי שדיבוריו יהיו במנין ובמשקל ולא יוציאו דברור בלי יישוב הדעת, כמו שאמר רבינו עקיבא: "סייג לחוכמה שתיקה". סייגים וגדרים לדברים היוצאים מהפה, עד כדי העדפת השתקה על פני הדיבור, מסיעים לנו לקיים את דברי התורה ומיחדים אותנו לטוב לנו כל הימים.

תכוונה זו של העושה סייג לדבריו היא אחת מאבני היסוד שעלייהן השתtieת ה"חפץ חיים", רבי ישראל מאיר הכהן מראדין זצ"ל, את כל תורתו, ובה השקיע את כל הונו ומרציו להנحال את כל הקשור בשמרית הלשון. במבוא הספר "חפץ חיים - השיעור היומי", מעאננו כמה מאפיינים המתאימים למדינת "הଉשה סייג לדבריו".

דיני התורה בכל הקשור לדיבור, הכלולים בהגדורה הבסיסית של "שמירת הלשון", מרכזים את תרשימים תוכנינו של הבורא באשר לאופן שבו חייו בני האדם במצוותה זה עם זה. דינם אלו הם הכללים שההתורה העניקה לנו כדי לעקור מלבנו את הכעס, את המרירות ואת הקנאה וכדי להסיט מכם יצור ישראל את המריבות ואת המחלוקת. ברגע שהאדם מسلط מותך אוצר המיללים שלו את השיללה, הרכללות, לשון הרע והמחלוקה, הרי הוא משפר מיד את חייו ואת חייו כל הטוביים אותן. דוד המלך כבר פירט את השבר שמקבל אותו אדם בעולם הזה: "מי האיש החפץ חיים אוהב ימים לראות טוב, נצור לשונך מרע ושפטיך מז'יבר מורה" (תהילים לד, יג-יד).

מיליטים יכולות לחולל נפלאות, דבריו עידור יכולים להפיג את הייאוש, אפילו בלבו של אדם הנתקן במצב קשה ביותר. מי כמונו, ששלמו את בניינו היקרים שהקפידו על קיום תכונה זו של סייג לדבריהם, מי כמונו יודעים את כוחה של הלשון להחטיב עם הסובבים במצבים הקשים ביותר.

במילים טמונה הכוח להעלות את הרגיל והשגרתי למדרגה של קדושה. הן הופכות כוס יין רגיל ליין לקידוש, כייר לחם פשוטה לקרבן מנהה, ואיש ואישה לזוג מאוחד באמצעות קדושת היי הנישואין. כאשר אנו שולטים בכוח הדיבור שלנו, הרי אנו שולטים בחים עצם. שמירת הלשון היא התוכנית האלוהית להכשרתנו ביחסינו, והוא מלמדת אותנו כיצד להתייחס זה לה בדרך הטובה ביותר.

שורשן של מילים טובות ונעימות שבזהן עליינו להשכיל ולהשתמש, גולם בהיבטים הנעלמים ביותר של אישיות האדם: ענווה, רצון להימנע ממראיבות, הכרת צלם האדם שבזולת, התמקדות בטוב ואהבת הארץ. עד כאן משמע אחד של 'הଉשה סייג לדבריו', אך רשי' בפירושו לפרק, מעיע פירוש שונה ומפתיע. העושה סייג לדבריו הוא "מי שנימוקו עמו ומביא אמתלוות להעמיד דברי רבים לבני אדם". העושה סייג הוא דוקא זה שיודיע להעמיד דברים על דיווקם, יודע לדבר, להעמיד גדרים (סייגים) בוויכוח, לטען טענות ולשכנען. אנו מכירים ויודעים את תוכנתם של הלומדים בישיבות ההסדר ובמכינות כלל ושל תלמידי ישיבת עתניאל בפרט, שהם "חוותרים למגע" עם כל שכבות הציבור ופעלים פעילות ענפה להביא את דברי רבותיהם ואת רוח הישיבות לכל הנוקקים לדבר זה.

הנה כי כן, מידה זו - 'הઉשה סייג לדבריו' - משמעה שליטה מוחלטת בדברו. לדעת לשחק בשעריך - בעניינך רכילות ולשון הרע; ולדעת

לדבר כಚיר - הן בוגרים בדברי נחמה ויעוד, הן בתקיפות, כמו
שנימוקו עמו וירודע להעמיד דברים על דיווקם. תוכנות אלה היו טבאות
בארכעת הקדושים שנפלו על קידוש שם בליל שבת קודש פרשת
שנות בישיבת ההסדר בעתניא: נועם, גבריאל, צביקה ויהודה.
יהיו דברים אלו לעילוי נשמהם של הקדושים, ומיי ייתן ותתקיים בנו
נבואת הנחמה הכתוללה, ונזכה במהרה ביוםינו בביאת המשיח ובבנייה
בית המקדש.

אגדות מוסריות . . .

- מהשכון חונש של גבריאל.
- ביטול תורה וזכורות
- זיכרו וביטול תורה
- שיחה בטילה
- פליטת פה לצורן חשיבות

בן ישע, אחיו הבכור של גבריאל,
נוספה:
בברית המילה של גבריאל הוא צרה
צרייה אחת ואז שתק. שאלתי את
אבא למה תוד שנייה השתקתך,
והוא אמר לי אז שזה בגל שהתחה
צדיק – וכמה הוא צדק.

LAGBRIAL היה תקונה שהוא לא דבר יותר מכמה שהוא צדיק, וגם
שהוא דבר זה היה רק אחורי שהוא שמע והקשיב לכל האחרים. אילו
שר שלום מלאוני הבשן סיפורה למשפחה על התקופה שבה היא הייתה
קומונרית בתנועת בני עקיבא באליין, היכן ששבאה וסבתה של גבריאל
ארים:

כשהייתי קומונרית באליין, באחת השבתות הלכתית להדליק את האור
בשניף, לפני כניסה השבת, ובדוק ראייתם אתם מוגעים. ניגשתי להגיד
שלום ואזכיר לגבריאל שהוא מוחמן לבוא בערב לפועלה של חבריא ב'.
גבריאל תמיד היה שקט ולכך חשבתי שהוא ביישן והייתי בעווה שלא
יובא. להפתעתני הרבה שכחמתי בערב לשניף הוא היה שם ביחיד עם
שער החדרה.

כל כך שמחתי לראות שהוא בא. כל אדם שהגיע היה חשוב והרומה של
הפעולה בהחליט עלתה בזכותו. הבנתי שהשkeit שלו לא נובע מביעישנות
אלא מענווה וחכמה.

bowen אורדמן וואב גינזבורג

למה? למה לא להחזיק טוביה לעצמי האם לא עשויה פה משחו
מיוחדי?

עבדתי קשה!! - בתلمוד, בשמיית האוזן...
אני לא מחזיק מעצמי; אני לא צדיק גדול ולא למדן גדול (את הענוהה
למדנו במידה השכעית), אני מכיר את מקומי בדיקות ולא מזיף, אני
יודע מי מעלי וממי מתחתתי, אז מה יש?
למה אני לא יכול לטפוח לעצמי על השכם, ולומר לעצמי "כל הכבור"
מדי פעם? מה רע בוזה?

באפריקה ובכל העולם, נודדים עדרים ענקים של תאוא, פילים
ואנטילופות מרחוקים אדירים, תוך השקעת מאמצים אדירים בלחטי
נתפסים, והכל כדי להגיע לאורי מרעה. לעולם לא יעמוד פיל ויגיד
לעצמוה את, כל הכבור לי. זהו טבעו, הרוא פשוט חיו את חייו, נאכין
להיותו פיל.

גם אנחנו לא טופחים לעצמנו על השם על שאנו אוכלים, שותים ומרברים, ובכלל בשאנחנו מתנהגים בהתנהגות אונשיות פשוטה. כאשר אנחנו אומרים לחבר שלנו בוקר טוב בבוקר, או משתחפים בעבודות הבית, גם בשאנחנו עיליפים או ממצב רוח לא כל כך טוב, אנחנו לא רואים סיבה לטפוח לעצמנו על השם, מכיוון שבאופן טבעי, מותוכנו, מתבקשת ההתנהגות הזאת. אנחנו פשוט משתדרלים לחיות את חיינו נאמנים להיותנו בני ארם. כשהמשיחו חי את חייו נאמן לטבעו, הוא לא רואה סיבה להחזיק טובה לעצמו.

בדרכו מתבארת המכידה שלנו במשנה בתഴילת המסתכת: "הוא (רבנן יוחנן בן זכאי) היה אומר: אם למדת תורה הרבה - אל תחזיק טובה לעצמך כי לכך נוצרת" (אבות פ"ב, מ"ח).

האדם לא נברא כדי לנוח, אין נקודה שבה עבדתו מסתיתית. על האדם להתקדם, להשתלם, להתחדש תמיד. תביעת חייו הפנימית של האדם היא התקדמות רוחנית. האדם שואף להשתנות מבפנים, להיות טוב יותר, חכם יותר, צדיק יותר, ובעצם - להיות קרוב יותר לקב"ה.

הקב"ה הtgtלה עם ישראל בהר סיני ונתן לנו את התורה - הוראה ממשימות המדריכת אותן בכל חיינו. על ידי קיום התורה אנו יותר ויוטר מתקבבים אליו, "נותנים" לו להtgtלות אליו. כמו האב שנזען לבנו הוראות להתנהגות בחיים. למשל, לא לגעת באש, לא לשחק ליד הכביש. פרט לערך הקונקרטי שיש להוראות אלו בחיי הבן, מתגלה כאן אהבה גדולה ודאגה כנה. בכלל שהבן יבין יותר את החוקים, הוא יגלה יותר ויוטר את אהבתו של אביו אליו, את חוכמתו הרבה ואת

רצונו הטוב של אביו. הבן יתמלא באהבה גדולה לאביו, וישאף לשאת את חוכמת אביו גם בחיזו שלו.

כך גם בתורה, אדם צריך להבין שהתוורה היא קולו של הקב"ה המתגלגה בעולם, קול שנגלה אליו וממנה אותו בדרך הטובה, בדרך החיים. קול המראה לו איך למצות את עצמו בעולם, איך להיחר ולהשתפר. כל שעיל האדם לעשות הוא לפתח את אוזנו לקול התורה, ללמידה אותה ולחיות אותה בכל פרט ופרט. ככל שהאדם יعمل בתורה ויעין בכל אות ואות, בכל קוץ וקוץ - הוא יגלה יותר ויותר את אהבת הקב"ה אליו, את חוכמותו ורצונו העליון הגנויים בכל פרשה ופסקוק תורה.

כמו הלחם שנבנה לגופנו ומהיז חלק בלתי נפרד ממנו, כך היא התורה. כאשר אנו לומדים אותה, לא רק שאנו מזינים את נשמהנו ומבינים אותה, אלא התורה נכנסת בקרבנו ומהפלת שט להיות דם ובשר בבשרנו, חלק מהחוטי מנפשנו, שכן מילא בכל לימוד נרגיש קרובים יותר לקב"ה, דבקים יותר בקב"ה, שהרי הקב"ה בקרבנו!

מכאן, שעמל בתורה זה לחיות את מהות החיים שלנו - שככל קיומם הוא השאיפה להידבק בהן כל העבודה השברית, כל המאמץ שהש��תי בלימוד, לא היו דבר אחר מאשר נאמנות לעצמי כאדם, כיהודי, ודוקא בגלל שהוא כך מהותי לנו, אין סיבה לטפוח לעצמנו על השכם - "זה טבעי" ...

(על פי מהור"ל ב"דרך חיים" ותניא פרק ה)

אגדות מוסכום . . .

ambil, אהותו של גבריאל מדברת על הנ廷נה של גבריאל: גבריאל הוא תמיד זהה. הוא אף פעם לא חושב על עצמו, תמיד על אחרים. לא אכפת לו אם הוא ישבול. הוא תמיד רק נתן ונתן, והוא לא יודע מה זה לקבל.

בן ישי ממושיך בספר ונזכר בשותפות שלו עם גבריאל: כשהיה לי קד בORITY היה נכנס ונoston לי חיבוקים עד שהיה לי חם. הוא היה שותף שלי. כל דבר שהוא לי הינו מתחלקים חצי חצי. אבל בדרכך כל זה פעל בדרך קצת אחרת, הוא היה נתן לי חצי משלו, ואני... באילו נתתי חצי מושליך.

ר"מ של גבריאל בישיבה התיכונית נוספת: לא גבריאל לא היו פוזות כלפי הוצאות, כלפי המורדים. לא היה אפילו מייעוט שבמייעוט של פוזה, של ניסיון לעשות רשות, לנסת להגיד משהו. אם הייתה מורה לו ב מבחוץ כמה נקודות הוא בחיים לא היה בא אליך בעינה שקיימת אותו. גם אם הייתה מעוניינש אותו, אתה יודעת, בדבר שאדם אחר היה אומר לך שואלי וזה לא צודק, מעולם לא שמעת אותו אומר דבר... תמיד קיבל את זה.

בנה. אינו מחייב טובה לעצמו

דבר אחד שగבריאל היה בא לבקש – והרבה, זה לאנשים אחרים. אם הייתה מעניש מישחו אחר ובכלל אם היה קורה משחו עם מישחו אחר, הוא היה בא וمبקש עליו.

אני זכר כמה פעמים שהוא היה בא וمبקש על אנשים אחרים – זה לא בצד, זה כן בשדר או צדיק להיות אחר. במיוחד לגבי אחד התלמידים מהמחוז מתחתים. הוא דבר עליו, שנתקבל אותו, שהוא בחור טוב שהוא מכיר. הוא ממש השקיע בזה הרבה מאד.

❖ ❖ ❖

חבר מעתניאל כותב לגבריאל:

היתה קם בבוקר לותיקין, ונשאר למדוד כל יום עד מאוחר. הייתה נשאר עם התפילה עד ארוחת בוקר, יושב ולומד. רון יהנן בן זכאי אמר "אל תחזיק טובה לעצמך, כי לך נוצרת" – אני מרגיש וידע, שאתה לא רק למדת את האומרה זו, היא לא סתם הייתה איזה שורה מטעסט, הייתה את המשפט הזה. בכל רמה'ך אבריך. הייתה עשו דברים – כמו שישה אנשים בלבד. הייתה לומד כלכך הרבה, ואף פעם לא הראית את זה סתם, וגם כן הייתה עוזר למישחו, ובכך הייתה מפגין את הידע העצום שלך, תמיד עשית את זה בצורה הכי לא מתנשאת שיכל אדם לעשות. החזקת מעצמך סתם אדם, למרות שלמדת ועשית המונן.

עווזיאל פוקס

במבחן ראשון נראה כי מידת אהוב, הבאה בראשימת מ"ח דברים שהתוורה נקנית בהם, קשורה קשר הדוק עם זמירות הבאות אחריה בראשימה: "אהוב, אהוב את המקום, אהוב את הברית, אהוב את הצלקות, אהוב את התוכחות, אהוב את המישרים". כמובן, הקשר הדברים הוא שמיון שהחכם "אהוב" - את המקום ואת הברית, הרי שהוא 'אהוב'. ואכן, כך פירשו חלק מן המפרשים, למשל בעל "מדרש שמואל" - "אהוב - כי בהיותו אהוב מכל הבריתות כולם ירצה למדדו באהבתם אותו".

להלן נציג לפרש מידיה זו כעומדת בפני עצמה. אבל לפני כן נזכיר דברים אחדים.

הדברים המוכנות ביותר של "קניין תורה" הקשורות להתרמה, לחזקה ולשינון. מידות אלה עשוות להוביל את האדם להתרכבות בעצמו ולהתנקות מן הסביבה. במקרים קיצוניים הוא עשוי אף ליפול לידי התגנות על הבריתות והtagנות על שקטנים ממנה.

ארבעה צירכיהם חיזוק, אמרו חז"ל, ואחד מהם הוא תורה. התיחסות זו היא גם של האדם ביחס לעצמו, וגם ביחס לסביבתו, הלומד צריך להיות גיבור על מנת שלא להיסחף אחר הנורמות החברתיות המקובלות; הוא צריך לשאוף להגיאו ליותר מאשר למוצע; הוא צריך להציג לעצמו אתגרים חדשים. מבחינה מסוימת הוא עשוי לפתח מנוטליות של אברהם העברי - "כל העולם כולו מעבר אחד והוא מעבר אחד", הלומד הוא בראיה לעצמו שאיןנו מוחשב במקובלות שבביבתו. לפתח חטא רובץ. מחד גיסא - תחששות אלה הן שמקדמות את הלומד, וגורמות לו לשבת וללמוד גם כאשר שאר חבריו או סביבתו מתבטים; ומайдך גיסא - תחששות הלומד בחשיבותו של לימוד עשויה לגרום לגאוות ולנירזק בין הלומדים לבין האנשים הרגילים.

ואכן, בכמה מקומות אנו שומעים על שנאה של עמי הארץ לחכמים, למשל: "אמר ר' עקיבא - כשהייתי עם הארץ אמרתי: מי יתן לי תלמיד חכם ואנשכנו כחמור" (פסחים מ"ט ע"ב). לשנהו זו היו בודאי סיבות שונות ומשונות, ובודאי חלק מהן היה קשור לבגירותם של עמי הארץ, וזאת על פי כן אפשר להסביר שמא סוג מסוים של תלמידי חכמים נהג בהונגשאות כלפי עמי הארץ, וזה סיעה לשנאה.

המתייחס שבין יכולת להיות 'אהוב לבריות', תוך כדי כך שאדם אינו מוויתר על עקרונותיו ונשאר 'אהוב למקום', באה לדרי ביתוי במלחף גרסה ופירוש במשנה אחרת במסכת אבות. וכך אנו שונים בפרק ב' משנה א': "רבי אומר איזוזו היה דרך ישירה שיבור לו האדם - כל שהיה תפארת לעשה ותפארת לו מן האדם". ר' שלמה בן צמח מציאן בפירושו 'מגן אבות' שני פירושים לדבר. הפירוש הראשון מתבסס על כך שיש "שני דברים חולקים נפרדים זה מזה הם". האחד - תפארת לעשה "שהוא בעצמו מכיר שהוא מפוארת... ואפשר שאין לו בזה

תפארת בני אדם”, והאחר שיש בו תפארת בני אדם, שגם הם מעריכים את האדם על פועלתו. אבל בסוף דבריו כותב הרשב”ץ: “ויש גורסין כל שהוא תפארת לעושהו, תפארת לו מן האדם, ופירוש עשויה, הקב”ה, ובזה תהיה תפארת לו מן הבריות”. הפירוש הראשון מבקש להתחשב בבני אדם כרבב עצמאי, שיש לו חשיבות עצמאית, ואילו לפי הפירוש השני אין לו לאדם להתחשב בראעת הבריות כלל, וכל עניינו צריך להיות ממוקד בלהיות ‘אהוב למקומות’.

במדומה שעל פי הדברים שלעיל אפשר לפרש שמידת ‘אהוב’ מأتגרות את הלומד לנסות ולתפוש את החבל בשני קצוותיו. מצד אחד לא לזרע לעצמו, ולא לקבל את על הבינוניות החברתית המקובלת, ומצד שני להיות ‘אהוב’, להיות מקובל על הבריות ולהיות ‘אהוב’ עליהם. מחד גיסא לשאוף למציאות ולהתקדמות, ומצד גיסא להיות מעורב בראעתם הבריות, מידה זו מידה קשה היא, כיון שאין היא דורשת פעולה מיטימה מן האדם, אלא היא תוצאה של כלל עבודתו. לשון אחר, מידת ‘אהוב’ מציבה לפני הלומד את האתגר של להיות ‘אהוב’, שככל מעשיו יגרמו לכך שימצא חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם.

גבrial, כי יקום דמו, היה מן הלומדים ה”אהובים” על סביבתם. כל מי שהכירו ידע שכבר מגיל צעיר הוחבל בשאייפותיו בלימוד תורה ובעבודת ה’. עם זאת היה מעורב בראעתם הבריות, והוא אהוב על סביבתו. הוא צעד בדרך שהיא ”תפארת לו לעשה ותפארת לו מן האדם”, והוא ”אהוב, אהוב את המקום, אהוב את הבריות”.

אגדות מוסכין

חבר מעתנייאל כותב לגבריאל:

כל שבת אחרי תפילה ותיקין, אכלתי שעודה שבת והלכתי לישון.

וחמיד, תמיד ביקשתי מקום שתבוא
לחדר אותי, פשוט ידעת שאתה
נסאר עיר ללמידה, שיכולתי לשוכן
עליך.
היתה מעיר אותי עם חיקך כזה ענק
על הפרצוף, עכשו שכאני חושב על
זה, החיק הזה ייחסר לי.

זה אולי הדבר הכى טוב שיכולתי
לבקש בשמעיריים אותי, לראותה אתה שעונך גולי. לא שיש לך
מושחה נגד מושכים אחרים, אבל לדאות אותך, זה פשוט עשה לי טוב
בפנים, לדאות אותך. זה פשוט עשה לי טוב.

אמתית, חבר שהתגorder בקדורואן של גבריאל, מספה:
הערכתי אותו מאוד. אני בשיעור ב', שנה מעליון. לא היינו מדברים
הרבה, אבל בלילה כשהיה מגיע מאוחר, היה נבנש אלינו לחדר לשאול
מה נשמע, שיחות של עשר דקות, אבל זה היה מספיק כדי לראות עלי
שהוא בן אדם מדהים. ראייתי את זה מהרגע הראשון שהוא נכנס.

אם הר"ם שלו מחייבת התיכוניות במעלה אדומית - ר' יהודה פורגן מודגש את תוכנות הענווה שבליטה אצל גבריאל ודרכה הוא הצליח להזדור לב כולם:

"מעולם לא בעשת, מעולם לא הצעשת, אהבת את כולם ונאהבת על ידי כולם. וגעיות זו נבעה אצל מכידה נוספת נספת שישנה בתלמידי החכמים שבארץ ישראל. האמור בא מסכת שבת שואלה: 'מןני מהו תלמידי חכמים שבבבל מצינו' (פירוש, מתחדרים בלבושים?), ועונה הגמרא: 'מןני שאין בני מקומנו'."

בבבל צריך להחצין, כי זה לא מקוםנו, אבל תלמידי חכמים שבארץ ישראלי אינם זוקקים להחצין את עצםם כיון שהם בני מקומם.

גבריאל, אתה הייתה בנ מקומך בכלוא כובן המיליה...

בכל מקום ובכל חברה הייתה בנ מקומך. איפה שלא הלכת, נתת לכולם להרגיש שאתה משליהם. לא התנשאת אף פעם ולא החצנת את עצםך מעולם.

זה לא שלא ידעת מי אתה. ידעת גם ידעת שאתה הולך לישון בשתיים וקם לוחתיקין והאחרים לא. ידעת גם ידעת שבשבילך עיקיר החיים זה לימוד התורה ובסביל הרבה אחרים לא. אבל זה לא גורם לך להתנשאות ולהתגאות. להיפך, דזוקא מתווך ענווה עצומה הרגשת מחוויבות לשפייע על الآחרים. והצלחת מואוד בזכות מה שנחת לכולם להרגיש - שאתה בנ מקומך אתם, וכמושום כך הייתה לכולם הרגשה נעימה בחברותך".

הרב יעקב גאנק (גאנק)

בהקדמת הרב קוק לשירו השירים¹ הוא כותב על שלוש אהבותה של רבי עקיבא. בתחילת, עד לפני שהוא היה רבי עקיבא, אלא רק עקיבא, רועה צאן פשוט, הוא זכה לאחוב אישת, רחל, בתו של כלבא שבוע. בשלב אחר של חייו, הוא גילה את אהבתו לאומה - שביטוי אחד שלה הוא השתתפותו הפעילה במלחמה נגד רומא. ובסוף, כאשר הרומיים עינו אותו במסרים של ברזל, הוא הגיע לשיא של אהבתה, וקיים

בנפשו "ואהבת את ה' אלהיך... ובכל נפשך" (ברכות ס"א ע"ב). רבי עקיבא ידע שלוש אהבות קשורות זו לזו. על שיר השירים, שהאהבה בו בין איש לאישה היא אלגוריה לאהבה שבין עם ישראל להקב"ה, אומר רבי עקיבא: "שאין כל העולם כולל כדי ביום שנייתן בו שיר השירים לישראל שכל הכתובים קודש ושיר השירים קודש קורדים" (ידים פ"ג, מ"ה).

¹ שלוח ראייה חלק ב' עמ' ד.

הרבי קוק תיאר כיצד זכה רבי עקיבא בחיו האישיים קודם כל לאהבה במישור האנושי ורק אחר כך לאהבה במישור האלקי. ואילו במסנה שאנו עוסקים בה בפרק אבות (פ"ו, מ"ז), בפיירוט הדברים שהتورה נקנית בהם, יש דוקא סדר הפוך - קודם "אהוב את המקום" ורק אחר כך "אהוב את הארץ". מבחינה ריעונית הסדר הפוך, מה שנראה כך "אהוב את הארץ". מבחינה מעשית בתוצאה וכתכלית הוא לאמיתו של דבר חסיבה והמקור. ואומנם נראה להלן, מתוך עיון במשנתו של רבי עקיבא, שմבחינה ריעונית אהבת המקום מקדימה את אהבת הארץ ומשמשת לה בסיס ושורש.

ביחס לאהבה שבין אדם לחברו מוכרים דברי רבי עקיבא: "ואהבת לרעך כמוך", רבי עקיבא אומר זה כלל גודל בתורה" (ספרא קדושים פרשה ב, פרק ד). גם ה絲יבה שבני אדם כל כך אוהבים הוסברה במשנת רבי עקיבא: "הוא היה אומר חביב אדם שנברא בצלם, חיבתו יתרה נודעת לו שנברא בצלם, שנאמר (בראשית ט, ו) בצלם אלהים עשה את האדם". הנה רבי עקיבא אומר בבירור שהחביבות של האדם נובעת מהמידת האלקי שבו.²

² לדעת רבי עקיבא אדם הפגע בכבוד חברו חייב לשלם לו גם כאשר הנזק אליו מkapita. נראה שר' עקיבא תופס את חברו האDEM כנוגע מכבודו של הקביה:

ומעשה באחר שפער ראיש דואשה בשוק, באט לפני רבי עקיבא וחיוו לו חון לה ארבע מאות זה אמר לו רבי חון לך זון גנתן לך זון, שמרה עמודה על פתח חצירה ושביר את הבד בפניה ומ' בכיסיר שמן, גילהה את ראהה והיתה מטפהת ומונחת ידה על ראשה, העיד עלה עדים ובא לפני רבי עקיבא, אמר לו רבי לך אני נזקן ארבע מאות זה, אמר לו לא אמרת כלום, שההובל בעצמו אף על פי שאיתו רשיין פטור, אחרים שחבלו בו חביבין, והקוץ ניעזרו אף על פי שאיתו רשיין פטור, אחרים שקצתו את נטיותיו וריביהם. (נבא קמא פ"ח, מ"ז)

באות המשנה, במקובל ללהב הראושמה של המשנה, מוגאת ההלכה ביחס לקיצות נטיותיה. נראה שיש כאן רמז לחטא של אלישע בן אביה, שבגיגור לרבי עקיבא, כאשר הוא נכנס לפודס, "קץ בנטיעות" (הגינה י"ד ע"כ) שפירשו שכלה מה שוזא ראה בטיביהם לש羞 רשות בעולם, לבריט וגרידים מהקב"ה, והוא בעם ענפים של הקביה. במשנה שלו הѓעה באדם מקובל ליקוץ בנטיות, הѓעה בעף של הקביה.

מתוך התבוננות במושג 'אהבה' ניתן להבין את שורשו בקדוש. אהבה אמיתית, אהבה שאינה תלואה בדבר (אבות פ"ה, מט"ז), אינה מצויה בעולם הטבע, ומערכות היחסים שבין בעלי חיים נוכחות מאינטינקטים ביזוגיים. בעולם האנושי אנחנו מאמינים שיש אהבה שהיא לעלה מהה. נראה שהדבר קשור למוטר האדם על עולם הטבע, והדבר המהותי המבדיל את האדם מהבהמה הוא להיות האדם נברא בצלם אלוקים. מכאן שורשה של אהבה האנושית מקורה בקדוש, בצלם אלוקים שבו.

גם באהבה שבין איש לאישה רואה רבינו עקיבא נוכחות השכינה: "דריש ר' עקיבא - איש ואישה, זכו - שכינה ביניהן, לא זכו - אש אוכלתן" (סוטה י"ז ע"א). לאייש ולאישה משותפות האותיות אל"ף ושין. אבל לאייש יש גם אות יוד ולאיישה - ה"א, עוצמת החיפושים של היוד של האיש אחר הה"א של האישה והוא בחינת יהוד קורשא בריך והוא ושכינתייה.

ממילא דברי רבינו עקיבא על שיר השירים בקדוש קדושים אינם רק מעד המשמעות האלגוריות של אהבה שבין איש לאישה כמשל לאהבה שבין עם ישראל להקב"ה, אלא זהו גם פשטונו של עניין: אהבה בין איש לאישה היא בבחינת קדוש קדושים והיא מעוגנת באהבה העליונה.³

³ קשרים בין הקדוש לבין אהבת איש ואישה מסווגים ונրמתaban ולחלה לכמה מהם. ריגשות לתומנה קיימת רק במקום שיש בו קדושה, ולכן גם במקרא וגם ביחסים שבין איש לאישה יש ריגשות לטומאה. ראיית מורים מיטחים בקשר שבין איש לאישה מלבירה גם את שיעת רבינו עקיבא בתగיה פ"ב, מ"א המכמידה עירות למעשה בראשית ומשה מרכבה (ראה ורשלמי שם, שוחשנה והיא שיעת רבינו עקיבא). ראיית חסיבות האהבה שבין איש לאישה מוסכירה עוד老人家 רבינו עקיבא מלך ומאפשר לו לגוז להופר כאשר יש בעיתם מערכת יחסים האישים בינהם: "בית שגוי אומרת לא ירש אדם את אשתו אלא אם כן מעז בה דבר ערוה... ורבה חל אמוראים אפילו הקידוח תבשיל... רבינו עקיבא אומר אפילו מצא אורחנה הדומה שנאמר: זהה אם לא תמצא חן בעיניו" (גיטין פ"ט, מ"ט).

הקשר בין אהבת המקום לאהבת איש וואהשה מסומל גם בקשר בין המיללים: אחד/אהבה. ידוע שהגימטריה של 'אהבה', שלוש עשרה, עללה גם היא בגימטריה 'אחד'⁴. הדבר הכספי שאנו חנו יודעים על הקב"ה שהוא הוא: "שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד", ומהצד האנושי אהבה היא הcisופים להיות 'אחד' עם הולת, "...חיז לבר אחד" (בראשית ב, כד), וגם רבי עקיבא הוציא נשותו באחד' (ברכות ס"א ע"ב).

ונסימן גם בהיפוכו של אהבה - בשנאה. בית המקדש והשני חרב בעזון שנות חנים (יוםא ט' ע"ב)⁵. דעה זו של חז"ל מבטאת לא רק את חומרת העבירה, אלא גם את העובדה שהמקדש הוא מקום של אהבה והוא ייבנה מתוך אהבה. רמז לכך במדרש על בחירות מקום המקדש במקומות שבו הייתה אהבה גדולה בין שני אחיהם⁶. כי המקדש בסמל של אהבה כוללת אמרור לאחד את כל עם ישראל, וביחד עם ישראל מתחדר עמו הקב"ה: "אמר رب קטינא: בשעה שהוא ישראל עליין לרגל מגלון להם את הפרוכת, ומראין להם את הבירורים שהיו מעוררים זה בזה, ואומרים להן: ראו חיבתכם לפני המקום כחיבת זכר ונקבה" (יוםא נ"ד ע"א).

⁴ כאשר אנחנו מוחפלים, לפyi אמרית הפסוק "שמע ישראל...", אנו מעלים את אהבת הקב"ה כלפיו בעמו ישראל באחבה, מד Achro "שמע" אנו מעלים את אהבתנו כלפיו והקב"ה יאהבת את ה' אלוקיך בכל לך ובכל נפשך ובכל מאורך. אין בכך אנו מזדהירים על עיקר אמונהנו "שמע ישראל ה' אלוהינו ה' אחד".

⁵ הסבר זה למפנה של קריית שמע וברכotta מופיע ב'מדיטציה יהודית' של הרב אריה קפלן, עמ' 27 (מדוזורה האנגלית).

⁶ נשווה לפחות ביחס לאיש ואישה. שוב מוצאים את התקבולה שבין המקדש לקשר שבין איש ואישה: תינאג, רבי נחמה אומנה: בעין שנות חנים - מריבת רוחה בתוך ביתו של אודם, ואשתו מפלת נפלם, ובנינו ובנתו של אדם מותם בשחן קענים" (שבת ל"ב ע"ב).

⁷ ראה גם את המדרש (בראשית רבה כב) ולפי הוויכוח שבין קין והבל היה על מקום בית המקדש.

חו"ל, שתלו את חורבן המקדש בשנאות חינם לימדו אורתנו שמיומוש
האהבה שבין עט ישראל לקב"ה תלוי בקיומה של אהבה בתוך עט
ישראל, בין איש לרעהו. מתוך זה מובנת עצמותה של הקရיאאַת⁷ כי בית
המקדש השלישי ייבנה רק מתוך אהבת חינם.

⁷ על בסיס דבריו של הרב קוק, ראה אורחות הקורש חלק ג' עמוד שבר.

אבריאל מוספֶר

గבריאל אהב את הקב"ה – היה ניתן לראות זאת בהנאהתו במשך כל היום. בועז, חבר של גבריאל מספר:

לפני כמה שבועות למדנו בבוקר אחרי התפילה הלוות ברכות. הרכבים אומרים שאת הברכות שאנו חנו ואומרים בבוקר: פוקח עיורים, מותיר

אסורים וכו' – כל הברכות שאנו חנו

אומרים ברכך – אז הרכבים אומרים:

בשאותה קם מהמיטה ונוטל ידיים –

מתיר אסורים, אתה שוטף פנים –

פוקח עיורים. כל דבר שאתה

עשה אתה נברך.

אני וגבריאל ישכנו ודיברנו על

היפי שבך: כל דבר... אתה זו –

אתה מברך את הקב"ה... הוא אכן לי שהוא רוצה להוציא לעצמו איזה דבר, שהוא יכול לתקן אותו בבוקר ועל כל דבר שהוא עשה, לברך.

איזה דבר נפלא זה!

חבר מהישיבה בעתניאלי מספר:

בקבלת שבת האחרונה של גבריאל, באותו יום שישי, היה מוג אודר נוח וערכנו את קבלת השבת ברוחבה שלפני הישיבה. קבלת השבת בעתניאלי מלאה בהמון שירים ורי庫דים. וכך היה גם בפעם הזאת, מכיוון שהשבת הייתה שבת חופשית, לא אמרו היה להיות עונגה שבת, אבל החלטנו שככל זאת אנחנו רוצחים שהיא עונגה שבת. הרבה בני אמר

שאני אמצא עוד מישחו ואבוא אותו ביחיד לבית שלו לקחת אוכל.
חיפשתי מישחו שישכים בשמה להצערף אליו, ופתאום רأיתי את
גבריאל, הוא עמד בקצתה האחורי של הרחבה (על הדשא) והתפלל עם
הטלית הקטנה שלו, הסידור שלו היה ביד והענינים שלו היו עצומות,
הוא התנדד בכוננה, רציתי לגשת אליו, אבל התחרוטתי, פשוט לא
רציתי להפריע לו.

אימאו של גבריאל נזכרות:
בתחלת חיינה ב' גבריאל היה אתי בחנות ספרים וקנייתי סיורים
קטנים למנהה ומעריב לתת ככותנות לבר מצווה. גבריאל ביקש שאני
אקנה גם לו - קנייתי לו, ומما הוא הגיע באופן קבוע למניין של מנהה
ומעריב.

האהים של גבריאל מספרים:
בשאנחנו בחופש בבית, אנחנו לא מגאים לבדוקazon שמותחים את
התפילה, ובalonני הבשן זה מאד קריטי, כי אם איחרת - "פספסת את
הטישה", אז יצא לנו פעמים רבות בחול המועד לדלג על הלל כדי
להשתלב עם התפילה של הציבור. לאחר התפילה נשארנו רק האחים
בדי לשיר הלל, וגבריאל היה רוקד בהלל עם ארבעת המינים ואני חנו
אתו. גבריאל אמר לנו שככל העניין של ארבעת המינים זה לשם זה
זה לא רק מספר נunnerים אלא "כל עצמותי תאכדרה ה' מי בכוך" -
לשמה ייחד עם העבע לקב'ה.

הרבי יוסף פרנקל

לימדונו רבים כי "מקרה" - רק מה, ואני נתקשת, לכואורה במקרה, לבטווב על שתי המידות "אהוב את הבריות" ו"אהוב את הצדקות". ניסיתי למצוא את החיבור בין שתי המידות האלה, לקשרו אותן יחד ולא להתייחס לכל אחת בנפרד.

רבים עוסקים בצדקה ממניעים שונים: יש הרואים בה ערך, יש המנגעים מרחומים ויש המבינים שאין ברירה - אם לא נזoor לחלשים, ניפול כולנו, ואולם הטענה במשנה טובע אהבת צדקה, כלומר علينا לשאוף אהוב את עשיית הצדקה, ובמובן רחב יותר אהוב את הצדיק בכלל. לדרגה זו ניתן להגיע רק מתוך "אהוב את הבריות", שהרי אהובי לבנו ונפשנו אנו מסיים ועוורים עם כל הלב והנפשה,

¹ מורותיו בדברים לחיל בתפקיד חבר - הרב ברכיהו, רבי החשוב תלמידו.

² מן המידות שבכחותה הוא לפניו קהותי, אך במקום זה יש מניעים אחרים, למשל בספר החסיד ישבץ על אבותך את מירת "אהוב את הבריות" עם "אהובי ריאוחב את המקומות", ואת מירת "אהוב את הצדקות"vrץ עט "אהוב את התוכחות" ו"אהוב את המשירים".

ובאהרתו שאנו אהבים נשקיע מרצו רב ליצירת אווירת צדק ומשפט
צדך.

אבל כיצד ניתן להגיע למידת אהוב את הבריות? חשוב לשיט לב
לבחירת המינות של התנה, לא אהבת אדם או אהבת אנשים אלא
אהבת הבריות. הרגש הוא על הבריות, הבריאה של הקב"ה. עליינו
להתבונן ולראות שהחברה האנושית העומדת לפניינו היא יציר כפיו
של הבורא. בכל אחד מבריותו יש מנשנת אפו של ריבון העולםים.
מתוך הכרת ערך הדבר וחישובתו בעינינו, נוצרת אהבה, כי אנשים
אהבים בדברים המוערכים על ידם והנחשבים בעיניהם. כמובן, ציריך
לפתח את האהבה הזאת על ידי נתינה ועשה, כפי שהרחיב הרוב
DSL'ר זצ"ל. בדרך כלל מי שאינו מעירך את עצמו כראוי, גם אינו אהוב
את עצמו.

יש להבין את היסוד פשוט, אבל הכל כך חשוב, שבריותו של
הקב"ה, גם אם הן נראות בעינינו כערוז במטוס הראשון, בכלל זאת הן
יציר כפיו של האומן שעשאן והטביע בהן חותם פנימי זך וטהoro -
נשמה שנותת בי טוהרה היא, אתה בראשת ומכו. התובנות בזאת יוצרת
ערכיות גroleה לנבראים. מתוך הערכה זו ניתן להגיע אהבה ומתוך כך
לה אהבת הצדקות.

אולם גם הביוון ההופיע הוא נכון, מה אהבת הצדקות יש ללמידה ולהקיש
על אהבת הבריות. פסק הגנשר הגדול: "מצאותו עשה ליתן צדקה לעניים
כפי מה שוראיו לעני... לפי מה שחותר העני אתה מצוחה ליתן לו...".
צדקה אינה חסר הנעשה עם כולם, אלא היא ניתנת לעניים לפי
צרוכיהם. כמו כן נתינת הצדקה היא במידיה: "אין יד החוטן משגה -
נותן לו כפי השגת ידו. ובכמה? עד חמישית מצוחה מן המובהר...".
באהבת הבריות יש כמה עקרונות שבכל אחד מהם תהופיע אהבה לוועז.

העיקרון הראשון - לא לחנק!! אסור שמרוב אהבה לא נאפשר לאדם להתפתח כפי שהוא לו על פי תכונתו, אישיותו ושורש נשמתו. אסור שהבן יהיה בדיק כמו האבא. בכוחו של מהן דגול להצמיה את החניך לפי דרכו שלו. כפי שצדקה ניתנת לפי הצורך של העני, יש לתת אהבה במינון הנכון למקבל.

העיקרון השני - יש להיזהר באהבה המקללת את השורה. לעיתים האהבה מטענות ואיתנה מאפשרת לראותם שיש לראותם ולהתיחס אליהם. כשם שהצדקה ניתנת לעני ולא לכל אדם, כך יש לנקוט במינון נכון ומאותן מצד הנוטן (שלא יפגע במקבל).

העיקרון השלישי - כמו שהצדקה ניתנת לפי השגת היה, יש להיזהר באהבה שתינתן לפי כוחות האדם ולא ח"ז במידה מופרעת מעל כוחותיו. על אף אהבה גדולה לוולה, יש לדאוג לאישיותך שתתהייה בריאה ואיתנה.

נמצאננו למורים שגם באהבת הבריות יש לעסוק בזהירות הנדרשת וללמוד עקרונות יסוד ממציאות הצדקה. ויהי רצון שבזכות אהבת הבריות ואהבת הצדקה נזכה לעליות מעלה בסולם המוצב ארצאה וראשו מגיע השמיימה.

היכום מופים ..

חבר לביתה בישיבה התיכוןית כתוב
לגבריאל:
לפני שנתיים התקשרה אליו הבית
וכשהרמתי את השופרת קראת
בשמה: "שלום צדיק!". אני מכיר
את עצמי מספיק ומנו כדי לדעת
שהזה לא דבר שאפשר לומר עלי..."

ובכל זאת כל כך חיכות לי את הלב כשאזכיר לי את זה ומיד הרגשות
מה זהעשה לי. מאו בכל שיזה טלפון אליו הייתה פותוח באותו קריאה
שנמהה שלך: "שלום צדיק!!!".

* * *

הדר יחזקאלי מכפר אדומים מספרת:

אני זכרת את גבריאל הילד שתמיד שמה לעוזר. התכונה האופיינית
שהייתה לו - שהוא תמיד אהב לעוזר לחילשים ותמיד בשמהה. הוא
תמיד אהב לגרום להם להרגיש הכי טובים בעולם והוא החבר הכי
טוב שלהם.

לי היה סייר אחד עם גבריאל שניי חשבתי שמדובר את העניין הזה.
בביתה ר' הייתה קבועת עולמים חדשים שעלו מצרפת. בהתחלה הם לא
השתלבו בכפר והיו מאוד מסכנים, וגבריאל החליט לעשות מעשה
ולקיים ערב נפגש של עולים וותיקים. בהתחלה הייתה התנגדות מצד
המורים למפגש הזה. הם פחדו שהוא לא ילך ויכשל. גבריאל נלחם כדי
שהפגש הזה יצא לפועל, ובסיומו של דבר גבריאל הרים ערב כל

משפחות העולים וממשפחות הוותיקים, עשה פעילות, וככה גרם לעולים החדשים להרגיש שהם רצויים, והרבה ממשפחות נקלעו בכפר. אני חשבתי שזו הייתה דבר מדהים וגרם להרבה אנשים לאושר ולהרים טוביים.

משפחה חזור מעידה שלגבריאל היו ככה קופות צדקה מלאות בסוף כל הזמנן.

פורת, קרוב משפחה של גבריאל, מונאר את הפגישה שלו עם גבריאל שבוע לפני הרצתה:
פגשתי אותו בתחנה המרכזית ושאלתי אותו איך בישיבה? הוא ענה:
"כיף", הבנתי שצריך "לסחוט" אותו. שאלתי אותו "איך החבריה? אתה משתדר אתם?" אז הענינים שלו נדלקו, והוא אמר לי: "יש לי חברים מדהימים".

דודה של גבריאל מספרת על אהבת הבריות של גבריאל לשובבים אותן: בכל הזדמנויות, לאחר שהקמתי משפחה משלי, גבריאל היה בא לביתי בקיוב לבודד את ילדי ולשחק אתכם על השטיח בכל הילדים. הוא הרעיף על ילדי חום ואהבה והרגישה שהוא כמוותם, משחק את משוחקיהם. הביקורים של גבריאל התקיימו במקומות שבת בכל הזדמנויות - העיקרי לראות אותן, ואף פעם לא שמעתי מכך על הקיבוץ החילוני, על האנשים. גבריאל בא אליו, אכל אצל, שיחק עם ילדי, אהב את שיבולי ונתן לנו הרגישה שואת משפחתו, ולא משנה היכן כהה ואיך.

שבתאי, חבר משפחה כותב:
את משלחת חומר הכרתי לפני 25 שנים. אילין ואני למදנו ביחד בחוג
ההיסטריה באוניברסיטה העברית, ומביחנתי זו הייתה הפעם
הראשונה בחיי שהיתי בקשרי ידידות עם קולגה שבאה מஹולם
הזרדי. את חיים הכרתי באותה תקופה סטודנטיאלית כאשר עבדנו
בחצי משרה במשטרת ירושלים במסגרת פרויקט שבו סטודנטים
עדזו לעבודת המשטרה, וכך למעשה הרוחנו את כספם שלנו.

בתקופתי הירושלמי, הנסעה לכפר אדומים לאחינו קדרואן קטע וצפון
שבו נולדו שני (בן ישע – האח הבכור) וספי (האח השני למשפחת חומר)
הייתה עברוי תמיד, מעוד לביקור רגיל ופרען של חברים, מעוניינת, לא
תמיד מובנת – כמעט אקווטית ומעט שחורה. מביחנית, זו הייתה
צורת חיים שאotta רואים בצפיה בטליזיה או מקוריאת עיתונים.

గבריאל סימל מביחנית את אותו מעבר מהי הקרוואנים לחים בישוב
בבית רגיל עם הורים שביניהם לבינו יש גם הפרש גילאים של הורים.
מבידור לביקור גדל הילד וצמחה. היה בו תמיד משה מופנס, עמוק
וכמעט בישני, אחיז הגודלים שני וספי היו מוחצנים למד' בדיורים
ובהתלהבותם. גבריאל היה מעט שונה, היה לו אייה חזק בסיסי בישני
שלילוה אותו כל חיין, זכרו לי שותמיד הקשייב, אך בדרך כלל דבר
כאשר נשאל שאלה ספרטינית.

הפגש המורתק ביותר עם גבריאל היה כמה חודשים לפני מותו בבית
בחיפה. במשך השנים הבנוי שיש בגבריאל היו אידיאות עמוקה
ומווחדת במבנה. כחילוני גמור אותו ביטוי של אידיאות דתית עמוקה
נסמע מורתק וכמעט מסתורי, אך ברור שלא היה לי כלים להבין את
התהילך הזה.

אלליין ובתה מיכל, שהוא בבייתי בבייקו, הודיעוני שగבריאל התקשר והוא נמצא בנסיעה ברכבת בדרך לחיפה. אהבתי לגבריאל, והדיעה בדבר אדיקותו העמוקה הכנישה אותו למורבות של בלבול, חרדות ולחצים, במודעה שביקור בבייתי, שהוא חילוני, יגרום לו מבוכה, אי נוחות, "יסורי מצפון וכד".

הבעיה הפרטנית הראשונה הייתה אוכל. היה ברור לי שהוא מגיע לחיפה רעב, והמחשבה שהמסקן יאלץ להישאר ברעבונו מסיבות בשירות גורמה לי למסבכל ומבוכה דבה. רציתי לחפש מיד מסעדות שספקת ארוחות גלאט כאשר, אך היה לי ברור שבחיפה מסעדות כאלה אין מוכנות. חשבתי לroxע לסופרמרקט لكنנות צלחות וכוסות פלסטיק, קיויתי למצוא מוצרים שהם במקרה גלאט כאשר. בלחץ המהשבות והפאניקה שאליה עזבתי אלליין אם מותר לה להציג פתרון כי היא מכירה את בנה והרי היא יודעת מה לעשות. בשיא השקט והרוגע – הרכבת מתקרבת לחיפה ומבחןית עדיין אין פתרון קולינרי – היא הסבירה לי שאדיקותו העמוקה של גבריאל מתחבאת בין השאר במכלול מידות אנושיות שהוא מנשה לקים ולשפר כל יום. כאשר שאלתי אותה במעט בחומר סבלנות – ומה זה קשור לאוכל עבשו? – היא הדגישה שכיבוד המاردך שהוא גם חבר יקר, זו אחת המידות החשובות גם מבחינת גבריאל. וכן פסקה שאחותך כמה ירకות, לחם, גבינה ופירות, ובזה תשטיים הדרכה.

הבעיה הקולינרית כאילו נפתרה והנה צעה בפתח דרומה נוספת. העיסוק שלי בחימים קשור לעידים בדורם מזרחה אסיה, ולכן בתחביב יש לי בחדר האורחים ובחדר הספרייה אוסף של פסלִי בזורה ופסלים של אלים ואלוות הינדו-אסיטיים שלא מכוסים בלבוש המכוגדר צנוע. תמייד הימי גאה באוסף זהה, והנה הרכבת מתקרבת לחיפה ובפעם הראשונה

אני מרגיש כל כך מוטרד ולהזעקה מהעובדת שהפסלים היפהפיים האלה עלולים לעשות רע לאדם שאינו מאד אהוב. לבסוף גבריאל האדוק שאני אהוב היתי מוכן לפנות את הפסלים מיידית ולהחביא אותם לשמש ביקורו. גם בדרמה זו הסבירה לי אילין שזה מיותר, והיא בטוחה שגבריאל יודע מי היה בודחתה. למורת המסר המכוגע החשטי מרגע שגבריאל יכנס לביתי, יראה את אוסף התועבה והעובדת הזרה וירגש רע.

חיפה חילונית, אני יהודי חילוני, ولكن דתיות, דתיים, חרדיים, מתהילים, ישיבות, זה עולם שאנו פוגשים רק בטליזיה, בחזרות, בעיתונים. ولكن ביקורו הקצר של גבריאל, כדתי אדוק מאוד, אצל, בביתי החילוני, הייתה חזיה מורתקת וקצת מפחידה. בין גבריאל הילד של חבריו שאני אהוב ובין החכם האדוק עמוקות שבא מעולם שסדי פעם צפיתי בו בטליזיה.

הגיע הרגע. הילד נכנס לביתי עם אותו חיק נעה, מנומס, עדין ולבבי כמו פעם. אלא שהפעם הפך לבוחר ממש, החיבור הלבבי שהבהיר לי שהוא עבר אותו בגובהו וככובן הזקן המצחיק שננתן לו איו ארשט של רבי קווחיל.

האכל המתוכנן אכן הוגש בתוספת דפייקות לב שכוא זו תהיה בעיה, נדמהתי לראות כיצד הוא אכל בלי להניד עפער ובלוי שאלת חקירה בגין מי קנה, היכן נקנה, מי נגע, שונות שמייה ושאר דברים שאיני מבין בהם. האכות - הייתה בי איו התרגשות עכוקה וכופנכת, לא ברור לי ממש למה, אבל הרגשותי אותה אוור, איו אנרגיה חיובית בחדר עד שלרגע שכחתי שהוא אוכל בחברות פשי התועבה והעובדת זרה.

תוך כדי שיחת חולין הוא מגלה את האוסף, מותבונן וסוקר, מתרשם, שותק, ולבי שוב דופק. אילין צדקה, הוא בהחלט ידע מי זה בודהה. ברגע שאמר "הכמ... פסלים יפים ומשמעותיים" התחלתי להידאג באמות. השיחה האחורה ביןינו הייתה מורתקת ומשמעותית. דיברנו על כוח עליון, על דת, על דתים על חילוניים על יהודים ועל שאגט יהודים. הביטוי הדומיננטי ביותר של גבריאל בשיחה ביןנו היה מ'ידות אנוישיות. בכל תופעה, מצב ונושא שעליון דיברנו, הענו תמיד לאוות תחום של המידה האנושית שלו רצוי לחזור לדעתו. נדמהתי עד כמה הוא הבין את ההבדל בין דת לדתים, ועד כמה הבין באמות שלדתיים אין מונופול אוטומטי על רצון הבורא וכוננותיו. בנקודה זו שוב הקיש גבריאל על נושא המידות – שטבהו זה היה הדבר המדייד הדומיננטי לדתיות של האדם.

התרגשתי מעומק ההומניות האנושית שהוא הביע. התרגשתי מהכבוד שהוא נותן לבן האדם בתרבותו השונה, בדתו השונה, בחילומותיו השונים – כל עוד מידותיו האנושיות הבסיסיות והפשיות באות לידי ביטוי.

שאלתי אותו, איך הגישה ההומניסטית שלו שumbedאת אהבת אדם ענקית, קשורה לעובדה שהוא יהודי אדוק מאוד ואפילו מותנהל – "גרעין קשה". תשובה שוב הייתה, אם הבנתי נכון, שהוא מבין את יהדותו במכובן הרחב בדרך חיים האידיאלית עבורי להגיע לאוות מידות אליהן הוא שואף. לדעתו, אם הבנתי נכון, הוא לא פסל דרכם אחריות ושונות שיכולה להביא אחרים למידות אנושיות שגם הן חייבות. איינו סובלנותו אוינו אנושיות! איינו חוכמה! והבהיר רק בן שבע עשרה!

הזמן דחק, ירד הלילה, והנסעה לגולן עוד הייתה לפניהם. המפגש אצלם בבית היה נושא ביותר וקיוויתי שיהיה לדיאלוג זה המשך עם הזמן.

הפגש היה ממשמעותי לגבי מחרבה סיבות. בישראל יהודים וחילוניים ישנו תופעות שלא בורורות לנו ושકצת מפניות אוננו בנסיבות הקשורות לדתיות ולדתיים. ליהודים דתיים "מנופל" לקשר עם ברא עולם, המונopol על האמת האחת והיחידה, היהדות, דרכها ויחסה לאחר ולשונה. הנטיות העקרוניות ימניות, פונדקמנטלייטיות ומוסכנות - תופעות שבטעין הצגנו עצמנו כישראלים קודם כל, וגם כיהודים.

אחדי המפגש האישי עם גבריאל, הילד של ההורים שניyi אהוב, וגבריאל האדוקعمוק והמתנהל, הרגשתי בפעם הראשונה שגם אני יכול להשתמש בביטוי של יהודי גאה, ובבחינתנו זו הייתה מתנה ענקית.

זו הייתה הפעם האחרון שראיתי את גבריאל ושהוחתמי עמו. ביקורו האחרון ביתי סימל עבורי את אחת המידות האנושיות שגבריאל בהתנהגותו ובDİבורי כנראה באמות הגשים - דהיינו "ואהבת לרעך כמוך" - אם אם הוא שונה מכך, חריג מכובך, דתית, חילוני, גבר, אישת, יהודי או לא יהודי. שלום, מלאך אהוב אדם.

רב אלישע ישילצקי

לאחוב את העצמיות ולטהרה

א. עצמי ורعي

אהבה עצמית טبيعית היא לכל אדם באשר הוא. התופעה דיא בראיה, ומהויה תשתית לכל קומות הנפש וכוחותיה. לפיכך, משעה שציוותה תורה על אהבת הולך, חוטפה לך את אהבת האדם לעצמו, כי זו بلا זו - לא תיבכן. וכך נאמר: "לא תקום ולא תטור את בני עמך ואהבת לרעך כמוך, אני ה'" (ירקאר יט, ייח). חותמו של הקב"ה הוא האמת (טנזרין ס"ד ע"א) המורעת בסיום הפסוק - "אני ה'", ובכלה את שני

מרכביו הבסיסיים: "ואהבת לרעך" ובסמוך לו - "כמוך".
האם יכולות אהבה העצמית ואהבת הולך לדור בכפיפה אחת, ועוד להוסיף ולצמוח תוך כדי שמירת הייחודיות של כל אחת מהן? הרי בכל שאחשוב על עצמי ואתרכז בשיפוק ערבי, תגדל המוחיצה - גם אם לא במתכוון - בין לבין הסובב אותו.

כדי לנוקות את העצמיות ולטהר אותה, טרזה התורה להoir לטו (ויקרא יט, טו) באותו הקשר בירור נוקב של האמת העצמית, כאשר עסקה באיסור עשיית עולם במשפט, בחומרה של נשיאות פנים לבל, בחזיב להתרחק מחנופה ומכל הדומה לה, עד למצות "הוי דין את כל האדם לך וזכות" שיזנקת את מהותה מ"בצדך תשפט עמייתך" (ויקרא שם, ושבועות לו). אם נעמיק את ההתחברות אל האמת על ידי איסור הרכילות (שם טו), אולי תוכל לעכל את גודלה של המזווה הבאה באותו רצף - "לא תעמוד על דם רעך", שאף היא מסתיריה ב"אני ה'", עצמיותם של גבריאל ונעם, צבי ויהודיה, אנשי אמת, הtgtלה בגבורתם נוראת החול שבאה מסרו את עצםם למען זולתם, ובכך העמידו על תלה את האמת העצמית בטוהרתה והלכו בכך גם בדרכו של דרור הי"ד, מוח"ט יהודה, שנפל אף הוא כגיבור חדש קודם להם.

ב. לרווחם את גובה העניינים

למען בניתה של העצמיות במלוא עומקה וגודלה, וכי לרווחם את גובה העניינים של האדם למדרגתו האצילה, הוסיפה התורה "לא תשנא את אחיך בלבך", הוכח תוכית את עמייתך ולא תשא עליו חטא" (ויקרא יט, יז). הנה כי כן, בבואה לבנות בנו את ה"כמוך" כדברי הרוחיקה התורה את השנאה מלבנו, בקובעה לשון איסור גם על דברים שבבל, שלא נגע לאוთה תקופה ש"היו עוסקים בתורה ובמצוות ובגמилות חסדים - והיתה ביניהם שנאת חינם" (יומא ט' ע"ב). המעשה

היה אולי תקין, אך הלב נשאר נעל ואטום במחיצותו ובאנוכיותו, כאשר אדם אהוב באמנת הא"מישרים" (המידה הל"ג), את הישראל והנקיות - או הוא מתאמץ בנהישות ובהתמדה למקד את תשומת לבו ולהשקייע בדברים הטעונים תיקון, ו"אין טובחת שאין עמה אהבה, ואין

אהבה שאין עמה תוכחה" (ע"פ בראשית רבה נד) - כי האהבה אינה נבחנת במדידה החיצונית, אלא בפנימיותה, באמות המוסר ובערכיהם שלה - ואם לא יתוקנו המגראות, ולא יהיה בירור נקב מול הקליפות, ולא תוסרנה מחיצות האנוכיות - או יישאר האדם בנימוכות קומתו המוסרית וממילא בדלות של כוחות, וכך נכל באבחן אליו להשאיו בדלות זאת?

אך אם נסיע לחולתנו בתיקונו, נזכיר את גובה עיניו ונורומו, נגלי את אהבתנו האמיתית אליו על ידי עוזה ממשית בדרך של תוכחה שתביא לגילוי כוחותיו הפנימיים, אז נפעל כמו "האוחבו - שחררו מוסר". לעומת זאת, החושך שבטו, שמונע מבנו ביקורת ותוכחה, הרי הוא "שונה בנו" (משל יג, כד), כי הוא משאיר אותו בעלבות המוסרית ובעצם פוגע בו, במקום לטיען לתיקון ולבניין המידות מתוך אהבת אמת בנחישות ובהתמדה.

ג. עבודה מפרכת ולא מפרקת

יש חשש שהתוכחה תזיק ותרחק, עד "פָּנִים יְשַׁנֵּנָא" (משל ח, ט). תגובה קשה שלא במקומה עלולה להביא לתוצאות היפות מרצון התיקון?! لكن המשיכה התרבות באותו ביוון של בניית האהבה והתוכחה באמיותון - "ולא תשא עליו חטא". רשיי כבר פותח את לבנו ומישר את מבטנו אל תוכנה של התוכחה ותורתה, באומרו: "ולא תשא עליו חטא - לא תלבן את פניו ברבים".

כי לא את שלילת הזולת, כוחו ומעמדו - באה חיללה התוכחה להציג, אלא אדרבה - את כוחו האמיתי ואת מעמדו הערכי, וכן ממיילא ודאי אין לפגוע בו. ואומנם, מכוחם של ראשונים באים אחריםים ומוסיפים את קומות האזריות, במצב שאינו צרייך להוכיחו ואני מוכיח, אני גורם

להיזדרות זולתי, בשם שם מתוך אהבת האמת לזרחי על להוכיחו, ואני מוכיחו או אני פוגע בו - שני הוליבטים הללו הם שני המשמעויות של "לא תשא עליו חטא", (שות' כתוב סופר ابن העור, סימן מו).

זו עבודה מפרכת להיות אהוב באמות, שתוכחו לא תיעשה מזור רצין לפרקibus ומשקעים, או לעסוק פשוט בניקוי רגשות ("מוסר אביר" מידות הראה, תוכחה). אם תחיה התוכחה גלויה וצומחת מזור אהבה פנימית ואמיתית - אז השיקול אם לקיים "הוכח תוכחה", יהיה שיקול מאון ואצילי, ועוד יוסיף אהבה וקשר. כיצד אפוא יבנה אדם את האיזון בתוכו, ואת היכולת לשיער לוולה באופן אמיתי ובונה?

ד. קשות עצמן

יתacen שהפיקת מצוות "הוכח תוכחה" למראה שתשकף את האישיות העצמית - עשויה לבנות באופן אמיתי את אהבה זו לעצמי והן לרגע, בmorphosis מתבונן האדם ורואה את עצמו, במבט הראשון - "בפשט" - רואים גוף ולבוש, אך בהמשך המבט ובהעמוקתו - "בדרש" - רואים את הנפש, את מידותיה, את המורכבות, את הייצרים, רואים ללא כחל ולא שرك, בלי ציטוטים ובלאי אותיות - מי אני ומה אני.

ואם האדם זוכה לאהוב את האמת, ולאהוב את עצמו - ללא סתירה ביןיהם ולא מחייבת מלבוכותה - או קודם כל הוא יוכיח את עצמו, ורק אחר כך את זולתו. הן כך הורונו חז"ל: "קשות עצמן ואחר כך קשות אחרים" (בבא מציעא ק"ז ע"ב) ובכך האירוו את נשמננו, כי האמת היא היא הקישוט של האדם, היא הדוד והדרו - גם אם לשם כך

צורך להוכיח על האמת, לוחות את החולשות, לרצות ולהפוך לתקנן, אלא טיווח וללא התחמקות מאחריות כלפי עצמו.

אין בזה רק סדר קידמיות של "עצם" לפני "אחרים", אלא להבין והפירה בתוך עצמן שיתנו את הכוון הנכון והעוני לפועל בכך גם מול אחרים. יותרה מזאת, טיעיות וכישלונות שאתה רואה אצל אחרים, עשויים להפוך לך שדרכו תורה מה לך אצלך (נוצר חסר, ר' מקומרנא, סוף פרק ו בפרק אבות) - במעמד אמיתי זה, לא חילתה כושפט או כמו שבא לחווות דעה על אחרים, אלא כדי שמדרנן את עצמו לתיקון רצוף ומדוק. בעצם כל מה שיש במציאות - על אוטוותיה ומוארעותיה, דמיותיה, זמניה ומקומותיה - יכול להיות גורם המשיע ב"קשות עצמן". ומי ששמו ומהותו גבירותאל - התגברותו והתגברותו נובעת ויונקת מנשמת ה' שב, ומכוותם של הוריו ומשפחתו וקהילתו, מחבירו, מתרת רבותיו ומתורתו - מבירר ומוציא לפועל את תיקן הנפש ומידותיה; הוא משקיע בעבודה המפרכת של "קשות עצמן", השקעה שמוסיפה לו כוח, שאינה מתישה ואינה מפרקת את הביטחון והאמון העצמיים אלא מגדילה אותם בעגונה ובגבורה גם יחד.

ה. אהוב לקבל תוכחות

בדרך זו של עבורה נקט בעל הענווה הגדול - ר' עקיבא, וכך מעיד עליו שם וארץ רעהו ר' יוחנן בן נהרי: "הרבה פעמים לכה עקיבא על ידי שהייתי קובל עליו לפניו רבן גמליאל" (עריכין ט"ז ע"ב). מצד הגיב ר' עקיבא, ומה עשה עם כבודו העצמי? ממשיך ר' יוחנן בעדותו: "וככל שכן שהוסיף בי אהבה" (גורסת הר"ף שם). "חביב אדם שנברא בצלם" (אבות פ"ג, מ"ד) לא אמר ר' עקיבא כדי להחניף ולטשטש את

ביקורת הavanaugh והמתקנת, ולא כדי להשאיר את האדם על מקומו כשהוא שומר בקנאות צרת אופקים על דימויו כלפי חוץ ועל האנווכיות המצחיה לעתים באישיותו. אדרבה - יש לקיים מה שנאמר: "אל תכח לעצך ישנאך, הזכח לאחם וואהבך" (משלי ט, ח). כך בונים חזיל' את הרצע' ואת התמונה המלאת שבין הפסוק לבין התנהגותו של ר' עקיבא ועדותו של ר' יוחנן בן נורי (באורתה סוגיה, ערבי שם).

כפי שאוהב את האמת שבעצמיותו, ולא את הדרימות והרצונות השטוחים ולא את מעתו החיצוני בלבד - הוא שאוהב לקבל את התוכחות, כי הן המטייעות האמיתיות לצמיחת אישיותו וקידומו הערכי והמוסרי.

באופן זהה לא תותיר התוכחה עלבונות ומשמעותם, אלא תוספת של אהבה, ממש כפי שמתארש בקרב בני משפחה אוהבים. אם אכן מקיים בתוכחות את "קשות עצמן", מטייעים בכך לוזלת להיות מקבל תוכחות, ואוהב לקבל - כי זהו כבוזו העצמי האמתי.

ג. המכבל - הנוטן בmirrh הל"ב

מי שעולה ומתעללה בעבודה המפרכת של בניית הטהרה ברבדים הפנימיים של אישיותו על ידי קבלת התוכחות, זוכה גם להוכיה לאחרים ולסיעע להם. ואין המכונה דוקא למילوت התוכחה ולגערותיה, אלא לפעמים נעשית התוכחה בשקט הפנימי, באצלות המקירינה על סביבותיה, בחידוש התבוננה הפנימית ובחידורה, בלי "העברות מסרים" גלויה וחיצונית לוזלת.

מרודיהם, אך לא מפתיע, איך אדם בגברייל היד חי את חייו, כותב את זרימתם, וחוופר להיות מופת של عمل פנומי, ללא זאת, ללא עצמות, ללא ויתור, ובמותו כמו בחיים מטלטל את גופו ותובע בזעקה פנימית

את המשכה של טהרת העצמיות.ומי שמקבל את התוכחות, הוא עצמו הופך להיות בעידנותו ובגבורתו גם נותן התוכחה בישורתו ובנקיותה. רק על אישיות כזאת, ניתן לומר שהאהוב את התוכחות" גם אהוב לקבילן, ומתרוך כך גם אהוב להיות נותן, לא מבון הגורף והאנוכי, אלא כפי שעלה עד כה - כאוהב את הזולת כמו את עצמו, שבשתייה - האמת חייה בקרבו, נתנת כוחות של תביעה גדולה, חיפוש ללא מנוחה, והתחדשות בלתי פוסקת.

זהו מידת הלב מותוך מה דברים שהתורה נקנית בהם. לא באוסף של פרטימ לזרוך השגתה של חכמה נלמדת, אלא מ"ח דברים המביאים לקניינה של תורה, להפנמותה, להיותה בחיים עצמן - מצפן ומצפנן, כיוון ודרך של "מוצאי מצא חיים" (משל' ח), ומתרוך כך גם כל מרכיבי המשניות שבפרק י' (בפרק אבות) הנקרא כולם - "קנין תורה".

זהו חכמת האמת שעליה נאמרו: "חכמה שלמדתי באף היא שעמדו לי" - ולא הייתה כתינוק הבורוח מבית הספר וברועט בתוכחות, אלא מתייסר ביחסורים פנימיים ומושכים קרים את האדם להתחברות האמיתית עם מי שאמר והיה העולם ברכונו (מדרש שמואל, אבות ג, שם). הנמשך בחבלים אלו איןנו אומרו: "שלום עלייך נפשי" (תענית יא) וקורות ביתו ונשמרו מעידות עלייו כי הוא קשור אל הציבור, אהוב ואוהב, ומתרוך כך רוצה בתיקון של הבריות ופועל בטהרה ובירשות, כיאה לאהבתו הגדולה את האמת. (מוסר אביך, מידות הראה, אמונה).

ו. פניו הדור בפני האוהב

מי שלא פורש מן הציבור, אלא שmach בשמחותם ומרתעה בתעניתם (רמב"ם הל' תשובה פ"א), הוא זה העמל בכל נפשו, לבבו ומאודו

ל להיות מחובר עם הנהגה האלוקית שבדור. הנהגה המכוננת את "כל מעשיהם הנהוגותיהם ופרנסיותם", אך בבחירהם יגלו את הזכות, ולא חילתה ההיפך (הגרא' אבן שלמה יא). מי שאחוב את עצמותו האלוקית וعمل לטהר את הנפש וכוחותיה, מביט אל הדור האחרון, וודע כי הנאולה תלואה בהסדר, ואני תלואה ודוקא בתשובה (דברים לב; ישעיהו נט; סנהדרין צ"ז-צ"ח). הוא הוא שמלמד את מידת הרחמים בעולם, ופועל בעצמיותו כדי להסתכל בעין טובה, להוות את

החיובי, להצמיחו ולפתחו (קדושת לוי פרשת חקק).

אם אכעס ואקצוף כי ראייתי קלקל אצל אחרים, סימן שלא חפרתי בתוכי פנימה, לא אהבתו לקבל תובחות ולנקות את נפשי. لكن אני הופך קטנוני, אהוב לתת תובחות לא בזמן ולא במקום, ובוודאי שלא מטריך גישה עניינית. כך אני עצמי גורם לחיזוק כוחות השלילה (הרבי חרל"פ "מעיני היושעה" לו). אדרבה, השורש ציריך להיות אהבה אמיתיית כמו "ישמות ד' במעשייו" (תהלילים קד), שמתוכו יתעורר הרצון העוז להגיאו למצב של "יתמו חטאיכם מן הארץ" (תהלילים שם), של סילוק החטא ושרשו - קודם כל אצל האדם עצמו, ולא בדרך של פגיעה בחטא וקונטרנות חרדית. תורתו של ר' מאיר כלל גם את הלמוד מבורורה בדבר "יתמו חטאיכם - ולא חטאיכם" (ברכות י' ע"א), כי האור ולא העור הוא חמצית האדם, הפנים ולא הלבוש בלבד - הוא שורש המיציאות. ואת ידיעו האדם בידיעה פנימית ובתורת אמת שנטע בנו אלוקים, והוא שמאירה את הישראל שאתה נברא האדם, והוא שמהיה ומכוננת את יכולת לנוקות ולתקן את כל החשיבות המפותלים המסתירים לעתים ישרות זאת (אורות התשובה יב, ה).

האהוב האמתי מביט אל פני הדור, רואה בתוכו את השירות, חש כי החספוס הנראה בו הוא היוצני זמני בלבד, ולמעשה הוא צמא וכשל

لتיקון, ובמקרים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם" (משל בז, יט) – מתרוך כך גם הדור בכלל על כל פרטיו נבנה ומתחילה ומוקן, כציבור וҷיכידים, לקבל תוכחות שנבעו על לא מהותנשאות, לא מ"משפיעים", לא "מחזירים בתשובה" אלא מallow שבאמת קודם כול מתפללים על עצם "zechirnu בתשובה שלמה לפניך" ומגדילים את הענווה, את הגבורה, את העצמיות הטהורה, את האחותה, ומתרוך כך שמחים עם הדור כולו ופועלם לגואלתו (בן איש חי, קידושין מ' ופסחים פ"ג).

ומתרוך הכאב והאובדן
 ברצח של גבריאל וחבירו הי"ד
 נמשיך את אהבתם
 נרגבר ונימשך בחבי אהבה
 אל האמת.
 ומתרוך כך
 בעמל בתוכנו
 ונחפרר פנימה
 ונוסיף אומץ
 לגוליה
 של האמת
 וגואלתה.
 לשחרורה של העצמיות
 מכבליה האנוכיים
 ולטהרתה ולעוזמתה
 בעזה ובענווה,

היכים מוכחים . . .

אנו של גבריאל מספרת:

כשהוא היה בן שש הוא בא עם פתק, שהוא המכתב הראשון שהוא כתב אחרי שהוא למד לכתוב, ואкор לחתום עליו. שאלתי אותו: על מה אני חותמת?

- תחתמי?

- אבל אני רוצה לדעת.

וזה הוא פותח, ואני קוראות: "שהבן שלי, גבריאל חזען, יהיה רב גדול בישראל אני מתחייבת לכתם עם ביסוי ראש". אמרתי לו שאני לא חותמת. אמרתי לו: אתה צריך לדעת שצורך לבב את בני האדם כמותם. אפשר להשפיע, אבל בכמה לא משפיעים. וכך הוא לא בקש.

* * *

ר'מו בישיבה התיכונית של גבריאל מספר:

אני חשב שבשנתים האלה פעמי אחת הייתה לי ביקורת לפני. דיברתי אותו, ואני זכר שהוא כל כך רצה לשמע - זה פשוט לא יאמן. כל תלמיד דבר ראשון מהתגונן - זה לא נכון, אתה סתם שונא אותי או מעיל עלי. הוא פשוט רצה לשמע - "למה לא אמרת לי קודם?" - אני לא זכר לבדוק את הכלים, אבל משחו בסגנון הזה. כמובן, לך אתה אומר לי רק עשיין? או תעוזר לי - משחו בסגנון הזה, אני לא זכר לבדוק. הוא פשוט רצה לקבל את ההערה, רצה לקבל ביקורת. הייתה לו גם ביקורת אלי והוא היה אונור את זה, ואני שמחתי, כי הוא ידע להגיד את הביקורת בצורה נכונה. הוא ידע לעשות את זה בצורה נựcיה.

המוחנך של גבריאל בישיבה הticaונית נוספת:

היו לנו לא מעט דיןנים. למשל, לפני הקיץ דיברנו על הצופים. שאלתי אותו מהו לו ולצופים. כמו שאלעד סייף קודם, זו אווירה לא מותאמת. והוא ידוע זאת, בטח לא במוחנה שיש שם דתים וחילונים, בקיצור – זה לא מותאים. בטח לא לו. זה פשוט לא הסתדר לי. והוא אמר לי שהוא מרגיש – הוא לא הולך בשבייל הביך – הוא מרגיש שהוא צריך להיות שם בשבייל קידושה. אמרתי את זה בהלויה. זה כל כך אמיתי. יש אחד שהוא הולך בשבייל להשפייע, ואנו מרגשים שהוא משפייע, מעין צדיק שהולך ומניח תפילה – וזה לא היה גבריאל. גבריאל היה משפייע בצדקה בזאת שהוא פשוט היה חלק מהעסק. הוא השפייע כי הוא היה בפנים. וזה הייתה תכונה פשוטה מדריכמה. אין הרבה אנשים עם תכונה כזו. הוא ידוע שהוא משפייע והוא הולך בשבייל להשפייע אבל אף אחד לא מרגיש שהוא עושה את זה ככה. אף אחד לא מרגיש שהוא מותגשא. אף אחד לא הרגיש שהוא מסתכל עליו מלמעלה. כולם הרגישו שהוא חלק מהם למורתו שהוא קם בחמש בבוקר ולומד.

הרב דניאל דוב הכהן טטבלסקי

לעיג הקירוש גבריאל חוטר הייד

מה הן מידותיהם מה הם תהי מידות עלי להקדימות לכבודו של אהובנו
הקדוש, גבריאל הייד, הקדימה שהקדמנו בספר סדר סולם ופאל
לسفורת העומר משנת תש"ט:

הקדימה קטנה בעניין הספירות והיקון המידות
הנה מיטоро של רבנו הבעל שם טוב הקדוש ז"א, אשר נשא
הספריות הקדשות איננו עניין ההארה בעולמות העולונים הרוחניים
 בלבד, אלא שמאיר ונוהג גם בתוך נפש האדם פנימה כמידות והנאה
 לאור האלקי אשר בתוכו, והם מידותיו יתברך שבhem מתחנגן עם
 הבראה ועם בריאותיו, כי עשר הספריות הם עשרה כיסויים לאור
 אינסוף ב"ה הפעלים למעלה ולמטה במיקף האדם ובתוכו האדם,
 בעולמות ובנסמות, בכלל ובפרט.

וכיוון שה' יתברך ברא את הבריאה לצורך הבחירה וזה לעומת זה עשה האלוקים, כוח יש באדם לנ享ג במידות הקדשות בשני אופני הננהלה:

א. מעד הקדושה, לרצון הבורא ב"ה, והוא מלמטה למעלה מרצונו האדם אל רצון הבורא יתברך, עד הגעה לשינוי הצורך עם מידותיו

יתברך, שנאמר: "זילבך במידותיו, מה הוא רחום אף אתה וכו'"

ב. מעד הייפך הקדושה ר"ל, לרצונו השפל הוא, והוא מלמטה למעלה,

משיך או רצונו לתוכו רצונתו השפלים ח"ז.

מכאן שכל מידת וספירה יש לה הנאה מיוחדת בתוך מערכת כוחות האדם. ונינתן להשתמש בה לשני הכוונות כאשר מובא בספרים הקדושים בשם הבש"ט הקדוש זע"א בכתר שם טוב כ"ז-כ"ח ובריש ליקוטי אמרים ובבעל שם טוב על התורה פרשת יתרו י"ד ובכתר מלכות. וכן נבאר הנהגת מידותיו הקדשות של הבורא ברוך הוא לפי שיטותו המאיימת של הבעל שם טוב הקדוש זע"א:

מידת החסד - גילוי כוח האהבה והונתינה שבאדם. ברם, בהשתמש במידת זו שלא על פי ההלכה "חסד הוא" לעיריות ופיור השפע חטא ושלום. כמו כן, כוחות החיבור והזהירות שבאדם מתגלים דרך מידת החסד.

מידת הגבורה - גילוי כוח היראה והעצמות שבאדם לחתגבר על הרע שבו ולכבות את יצרו. אך שלא בקדושה ורצה לגבור על זולתו ולבטול עולם ומלאו ח"ז. כן הגבורה מוציאה מהכוהן אל הפועל כוחות הכבוד והגבול, כוח המרחק הנכון מחשבה, כוח העמידה במצבים קשים, וכן מתן כוח תגברת למידות הטובות.

מידת התפארה - היא מידת האמת והרוחניים והמייצע בין החסדר והגבורה לעבד את השם בהם ולפארו בכל דרך. אך שלא בקדושה ירצה בהתפארות עצמית ויוהרה ח'ז'. התפארה מגלה את היופי והאיון בעבודת השם.

מידת הנצח - היא מידת הביטחון בה יתברך והקביעות בעבודת השם, אשר על ידי זה מנצחים את הקשיים והמניעות. אך שלא בקדושה יLER בדרך ההונצחות והמחלקות לנצח את הוצאה, וכן להסתפק במידות הכלתי טובות ולהונציחן ח'ז'. הנצח מבטא את כוח היושר והתמדות הארחת ציו ה' בעולם.

מידת ההורד - היא מידת ההוויה לה' והכרת הטוב לו יתברך וההכנעה והביטול לפניו יתברך ולתורתנו. אך שלא בקדושה הוא להיפר: "כי היהודי נחפרק למשחית" ו"כל היום דזה", ויעצים תאוויתיו ולא יכיר טוביה לה' ולביריותו העבות, אלא ייכנע ויתבטל לבשר ודם הבלתי כשרים ויחנוף להם, וישתמש בשפלות שלא במקומה ח'ז'. מידת ההורד מגלה את כוח העצומות והיכולת להפוך אני לאין, ועל ידי זה להתחדש בכנית חדשה על ידי ההכנעה והביטול לה' יתברך.

מידת היסוד - היא מידת צדקתו והשפעתו מרוחניות לגשמיות, ואת מהשכבה בדיבור ובמעשה. בדיבור טוב נקי ומועיל ובמתן צדקה ובפריה ורבייה לעובdotו ית', אך שלא בקדושה ירבה בריכות ובלשון הרע ובוואצת שם רע על הבירות ובכזביו ממון למותרות ולתאות ובעוגם הברית ח'ז'. היסוד מכונה ברית, מלשון התחברות, והוא מידת ההתקשרות והתענג של היהודי בעבודת השם לקשר כל מציאות הבריאה אל הבורא ב"ה.

מידת המלכות - היא מידת הרצון, מקום הרצון המתוקן שבאדם, לדוחות הרצונות השילליים ולהמליך את הבורא ב"ה על הרצונות

החויבים בכל לבושו הנפש, במחשבה דברו רגש ומעשה, ועל ר' מ"ח אמריו ושס"ה גדייו בכל פעולותיו. אך שלא בקדושה ירצה להמליך מלך בשור ודם מלכי אומות העולם ואת עצמו ורצוונו ותאותיו על העולם ח"ז. כמו כן, תיקון האדם והעולם תלויים במידת המלכות המבריאה את יתר הספירות המאיירות בה ודרךה. רצון ה' מתגלה בה והוא תיקון הכלול במלכות שדי".

והנה כל המידות האלה שבスピירותן הן ההכנה והקדמה לקניית התורה בנפש האדם כראיתא באבות ו' "זה תורה נקנית בארכבים ומשונה בדברים", עם מלכות שבמלכות שהוא יומם האחרון של הספירה הם מ"ט כימי העומר, משמע שם אין לנו בדברים אלה לא כלל לקנות התורה ולא תair בנו ח"ז. יוצא מזה שאותם הדברים ואותן מידות שבスピירותם הם כליט האברים להקניית אור התורה. כי יש קונה במשיבה ויש קונה בהגבחה, שימושים עצמן אל רצון ה' ומגביהם הרצונות לרצונו יתברך, להשות צורתו לדבקות אינסופ ב"ה על פי אותן המידות דזוקא.

לפיכך חשבתי לבאר הספירות על פי אותן הדברים שהتورה נקנית בהם לפ"י הסדר שסדרו לנו התנאים הקדושים במשנה אבות פ"ו, מ"ז כדליהן¹:

גורלה תורה יותר מן הכהונה ומן המלכות, שהמלכות נקנית בשלשים מעלות, והכהונה בעשרים וארבע, והتورה נקנית בארכבים ומשונה בדברים, ואלו הן: א. בתלמוד; ב. בשמיית הארץ; ג. בעריכת שפטים; ד. בבנית הלב; ה. באימה; ג. ביראה; ז. בענווה; ח. בשמחה; ט. בטהרה; י. בשימוש חכמים; יא.

¹ הערות דמערכת: טסה המשנה המופיע כאן, שונה מהנוסח בו נקבע בספר.

ברקען חבירים; יב. ובפלפול התלמידים; יג. בישוב; יד. במקרא;
טו. במשנה; טז. בORITY טהורה; יז. בORITY דרך ארץ; יח.
בORITY תענוג; יט. בORITY שנייה; יב. בORITY שיחה; כא. בORITY
שחוק; כב. בארך אפיקים; כג. בלבד טוב; כד. באמונה חכמים; כה.
בקבלת היסטוריין; כו. המכיר את מקומו; כז. והשם בחילוק; כה.
והעשה סיג לדבריה; כט. ואינו מחזיק טובה לעצמו; ל. אהוב;
לא, אהוב את המקום; לב. אהוב את הארץ; לג. אהוב את
הצדקות; לד. אהוב את המישרים; לה. אהוב את התוכחות; לו.
ומתרחק מן הכבוד; לו. ולא מgis לבו בתלמודו; לת. ואינו שמח
בהוראה; לט. נשא בעול עם חברו; מ. מבריעו לך זכות; מא.
מעמידו על האמת; מב. מעמידו על השלוות; מג. מתישב לבו
בתלמודו; מד. שואל ומשיב; מה. שומע ומוסיף; מו. הלומד על
מנת למדוד; מו. הלומד על מנת לעשות; מה. המחכים את רבבו;
מט. והמכoon את שמותה; נ. והאומר דבר בשם אומרו.
הא למדית, שכל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם,
שנאמר (אסטר ב) "וַיְתָאֵמֶר אֲסֹתֶר לִמְלָךְ בְּשֵׁם מְרוּדְכִי".

הנה התנא אמר מ"ח דברים ומינה נ', כדי לרמזו לנו על חמישים יום
מציאת מצרים עד מעמד דור סיני שבו קיבלו את התורה על ידי קנית
 חמישים הדברים שמנה. והאחרון שבהם הוא האומר דבר בשם אומרו
 שביאו על ידי זה גאולה לעולם, כי היום האחרון הוא יום שבאות
 ושער הנורן, שהוא יום הגאולה וגמר התקון על ידי מתן התורה
 הקדושה, כפי שmobא בוחר הקדוש בהקדמה לספר בראשית מאמר
 "לייליא דכללה", ו"המביא דבר בשם אומרו" זה הוא המתתקים בליל
 שבאות, שעל ידי התקון שאנו לומדים ואומרים בכ"ד ספרי התנ"ך

העוד לימודים בשם ה' אשר נתן התורה לישראל ואומר תורה כל הזמן לביזותין, ועל ידי זה גופא הוא בורה העולמות והנשמות כולם, וזה נקרא "בשם אומרו". ועל ידי תיקון וליימוד זה ש"אומרים" תורה כל הלילה "בשם אומרו" שהוא הקב"ה ועל כן מביאים גאותה לעולם.

זה סדרם של הדברים במשנה, לפי הספירה הפרטית שבכל יום לתקן על ידי אותה המידה ביום ספירת העומר:

שבוע ב' - גבורה	שבוע א' - חסד
ח. חסד שבגבורה - שמחה	א. חסד שבחסד - תלמוד
ט. גבורה שבגבורה - טהרה	ב. גבורה שבחסד - שמיעת האוזן
ו. תפארת שבגבורה - שימוש חכמים	ג. תפארת שבחסד - עיריב שפתאים
יא. נצח שבגבורה - דקוחם חבירים	ה. נצח שבחסד - בינה הלב
יב. הור שגבורה - פלפול התלמידים	ה. הור שבחסד - אימה
יג. יסוד שבגבורה - יישוב	ו. יסוד שבחסד - יראה
יד. מלכות שבגבורה - מקרא	ז. מלכות שבחסד - ענווה
שבוע ד' - נצח	שבוע ג' - תפארת
כב. חסד שבנצח - ארך אפים	טו. חסד שבתפארת - משנה
כג. גבורה שבנצח - לב טוב	טו. גבורה שבתפארת - מיעוט שהורה
כד. תפארת שבנצח - שימוש חכמים	טו. תפארת שבתפארת - מיעוט דרך ארץ
כה. נצח שבנצח - קבלת היחסורין	יח. נצח שבתפארת - מיעוט תענג
כו. הור שבנצח - המכיר את מקומו	יט. הור שבתפארת - מיעוט שינוי
כז. יסוד שבנצח - להשמה באחלה	כ. יסוד שבתפארת - מיעוט שיחה
כח. מלכות שבנצח - העושה סייג לדבריו	כא. מלכות שבתפארת - מיעוט שחוק

שבוע ו' - יסוד

לו. חסד שביסוד - מתרחק מן הכבוד
לע. גבורה שביסוד - לא מגיט לבו בתלמידו
לה. תפארת שביסוד - איןנו שמח בהוראה
לט. נצח שביסוד - נשוא בעול עם חברו
מן. הור שביסוד - מכיריעו לכך זכות
מא. יסוד שביסוד - מעמידו על האמת
מב. מלכות שביסוד - מעמידו על השלום

שבוע ה' - הור

בט. חסד שבהורד-אינו מחייב טובה לעצמו
לע. גבורה שבהורד - אהוב
לה. תפארת שבהורד - אהוב את המקומות
לב. נצח שבהורד - אהוב את הבריות
לע. הור שבהורד - אהוב את הצדקות
לה. יסוד שבהורד - אהוב את המישרים
לה. מלכות שבהורד - אהוב את התוכחות

שבוע ז' - מלבות

מנ. חסד שבמלבות - מותיזב לבו בתלמידו
מד. גבורה שבמלבות - שואל ומשיב
מה. תפארת שבמלבות - שומע ומוסיף
מו. נצח שבמלבות - הלומד על מנת למד
מו. הור שבמלבות - הלומד על מנת לעשות
מוח. יסוד שבמלבות - המחכים את רבו
מט. מלכות שבמלבות - המכונן את שמועטו

יום חמ' - יום מתן תורה תג השבועות

ג. האומר דבר בשם אומרו מביא גואלה לעולם

לעניןנו אנו למדים, כי הימידה אהוב את המישרים היא הימידה
השלושים וארבע במנין הימידות, וכיוזן שאי אפשר להוציא מידה אחת
בלא הקדמת חכמתה, שהן מסודרות כסולם עולה וכל מדרגה היא יסוד
וосновה להשגת חכמתה - על כן ברור כי האמצעי והכלי להשגת היא
המידה הקודמת - אהוב את הצדקות. שהרי על ידי עשיית חסדים

באהבה בהלכה, ה' יסיעו לקיים מצווה זו ביושר ולאحب את היושר ומאותר שאוהב את היושר חפץ להכניס יורש בכל דרכיו ובכל דבר שראה, עד שבכל שטחי החיים נשים לו מישרים, והשם מסיעו להגעה למידת אהבת את התוכחות. כי כלל ידוע הוא - אדם ישר אהבת תוכחות מוסר שהרי בכר מיישר את עצמו עוד, ובכל שמוכחים אותו יותר תוכחות - יותר מיישר עצמו למישרים. ואדרבא: כלל שאוהב יותר יורש - יותר תוכחה מבקש ואוהב. ומכאן שצדקות מביאות למישרים ומישרים מביאים לתוכחות ובזה מתיישר ערד יותר וכו'.

קבועת מידות אלה שייכת למידה כללית אחת מכלל זו מידות - האם - מידת ההור, שכיה אפיינה את גבריאל הקדוש הי"ד. מידת הכלולות הכנעה, ענווה והודיה גדולה לבורא עולם, לקרים ולרחוקים על כל דבר טוב אשר פוגשים בעולמו של הבורא ב"ה.

מישרים אלה שייכים למידה הפרטית יסוד שבחדות, כאשר היסוד משמש כיסא ואמצעי להשגת החדות, דהיינו, שהטהרה והצניעות היותר היא הכליל לענווה וההכנעה.

ומובא בספרים הקדושים שעל היהודי לחנן את עצמו כל חייו לאחוב את הדברים היוצרים ואת דרכי האמת. ועל ידי שמחנן את לבו למישרים נעשה ישר, ועל ידי שמחנן שכלו אל האמת סופו שמודה על האמת. כך כאשר טועה והזין עם חברו, אינו עומד על דעתו ומודה על האמת ואינו חפץ לנכחו אלא מקבל את האמת כי זו האמת ומודה על היושר וחפץ בו כי הוא הדבר הישר. וכן בקנין הנפש, ירגיש חוטר שקט פנימי על כל דבר שאינו אמת ואינו ישר. וכן בלימוד התורה והקדושה יימשר אחר הסבראה הישרה ולא אחר דברים עוקמים כי אין נפשו מתחברת אלא אל היושר וההגון ואינו קולט עקרונות בלבבו, ועל כן גם שכלו אינו קולטו. ולפי זה משפטיו ושיקול דעתו בכל התחומים יהיה

ישראלים ומבוררים, ומתקיים בו: "תורת אמת הייתה בפיו" (מלacci ב'), ומתפלל תמיד אל ה' יתברך: "הווני ה' דרכך באורה מישור, למען שורורי" (תהלים כז, יא).

תהינה אלה המידות, אשר היו קניini נפש נצחית בנשמרתו של גבריאל הקדוש הי"ה, גם בנו לעוד, ונשמרו היושרה עולה עמו מישרים.

היכן מוכן ..

חבר של גבריאל מהישיבה התיכוןית, מותאר את התנהגו של גבריאל בשעה מגיע אליו: אני נזכר באחת הפעמים שהיא אצל בבית, עוד לפני שהיא לו פלאפון. אבא שלי אמר לו שיתකשר לאבא שלו, להגיד לו שהכול בסדר. הוא התחיל לחיאג ולא הבנו למה זה

לוקח לו הרבה זמן, פתאום הבנו שהוא השתמש בזקרט, הוא לא רצה ליהנות על חשבונם של אחרים.

הרב נריה מנצור הרץ של גבריאל בישיבת עתניאל מותאר את גבריאל ב"MESSILAT YSRAYIM":

כשאני מסתכל על תלמידים, אני רואה בכל תלמיד ספר. אני מתוכנן, שכלי תלמיד מייצג בעולם שלנו שורש עמוק עמוק. יש אחד שתופס ספר זהה, ויש אחד שתופס ספר זהה. התהווות האישית שלי, כשהאני מסתכל על המלאך שלנו, גבריאל, היא של ספר "MESSILAT YSRAYIM". מי שמכיר את הספר, זה ספר שרוצה נבואה. זה ספר שנכתב על ידי רבי משה חיים לוצאטו – הרמ"ד הקדוש, שבגיל עשרים וארבע עוד שחכמי איטליה הנביא, ואת כל כתבי כתוב עד גיל עשרים וארבע עוד שחכמי איטליה גוזו עליו שיותר לא יכתוב, כיון שהוא מגלה סודות רוז דרוזים, וזה מסוכן מאוד. הוא התאמץ הרבה והוציא את הספר היקר הזה "MESSILAT

"ישרים" – ספר על דורך הנגלה שמתחליל בה, תורה ה, חובת האדם בעולםו, על פי הבריתא של רבי פנחס בן יאיר, שתורה מביאה לידי זהירות, זריזות, נקיות וכו' עד שmaguiim למדרגה העליונה, שהיא מידת הקדושה. ה"מסילת ישרים" אוכור שעוז הנבואה.

וידעו שהמלך שלנו, גבריאל, רצה להקים בתוכה היישיבה בית-ספר לנבואה. כאשר אני מסתכל על גבריאל אני רואה את הרמח"ל. אני רואה את הרמח"ל, שכמונו נשאהה כל תורה החסידות. אני רואה את הרמח"ל, שכמונו נשאהה תורה הרבה קוק. אני רואה את הרמח"ל, שהוא אב לבניין עולם הגאולה שכותגלאל והולך לפניינו, וצריך לדבר עליו ולפתוח אותו הרבה.

אבא של גבריאל מספר שהוא אף פעם לא היה צריך לקרוא לגבריאל לבוא לתפילה, אלא להיפך – גבריאל היה דואג ששניהם יגיעו בזעם.

גבריאל שאף להתעדות למדרגת הנבואה, ולהעלות עמו את העולם. חビיו של גבריאל – אוריאל, מותב לו:

גבריאל יקר שלי!

זה אולי ישמע לך קצת מוזר, אבל אני כאן למשה מרגיש יתרונות מסוימים. אנחנו הינו באותו שיעור, אך לא אצל אותו ר'ט, ולכן בזענו האחרון התחלנו להכיר ולגלות אחד את השני, אבל אני כבר הרגשתי שמותחילה להירקם חברות אמיצה ואמיתית, ושמחתני בכך על החבר החדש. ועכשוו, אחד רעלית בסערה השמיימה, אתה חסר לי מואוד. הזיכרון האחרון שישי לי מפה הוא מיום חניכשי האחרון. לפני מספר שבועות, בשיחה עם שיעור א', זרך הרב נריה רענן של יסוד חברות שלמדו ביחד וינסו לחשבו איך מיישמים רעיונות לתיקון עניינים

שונים בישיבה. אמרנו שננסה... החולנו שנלמד "מסילת ישרים". התכוונו להתחליל ביום חמישי בערב לפני שיעור שורש, אבל אתה היה בשמייה. ניסיתי להיכנס לחבורה בפרש שבוע שהיתה באותו זמן, אך לא הייתה לי סבלנות ובשלב מסוים יצאת אליך, והתחלנו לקרווא. שאלתי אותך אם אתה זכר מה העניין של החבורה-חברותא שלנו, אתה ענית בפשתות - "תיקון העולם" אכורת זהה לא יתכן שהישיבה לא נמצאת במקומה להגיא לנבוואה, ושכל אחד צריך לעשות עובדה אישית ולהתקדם בדרך להשגת מטרה זו. אמרתך שואלי זה טיפה יוכונgi, הרי אפילו הרוב הנזיר, שכח חיין עבד באמות על מנת להשיג מטרה זו לא הצליח בסופו של דבר (לפי מה שידעו לי), אבל אותך הטיעון הזה לא ממש הרשים. חשבנו ממה להתחילה, אמרנו שנעשה את זה בשיטת "סוד מודע ועשה טוב" וה策עת שנטפל בעיבית הלשון הרע שבישיבה, שהרי זה לא יתכן שלא ניתן לשבת בחדר האוכל מבלי לשמוע לשון הרע. ואני חשבתי שהרעיון מצוין, וכבר התחלנו לחשוב על רעיון מעשיים, אלא שאו התחילה שיעור שורש, ואני נכנעתי לישיבה. בשגגה לך השמידה נכנתה לישיבה וישבת במקום שומרתך לך, וסבירmeno יוזד את השיעור על המכחspeed שלך, פעם אני מקlid ופעם אתה, כפי שכבר עשינו כמה פעמים. אחרי השיעור ישבנו ביחד על הסוגיה בזוחים לשיעור של הרוב ראמ' למחורת, עד שהייתי עייף ו/orשתי למיטה, אותה מכובן הקוסכת לנו.

אני לא אשכח כמה עוזרת לי בנסייתי להתמודד עם הרמב"ם. ישבת אייתי פעם אחת עד שתים בלילה (בשבילי זה היה ליכוד ארוך במיוחד, לא ידעתי שבשבילך זה מושחו וגיל), ואחרי כבוח זמן, גיליתי שהקטע נמחק מהמחשב, ואתה ישבת אייתי שוב עד מאוחר בלילה ווערת לי לשחזר את הרעינות. אני ניסיתי לעשות דיקוק מסוים, ואתה

הסבירתי לי בעדינות שהבדיקה זהה לא ממש מדויק, הולכת אותה בשביי הרמב"ם להבנה יותר נכונה שלו. גבריאל, אתה ישבנו עם הרוב יובל על סוגיות קידוש ה', ואני חשבתי בכוה אתה הייתה שמח לשמעו את הרעינוות שעלו, וככמה היה יכול להיות כי לדון בהם אתה.

בכועט בכל יום הייתה עובר לידי, שואל מה נשמע, זוכר על מה דיברנו ומותענין איך הולך, והייתה עושה לי מסא"ז בזה מיוחד, משקיע לי בגב אליו אין לך שום דבר אחר על הראש ויש את כל הזמן שביעולם. אני בקשתי, ואתה התחלת ללמד אותי לעשות זה מסא"ז. עכשיו אני שומע יותר ויותר את המשפט – "כמה, גם לך הוא היה עושה מסא"ז?" תודה רבה לך גבריאל, נעמת לי מאוד, ואני פודיה לה' על הזכות להכיר אותך ולבלוט קצת במוח'יך. אני אשתדר מאד להיות חזק ולהמשיך הלאה, לנשות להמשיך להתקדם בעבודת ה' כמו שלימדת אותך, בשאתה המכודל הניצב למול עיני.

אני בטוח שהקליחה שלך מאתנו חוללה סערה שם למעלה בשניים, אז לכורות שאני בטוח שאתיה כבר עשו את זה, אני שולח לך בקשה שבין החברותא שלך עם הרמב"ם לזאת עם הרמוך"ל, אתה יודע, בזען הזה של הפסיקות שידעת לנצל בצורה מדיהו, תדבר קצת עם הקב"ה ותזכיר לו שכאן למטה קשה לנו מאד, אנחנו כבר שבעים מהייסורים והצרות... כי אנחנו לא מצליחים לשחוק בשאנחנו רואים את השועלים ננסים ויוצאים לבתי הקודש קודשים שלנו, וכל פעם לוקחים אתם את הטוביים ביותר ומשאירים אותנו המוכדים ודואבים.

שלך באהבה הרבה,

אוריאל

דור נתיב

קניין תורה איננו תהילך לימודי-שכלי בלבד. התורה היא הוויית חיים נعلاה, ולצורך קניינה נדרשים גם מרכיבים התנהגוויות, מידות האישיות כולה משתתפת בתהילך ההתחברות לתורה, והיחס ל"כבוד" יכול להציגו היטב תהילך זה.

"כבוד" הוא מרכיב חיוני בתהילך הלמידה, ובבסיסו הוא מבטא כיצד חש הלומד את יחס החברה כלפיו. תהילך למיזה שלם צריך להתנהל ללא שום שיקולים צדדיים. חובה להתעמק בתכנים ולהבין שלא משוא פנים, ורק ערכי האמת ואהבת התורה ערכיים להנחות את מהלך הלמידה. מרכיב ה"כבוד" מכניס שיקולים זרים המסייעים את הלומד מערך האמת. במקום לשאול: "מה יצמח לי מלימוד זה?" שאלת הכוולות את הכבור לגונו השוני), יש לשאול: מהי האמת שתחברך בלימוד זה?". יעדים של "מימוש עצמי", השגת תארים ופריטום - אינם יכולים לעסוך בבסיס לימוד התורה וקניינה. רק חוויה להבנה שלמה ככל האפשר של דברי התורה בלי פניות וזרות, העזים

את קניין התורה. יש לגייס את כל כוחות הנפש, השכליים והמידותיים תוך ריכוז מרבי, כדי שהלמידיה תבצע ללא כל פניות ושיקולים זרים, שיפגעו בבחירה ההבנה, בעומקה ובבהיקפה. אולי לכר התכוונו חכמים בניסוח "מתרחך מן הכבוד", בלשון הוותה - המבטא התרחקות מתמדת מן הכבוד.

הנטיה הטבעית לבבור היא חזקה מאוד בנפש האדם, שהרי למדונו חכמים: "יהי כבוד חברך חביב לך" (אבות פ"ב, מ"ז), וכן: "יהי כבוד תלמידך חביב לך" (שם פ"ד, מ"ב). ועוד זההironו חכמים: "...אם למדת תורה הרבה אל תחזיק טוביה לעצמך כי לך נצורת" (שם פ"ב, מ"ח), וכן: "הקנאה והתאוהה והכבוד מוציאין את האדם מן העולם" (שם פ"ד, מכ"א).

ריבויים של מאמרי חז"ל בעניין הכבוד מלמד על האתגר המורכב העומד בפניו כל אדם בזיקתו לכבוד, ועל הצורך החיווי להיות תמיד "מתרחך מן הכבוד", חיווי לשם תיקון נפשנו והכרחי כדי לקנות את התורה בטוהרתה.

הבריאת המוסיפה .. .

חבר של גבריאל בישיבת עתניאל מספרו:

גבריאל אהוב, כשהייתי חש עיסוי בגין כך שתם באמצע היום לא היהתי צריך להסתובב כדי לנחש מי זה. מי שהתענין בי תמיד גם

בשלא היה למה, מי ששאל - מה

אתה לומד? מהו שלומך? - תמיד

מתענין. אני זוכר לפני מסיבת

חנכה ששאלתי אותך מה אתה

מתכוון לומר באותו ערב - כל אחד

היה צריך לזכור ממשו על השביבון.

אכורת לי בענייניות המכדהימה שלך

- אני לא יודע, נמצא איזה ממשו.

מחסן הנפש של גבריאל...

- גאוות על חסוכן חכמו
- גאוות וציפייה לנכזוב
- רדיופט כבוד
- גאוות על חסידות
- גאוות - לעקורו

ואחר כך במסיבה אמרת לי שאולי יש לך איזה דבר לומר ופתאום
שלפתי דפים ולימדת את כלום גמרא מופלאה על אינטלקטיו של
העיגול, של הסיבוב. זכרה לי בבירור הנימה המחויבת והצנואה שבזה
דיברת. ידעת כל כך הרבה אך נתת לכל אחד להרגיש שהוא יכול
ללמוד אתך - לדבר אתך ברמה שלך - למורות שלא הגיעו לקודסלייך.
אני זוכר תורנות מעבה אתך לפני חודש, איך תomid ניסיתני לצעת ידי
חויבה ואתה משכת אותה עד הסוף, ולפניהם משורת הדין הוספה ניקיון
ודאגת לסגור ולנעול כל דבר ולא שכחת אף פרט. זו הייתה הדרך שלך
- מושכלות, מצוינות.

הוריו של חברו של גבריאל לכיתה מספרים כיצד נודע להם על הידע הנרחב של גבריאל ועל הלימודים שלו:

לגבריאל היו כישרונות רבים והוא השקיע זמן ללימוד נושאים שונים ומגוונים. היהתו לו תפישה מהירה וחדה, אך הוא לא התגאה, לא התבצל בידעו, ורק בש"חקרנו" אותו ללימודיו פירט מה הוא לומד.

בן ישי מספר על שבוע ישיבה של גבריאל שאותו הוא ניצל כדי לבדוק אצל אחיו וללמוד עמו:

גבריאל היה בישיבה בשבת ואני הגיעתי לכאן ביום ראשון. הוא מצא אותי ונכנס אתי לכל השיעורים שאני לומד – לימודי ארץ ישראל וכל מיני שיעורים מעניינים – אז הוא נכנס אתי והסתובב אתי.

החברה שבאו אותו לשבוע ישיבה הביאו מלא עיתונים – החדר היה מפוצץ בעיתונים, ספרות וכל העיתונים שיש בעולם.

בשדיירתי אותו לאחר זמן מה הוא אמר לי שהוא לא התקבל לישיבה. מה הסיבה לה? כי הם לא רואו אותו בבית המדרש, ראו בחדר את כל העיתונים, עשו אחד ועוד אחד ואמרו שהוא יכול להתקבל רק בתנאים מסוימים. הוא כל כך שמח. הוא לא רצה להתקבל לשם מלכתחילה כי זה לא התאים לו. גם לפני כן הוא אמר לאכוא שלי: אני בא לשם רק כדי לפגוש את בן ישי וללמוד אותו.

אימתו של גבריאל מספרת:
לקראת סיום התיכון, הכיתה של גבריאל ארגנה מסיבת סיום וגבריאל היה פעיל בהכנות. לפני המסיבת גבריאל אמר לי שאני לא אהacob על

בד שאני לא אראה אותו על הבמה. חשבתי לעצמי שהחבל כי יש לו קול יפה. שאלתי אותו לכה והוא ענה לי שהוא הבן עד כמה חשוב לחברדים שלו להופיע ולדבר – لكن הוא לא בקש תפקיד, ובמוקם זה הוא ארגן את הצד העכני מאחוריו הקליעים.

דרורית טל, מורה של גבריאל למדעים וגיאוגרפיה בכפר אדומים מספרת סיפור דוכמה:

אני ידעתה שהוא תלמיד מצוין ובשיעורים בכיתה כשהייתי שואלה שאלה הוא אף פעם לא היה מצבע כדי לענות על השאלות. שאלתי אותו פעמי – למה אתה אף פעם לא מצבע? – אם הייתה פונה אליו הוא בן הינה עונה, אבל מיוזמתו הוא לא היה מצבע – אז הוא אמר לי שהוא לא רוצה להפריע לילדיים אחרים שמצביעים ורוצה לענות, כי הוא מעודיף אחרים – שחשוב להם לענות והם מצביעים – שאני את ייחס אליהם, שאני אפנה אליהם. אני הופתעת. אני רגילה שלילדים שחושבים שהם יודעים את התשובה ורוצים להשמיע את דבריהם, והוא לא כנסה קודם כל רק להשמיע את דבריו, והדבר השני הוא שהוא נותן לחברדים שלו, ההתחשבות הוו של ילד כל כך צער, אני חושבת שהוא דוגמה מאוד אופיינית לגבריאל.

ח'ים חוטר

הניסיוח במידת קניין תורה שבכורתה נאמר בשילחה. על מנת להבין את משמעה, علينا להתעמק במשמעות החויובית של הביטוי "מניס לברוי", נציג להלן כמה פירושים על פי צירופים הכלולים בתוכם את המרכיבים גס/הגייס/לבוי.

ואלו מוגון המשמעותיות המנוסחות על דרך החויוב:

- הגייס לבו בפלוני או הגיס לבו בדבר - משמעו זלול בפלוני או בדבר החנהג בקלות ראש ובזולול, הפחית בערכה, מתגאה על הזולות.
- הגיס את לבו - משמעו נתן עוז לבבו, העז, נהג בחופשיות ולא מעצורים.

¹ מבחן ודקוקית החורש והוא "גאס" מהכטילים, רואיו היה לבנות את הזרעה בגס לבו (בעיריה) כמו

חסב, אך זו תונעה שבירחה, שהכטילים נטסים כמו פעול עז.

² במשמעות געוזנו במילון אבן שושן, בערכיות הנודרים (גס, גספ, לב).

ג. לבו גס בפלוני - משמעו הוא רגיל ומקורב לפלוני, עד שאינו שם לבו אליו ואינו מתחביש בפניו; אינו מגלת רגשות מפני שהוא מכיר וניגל.

היפוכן של המשמעויות בניתו על דרך השיליה:
א. אין מגיס לבו בפלוני או בדבר - נהוג בו כבוד, מתייחס אליו ברכיניות ובהערכה ואינו ממיעיט בערכו, מתרנаг בעונזה כלפי הזולת.
ב. אין מגיס את לבו - אין מעז, אינו מהר להחלטת, חושב ושוקל, נהוג במתינות לפני שהוא מכיר.

ג. אין לבו גס בפלוני - האחר תמיד עומד לפניו כדמות חדשה ומעניינת, אינו מתרנאג כלפיו כਮובן מלאו, הוא רגש לו זה עמו, למרות שהוא מכיר אותו. הוא מרגיש בשעה, למרות מערכת היחסים הקרובות.

طبع הדברים יש קשרים פנימיים בין המשמעויות ויש מידה של חפיפה. ראוי לשים לב לתופעה מעניינת - הניסוח של הצירופים על דרך החיבור מציג התנהגות שיקירה שלילה, והניסוח על דרך השיליה מציג התנהגות בעלת גוונים חיוביים.

עתה לביאור המידה שלנו לא מגיס לבו בתלמודו. נמצע בדברי הפרשנים את שלושת גוני המשמעות דלעיל:

א. הרב משאש (נחלת אבות עמי רפב) כותב: "אין מגיס לבו בתלמודו, כלומר, לא בלבד שלא יתגאה בפיו ולא יראה שום תנעה של גאותה חיצונית, אלא אפילו בפנימיות לבו אינו מתרגאה שתמיד יחשוב שבר חובתו". וכן כתוב במדרש שמואל על משנתנו:

כי מלבד שהוא מתרחק מהכבד - עוד יש לו, כי אפילו בקרבו ובתוך לבו אינו מתרגאה בלימודו, אלא לעולם מחזיק עצמו בקטן

שבחכמים ובזה לעולם הוא משתדל יותר, גם אפשר שרmono
שיוחשוב שמה שלמד באותו היום הוא מועט מזער כדי שלעלם
ישתדרל להוסיף, חז"ש ולא מגייס לבו בתלמודו, כי לעולם חושב
שלא למד אלא מעט מזער לא בכיר.

הרגש של פרשנים אלו הוא על עניין הגאווה. זו מידתו של מי שלא
מגייס לבו בתלמודו והואנו מתגאה לחשוב שהוא מלא וגדייש, אלא שהוא
עדין צריך הרבה לומוד. אינו מזולג בפרטים הקטנים של הלימוד,
ואינו מתביחס ללמידה מכל אדרם.

ב. המהראל מפראג כותב בפירושו 'ירך חיים' לפרק אבות:
ולא מגייס לבו בהוראה, כי מי שהוא גס לבו בהוראה הוא שוטה
ורשע וגס רוח, ומה שהוא שוטה תרע כי הוא אינו ראוי
לחוכמה, כי מי שgas לבו בהוראה לפסק מהר שהוא שוטה, כי
מורה זה על בלתי צניעות, וגם רשי' כותב: "שאינו מגייס זה
להיות שמי בהוראה מפני שדווג שמא ייכשל בדברי תורה".

הדגש בדבריהם הוא על התעהה והbijתוחן. מי שלא מגייס לטה
בתלמודו אינו מהר להחליט, לחוץ פסק הלכה כל עוד לא בירור את
הדבר עד תומו, הוא דווג שלא ייכשל בדבר הלכה, ولكن הוא שוקל
הרבה לפני שהוא מכירע.

ג. בפירוש תפארת ישראל למשנה כתוב:

אין רוצה לומר שאינו מתגאה בלימודו - וזה אינו מעלה, רק
מניעת חיטרון נורא, ואם כן מה זה שבוחובי? אלא פירוש
AMILT gas כמו 'שלבו גס בה' (סוטה פ"א, מ"ז) שרצה לומר שני
בני אדם המכירים זה את זה שאינו מתבושים זה מזה שעשו
דבר שאינו של צניעות בפניו, והכי נמי דבר אמר אינו גס לטה

בתלמידיו רצה לומר שאינו חושב את עצמו ברגל עמה, רק כדבר עם ארוטתו הנכבדת שאינו מכירה עדין, ענייני האמנות והמצאות שלימדר ממנה, שאין השכל האנושי יכול להושגים, וכמו שנאמר במשה רבנו עליו השלום: 'וַיִּסְתַּר פָּנָיו כִּי יֵרֶא מְחֻבֵּיט אֶל הַאֱלֹקִים', וזכה למדרגה נישאה שנאמר עליו 'זֹתְמֹונַת ד' יְבִיט'.

הגשת הלב היא החריגות לדבר, הגורמת לחוס של זלול בו. ביחס לתורה צריכה להיות הרגשה כי היא מוחשת בכל יום, בתורה אין מצב של הרgel הנעשהطبع, התורה צריכה להיות בעינינו כחדשה והמצאות כחדשות, כאילו בכל יום אנו מקבלים מחדש את התורה בהר שני. ההתרחקות מן הכבוד האישי שלנו הריחי עניין אחד עם התנהנת העדינות בתורה המתגלה לעינינו כחדשה, אם אנו מקבלים שאין מקום لأن העצמי אין אנו מוחלים בתלמידנו. יש לנו אותו מגע של אצילות ועדינות שגורמים לנו שלא נgis לבנו בתלמידוני,

חלק מהמידות שנמנו הופפות בחלקו למידות אחריות הנוכחות בבריתא שלנו, כמו ענווה וככזה, אך במידה שלנו הן מכוונות ללימוד, לתלמיד, ולא לאדם. הצד השווה שבכל הפירושים הוא התנהנות העדינה, המתונה והשקללה, היפרק התנהנות הגסה והיהירה. ככלומר המרכז - עדינות הלב. הלב הוא המרכז של האלים - מוחלב מוחרם חור אל כל חלק גוףו של האדם אל רמי'ח איבריו ושת"ה גדייו וחור חיללה. הלב הוא בעל ההשפעה על כל האיברים, ולכן חשוב מאד

³ קין תורה, הרבה צבי יהודה המכון רק.

לה. לא מגייס לבו בתלמידו

שהלב יהיה בעל תוכנות העדינות, כדי שיזוכל להשפיע על שאר האיברים שבאים ובכך יתרום לתלמיד החכם שאינו מגיסט לבו בתלמידו עדינות צרופה בכל דרך חייו.

תוכנות העדינות על כל גווניה היא שאפיינה את גבריאל שלנו היד. בוקר שמננו לב לcker שבכל פעם שניינו את פרשת השבוע ביחד או בשלהנו פרק בתנ"ך הוא היה מנסה לגלוות פניות חדשות בלימוד, ובשנוצא היה מתחבב כאילו זו הייתה לו הפעם הראשונה.

הסאים למכבים .. .

גבריאל פיתח את בישוריו והתקדם במהירות, אך מועלם לא זנה את הלימודים השדיירים. פעם, בשנסאל על ידי אכו, אם השיעורים ממשעימים אותו, השיב גבריאל: "תמיד יש משהו ללמידה. אם לא מהחומר, אז מהצורה שבה המורה מציגה את החומר, או מהאופן שבו היא מתחממת עם בעיות מסוימות. ואם זה לא מעניין, אני מנסה לחשב איך המורה יכולה לעשות שהשיעור יהיה יותר מלהיב". כזה היה מועלם לא התנסה מעל אחרים. להיפך, גבריאל תמיד גורם לשובבים אותו לחוש עוב יותר כלפי עצמו.

גבריאל לא החזיק כליכומו יותר מהלימוד של מישחו אחר – חבר של גבריאל מעתניאל כותב לגבריאל:
בקשתך מכך שתותר עלי, ידעתך שכל שעיה שאתה מבזבז עלי (לא שהdagשת כך), זו שעיה שיכלה להיות שעת לימוד רבת כמות ואיכות.
אבל אתה לא הסכמת בשום אופן לעבו לחייבתך אחרת באופן ושם.
או, כמה ביקוש שהוא על "חוור התותח", אבל אתה נתת לי את ההרגשה הזה של "אני ממחכה לך, עד שתוכל..." – וחיכית. יום רביעי
שבוע, ישבנו יחד בבית מדרש עד קרוב ל-00:2 בלילה, דיברנו,
zechkeno, ביטلت אוטך בהרגלי מהלימוד האידיר שלך, וזה הצעת לי
שתתלים לי את החומר בלילה בגלל שאתה גם ככה עור, וכך אני לפחות
אוכל ליהנות מהשיעור הכללי, וארגינש יותר מחובר לשיעור ולישיבה,
ומפרטיך לך שאין לך מקום זהה כי אני מושלים את שעות השינה אחרך.
בד.

לה, לא מגייס לבו בתלמידו

העובדת המכודחתה ביותר, היא שלמורות שהיית מואה רכוות מעלי, ועוד
צעיר ממני בשנתים, מועולם לא נתת לי, או לכל אדם אחד שি�שב
מולך, להרגיש ولو מעט מהפער האדיר שהוא ביןך לבינינו.

רב אברהם שר שלום

ארבעים ושמונה המידות של קניין תורה מוחלקות לשתי ברייתות - חלקה שהייא גם סגנית. בבריותה הראשונית מופיעות שמות של המידות, ובשניתה - תיאור האדם בעל המידה. המידות הראשונות הן המידות שבוחן קונים את התורה, והאחרות הן המידות של האדם שכבר קנה את התורה, כדי שישכיל לשמור על מה שקנה. על כן הן מדברות על האדם שקנה את התורה ועל "תורה דיליה".

במחצית השנייה של המידות אפשר לחלק חלוקה משנה, לפי השלבים בלימודו של האדם שקנה קניין תורה. בשלב הראשון האדם לומד לעצמו, אין מהבחןה שהלימוד הוא עוזין לשם ידיעתו שלו, והן מהבחןה שהציבור סביבו עדין אינו מתבונן בלימודו, בידיעתו ובלמדנותו בדבר שיש להתייחס אליו באופן מיוחד, באופן מוערך, ועל כן כל הלימוד הוא עדין בין לבין עצמו, או בין חבריו וקרוביים. בשלב נוסף הוא שלב של לימוד תורה הציבור. בשלב הזה הוא שלב של

יש מן הפרשנים שמחברים מידה זו למירה שלפניה למירה אחרת, כיict בוג�" שגורט: "ויאיט מגיס לבו בחרואה" (ואין בגורסתו המידה "אית מגיס לבו בילמזרו"), והפרשן הפירוש לשדי המפרש: "אית מגיס - להיות שם בהוראה".

הכרה ציבורית, כאשר הוא הופך להיות מוכר כ"למודן" ומתרפסם, או בכר שהוא הופך להיות בעל מעמד של "פוסק", או של מעביר שיעורים תורניים לציבור, מילא נדרשת ניתוח מערכת יהסים עם הציבור. בשלב זה הוא שלב שבו עולה שאלת "הכבוד", שהוא מידיה ראשונה בשלישית המידות: יומתרך מן הכבור, ולא מגיס לבו בתלמודו, ואני שמה בהוראה".

מתוך כך עולה שיש שני פנים למערכת היהסם הציבורית, ואפשר לחתה שני פירושים למילה "הוראה". השאלה היא מי הוא "מורחה".

יש שפירושו שהכוונה הוא שהוא אינו שמה בכר שמורים עליון, שמעבילים עליון בעל מי שיודע ללמד, "למודן". הוא אינו שמה בכר שרואים כשהוא לומד, מידיה זו נשבת מקודמותיה, שכן לא נעשה לבו גס בלימוד, והוא אינו עושה מה שעשו לשם הכבור. הוא גם משתמש לעשות את מעשיו בענעה, להסתיר ככל האפשר את ידיעתו וידיעתו, את שקידתו והתמדתו.

אך רוב הפרשנים מפרשים "הוראה" כפשטota, פסיקת הלבכות, ובaan, באינו שמה בהוראה' הכוונה היא לכל עדודה של מציאות ההוראה. הוא אינו שמה בכר שהגיע לטעם - לעמודה זו של מורה ההוראה, שכן כבר אמר רבי ישמעאל ברבי יוסי: "זה הגס לבו בהוראה, שוטה רשע וגס רוח"¹. אדם צריך לדעת את מגבלותיו, את הסיכון הגדול שיטעה. שכן קשה בשלב האגוני להגיע אל תכלית עמוק האמת האלוקית. מי שאינו מודע לכך הרי קודם כל הוא שוטה, אך הוא נקרא גם רשע, שכן העוברה שטעותו יכולת לגנות נזק והפסד לאחרים אינה מטרידה אותו, והוא אינו אלא גורען שאין אחורי גורונו ולא כלום. שכן מי שנמצא

¹ בכר "מודרש שמואל" בפירושו השני - "...שועה בעבודת שמים הוא בענעה... והוא שמה בהוראה... להיזהו מפזרם ומורה עבדות", והרחיב באפשרות הוצאה ביחס לאחד" בפירושו השני.

² אבות פ"ד, מ"ג.

במעמד זה של פוטק הלכות צריך להיות מוטרד מהעול הכבד שמוטל עליו, מהסתיכון שהוא נוטל עליו שיגיע לכלל טוות ונזוק.

רודה, מי שמוטל עליו על ההוראה לציבור, מוטלת עליו גם האתירות למעשה הציבור, שכן עליו להשגיח על הציבור, שלא יילכדו חיז בטעא ועוון, ואם הם חוטאים הרי גם הוא נלכד בחטאיהם.

משום שהוא מכיר את מגבלותיו, ובגלל הסכמה שמא פסיקתו תהיה טעונה, אין הוא שמח בכך ששואלים אותו שאלות בהלהבה, אין הוא מתגאה בכך. הוא יודע את מייעוט דעתו, ואת חסר יכולתו להיות בטוח שקהל יאמנה. ואומנם לא ימנע מלפסוק כאשר הוא נשאל ואין אחרים שיתנו מענה לבעה. שכן כך היא המידה הרצויה: "נראה בעל עם חברו", אבל יש מה לדון בהלהבה עם חבריו, ולשונך אותם בפסקה, כדי שהסיכוי שיגיעו לאמת יגדל, ובוודאי שלא יבניס עצמו לפוסק כאשר יש מי שגדול ממנו, ההכרה הזאת של מוגבלותו, מביאה את האדם לכך שפסיקתו תהיה מתרונה, שלא ייחפש להכריע את הלהבה, אלא יעין היטיב לפני כן.

כאשר הוא מגיע להכרעה הלכתית בנושא שהוא עוסק בו, הרי שעם השתמזה באידושים שהידיש, יש בלבו גם חשש שמא טעה, שמא לא הגיע לאמתיתת של תורה. ועל כן אם הוא אכן מ"יראי ההוראה", אין הוא נגרר לוכחות מיותרת, אלא להיפך - מטה אוונו לדעות אחרות ולמי שחילוק עליו, ונמליך בהוראותו עם חכמי עירו וחכמים אחרים.

³ וכן גם מידות החמשך - נושא בעל עט חברו - שעיל כן "אינו שמה בהוראה". שכן גם הוא נשא בעל העונש. "מבריעו לך וכותה" - מלמד סגנoria על אל שימושים לפסיקותה, אם חטא, וימעמיד על האמתה וימנעמר על השלום" - כדי שינהגו בשלות ובצדק בינויהם.

הדריכים לקניית המידה

כפי שכבר אמרנו, המידה הזאת היא מכלל המחזית השנייה של המידות, אותן מידות שדרשות למי שכבר קנה תורה, כדי לקיים ולבטש את מה שכבר קנה. על כן חלק מן הדברים שצריך אדם להקפיד עליהם כולל בעצם במידות הראשונות, בפירושן ובהעמeka בזאת, ואפשר לעצין כמה דרכים לקניית מידה זו.

المידות הראשונות במתוך מידות הן מידות שאפשר לבנותן המתודיקת של הלימוד. אבל אחריהן מופיעות כמה מידות שענינן היחס הנפשי אל הלימוד ועל הנלמה, והן: "באימה, ביראה, בענוה, בשמחה" - חיוקן של מידות אלו, ועוזן מתמיד במשמעותן, ישמר את האדם מלහגוע בכך ש"יהיה ליבו גס בהוראה", והוא שמח במעמד ובברכה שכרכוה בו.

"באימה וביראה" באות מתוך הכרת גודל הנלמד, עומקה ועוצמה והיקפה של תורה, ומתוך הבנת חומרות וגודל הנזק היובילם ליצאת מן הטעות.

"ענוה" היא הכרת מיעוט ערכו של האדם מול עמוק התבונה והעצה האלקית הבאה לידי ביטוי בתורה.

"שמחה", שהוא נבדלה מ"טוב לבב", היא: "...על דבר שהוא למעלה מדורגת... וכיון שנתחדש לו הטוב שלמעלה מדרגתנו הוא שמח...". השמחה היא כאשר האדם מכיר בכך שהוא זוכה לעסוק בו הוא בעצם "למעלה מדרגתנו".

הדבר הנוסף שהאדם צריך לעמל בו, הוא ההכרה בעומק אמיתות דבריו של רבנן גמליאל לשני תלמידיו: "רבי אלעוז חסמא ורבי יוחנן בן גורדנא... נתן דעתו להושיבם בראש... שלח להם ולא באו, חזר ושלח

⁴ ראייה קווק, מוסר אביך א. ח.

ובאו, אמר להם: במודמיין אתם ששרה אני נותן לכם? עבדות אני נותן לכם...⁵.

העמקת ההכרה הזאת על ידי עיון בעניין, אם מתחוק ספרים וסופרים, ובמבחןתו, ככל מה שהוא עושה הוא בגדי של שליחות, של הפקיד, של שירות לציבור, ורכישת ההבנה שהוא איננו אלא משורת ציבור ולא בעל תפקיד ושרה, יכולה לתרום רבות לכך שלא יהא שמח ומתגאה יותר מידי בלימודו.

ראוי שיקפיד אדם על כמה דרכי התנהגות שיעזרו לו לילך בשלים ובמשורר, ונכיז במקור שתים זהן אחת - "מתינות". הריאונה היא "מתינות בהוראה" - שלכל שאלה שהוא נשאל ובא לדון בה לא יהא נחפו להשיב, אלא ידונ בה במתינות וرك אחר כר' ישיב, וגם אם שאלה זו כבר באה לפניו, יתייחס אליה כאילו הוא דן בה בפעם הריאונה והשניה, כאשר מישחו משיב על דבריו, לא יענה לו מיד, אלא יניח את הנצחנות ויסקהל את דבריו, אולי יש בהם ממש או שמן של אמת, ויכול על ידי מה שנאמר לו לתקן את תשובה, כדי שתהיא יותר נconaה וקרובה אל האמת.

היכן מוקם .. .

אביעד, חבר של גבריאל מעתניאל, מדבר על ההנאה השקעה של גבריאל, זאת שעושה את תפקידה ללא מניעים אישיים:

הזכירון הכח חזק שלי מגבריאל, מעבר לשיפורים כאלה ואחרים, הוא העוצמה השקעה. העוצמה שישובת במקומות ושוקדת ועוזרת לאחרים ותוכמת, מנהיגות וגובהה כזאת שלא כופה על אף אחד ולא משותלת עלי אף אחד, פשוט נוכחות עצומתית כזאת שלא צריכה שיפרסכו

אותה או שיראו שהיא נעשית –
פשוט קיימת. השיחות שהיו לנו
והקשר המיחד שהתחלנו לפתוח זה
דבר שיישאר אתי לתמיד. הרוגע
של גבריאל, השקעה, העוצמה, המים
השकטים האלה באמות חזרו אצל
מאוד עמוק ונכנסו אצלנו מאוד חזק
לתוועה.

פריחה (פיקי) אפטור

משנה בקשתי לכתוב על המידה "נושא בעול עם חברו", חשבתי שגם אני, כמו אחרים, יכול להזכיר בודדות שמידה זו משקפת את דמותו של גבריאל ה"ר, אף על פי שלא הכרתו אישית.

אני מודמיינת את גבריאל נכנס לבית המדרש בעש"ק פרשת שמות, מוכן ומזומן לקבלת שבת, כשלפתע מבקש ממנו אחד הבוחרים לשמש תורן מטבח במקום מישחו אחר. גבריאל מסכים מיד. מישחו חייב למלא את התפקיד, ולכן אין מקום להתלבטוויות. בנקודה זו נפגשות דרכיהם של גבריאל ושל בנו נعم ה"ר, שהוא באותה עת אחראי על תורני המטבח.

מנפנש סמלי שמאיר את דמותם. במאמר זה אצבע על כמה היבטים במידיה זו. ואנסה, תוך הסתמכות על גדולים ממוני, להציג דרך כדי להגיע אליה.

המילות "על" מתארת קושי, נטול כבוד. יש לנו חבר שנקלע לבעיות ונחננו באים ועחרים לו לשאת בוגר. בבחינת "עמו אנכי בצדך".

נותנים כתף להישען עליו, או עצה טוביה או עוזיה כספיתי. יש מצבים שבהם אנחנו עוזרים לו לוחת באופן טבעי, בקלות וללא היסוס. אני רוצה להתייחס למצבים שבהם אנו נקראים לשאת בעל עם חברנו ואנו אנחנו מרגשים על, בבדות, קשה לנו לצעת מעצמנו. ניתן לומר שזה הצד הקשה לביצוע במסגרת אהבת הוולדת. לא תמיד זה נכון, לא תמיד זה נעים, לעיתים זה משבש תוכניות.

נראה, שמי שמלונגל לה黜לות מעל השיקולים האישיים ולסייע לחבר גם כשהדבר דורש יותר על הנוחות - אדם כזה קנה את התורה. התורה הופכת להיות חלק מטבע הפנימי. המידות שבבחן נקייה התורה משקפות למעשה את רוח התורה, את המסר האלוקי שבתורה, מי שסיגל את המידות האלה מיציג את התורה במעשי ובחליכותיו.

איך מגיעים למידה של "גושא בעל עם חברו"? איך באמצעותו והופכים אותה לחלק מאישיותנו? כאן יש לדיבזר בגודלים ממנה שדנו בסוגיה זוatta.

בחרתי להביא חלק קטן מתוך משנתו של הרב אשlag, בעל פירוש הסולם להור, שיש בו כיוון רעיוני ומעשי בתחום אהבת הוולדת במונע לעבודת ה'.

הרבי אשlag מחלק את רצונותיו לשניים: רצון לקבל ורצון להשפיע¹. רצון לקבל - אלו כל הרצונות שאנו רוצים לעצמנו. רצון לקבל הנהה ותענווג.

¹ נחיות שלום, האדרוייר מסלונים, תורה המירות; מסילת ישרים לרמהיל, ביאור חלקי החסידות.

² הרב אשlag, מאמר מותן תורה.

רצון להשפיע - ככלומר, כוונה או עשייה למען הבורא ובכלל זה למען הווות.

כשאנחנו עוסקים ברצון לעצמנו, במה שאנו רוצים, כגון נוחות, כבוד, שליטה, הדבר יוצר ריחוק ביןינו לבין הבורא. אナンנו נמצאים ב"שני צורה" ממנו, שהרי לבורא אין תוכנה מוגת, וכל שינוי בין התכוונות שלנו לתוכנות שלו יגרום לפירוד (הקב"ה ברא לנו את הרצון לקבל, כי הרצון בונה את הכללי לקבל את אורי ה'). לעומת זאת, כשאנחנו בהשפעה, בתינה, בחיבור עם הבורא, ניתן שיש התאמה בין רצון לעצמנו - אז אナンנו בחיבור עם הבורא, כיון שיש התאמה בין תוכנותינו לתוכנות שלו. הניסיון לאמץ את תוכנות הבורא דורש עבודה יומיומית, אימון ותרגול.

אם ניקח לדוגמה את מידת החסד, שבה אנו רוצים להתקדם (רוצים לא לעצמנו חילתה, אלא בכוכנות לעשות את רצון ה'), או נידרש לצאת מעצמנו ולהבין שכוכנות שלנו זה בלתי אפשרי. לכן צריך להתפלל לריבונו של עולם ולבקש ממנו את הכוחות האלה. כשהרצון זר ואmittiy, ה' מורות שפע של כוחות למשימות הכבדות ביותר. אפשר לומר שכאשר מודמן לנו מעשה חסד וברגע הראשון קשה לנו מקום - זה ניסיון!!! כל עמידה בניסיון מעלה אותנו על נס. מרימהו אותנו למקוםות חדשים, מכשירה אותו לנ廷ה הבאה.

הדברים שנכתבו הם חלק מהליכת מסלול של עבודה ה'. המסלול הזה שאנו הולכים בו, ושగבrial הילך בו, הוא המסלול המחבר אותנו בנקודות מסוימות אל הנצח, אל האין סוף. למידה מרכזיהם של הנפליטים, קדושים העלין, יכולה להאיר לנו את הדרך במסילה העולה בית אל.

היכום מוסכים . . .

חבר מהישיבה התיכונית כספר:

בHALOVA ובהטאדים הרבה אנשי שחשפיזו דימוי את גבריאל ל"IMALAD". אני אף פעם לא חשבתי ככה, כי בשביili הוא היה פשוט "חוור", שכוויע צחוקים באードות ערבות או

שמנסה נואשות לגרום לי להבין את הגכראה בזמן שלמדנו פעמיים בשבוע אחריו אדרות ערב (רק להסביר, לא תמיד היה מועל, כי בדרך כלל ההסבר נפל על אוזניים החתוות). "חוור" שתמיד נמצא בדרכו הכל, ולא ברעש כמו שני לעשות הכל, ולא ברעש כמו שני אנשים ירגישו.

גבריאל תמיד נראה לי איך מיתוס כוה – אדם רציני. כמעט אף פעם לא הרגשתי שיש בין גבריאל פער של מאות שנים. הרגשתי שהוא אליו פחות או יותר, אף פעם לא יצא לי להתבונן על גבריאל ביחס למישהו אחר, דהיינו כל הדברים הענקיים שהוא עשה כמו למשל וותיקן לא היה נראה לי כמו שהוא מיחיד כי מבחינתו זה היה פשוט שהוא – "הרי זה ברור שהגבריאל קם לותיקין כל בוקר". ברור שבוגר לפני הרצח אורני הכהן הגיע אלינו לישיבה ושאלתי אותו מה שלום בועז וחומר. הוא סיפר שבועה כמו תמיד מרצה מהחומים, ועל חומר הוא סיפר שהוא קם כל בוקר לותיקין והולך לישון בשתיים. ברור שמצד אחד הוקסמתי, אבל מצד שני זה כל כך פשוט בשביili

שהה בכיה – כל כך פשוט לי שזה הוא – "הרי ברור שגבriel יושב ולומד עד שתים וממשיך לקום וותיקין". זה היה כל כך ברור שהדברים הענקיים האלה זה היה הוא, ואף פעם לא הרגשתי קען לידיו.

ברור לי שהוא היה נמצא ב"חבריה" ונמצא בצחokiim. הרבה מורג הזקיר את זה בהසפֶד שלו, ומאוד הוזהייתי עם מה שהרב אמר שבאות א' פעם לא הרגשנו שום התנשאות – הוא פשוט היה ב"חבריה" כמו כל אחד אחר. הוא תמיד שכח לעשה לנו מסא' ולדוחף את האכזבות הענקיות שלו עמוק לתוך העצמות. או שכשהינו רצים הוא תמיד עטן שאנו חבורת "דבצנים" ושותחיל להזיז את עצמנו – אנחנו תמיד רצינו להתייאש ולהפסיק והוא עטן שעדיין לא התחלנו. תמיד הוא שמח לעזר ב邏輯ית, למורות שחלק גדול מההסבר נשמע לי כמו איזה סיגנית מדובר. לעיתים הוא היה מביא דובדניים מהגולן ואנו חסנו שמחים לטחון אותם. והוא תמיד דאג שנשכו לכולם. שחש ושלوم לא יהיה מישחו שרוצה ולא קיבל.

חבר מהישיבה התיכונית מס' 1:

גבriel היה מותארה אצל הרבה. כולם היו מכירים אותו. היו פעמים שביקשתי נוכנו לבוא אליו. הוא אמר לי לא, אני הולך למשחו שעדיין לא הייתה אצלו. אני רוצה להכיר גם אותך, להכיר את המשפחה שלו, את הסביבה שלו.

גבriel, שכחדריך אותו הוא תמיד יהיה שם. בשיש לך בגדות בគותייקה, אז הוא יבוא בבוקר לעשות לך מסא' אתה תקום רענן. כשצריך לארגן את פורים לישיבה או טיול סוף שנה או מסיבת שמינית או שבת ביישוב או כל דבר זהה – תכuid גבריאל מואהורי זה. תמיד.

בפנימיה יש לו מיליון דברים לעשות: הוא צריך למדוד תורה, הוא צריך לעשות מיליון דברים, אבל אם אתה צריך אותו הוא ישב אחד שעות.

חבריו של גבריאל מספרים איך גבריאל היה מושפי עליהם בכינויים שונים:

איך שהינו מדברים על הכל במשך שעوت... איך הצלחות לאגרור את גזר ואותי לתפילה במנין בכל פעם שישנת אצלי גם אם הייתה צריכהkommen בשעה יותר מאוזרת ולא ב-5:00 בלילה כמו שהיה רגיל.

חברותה של גבריאל מעתניאל מספר:
לא מזמן רציתי לקנות חווית תכלת לעצית, ובძיק שהגינו ליישיבה לא היה לי את הכספי החדש. פניתי לגבריאל, ובגלל שלא היה לי נums להוציא סכום כזה גדול, הקדמתי ושאלתי אותו אם יש לו הרבה כסף. הוא ענה לי שכן, כי הוא הביא כסף בມורה לעובור טstu בbara שבע. שאלתי אותו אם יכול להלוות לי מאות ושישים ש"ח, והוא ענה: "מהו זה הכלול?". הוא מבחינתו היה מוכן להלוות לי סכומים גדולים יותר. כמובן שהוא הביא לי את הכספי בלי שום בעיה, ובזאתו יש לי עבשו תכלת.

חבר מספר:

יש איזו אידוניה בזה שהוא נרצה דזוקא בזוך המטבח. בכל שבת ישיבה, בכל התקהלות של הישיבה, בכל מסיבה – תמיד מי שהזמין את הצלחות, חילק את המוגשים, נתן את ההוראות, סייד, ניקה, שוף, חמיד פתח וסגר את כל מה שהיה צריך לעשות היה הוא. חמיד הוא

היה הדמות שעומדת מאחוריו. אותה רואה אותו נכנס למטבח, מפшиל שרוולים, שוטף צלחות, מסדר.

אייה מקום יותר משקוף... אם לא המטבח שנמצא כתהות בבית המדרש. זה שהוא ידע לשלב את לימוד התורה שלו עם כל המעשים האלה, שקל אחד יוכל להזות את המעשים שלו.

הרים של גבריאל בישיבה התיכונית מסביר על חשיבות החבורה בעיניו גבריאל:

...בשאורתו לו: אל תבוא לשיעורים, תלמד בהסדר. חבל על הזמן שלך – הוא ידע שהוא בזבוז זמן. מה הוא לא יכול ללמידה את זה בלבד? – הוא לא רצה בשם אופן לשכוע על זה, לזכור שהוא תקדים כאלה, ואני רציתי שהוא יעשה את זה, לפחות חלק מהיכים. ידעתי שם הוא יהיה בהסדר הוא יעשה את זה טוב, הוא יהיה מסוגל לו.

לאורך כל השנים גבריאל היה ידוע בתור מי שלוקח אחריות ונושתתף עם חברי במשימות. חבר נזכר – בכל עיול היו ככובן שניים שלושה גדיינים, אבל היה ה臾 אחד זה לא יאומן. זה היה מדהים. וכך מספרת גם בת כייתה אני לא זכרת עיול אחד שהוא לא שבח גדיינים.

אפרים סיכון טוב, חבר כוהישיבה התיכונית מספר גם הוא: יש תמיד מספר גדיינים וגבריאל אחד – בסוף גבריאל יקח את כולם.

גבריאל ידע שכוקכו בכפר אדומים יחד עם חברי ולמרות שהוא קפץ ביתה וכבר לא גר בכפר אדומים היה חשוב לו לשנור על קשר עם

חברין, הוא ידע שצרכיים אותו בצופים בכפר אדומים, ולכן הוא היה מגיע לאיירועים וכחנות. עודד, חבר טוב של גבריאל ככפר אדומים מספר:

הו היה מגיע לצופים (למחנה הקיע) כדי לעוזר וכדי שתהיה שבת כמו שצרייך, ותמיד ידע שיש מישחו שאפשר לסתור עליי בשאלות הלכתיות.

спי, אח של גבריאל, מתאר את השבתות במחנה קיע של הצופים שגבrial היה מגיע אליהן בתור חניך בשבט יהודה. היה חשוב לא לפגוע בשם של החבירה של מכביר לא נסות ולהגיע למחנה קיע ולהיות עם החבירה שלו בבית הספר. זה היה מאוד חשוב לו כי הוא ידע שהוא המוקם שלו ושם צריך אותו. בשנים האחרונות הייתה מגיע לשבת במחנה הקיע והוא למשך תקופה לראות אותו. אך שהוא משתלב בחוץ החבירה, מארגן את המניינים, מركז את השבט בקבלת שבת. לפני שנה הגעתו יחד אותו למחנה חצי שעה לפני שבת, ושםנו לב ששבחו חלק בעירוב. אני הייחידי עסוק בדברים אחרים – גבריאל מזק מספר דקוט ארגן את הצד הנדרש והשלים את העירוב. הוא אף פעם לא התלונן על האוירה הדתית במחנה שמעורב עם דתים וחילונים – הוא ידע שימוש הוא הגיע, זה הבית שלו והוא יעשה הכל בשביilo.

אותה מהבנות בגדור של גבריאל מכפר אדומים מספרה: כמעט כל הבנות של הצופים, שלא זוכרות בכלל חברה משבט יהודה, זכרו את גבריאל ואת התפילה שעשה במחנה אחד. גבריאל לעומת

כולם, היה נשאר תמיד עם עודד בתוכה האזרע של השבט, וגם היה בין
היחידים שעשה מורה.

ר"מ של גבריאל בישיבה התיכונית מעיד עליו:
אני חושב שיש הרבה אנשים שלא שמים לב לזה – אבל היה לו קשר
מיוחד עם הרבה אנשים...

רב מרדכי אלון

על מנת להבין את מידת "մבריעו לכף זבות", כראוי להתרבונן בדרכו של רבי עקיבא.

בארכבים שנוטו הראשונית רבי עקיבא לא היה סתום עם הארץ, והוא לא סתום לא יודע תורה. הוא הרי התחכר עם אנשים רבים שעשו בתורה, הוא נמצא בבית כלבא שבוב, הוא גור בירושלים. זה לא יהודי שהגיע מאיושחו מקום נידח ופתאום התגלה לו התורה. הוא גדול בתורת המערכות, הוא לא גדול במקומות רוחקים, הוא גדול אצל עשייתו ירושלים. כלבא שבוב הוא לא רק אחד מעשייתו ירושלים, אלא כל חכמי ירושלים יושבים אצליו, ור' עקיבא אף פעם לא התענין?

מסתבר שהוא לא רק לא התענין, אלא הגمرا מספרת שאולי הוא מאור התענין, אבל הוא שנא תלמידי חכמים. הגمرا בפסחים מתארת לדברים חריפים מאוד. היא מתארת איך היה אומר רבי עקיבא "מי יתן לי תלמיד חכם ואנשכנו בחמור", אז למה זה קרה?

מכח בירוי איתון רוגר ואורייאל אסולק, על פי שיחות הרב מרדכי אלון.

יש גمرا ידועה שעוסקת בחשיבות של לימוד זכות על כל אדם, על החשיבות לדין כל אדם לכך זכות, מלאכה קשה מבחינה מוסרית חברתית:

תנו רבנן: הרון חברו לך זכות זכויות. ומעשה באדם אחד שיריד מגילול העליון ונשבר אצל בעל הבית אחד בדורות שלוש שנים. ערב יום היכיפוריים אמר له: תן לי שכרי, ואלך ואזען את אשתי ובני - אמר לו אין לי מעות. אמר לו: תן לי פירות - אמר לו אין לי. תן לי קרקע - אין לי. תן לי בהמה - אין לי. תן לי כרים וכסתות - אין לי. הפסיל כליו לאחורי וહלך לבתו בפח נפש. לאחר הרוג נטל בעל הבית שכרו בידו, ועמו מושר שלושה חמורים, אחד של מאכל ואחד של משתה ואחד של מים מגדים, והלך לו לבתו. אחר שאכלו ושתו נתן לו שכרו. אמר לו: בשעה שאמרת לי 'תן לי שכרי' ואמרתי 'אין לי מעות' במה חזדרתני? - אמרתי: שמא פרקמיה בזול נודמנה לך ולחתה בהן. ובשעה שאמרת לי 'תן לי בהמה' ואמרתי 'אין לך בהמה' במה חזדרתני? - אמרתי: שמא מושכרת ביד אחרים. בשעה שאמרת לי 'תן לי קרקע' ואמרתי לך 'אין לך קרקע' במה חזדרתני? - אמרתי: שמא מוחכרת ביד אחרים היא. ובשעה שאמרת לי פירות' במה חזדרתני? - אמרתי שמא אין לך מעשות. ובשעה שאמרת לך 'אין לך כרים וכסתות' במה חזדרתני? - אמרתי: שמא הקidis כל נכסיו לשמיים - אמר ליה העבודה, בר היה! הדרתי כל נבטי בשבי הורקנות בני שלא עסק בתורה, וכשבאתי אצל חבירי בדורות התווך לי כל נדרי, אתה, כשם שרנתני לזכות - המקום יידין אותך לזכות.

(שבת קב"ז ע"ב)

בשאלות הרבה דרב אחאי גאון מופיעו אותה גמרא עם הוספה בגרסתה. שם כתוב שהפועל הוא רבי עקיבא בתקופה שבה עט הארץ, ואילו המעביר הוא רבי אליעזר בן הורקנוס, שהיה מעסיקו. לימים, אחרי שרבי עקיבא עשה תשובה, הפך רבי אליעזר לריבו. מתוספת חשובה זו אפשר להבין שרבי עקיבא, עוד בהיותו עט הארץ, הוא המודל למידות הטובות בעולם.

החתם סופר כותב על בסיס התוספת הניל': "ומוטיף אני שמויה יש ללימוד שאפי' עט הארץ בעל מידות טובות - שונות חכמים, שהרי ר' עקיבא אמר 'מי יתע תלמיד חכם ואנשכני כשהיה עט הארץ וכו'" (שבת קב"ב). וזהו פירוש משונה ומהתמהה - אם ר' עקיבא בעל מידות טובות כל כך, או איך הוא לא נכנס אף פעם לבית מדרש ללימוד? ואני מרשה לעצמי לשאול שאלה הרבה יותר חריפה - אני לא מבין איך מידות טובות חולבות עם שנאה? מה פירוש שרבי עקיבא והיה שונה חכמים? אם ר' עקיבא בעל מידות או למה הוא שונה תלמידי חכמים? ואיך ה"חתם סופר" מתאר שונות חכמים בעלי מידות? איך פתרום זה הולך ביחד?

לעניהם דעתינו טמון בגמרה זו יסוד עמוק מאוד. מתיירא אני שמא יסקלוני, ובכל זאת אומר - רבי עקיבא לא נכנס לבית המדרש ולא רצה להתחבר אל ה"ענרת", דווקא מפני שהוא היה בעל מידות טובות. היה לו קשרי גדול מאוד עם המציגות בבית המדרש. הוא לא גדול בו, שהרי הוא עצמו רבי עקיבא בן גרים, ודוקא בגלל העובדה הזאת הוא עובד אצל רבי אליעזר, שהרי גם רבי אליעזר בן הורקנוס לא גדול בבית המדרש, הוא עצמו ברוח ריק בגין עשרים ושמונה, ברוח מאביו כדי ללבת בבית מדרשו של רבי יוחנן בן זכאי.

רבי עקיבא מקשור לכלה שבוע מצד אחד ולרבו אליעזר בן הורקנוס מצד שני, ועל אף היותו עצמהם החשובים הללו הוא מפחה. הוא מפחה מוהה שה"דרך ארץ שקדמה לتورה" יכולה להיחלש בשמדגשים אותה פחות מדי. הוא רוצה מאד להישאר כל ימיו רועה צאן אצל כלבה שבוע, כמו משה רבנו שהיה רועה צאן, כמו דוד המלך שהיה רועה צאן. הוא רוצה להישאר רועה, הוא רוצה להישאר בעל מידות, כי חמשר שהוא מקבל מהסבירה של בית המדרש לא תמיד מוצא חן בעיניו.

בסוףו של דבר ר' עקיבא נכנס לבית מדרש, אך ורק מפני שאחיב את בתו של כלבה שבוע. הנה בתו של כלבה שבוע פונה אל רבי עקיבא ואומרת לו שהיא רוצה להינשא לו משתי סיבות, כי הוא "מעולח", וכי הוא "עננע". אומר רבי עקיבא - בפעם הראשונה אני שומע אדם שהמידות הן הדבר היחיד שמעניין אותן. לכן הוא מוכן לשאת אותה לאישה. אך דיא מציבה לפניו תנאי, הוא אומרת לו - יש לך מגמה אחת נוספת, אני רוצה להכנס איתה גם לבית המדרש, כדי שתתלמוד איך תורה יכולה לכלת עם המידות האלה, ותתלמוד איך התורה הולכת עם המידות האלה, כי אנחנו צריכים שנישחו וילמד איתה.

כאשר ר' עקיבא הולך בסופו של דבר ללימוד תורה, הוא הולך לרבי אליעזר, פעם כשלימדתי את זה, מישחו שאל אותו - איך יכול להיות שר' עקיבא שנא חכמים, הרי רבוי אליעזר בן הורקנוס בעצמו היה כבר חכם? אם הוא כל הזמן דין את רבוי אליעזר לכך זכות טימן שהוא לא שנא חכמים? ובכן טמונה התשובה - זה לא שהוא שנא מישחו כי היה לו זיין, או כי הוא היה תלמיד חכם. הוא שנא את המערכת של בית המדרש מפני שלא ידעה למוג את התורה עם המידות. לעומת זאת, את המעביר שלו שלא שילם לו אחריו שלוש שנים הוא דין לך זכות

מן פניו שהוא אדם. צריך לדון כל אדם לכך זכות, שהורי כבר בפרק א' של פרקי אבות לימד אותנו יהושע בן פרחיה: "עשה לך رب, וקנה לך חבר, והו דן את כל האדם לכך זכות".

בחולק הראשון - "עשה לך رب וקנה לך חבר" - מדובר יהושע בן פרחיה על זה שהאדם לא יהיה לבדו, שיויה לו מארג חברתי של رب וחבר, שייחיה בתוך מערכת. ובחולק השני של האמירה הוא מפרט איך צריך להיות בחירות במערכת זו - "והו דן את כל האדם לכך זכות". אפשר להבהיר זאת בuczורה ראשונית כהוראה חברתית - שילמד כל אדם לדין בני אדם לזכות. אך יש מוסיפים "והו דן את כל האדם לכך זכות" - גם את עצמו. ר' חיים מולחין אומר מה חידוש נפלא - "עשה לך رب, וקנה לך חבר, והוא דן את כל האדם לכך זכות", אין טעם שתעשה לך רב ותケנה לחבר אם לא קנית את התכונה לדין את האדם לכך זכות. כי אם אין לך את כל האדם לכך זכות, גם אם יהיה לך החבר הטוב ביותר בעולם, אתה לא תקבל את חברותו, אתה תמיד תפרש אותה באופן אחר. אין לך מה לעשות בכלל עם הרבה אם אתה לא מפנה לפני כן את הנחת היסוד של "הו דן את כל האדם לכך זכות".

אוטו רעיון של שילוב המידות נמצוא בבריתא במסכת כתה: "בשעת מיתתו של ר' אליעזר" - זה רבי אליעזר בן הורקנוס המנודה. "נכנסו תלמידיו וישבו לפניו ואמרו له: רבנו למדנו הלהה" - וזה לא סתום הלכה, אלא למדנו הלהה לשיכום החזיות. מה ההלכה האחרונה שאתה רוצה שנזכור? אמר להם: מהו אלמדכם, צאו והזhorו איש בכבוד חבר, ובשעה שאתם מתפללים הוא יודיעים לפני מי אתם עומדים, שבשביל דבר זה תיכנסו לחיי העולם הבא" (כתה רבתי פו) - שני דברים אומר רבי אליעזר בן הורקנוס לתלמידיו: דבר ראשון - צאו.

בפנים אפשר להיות חברותא, אבל זה לא אומר שאתה שומר על חברך. אתה מאד נהנה מהסבירא שלו, אתה מאד נהנה ממה שהוא אומר, אתה מאד נהנה מהדרך שבה הוא חושב, אבל לא בטוח שאתה נהנה ממנה, אנחנו שנים עשר אלף זוגות תלמידים, אבל לא שנים עשר אלף זוגות חבריהם. "אמר להם צאו" - החוצה - אולי צאו כל אחד בעצמו, אולי צאו בחוץ והייחרו בכבוד חבריכם. ודבר שני - "בשבעה שאותם מתפללים הוא יודיעים לפני מי אתם עומדים". שתי עזות אלה נשמעות מאד פשוטות, אומרת אונן כבר בביתה א', יש לי רק בקשה אחת מכם - חוץ משתיין אל תכניטו שום דבר לתוכה הצנורית, שום אינטנס אחר שלכם. צאו מהמערכת, צאו מהשקר, והייחרו בכבוד חבריכם. ובשבעה שאותם מתפללים דעו לפני מי אתם עומדים. אם תהיה לכם מודיעות לנוכחות של הקב"ה ומודיעות לכבוד חבריכם - עשיתם את עבודתכם. זה היה הפסיק שרבינו עקיבא דרש, תחילהו - "ואהבת לרעך כמוך" - צאו והייחרו בכבוד חבריכם, ויטפו - "אני ה'" שמייה ואבטלין הם שלימדו את היל, ורבי אליעזר הוא שלימד את רבי עקיבא, הם לא רק הרובנים של שני תנאים גדולים, היל ורבי עקיבא, הם הרובנים של כל התנאים שמתחלים את שושלת ההוראה, בכל הדורות הבאים יפעלו על פיהם. זהו היל הוזן שמננו יותר ויותר לבוכן, וזה רבי עקיבא, ש"בכל היל אליבא דברי עקיבא".

הנין אומכין . . .

תמיד ישנים ילדים עם בעיות מסוימות, שמתוקשים להשתלב בחברה בשלב יותר מאוחר כי יש עליהם כבר דעה קדומה. גבריאל התקרוב אליהם ועזר להם, ונתן להם הרגשה שיש מי שנמצא אתם ואוהב אתכם, וכך הוא גם הצליח לעזור להם לפעם תתקבל בחברה.

גבריאל היה נוהג להסתכל על הocus המלאה שבכל דבר ולמצוא את העוב שבכל אחד. אימאו של גבריאל מוספרת:

בכל פעם שהייתי מספרת לו סיפורים מבית הספר של הילדים על דברים שלדעתני לא היו בסדר בהתחנחות המורדים, הוא ניסה למצוא אצל המורדים כף זכות, ולהראות שמההסתכלות שלהם הם מנסים לעשות רק טוב.

הרבי דוד פוקס

לעיג נבריאל חור - "דובר אמת בלבבו"

האמת הוא מה שמביא לטוב ולרצון הבורא, ושקר הוא מה שנוטן הצלחה לעסקיו של שר השקר, היטלר או אהרא... יעקב עשה ערמה, אבל עשה בעל ברחו, בוכה ואנוט על פי הדיבור, לא כיון לרצונות עצמו כלל, רק להוציא לפועל התכליות הנרצה מה, ושיקר לשם אמרת בזה, הוא הוא אמת.

בר חידש הרבי אליהו דטלר (מכتب מאליהו ח"א עמ' 94, 96) בהגדרת האמת. יעקב אבינו, עמוד מידת האמת, שהביא את המידה האלהית מהמרכבה העלונה (עיין רקאנטי) ועד לפיתוחה המלא בעלמא רשקר, ועליו נאמר: "תתן אמרת לייעקב" (מיכח ז, כ) - פעל ודייר אמרת בשעמדו לפני יצחק אביו וגם בשאמור "אנכי עשו בכך". נמצוא שאמת היא, ופיז לא דבר שוזא.

אין להרהור אחרי דברי קדשו של גאון המוסר, ובכל זאת תורה היא, וללמוד אנחנו צריכים. יאיר ה' עינינו לרדת לעומק הבנת האמת

בתורתו ולגלות את דרכה בעבודתו. הבדיקה במה שנכון לעשות מושפעת על ידי זווית הראייה של האדם הפועל, אומנם אנו נרתעים ממה שנקרא "שקר", אבל אם 'שקר' הוא דבר יחשוי, מי ייראך ודברי

יעקב גם אם הייתה להם הצרקה, האם ראוי לכנותם אמת?

וזה ציינו גבולות ברורים לאמת ולשקר בסוגיות רבות בש"ס ובמדרש. גם ההירטים לשנות מפני השלום מנוסחים כשיוני וכטטייה לכארה מן האמת; זאת למקרה שאפשר להוכיח במקרים אלה ולהתאים לשיטת הרב דסלר. כך ביבמות ס"ה ע"ב נאמר על הקב"ה ועל שמואל שניינו מפני השלום, ולמרות שמדובר אין זה מכונה אמת.

עד מדור אחד, לפחות, מוביל למסקנה דומה - שחציו אמת גם הוא שקר. המדרש מתאר דו שיח בין שאל לשמעאל כאשר בעל האוב בעין דור העלה את שמואל הנביא לפני שאל המלך.

א"ל: כד היהת גבן, אמרת "לְעַנֵּן הַטוֹב מִפָּנֶן" (שמעואל א', טו, כח), וכען אמרת "לְעַנֵּן לְדוֹד"? א"ל: כד היהת גביבן, היינא בעלמא דשקר; ואמרנא לך מילין דשקר, דדחילנא מינך, דלמא תקטלני. ברם אתה בען בעלמא דקשוט; לא תשמע מני, אלא מילדי דקשוט.

(ילקוט שמעוני, רמו קל"ט לשמואל א', כה, ז)

תרגום ופירוש: שאל מתריס כלפי שמואל: כאשר הייתה עצנו בעולם הזה אמרתبني לפרש שמות: "קרע הוא את מלכות ישראל מעלייך היום וננתנה לרעך הטוב ממך" (שמעואל א', טו, כח). ועתה אתה אומר ומפרש בשמו של דוד: "ויתנתה לרעך לדוד" (שמעואל א', כה, ז). עונה שמואל: כאשר הייתה עצכם בעולם הזה, הייתה עולם השקר,

ואמרתי לך דברי שקר, כיון שפחדתי ממרק שמא תחרגני. אבל עתה אני בעולם האמת, לא תשמע ממני אלא דברי אמת.

חוץ להריגשו בשוני בין שני הפסוקים (ונתנה לרעך הטוב ממרק - ונתנה לרעך לדוד) והלבישו אותו בדו שיח המציג, להפתעתנו, את שמואל כאומר דברי שקר. ועתה אנו תמהים, ומה שיקר שמואל? מה אינו אמת במילויים "לרעך הטוב ממרק"? והרי שמואל אפילו לא ידע עדין את זהותו של דוד.

מסתבר שאלה שחשב שמואל אומנם ידע את זהותו של דוד, וכאן קובעים חכמוני באמצעות דברי שמואל שהעלמת מידע היא שקר, חצי אמת היא שקר, אף על פי שהיא توأمת את העבודות ואת המציאות. אילו היה שמואל אומנה, אינני יודע מי הוא, היה דובר אמת. אך כאשר השאיר את שאלת נתחת הרושם שהוא יודע יותר מאשר "טוב ממרק", נמצא משקר.

כוונת שמואל הייתה בוודאי רק להוציא לפועל התכליות הנרצחה מה, ושקר לשם אמת כזה, הוא הוא אמת, לפי מכתב מאליהו. לשיטתו של הרב דסלר לא שיקר שמואל, ולא היה עליו להתנצל. ובכל זאת, האם אין שומעים מכיון שאין מסירת כל העבודות, ופשיטתו שעיוות העבודות, מוגדרת כשקר, גם כשהעשה מלא את רצון בוראו! גם שקר לשם הוא שקרו! חיזוש גוזל עוד יותר לומדים ממדרשי חז"ל - רק מסירת "העובדות כמו שאורעו" היא האמת. לפיה נלך, לאורה נשכיל להבין את רצון ה' ודבורי תורה.

שיטת אחרת משיטת הרב דסלר בפירוש הותנאות יעקב נמצאת בפירוש הנצ"ב. בפירושו 'הרחב דבר' קורא הנצ"ב למעשה של יעקב עבירה לשמה' (בראשית כז, ט), שאומנם גדולה היא במצווה שלא לשמה (על

פי נזיר ב"ג ע"ב), אבל בכל זאת היא עבירה. מותר לאמול חזיר כדי להציל חיים, אבל הבשר הואبشر חזיר וצרכבים להכשיר את הסיר לאחר הבישול. גדולה עבירה לשמה, ומותר לעשותה - ולפעמים אפילו מצואה לעשותה - אבל היא נשארת עבירה, זהה מבאר הנצי"ב שם שצעצאי יעקב נעשו על ההנאה מהשקר לשקר לאביו (בראשית רבה סז, ד). אומנם יעקב אבינו היה אגוט על פי הדיבור, בהוראת אמו בנבואה - "על קלתך בני" (בראשית כט, יג), וברתנות אונקלוס - על אמר בנבואה - כלומר, ההוראה לשקר באה מהמשמים, ובכל זאת "אנכי עשו בך" הוא שקר.

ועתה נחזור לראש דברנו. מדברי הנצי"ב עולה קושיה גדולה הזעקה לשומים: איך נלמד מיעקב אבינו את מידת האמת? הייתכן שהוא השורש הרוחני למידה זו בעם ישראל? בשלמא לפי הרבה דסלר, יעקב פעל כל הזמן באמת; הוא עשה מה שנכון היה לעשות בכל מקרה - ממשו נבין ונינשם את ההליכה בדרך הישרה הזאת. אבל לפי פירוש הנצי"ב, הולך יעקב אבינו בדרך רמאיות. בטוחים אנחנו שיש הצדקה לכל מעשיו, אבל כיצד נוכל ללמידה דוקא ממנו את דרך האמת? האומנם הוא המורייש אותה לנו, לבני בניו?

ביאור הגרא"א (אמריוنعم, ברכות ל"ג ע"ב; מובא בספר מפירושי הגרא"א על התורה, פר' וירא כב, יב), בשאלת דומה על אברהם, יכול לטיען לנו. אברהם אכינו בחר לעבד את ה' במידת החסל, אבל עד שעבר בהצלחה ניסיונות של היפך והחסל - גירוש ישמעאל ועקדת יצחק - והוכחו עליו מלמעלה "עתה ידעת כי יראו אלהים אתה"; ועוד שהותנסה במידה הדרין והיראה, לא הוכח שקנה בשלמות את מידת החסל.

כך אפשר לקרוא מחדש את פרשיות יעקב אבינו בספר בראשית. אחרי הורדת שתי המידות, של אביו ושל סבו, הגיע תורו של יעקב לבטא בעולמנו את מידת האמת (שהיא מזוגת בין חסד לדין, והיא "תפארה" בלשון המקובלים). כל הניטונות שלו הם בהתחמזהות עם השקר - בסתרה למייתו - ועם שקרים נט. עשרים שנה בביתו לבן, אלף הרמאות - "עם לבן גרתיי" ותרי"ג מצוות שמרתי - מolianות אותו לננות בשלהם את מידת האמת. הפגיעה עם עשו, ההתמודדות עם שכם וביתר שאת עם בנו בפרשת מכירת יוסף) - כל חייו מתמודד יעקב אבינו עם מילין דשקר בעלמא דשקרא. "עם נבר תתרבר ועם עקש תרפל" (שמואל ב' כב, כו). מי שהצליח לחזות אצל זה שהחליף את משכורתו "עשרות מנינים" (רש"י - עשר פעמים עשר), ובכל זאת נשאר שומר תרי"ג מצוות (ובהן "לא תשקרו", "מדבר שקר תרחק") הוא הוא שורש מידת האמת. ממנו לומדים הזכות לנאמנות שכיר הלכה למעשה, גם למעבידי הרמאי (בבא מציעא צ"ג ע"ב); ממנו יורשים את היכולת לעמוד חזקים מול פועל שקר ויזובי שקר, ולהישאר אנשי אמת.

חותמו של הקב"ה הוא אמתנו (בראשית רכח פא) - מידות רבות והופעות רבות מזכות אותנו בהכרת הבורא (לדוגמה, י"ג מידות של רחמים, עשר ספריות), אבל חותמו אמת. החותם מבטא בתמצית את הכל. החותם הוא המדוייק, הבלתי משתנה. מוצע גילו לנו חז"ל שמידת האמת היא החותמת, היא הטעמה בכיוול בשלוש אותיות את הבורא יתברך? (אל"ף, מ"ט וויה: תחילתה, אמצעו וסוף אל"ף כי"ת, לפ"ז תיקוני זהר, תיקון ס"ג) - כי כל מידת אחרת היא יחסית. הגומל מעט חסד הוא גומל חסד, המרחים לפעמים הוא מרחים; אבל הדבר מעט אמת איתו איש אמת.

המחקר משומן פיקוח נפש ישאר איש אמת, אם אין אמרית השקר (גם פעם אחר פעם) משפיעה עליו לרעה, אם אינו מתרגל לשקר, גם כשהוא סכנת נפשות. מותר לשנות מפני השלום ומהשש פיקוח נפש, אך לא להשתנות. התנה מנה 'מעמידו על האמת' באחד מארבעים ושמונה דברים שבhem התורה נקנית. לא דובר אמת, לא פועל אמת, אלא מעמידו (את חברו? את עצמו?) על האמת. יתכן שזאת הייתה כוונתו בחירת דרך חיים הקובעת את האמת כמנה בכל, כמו שהיא את האלים מלאו קומתו על אמת, היא מבטיחה קניין תורה. אומנם אמרות האלים מבורכת ורוצiosa תבניד, אבל אינה עירובין לקניין תורה. רק המבל את האמת למגדירה את חייו הוא מעמידו על האמת, והוא זוכה לknوت תורה אמת.

היכן מօסיה ? . . .

אליעזר, חבר כהקרואן בעתניאל, מספר:

נסענו שניינו הביתה - אתה למשפחה ואני לירושלים. חזרנו ביום ראשון. הגעתנו לפניך ולנכדי קצת בבית המדרש. אחר כך ידתי לך ותפסתי אותך שם. שמעתני לדאותך והחלה חילופי שאלות - מה עשית, איך היה וכו'. באיזשהו שלב התחלתי לדבר על הרפת ב'ישוב' התענית, שאלתי כמה יש, כמה חלב אפשר לחולב מהן. אמרת שיש

כ-300 פרות וכל פרה נותנת 30

מашoon הנפש של גבריאל...

- שקר
 - לשון - אמת
 - להאי - לא יוזע
- לייטר ביום. תמהתי - לא עלה על דעתך שדבר כזה אפשרי. שאלתי, יכול להיות שווה סוג מסוים של פרות שמכשור לתת חלב בנסיבות כלשהן? אמרת שאלה פרות רגילות והסיבה שהן נותנות כל כך הרבה

חלב, היא משומם שהן מחוברות אל מכונות שחולבות מהן חלב כמעט ללא הפסקה, ובכל העיסוק שלהם הוא לאכול ולהת חלב. ראיתי בענייןocab,ocab של אי צדק, והבנתי שהדבר הזה ממש כאב לך ומטריד אותך, ואכורת שבכל היחס של בני האדם אל חייו ביתיות לא תקין. הczora שהבה בני האדם מתייחסים אליה לא נכונה ועלינו, על הדור שלנו, לשנות אותו ולדאג שהיחס יהיה לפחות יותר אונשי. אמרת שצרייך אהוב אותן גם. הבאתך לך תירוצים, שהרי הכל נברא בשבייל האדם וברשותנו להתנהג עם החיים כפי רצונו, ולא רצית להקשיב. לאמיתו של דבר אני מסכים אתך והבאתך תירוצים כדי שתbia עוד ראיות ותחזק את עמדתך. צדקת אתה צודק. עליינו לשנות ולשפר

לט. מעמידו על האמת

הכוון דברים ותאמין לי שלפחות אני אעשה כל מה שביכולתי כדי
לממש את דבריך!

איכما של גבריאל מספרת:

אנחנו חשבנו שגבrial לא רוצה לנסוע לפולין מושעים אידיאולוגיים – לא לחת כף לפולנים – ניסינו לשכנע אותו אבל ללא הועיל. הוא אמר לנו שהוא לא זוקק לזה. הוא הסכים במקומו הטויל "לבבות" ATI יום במווזיאון לוחמי הגטאות. אותו יום שבקרנו במווזיאון יישאר זוקק אצל לנצח.

לאחר הרצעה התבגר לנו שהייתה סיבה נוספת שבגלה הוא לא נסע לפולין – בכיתה שלו היו כנוה תלמידים שלא יכולו לנסוע בגלל בעיות תקציב והוא החליט ש"אם לא כולם נושאים אני לא נושא".

נגה הכהן

הקב"ה הוא שלום ושמו שלום. הוא נתן לנו את התורה, והיא - "דרך דברי נعم וכל נתיבותיה שלום" (משלי ג, יז). אמר הקב"ה: התורה כולה שלום ולמי אני נתנה - לאומה שאוהבת שלום. هوיל וכל נתיבותיה שלום" (ילקוט שמעוני שם). אחד הדברים שהتورה נקנית בהם הוא 'מעמידו על השלום', לא ברור מי מעמיד ואת מי הוא מעמיד.

ניתן לפרש זאת בהקשר לדברים הקורומים, המתחילה ב"גושא בעול עם חברו, מכיריעו לבך זכות, מעמידו על האמת", והמשכם 'מעמידו על השלום': מותוך רצון משותף לבירור האמת, יש דעות שונות שבזה אוחזים בדעות ויכולים לבוא לידי מחלוקת. אבל מחלוקת שהיא לשם שמים, גם כשהויכוח חד, עומדת על דרכי השלום. ולא שאחורי הויכוח יש שלום ו"פוס", אלא בתוך הויכוח יש שלום, וכשהוא מכיוון לשנים יש בו עצמו חיפוש אחר השלם והמשלים. כאשר השלום מתפרש כשלמות - יש חיבור וקרבה אל אדם שהוא אחרת ממן,

מתוך השמחה שבבירור דברי התורה שנטיבותיה שלום - שהודכים בה ואליה שלום.

ניתן גם להבין את "מעמידו על השלום" מכיוון אחר, כייחסו של האדם לעצמו, וכך ברגע של המשנה - "מכריעו לכף זכות" - את עצמו, שלא רואה את עצמו חייב ומסתכל על עצמו בעין יפה; "מעמידו על האמת" את עצמו, שלא עורש שקר בנפשו ווונק וצומה מן האמת, והשלמה של כל אלה על ידי "מעמידו על השלום" - שעשויה שלום עם עצמו - מתוך בירור חלק האני הפנימי, מתוך ראייה של היופי והמייחד שלו כאדם שהוא, מתוך קבלה של הרקמה שיצורה מכל החוטים והגונים שביכוןם אני, ומתוך כמיהה לאחר, לאחוזות.

בתחילה כזה מתחווה זרימה פנימית מתוך האדם, בבחינת "הণי נטוה אליה כנהר שלום" (ישעיהו ס, יב). כמו זרימה של נהר שמאפשרת התפתחות והתקדמות, עמוק ורחב, כמו נהרה של אור והליכה לקרה.

ועל ידי זה "מתיישב לבו בתלמודו" - לבו, ולא רק שכלו. כולייתו, "מעמידו על השלום" - שהשלום הוא הבסיס, התחזית שליליה האדם בונה את עצמו בבחינת "על שלושה דברים העולם עומד", יודע שהאדם הוא עולם קטן. מתוך השלום עם עצמו זורם שלום עם חברו, עם עמו, ומתרפסת שלום בעולם.

ניתן לראות ספראללה אינסופית, שבה האדם מעמיד עצמו על השלום וקונה בכך תורה, והتورה וחיה התורה מקנים לו קניין פנימי את השלום. והתנוועה הפנימית ממשיכה עד שהספראללה הופכת לעיגול, שהוא מכיל ומוכל, כשבשלומו - האדם מתחאחד עם תורה שלום ועם מי שלוא שלום.

"שהשלום שלו ישם עליינו ברכה ושלום".

הכלים המוכנים . . .

אנו של גבריאל מספרת ששבוע ישיבה באחת היישובות, מה שהפריע לו, והוא גם אкор זאת לרב שראין אותו, זה שיש את כל החבורה מחוץ לארכץ ואת החבורה מהארך, ולא נותנים להם להיות ביחיד – כל חברה בתוכנית מושל עצמה.

אהובה צרפת, מוחנכת של גבריאל בכיתות ו'-ז', מספרת: גבריאל היה אוהב שלום ורודף שלום. כולם יודעים שלדים בכיתה ו' ו- ז' קצת מתקוטעים. כל פעם שהייתה קיטה גבריאל היה שם לעזר אחד לשני ולהפסיק את הקיטה.

מספר אחד מהבוחרים מישיבת הר עציו שהתרחזו בישיבת עתניאל בשבת של הפיגוע:

גבריאל ישב לשמאלי בעסודת שבת, לא דיברנו הרבה. מה שאני זוכר זה שאני לא שאלתי אותו לשם, או הוא "שבר את הקrho" ובנעימות שאל אותו לשמי ואקור לי "קוראים לי גבריאל חוטר".

אלוי שיינפלר

שני אנשים חווימו לבוא אל המלך, אחד מהם היה עשיר ומלמד והآخر היה אייכר אשר לא ידע קרוא וכותבו. האיש המלומד והקדים לבוא, נכנס לארכמן ו עבר בזרכו למך דרך חדר מלא אוטפים של ספרות, מוסיקה ואומנות. מאחר שהיה עיר לערכם הרוב של רביים מהחפצים, שקע בהם כל כך עד שהחמיין את הפגישה עם המלך. אחרי הגיעו הגיע האיךר ומאהר שלא הכיר בערכם הרוב של הספריטים והתמנונת, חזה את החדר במחירות, הגיעו הישר לחדר המלך זוכה להיפגש עם המלך פגישה ממושכת (סיפוריו חסידים).

אחד האדמנוריים אמר פעם בשיחה להסידור, כי כובד ראשו ותמצית העבודתו מצויית באותו מתח המצוי בין היריחו הממוקד בעניין אחד לבין הנטייה להתרפרש לצדדים. זהו אותו מתח המונח בין שני הציוריים המוחקרים בראשית הפסוק - "וַיַּדַּעַת הַיּוֹם וַיַּשְׁבַּת אֶל־לְבָבֵךְ כִּי־הִיא הָאֱלֹקִים..." (דברים ד, לט). הראב"ע במקום מבאר: "ובשים קול הדעת ובחוכמת הלב תדע כי היא הולך לבדו אלוקים בשםים מעיל...".

"וידעת היום" - אותה חובה ואוטו צריך להשפיל ללמידה ולהבין דבר ה' במובן הרחב ביותר. "זה שבות אל לבך" - זהו המיקוד, יישוב הלב, שהיינו הדברים הללו נטועים ומופנים באישיותו של הלומד ומהוחברים לדרכיו חיים. כי התורה היא רפואה כללית לכל בשורו, מתקנת עמוקה את החיים כולם, על ידי התרבות צורכי התורה ואור החיים מוגעלה האדם והעולם כולו.

וכאן לא מקרי הדבר כי מתוך אוטם דברים המנויים במשנה שעלה ידם נקנית התורה, ארבעה דברים קשורים ישירות לבב, אותו איבר המבטא את נקודת החיים באדם ולא את רובד ההשכלה והחוכמה גרידא.

'מתויישב לבו בתלמודו'

לפעמים אנו משתמשים בביטוי "ישוב הדעת", וכווננתנו הוא שעל מנת להגעה להשגות שכליות ויכולת הכרתית גבוהה צריך להיות מרכזים, לחחאמץ ולהיות חדי מחשבה. ומהו יישוב הלב? פרשני המשנה בברואם לבאר מידיה זאת נקטו כמה ביורויים. יש שהגדישו במידיה ואת את החובה ללמידה בדרך קבועה, כלומר שאינו לומד דרך ארעי, אלא מתויישב דרך קבוע בתלמודו (מדרש שמואל שם). יש שהגידו על פי המשנה את חשיבות המתינות בהעלאת הסברה - "רצה לומר שישקל הסברה במאוני צדק ופלס השכל מאר" (רוח חיים להగ"ח מוואלוזין). יש שהיחסו בbijאור היהיס הנפשי הראוי אל הלימוד. "דעתו מתויישבת עליו מותך שהוא לומד תורה מהאהבה" (נחלת עוזה). בעל התפארת ישראלobar כי בטורים ילמד תורה לאחרים יעשה ההכנה הנדרשת. כשם למד לאחרים תורה ה' או דרכי ה' בדורשותיו, מתויישב בלבו מתחילה היטב איך יסדר דברי לימודו, בקען החל ובגזרל כילה.

ניתן להמשיך ולברר כי המשנה הרגישה את יישוב הלב דווקא. יש משמעות למצו שבעורתו יפנה הלומד תורה. המשמעות של "מותיישב" היא שמצליה להיות במעמד שבו לבו ומידותיו מותוקנים, ומציאות זאת בהכרח תזcka את לימודו ותורום השגותיו.

הרמב"ם במורה נבוכים כבר הסביר את חיוניותה של שלמות המידות למוכנות רוחנית לעניינים גדולים ורחוקים:

כִּי מָעֲלוֹת הַמִּידּוֹת הֵם הַצּוּתָּה לְמָעֲלוֹת הַדִּיבְרִוּת (השכלויות), וְאֵי אָפָּשׁ הִיּוֹת דִּיבְרִוּת אָמְתִּית, רְלִי מְשֻׁבְּלוֹת שְׁלֹמוֹת, אֶלָּא לְאוֹשׁ מְלֹמְדַּה הַמִּידּוֹת מְאוֹד בָּעֵל נְחָת וַיְשׁוּב... כִּי זֹאת הַחִכְמָה כָּמוֹ שִׁידְעָת אִינָה חִכְמָת הַרְפָּאָה וְלֹא חִכְמָת תְּשִׁבּוֹת, וְאֵין כָּל אָחָר נָזְקָן לָהּ. וְאֵי אָפָּשׁ מִבְלָתִי הַקְּדָמָת הַצּוּת הַמִּידּוֹת הַטוּבּוֹת, עַד שִׁיְשׁוּבְּ הָאָדָם בַּתְּכִלָּת הַיוֹשֵׁר וְהַשְּׁלֹמוֹת, "כִּי תְּעוּבָת ה' נָלָח וְאַתְּ יִשְׂרָאֵל סָדוֹר" (משלי ג', לב). וְלֹא רְחָקוּ לִמְדָה לְבָחוּרִים, וְגַם אֵי אָפָּשׁ לָהֶם לְקַבֵּלה, לְרִתְחִית טְבִיעָה וְטוֹרָה דְעֹתָיהם בְשִׁלְבָת הַגִּדּוֹל וְהַצְמִיחָה, עַד שְׁתִיעַדר הַשְּׁלַחַת הַלְּיָא הַמּוּרְבָּת, וַיְהִי לָהֶם הַנְּחָת וַיְיִשְׁוּב, וַיַּכְנְעוּ לְבָוּתָם וַיַּעֲנוּ מִצְדַּה הַמּוֹזָג, וְאֵז יַעֲלוּ עַצְמָם לְזֹאת הַמְּרֹגֶה וְהִיא הַשְׁגַּתוֹ יַתְעַלָּה, רְלִי הַחִכְמָה האֱלֹהִית, הַמְּכוֹנָה בְמַעַשָּׂה מְרֻכְבָּה...

(מורה נבוכים חלק ראשון פרק לד)

כלומר, הרמב"ם מבאר כי מצב הלב משפייע ישירות על טיב הלימוד. הרබרים נבונים בלימודים החגוניים-האלוהיים הנגליים, ומוגשים ביתר חשיבותם ברוצי תורה. "כשMattכלים ברוצי טהורה של תורה בלבד, אכן, אף על פי שהרבאים הרוחניים מצטיירים בכוח הדמיון,

מתפרשים הם אחר כך בכל אורחות השכל ומשתוים על כל דתי ההיגיון הצלול" (אורות התורה פרק י, פסקה יא).

וכן כתוב הרב קוק:

אותה מהונפלאות של תלמוד רזי תורה היא, שבזמן שהאדם למד את העניינים הנישאים הללו מתרך אהבה ורגש פנימי, אף על פי שאיננו יכול לתפוס את העניינים בהבנה שכליית בהירה, מכל מקום הם מרים מים את כל מהותו ואחר כך מבהיקים העניינים עליו את אורם, עד שנחלה נהרי חוכמה מתחפשים עליו...

(שם פסקה י)

מתברר אפוא, כי יש חשיבות רבה ליישוב הלב דהינו, לימולת הריכוז, להבנה הנכונה וליחס הנפשי הראוי, כדי שאורה תורה תתפשט ותתרחב, ואומנם לעיתים אנחנו שוכחים את העיקר ובמקרים להחמקד בפגישה עם המלך אנו שוקעים באוטפים חשובים שמצאננו בדרך.

אבלום מוסכים . . .

חבר מעתניאל מספור:

לפני שבועיים נכנסתי לשיעור של הרב נריה. הוא לימד שני "תוספות" שאנו לא למדנו. כולם השתגעו שם בשיעור, ורק גבריאל ישב כוה רגוע בצד, באילו הכל ברור לו, באילו חושב - בסדר, שיתוכחו.

* * *

גבראיל הייתה תוכנה לחבר את כל הדברים שהוא למד, למרות שהם היו מתחומים שונים לגמרי. על כך מספר חברותא מהישיבה: בחודשים האחרוניים למדנו חברותא בכל יום - הרב קוק, "אורות התורה". לפני חודשיים התחילו בערך ב-30:4 וזו הוקדם ל-4:30.

כפי הוא רצה ללמידה יותר תינך אחריו זה. תמיד הגענו למועד שלא הבנתי מה הוא אומר. הינו קטעים שהוא התהilih לדבר על הספרות. למדנו משחו עם הרב קוק בקשר לתורה, ואז ישר הוא העביר את זה לספרות. מכיון לא הבנתי מה הוא אומר.

- מהכן הנפש של גבריאל.
- עייפות וכוכו צפין
- נסיך כוכר
- ניתול תורה אויר כל סדר כוכר
- חכירות לשפר
- לזר ערוף פערתנו

היז אם קטעים שאנו לא למדים הרב קוק, בקשר לתורה, ועתאות הוא אומר, ואו, אתה יודע מה זה מוכיר? תורה הגלים או קווונטים, כל הדברים האלה.

זה נראה באילו הוא מוחכה לזה כל יום. הוא כל כך רצה ללמידה את הקבלה. היה לו פשוט ניצוץ בעניינים

חבר של גבריאל מעחניאל מספר על הענווה של גבריאל. באיזשהו שלב בשנה, כשקלעתתי שאני ממש רוצה למדוד עם גבריאל, הצעתי לו למדוד אתי ביחיד בערב, וככזה שהייתי אותו יותר ולמדתי אותו יותר גלייתי שהוא בן אדם שבוחים שלי לא פגשתי לפניהם בכוונה הוא ממש האכין בתורה, וכל דבר שלמדנו, כל דבר שקראננו פשוט יצא לו מה נשמה ונכנס לו כוונשמה. קשה לי להגדיר את זה אבל הוא פשוט חי את זה! חי את הלימוד. הוא האכין שככל מילה שאנו חנו אומרים זה הדבר הבci נכוון בעולם, והוא פשוט חי את זה.

אני גם זכר את הענווה האמיתית שלו. זאת אומרת, יש אנשים שאתה רואה שהם עובדים על עצם ומנסים להיות ענווים, ויש אנשים שאתה פשוט רואה שהם ענווים – ושוב, זו תכונה שלא נתקلت בה לפני כן. בן אדם פשוט חי חיים של ענווה. זה היה חלק מהਆישיות שלו.

דני, החברותא הבוגר של גבריאל בתחילת השנה, מספר: החברות שלי עם גבריאל בתחילת התשס"ב הייתה כאשר הייתה אcuda להיות "חברותא הבוגרת" שלו. מולי ניצב בחור גבוה וחשון שזקן צעיר עוטף את פניו המהיכות, כמו כל חברותא בוגרת חשבתי לתומי שאצטדר להתחיל אותו בלימוד הבשי של צורת דף הגמורא, לא עברו שנים מסוף כדי להבין מי מבינינו הוא "חברותא הבוגרת" של מי. אני זכר שהרגשתי חיבור מיוחד אליו, ומחר מאוד החברותא הפכה להיות הדבר המרכזי ביותר בלימוד היום. גבריאל לא היה מוכן לוותר על דקתו לימוד, שבתות וימי שישי, ואף דרש ממוני שם יצא לי להיות בczoon בתקופת "בין הזוגנים" שאבא למדוד אותו בסוכה שבאלוני הבשן.

אני אישית הייתה בתקופה של התלבבותה בהמשך דרכי בישיבה, וככל הישיבה דזוקא גבריאל היה היחיד שבאמת הבין אותה. גבריאל לא עשה מעשים סתם בכך, להכל היה הסבר, אידיאולוגיה חזקה שנשמכה על אמונה תלמידי חכמים שכמותו.

גבריאל היה גאון במלוא פובו הכלילה, הוא בתרת משה והן ב"תורת" המתמטיקה והפיזיקה, הוא ראה בלימודי שני הדברים "כתר טרי מילין דלאו כותפרשין". הוא תמיד היה אוכס שהתורה והעולם, שניהם דבריו של הקב"ה ואסור להוניח אף אחד מהם אם רוצים להידבק בו.

ובן משפר הרב בנימין קלמנזון, ראש ישיבת עתניאל... כמו שבן אדם אוכל, כמו שבן אדם נושם. אנחנו לא משקיעים מאמץ באוכל, אנחנו - אנשים בראים, לא משקיעים מאמץ באנשים - כך גבריאל חי ונושם את התורה.

אני זוכר עוד כשהיה בן 14-15, ספר התחליל להביא אותו, את גבריאל, בתור אורח לישיבה. אז הבוחר ישב כנה - לא החזיק את עצמו בלמידה.

חברה בשיעור א'-ב' - כמה קשה להם להתחילה להתביבית, להתחבר לתורה - גבריאל לא עבד על התורה. גבריאל, כמו שאני אוכל עוגיה, אכל את התורה.

מתי ראיתי הרבה פעמים? יש שאלות, יש קושיות. אצלנו - כלום. פעם הוא שאל אותי שאלה קענה... הוא לא סיפר לי על עצמו כלום. רק רأיתי שהוא לא עבד על התורה. הוא פשוט גילתה את השורש הפנימי הקדוש שלו והתחבר לתורה, ואני יכול להגיד - היו לנו הרבה תלמידים מוכשרים, הרבה כאלה שאפשר להגיד להם אוטם בעליים גדולים. בזה, אני לא יודע אם גבריאל היה ראשון... הוא היה תורה... לומר את האמת,

אני מנשה לחשוב - אני לא זכר תלמיד זהה. זה קורה לחבריה אחרי שנים. בשיעור א' - לא ראיתי דבר זהה, לפחות אצלנו.

הרב שמואל לורנץ, ר'מו של ספר בעתניאל, סייר בשבועה על הפעמים שהוא ראה את גבריאל מהצד כשהיה הגיע למכוד עם ספר לפני שהוא למד בישיבה:

נפגשנו כשהוא היה בכיתה ח', ותמיד כל כך התפעלי שהוא בחור כזה עיר, אבל מותנהג כמו מבוגר. זה כל כך הפליא אותו. גם כשהוא בא לבקר את ספר בישיבה והיה מגיע אליו לפעם לעונגה שבת, או לשיעור באמצע השבוע ראתה בחור כזה מבוגר. אמר לי אחד החברים אתחמול, שכשהוא הגיע לישיבה הוא היה בטוח שהוא שעבד משיעור ד' - הוא לא חשב שהוא משיעור א'. ואני חשב שמדובר פתאום בימים אלה כשוכחילים לדבר - ראיתי אותו מהצד, ראיתי מודה על האמת. לא ליכדתי את גבריאל - ראיתי אותו מהצד, ראיתי בחור מאד רציני, אתה רואה אותו לומד תורה, רואה אותו מוקדם כשלומדים את הרמב"ם היומי בבוקר, רואה אותו לומד מאוחר - כל הזמן רואה אותו, אבל הדברים ששמעתי עליו אחרי זה באמת מדהימים - גבריאל עכשו לאפה אותנו, אבל הדכוות שלו נבנית עכשו בשבועה בצדקה מדהימה לכל מי שבעצם נמצא פה, לבולנו, אני חשב שאגם לנשפהה. פתאום דברים שקדם נראו לנו נורא טריינאים, נורא פשוטים - יוצא פה חומר חדש מארתו גוע כרות. והחומר הזה באנות יהיה אותנו והוא מלמד המון. ויש בו משהו מעבר לשטם גוע פשוט שיזע, שהוא הרבה יותר עוקך ופנימי. בסופו של דבר כל אחד מתנו יום אחד יילך, והשאלה היא מה הוא משאיר אחריו. ונראה שגבריאל שבעצם היה זהה נער אבל תלמיד עם הזקן הזה שהיה שיילוב זהה - זקן של נער אבל בעצם כל כך מבוגר, הוא משאיר הרבה יותר מאנשימים בני

שכוננים-תשעים, שהולכים באחרית ימיהם - וזה אותו חוטף שיזעך מהגוזע הזה.

רבו של גבריאל עוד מגיל צעיר, הרב ראוון גראדנר, השפיד את גבריאל בלויה בדברים הבאים:

"כל יلد, כל ילדה - יש חלום. גבריאל - אתה חלמת להיות תלמיד חכם. השקעת את כל חילך, כל מאודך, כדי להגיע למטوة הנשגבה הזאת, למדת תורה בהתקופה, ועדין מצאת לנו למדוד ליכודך חול ולחתקדם בלימודי אוניברסיטה בשאותה עדיין בתיכון. אומנם, מעל הכל, נפשך חשקה בתורה".

אבל היה - אב בחכונה, רך בשניהם.

זכורני את השנים המתויקות, שהיית בא אל ביתי מדי שבוע לשבת וללמוד תורה. הלכה, משנה, גמרא, חומש - הכל רצית לידע ולהבין. פעם הצעתי לך למכור רמנגים כדי שתוכל להקיף את כל תחומי התורה, ולפנוי כשנה וחצי, באת אליו הביתה ואמרת שטייכות את הרמנגים ושאותה רוצה לשבת אתך ולעשות סיום על כל המשנה תורה של הרמנגס, הי"ד החזקה, כל אורבעה עשר הספרים.

חלוניך התגשם גבריאל יקורי, הגעת ליישיבת ההסדר בעתניאל וכבר הייתה תלמיד חכם. ולא רק תלמיד חכם היה - מעל זה - הלכת בזרדך. התנהגת תמיד על פי מידותיו של הקב"ה - חנון ורוחם, צנוע ועוני. קולך היה קולו של הקב"ה - קול דמוכה דקה. אבל בשלהמת תורה וכשרות שידי קודש - אז קולך היה בכוח, בהדר, שובר אדים.

מי יכול גבורותיך ונפלאותיך?

בן יקיר היה להוריך היקרים - חיים ואילין. "כבר את אביך ואת אמך", "איש אמו ואביו תיראו" - קיימות שתי מצוות אלו במלואן. ואיך

שהתיחשת לשבים שלך – באוטו כבוד, ובאותה אהבה – כי בני בנים
הרי הם בנים.

היית אח צעריך ואח גדול, בן, נכד, תלמיד ומורה, חבר טוב ושכן טוב.
וכיננו למלאך בקרבונו

אמesh, ראיינו בחידשות תמנוגות של מקום הפיגוע הנורא בחדר האוכל
של הישיבה בעתניאל... ראייתי את הדם ונזכרתי בעיטוס הרשע שנכנס
לבית קדשי הקודשים, נעל סיף וגידר את הפרוכת. נעשה נס, והיה דם
מבצבע וויצא. חשב הרשע ההוא שהרג את הקב"ה בביבול. שאלתי את
עצמִי, בשבי מה היה צריך לנש הזה? כדי שהגוי הרשע העובד עבודה
זרה יחשוב שהרג את ריבונו של עולם? אני לא חושב כך. אולי כן היה
צורך בנש הזה, שדם יבצבע מפiroת המקדש, כדי שאנו נדע
שהכאב שלנו מורגש למעלה. כשהוזרם דם יהודי למטה, זורם דם
למעלה. הכאב שוכלנו מרגישים היום משקף את הכאב של השכינה.

אמר ליה הקב"ה לירמייהו ביום חורבן בית המקדש – אני דומה היום
לאדם שהיה לו בן יחידי ועלה לו לחופה ומתה בתוך חופתו. ומה יאמר
הקב"ה על גבריאל, שנתקע כוכנו בגיל שבע עשרה, ועוד לא וכיה עלות
לחופה?

גבריאל אהובי – הייתה תלמיד חכם, הייתה חסיד וצדקה, הייתה גומל
חסדים, הייתה בן ונכד ואח ותלמיד – יצא מן הכלל. השגת הרבה
בზים הקצריים שלך. ועכשו עליית למעלה מכל זה – בלילה שבת קודש
נהייתה קדושה!

אמר דוד המלך "נורא אלוהים ממקדשיך", וזו"ל דרשו, אל תקרי
"מקדשיך" אלא "ממקדשיך".
"נורא אלוהים ממקדשיך, אל ישראל", הוא נותן עוז ותעצומות לעם,
ברוך אלוהים" (תהילים סח).

מן. מתיישב לבו בתלמידו.

שה' יקום את דמך. תגכצבה.

עמנואל ורחלטיג

'שאל ומשיב' הוא אחד ממספר דברים שהתורה נקנית בהם, כפי שכחוב במלצת אבות, פרק ו'. אפשר לחלק את מניין הדברים לשתי קבוצות: האחת - דברים הקשורים לב ולרגש - מידות אופי טובות כגון: יראה, ענווה, ארך אפים ולב טוב, והשנייה - דברים הקשורים לשכל ולהבנה, כגון: שואל ומשיב, שבו עסquine, וכן תלמוד, ופלפול התלמידים. אבל לדעתינו ניתן לראות את שואל ומשיב (ודבריהם שבליים נוספתם שנמננו במסנה) גם כתכונת אופי רצואה ונכפתה. עצם השאלה מעיד על קיומם דברי היל בפרק שני של מסכת אבות - "ולא הבישן למד", יותרה מזו, הלומד מתוך חוסר רצון - אינו למד. מי שלומד תורה רק מתוך הכרח וכפיה, כחויה שהטילו עליו הורייו או מורייו, לא ישקיע את כל מאוריו בלימוד, ויעשה רק את המינימום הנדרש כדי לצאת ידי כוחה. הוא לא ישאל שאלות, כי אולי זה יאריך את זמן השיעור, או שהוא יוציא לו להתעמק בנושא גם בהפסקה...

השאלות שהלומד שואל גם מהלצות עצלו את ההבנה. הוא יודע עבשו מה הוא יודע ומה אינו יודע, וכשהוא מקבל את התשובות או

כאשר הוא נותן אותן בעצמו ('שואל ומshiv'), הוא זוכה לרגיעה מסוימת, לדברי המאמר: "אין שמהה בהתרת הטעקות". או אז הוא מתחזק, ובכוחות מחודשים הוא "זוקף" את הסוגיה שהתקשה בה, מתוך הבנה הרבה יותר טוביה.

שאלת השאלות גם מקרבתו אותו לרבו. הרבה מרגיש שדבריו אינם לרייך, שהוא לא "մדבר אל הקיר". הוא רואה שהתלמידים מתעניינים צמאים לתשובותיו לשאלותיהם, על מנת להבין עוד יותר טוב את הנלמד. השאלות גם מחזקות את דיבור החברים בכתה, בשיעור, בחבורה. החברים חשים שהוא "אחד מהחבורה", מתעניין, משתלב, חם תומך בו - מתייחסים לשאלותיו, מנוטים לענות, מתווכחים אותו, ומגיעים אליו למירשה של מידיה לאחר המופיעה במשנתנו - פלפול התלמידים.

נראה כיצד משתלב הOLEK האחד של המירה - "משיב" - עם ה"שואל". מצד אחד ניתן לפריש שהוא פועל עצמאי, ושמדובר באדם שגם שואל שאלות בענייני תורה מסויימים וגם משיב תשובה בענייני תורה אחרים, ולأنשיים אחרים. אך מצד שני ניתן גם לפריש שמדובר אצלנו באדם שמשיב לשאלות שלו עצמו. הוא אומנם התקשה בגמר או בענייני מחשبة וכדי, ונולדת אצלו שאלה, אך הוא לא קפא על השמרות, אלא ניסה להתמודד עם הקשיים ולתת את התשובות בעצמו. הדבר מעיד על כך שהוא לא שאל סתם כדי להתבלט, "קלוז-קסס" כפי שאומרים באידיש. הוא גם לא ניסה להבין את רבו בקשיות מרותחכות או מתחכם. שאלותיו נובעות מקלושים אמיתיים, לעיתים ברובן של ההבנה הבסיסית, ועתים ברבדים הרבה יותר מעמיקים.

העובדת שהוא משיב בעצמו מעידה על כך שהוא מתעמק בלימודו, ושהשאלות הבחריו לו מה הן הנקודות הבעריתיות, וזה מה שעור לו למצואו בעצמו את התשובות.

אחד הגרסאות במשמעותו היא: "שואל בעניין ומשיב כחלה". אכן - כזה היה גבריאל זיל - למד הרבה, התעניין במגוון מקצועות היהדות, ושמע לך מפי תלמידי חכמים, נסף על חובותיו בתלמיד רגיל, הוא שאל הרבה וגם קיבל תשובות, אך ניטה, והצליח גם לענות בעצמו על שאלות רבות, וכתרזאה מכך התחזק בלימוד התורה ובקיים המצאות.

הנחיות לסטודנטים

הרבר אברהם שדר שלום, רבה של אלוני הבשן, מספר על ההיכרות שלו עם גבריאל:

בשנת הבוגנותי בו, ובשיחות שהיו לנו, רأיתי תלמיד חכם של ארץ ישראל צומח כ�� עני. רأיתי את ה"זעום" של תלמידי החכמים של ארץ ישראל, את דוחב הדעת וההיקף, ואת השלים הבהא לידי ביטוי בהופעת הדברים שלמדו, בהתנהגותו ובכיניותו.

בכל פעם שניגש לדברי בשאלת הלכתית או לבירור עניין שעסוק בו, בלעו מספר דברים, תוכנות שהייתי רוצה להעלות.

נועם – הוא נתן תשובה טובה בשיחה. היה תעניין לדבר אותו – יכולת הקשבה והיחס – אני לא בטוח שאני מיטיב להגיד את הדברים, אבל הרגשותי נעימות מיוחדת בשיחה אותו, בצורת התבטאות שלו, בדרך הקשבה ובתגובהה לדברים שנאמרו.

ידענות – וכماידך, רأיתי שהוא יודע את שלפניו. הדברים הללו מסודרים וברורים. אפילו נימה של תקיפות של מי שיודע מה הוא רוצה לומר. בדרך כלל הדברים האלה אינם מתחברים. עוד, נעימות והקשבה מול תקיפות, אבל כאן היו שני אלה בהשלמה.

מתיקות התורה – זה נשמע אולי ביוטי מפוץ, אבל בכל פעם שדיברנו, רأיתי בעיניו את האור, את המתיקות שהחש בליקוד תורה. היה אור מיוחד בעיניו כשדיבר דברי תורה. בכמה מהפעמים שדיברנו הרגשתי בסוף השיחה שהחבל שהוא נגמרה, משומם שהייתי רוצה להמשיך ולשוחח.

הרב בירנשטיין מלמד בכלל יום שישי בכפר אדומים. הוא מספר על גבריאל שהוא משותף קבוע בשיעורים:
היו לו לא סתם שאלות – תמיד חשבתי שהוא גדול. אמרו לי – לא, הוא רק בן שתים עשרה. אפילו לא בר מצווה – הוא היה בן שתים עשרה וחצי... אני מנסה עכשווי להזכיר כמה היו השאלות שלו. אני זוכר שהוא היה ממש מביך אותי. הייתי מביא לו איךו רעיון, והוא היה אומר לי כאן כתוב אחרת. אתה רואה יلد כזה קען – מאיפה הוא יודע כל כך הרבה? הוא נבלע בין המבוגרים ומתקשיב.

חבר מספר על הבקיאות של גבריאל בכל תחומי:
הלה, היסטוריה, כל דבר. פשוט הפטצנו אותו בכל השאלות שלא ידענו... פשוט כל השאלות. הוא עומד שם חמוץ דקוט, אחד אחרי השני... שאלת אחות מה "שולחן ערוך" הוא לא זכר, אז הוא פתח שנייה אחות את ה "שולחן ערוך" וישר ענה. את כל שאר השאלות הוא "תיקתק" אחות אחרי השנייה.

יוסק חוטר

קנין התרבות שלפנינו מורכב גם מ"שומע" וגם מ"מוסיף". את השמיעה פגשו כבר בקנינים הראשונים שהתורה נקנית בהם, ב"שמיעת האוזן", גם ב"שומע" שלפנינו יש קריאה לחידור השמיעה, עם זאת, יש שני הבדלים בין השמיעות. ההבדל הראשון הוא המיקום - ב"שומע" שלפנינו השמיעה נמצאת לקרأت טוף קנייני תורה, לאחר שהאדם נמצא כבר בלב התהילך העצום של רכישת התורה, בניגוד ל"שמיעת האוזן" שהוא תנאי התחלתי לתהילך.

ההבדל השני הוא, שה"שומע" כאן לא בא לבדו, אלא הוא גורר אחריו גם את החוספה. ההוספה, כמו שכותב הרץ אלאשקר במרכיבת המשנה, היא הכרחית, כי היא הולה, היא החידוש שמנגן האדם שחי את התורה וعمل בה: "אחר כך ציווה צוואה אחרת שיהיה שומע ומורסיף מדרעתו, והוא שילידי תולדות ממה ששמע מרבותיו, שבזה

¹ בתלמוד בבלי (סוכת מ"ז ע"ב) נאמר יהי אם שמעו תשמענו וגוי אם שמעו תשמע ואם לאו לא תשמע. וושי שם מפרש אם הרגלת לשמעו - או תשמע, תוכל למלוך ולהושך.

תוכר שלמותו, וכמו שכותב ישמע חכם וויסיף לך' (משל א, ה').
(מרכבת המשנה לר' אלאשקר על אבות פ"ז, מ"ה)

אצל גROLI החסידות אנו מוצאים שוב ושוב את הרעיון שלכל יהודי יש
אות בתורה. תורת ישראל בניה מכל פרט ופרט עם ישראל, וכל חלק
הכרחי לשלהי התורה, בכל יהורי ויהודי מהתגלה פן מהتورה ולכאן
יש על כל אחד ואחד אחיזות כבירה בגילוי פנימי של עצמו, אותו גילוי
של פ' הרב קוק מגלה רוי תורה ומוציא מהאדם את הפטונציאל
הטמן בו.

'להוסיף' פירושו להוסיף עוד שכבה שלא הייתה קיימת, ולמודנו
מסמכות ההוספה לשמעה, שההוספה לא בא מהלך ריק², כדי
להיות חלק ממכלול תורה מסניינו ציריך לשם, ציריך ללמידה, ציריך
לקבל, ציריך לשמע את הקולות מהר סיני, כי שם כבר נגלה כל מה
שתלמיד עתיד לחודש, שם טמונהunya ליביה בוערת של חידושים תורה,
שלשלת תורה שבعل פה של הכנסת ישראל שמוסיפה אהבה על
אהבתה לקב"ה³.

² ואיך האדם מוצא את הפן המיוור שלאי ראה ציריך הבחן מלובין, עדות העדיק (אות קפ"ג) - כל אדם יש לו חנוכה מיוחדת, ובאותו דבר שחרמתו והאותו גבורת בזורה, בדבר והעמו הוא כל מוכן לקבל ברכת ד' אם ישוב אל ה' בבל לב, היינו לחכרי שחרמה זו והטעעה זו מוחש יתרך הוא, באות קפ"ד הוא גמושיך שהتورה מוגלה על ידי שיטוט ריבוא ואותיות התורה שעוזם ישראל.

³ ראה אוריות הקורש ג.

⁴ ר' ציריך הבחן מלובין בצדקה הציריך (אות קפ"ד) יאוחר פערת הרוב נקרא יתורתו, [כי מכיוון] שיגע מעצמו למלמר לאחרים או למור יותר ומוסיפים חכמיה. רק כאשר האדם מתחילה למלמר את התורה היא נקראת על שמו, מכיוון שהוא מושך לה פן משלו (זה רוקיא אחר פערת ריב), וזה "המדרגה הגוזלה" שבילמוד תורה.

⁵ ראה אבות רבי נתן סוף פרק ייב על דבריו הלל הוקן "ודלא מוסיף יסיף", שם מבואר שני שלאו נספיק
עד מסתמותו, שנספיקות תל אחוז או שתים, סוף שטחאת את הראשות, על פי דרכנו דבר זה גדר מכך
שהוא מפסיק לשטח את התורה, כי התורה עריכה המיר שיטטו עליה.

במשך כל הדורות כמו קבוצות שונות שטעו בנקודה זו, שחושו שאפשר להוספּ בלי לשמעו, לספק את מואוויו השכליים של האדם, במקום להתקשר אל התורה. לעומת רוח מההר, להציג ולא לשמעו. בעיה זו נמצאת לא רק בנסיבות שהוציאו עצמן משלשת תורה שבעל פה - אלא גם אצל, ואני מניח שגם אצל רבים אחרים. אנו יכילים למצוות עצמנו מדי פעם מיעירים הערה שמטורחה להראות שמצוותנו משחו מכווי, או להראות שאנחנו שליטים בנושא, יודעים יותר מהחבר, וגם לנו יש דעה. אין כוונתי לשלול הפריה הדידית במהלך הלימוד, אלא אני מבקש לעשות זאת תוך כדי באהנה ובקרה של תהליכי ההוספה שככל אחד מתנו זוכה לו בתורה שבעל פה.

אם זהיה מדווק בלמידה חיצוני שנטרתו ידע - איז ההוספה הייתה כמחקר שאדם עוטק בו אך אם כוונתנו לקבל את התורה - עלינו לעמוד ברחתת ובכיאמה לפני כל הוספה אותן או חדשן, אך באותה נשימה לא לפחות מלקיים את מחויבותנו לאותו שلن ב תורה, שאותה אנו אמרוים לגלהות⁷.

את העירון הזה של ההוספה אפשר לראות גם ב@student הפשט של מורה ותלמיד. המשימה האמיתית של מורה איננה שיחיה שקט בזמן השיעור, אלא להגשים לנצח שהוא כבר כמעט לא צריך ללמידה, שהתלמידים ישמעו אותו - ובעיקר את חבריהם - וכל אחד יוספיק לשני. ההוספה מורה שאותה בעניינים, יכול להיות שהסתמכת עם הנאמר - יכול להיות שלא הסכמת עם מה ששמעתי, אך שמעט מספיק כדי להוסיף. (למרות שאף פעם לא שומעים מספיקו)

⁶ ראה הרחבה במורש שמואל על המשגה - ישחרול להוספה עליה ובכלל מוח ששמעו מוסוף גומך משלו. וכן אמר שלמה דמלך עיה - ישמעו חכם ותוסוף לךו' (مثال א, ח). שלא דו לחכם לשמעו לביר, אלא תורה ויגע עד יוסיפה לך ויהוה שומע ומושיבך.

⁷ ראה ביפורש רשי למשגנו לא לסתור את דבריו.

דרך העבורה על המידות שנדרשת ב"שומע ומוסיף" כבר נתונה לנו בשם הকניין "שומע ומוסיף", דרך עבורה שמיועדת לא רק לתלמידי חכמים, אלא בנזיה לכל אחד ותתגללה למי שחפש בקנין התורה. אין במזו ההוספה, ובלבך שתגיע מהמשמעות. אנו נקראים לחשוב פעםיים לפניה כל הוספה - האם היא אמיתית, האם היא מקוורת למנה ששמענו בסיני, לא בצורה של התנשאות על האחר אלא בדרך ענוה של הקול הפנימי.

הגדים מוספים . . .

גידי, בן דוד של גבריאל נזכר:

אני זכר שהיה אפשר להתייעץ אותו בכל נושא. אם בלמידה, שיעורי נהיגה, או נושאים הלכתיים כאלה או אחרים. לא משנה איפה הוא היה ומה הייתה השעה. תמיד הוא מצא זמן לנו.

❖ ❖ ❖

חבר ממעלה אדומים, בספר:

בשבת הראשונה בכיתה ט', אחרי שהייתי חזן בפסוקי זיכורה, גבריאל בא אליו ואמר לי שהוא ממש נהנה מהה涕לה שלי ואוטו זה ממש ריגש.

❖ ❖ ❖

משפחתו של גבריאל מתארת את ה"דבר תורה" של גבריאל בשבתו:
בכל ליל שבת גבריאל היה דורש במשפחה דברי תורה. עוד מגיל הגן ועד לשבת האחרונה שהינו ביחד. כל דבר תורה התחליל כਮובן ב"שבת שלום", הסבר קצר ושאלתו לקהל - בשאלת הוא ביקש מוכלים להתייחס לא חשוב הגיל או הידע של קהל היעד, הקשיב לכלום וכששייכו הוא הצלחה בתשובה לשתק את התשובות של כולנו ומשם הוא המשיך לתשובה המלאה.

zion עוקשי

פרק קניין ותורה, הפרק השישי בפרק אבות, מונה מ"ח דרכים שהتورה נקנית בהן, דרך מ"ר (לפי המיוון המובא בפירוש כתתי) היא 'הלומד על מנת ללמד', ולאחריה 'הלומד על מנת לעשות'. שתי דרכים אלה מנויות בפרק אבות כבר בפרק הרביעי משנה ח': 'רבו ישמעאל בנו אומר, הלומד על מנת למד - מספיקין בידו למד וללמוד; והלומד על מנת לעשות - מספיקין בידו למד וללמוד לשמר ולעשות'. במבט כולל על הכתוב בשני הפרקים אפשר להבחין בשלושה טיפוסי רישימות:

- ❖ רשימה זוגית - על פי פסוקי הירשא בפרק ד - הלומד על מנת למד, הלומד על מנת לעשות.
- ❖ רשימה מרובעת - על פי פסוקי הסיפה בפרק ד - למד, למד, לשמר, לעשות.
- ❖ רשימה של מ"ח דרכים על פי פרק קניין תורה. ההבדל בין הרישימות הוא במיקוד. המיקוד של הרשימה הזוגית הוא בכוננות הלומד. המיקוד של הרשימה המרובעת הוא בדרכי

הדריקטיקה בלימוד. המיקוד של רשימת מ"ח דרכים הוא בלימוד תורה לעומת כהונת ומלכות. נבהיר את אופייה של כל רשימה, ונתחיל בארוכה יותר.

ברשימה של מ"ח דרכים לא דיוקו של מספר 48 חשוב, אלא חשובה האמייה של לימוד תורה ודושך השקעה ומאמץ גוזלים (48) - כפול מכמהנה (24) ויתר מלכבות (30). וההבדל גוזל עוד יותר, אם שמים לב לנוכח השונה: "שהמלכבות נקנית בשלושים מעלות, והכהונה בעשרים וארבע, והتورה נקנית באربעים ושמונה דברים". הכהונה והמלכבות מכונות 'מעלות' ומעלות אלה אין מפורטו במשנה, אך מעין ברישיות המובאות בפיירושים (ראה קהתי) מסתבר שאין מדובר בדרכי קניין אלא בזכויות המוקנות מבחן חוק או מכוח ירושה - 24 מתנות כהונה, וחכויות המלך במשפט המלך. ואילו דרכי קניין תורה המכונות במילה כולנית 'דברים', כי הן מקיפות את מכלול תיאור המאמץ האישי הנדרש מהלומד תורה, כולל עמל כפיו, והן מתבטאות בoitotor על חלק מהנהנות היום יומם, בשכלול המידות האישיות וביעיוב ההתנגדות בין אדם לחברו. אין כאן זכויות שהלומד מקבל חינם אלא יש כאן עבודה עצמית מתמשכת לאורך כל החיים.

הרשימה הוגנית (הלומד על מנת ללמד, הלומד על מנת לעשות) מחזירת את ההבדל בכוונת הלומד: לשמה ושלא לשמה. רשי' ורע'ב מבארים שבראשונה מדובר בלימוד שלא לשמה, 'בשביל שייקרא רב'. זו אינה דרגה משובחת של לימוד תורה, שהרי במרכזה הלימוד נמצא התעללת לומד ולא התורה ומצוותיה. אך גם לדרגה זו יש מקום, שמתוך שלא לשמה יבוא לשמה. לעומת זאת בדרגה של לומד על מנת

לעשות' - מרכזו הכוונה אינו הלומד עצמו ותוועתו אלא קיום התורה ומצוותיה, זו הדרגה המעליה.

המשמעות המרובה (ללמד וללמוד, לשומר ולעשות), מציגה את ההשפעות והتوزעות של מטרות הלימוד וכוונתו. מי שŁומד לתועלת עצמו, לא יוכל להגיע לשלהות בלימוד התורה. ברגע שיגשים את התאות לבו להיקרא רב ולחוכות בכבוד, לימוד התורה שהיא רק אמצעי עלול לאבד מחשיבותו. אך מי שŁומד תורה על מנת לעשות, ידקק בכל-tag עד שיגיע לאמיותה של תורה, והוא יזכה לתכליות לימוד התורה לשמה.

הניטוח 'מספיקין בידיו' הוא ניסוח סתמי בלשון רבים והוא רגיל בחז"ל, ופירושו 'מתאפשר לו', עולה בידו של הלומד'. אין משמעו שימושו עumper על גבו של הלומד ונוטן לו נקודות זכות או שבר, אלא כוונתו לציין את התוצאות המשפעות מדרך הלימוד. בלאו, 'מספיקין בידיו ללמידה וללמידה', בלימוד כזה מתאפשר לומד להגיע למטרתו אך לא למטרת לימוד תורה. אך 'מספיקין בידיו לשומר ולעשות', בלימוד כזה הוא מגוע להישגים מפלגיים. הוא מצליח לא רק ללמידה וללמידה אלא גם לשומר' במשמעות של זכירה. הוא לא ישכח את לימודו. כיוון שלמד כדי לעשות, והעשה מלאה אותו בכל רגע ורגע מחייו, התורה הופכת להיות חלק אינטגרלי מחייו בכל שעה כמו אכילה ושתיה.

ומכאן גם מסקנות דירקטניות לגבי דרכי הלימוד הייעילות בכל מקצוע וכל שכן בלימוד תורה. לימוד אקראי בלי מטרה - קשה לו להחזיק מעמד לאורך זמן. לימוד למטרות ביןיהם כמו מבחן,יפה הוא לשעונו עד שתוגשים המטרת העיקרית. לימוד כדי ללמד לאחרים כוחו גדול, הן משום שהוא עמוק יותר, הן משום שהتلמידים מוחדים את המורה. אך עדין כל אלה נבססים בגדר לימוד שלא לשמה. לעומת כל אלה

לימוד לשם אין לו שיעור, הוא לימוד אופק כל'. הלומד מחויב למיצויו של הנושא, הוא נובע מעומק הנשמה, והוא לא ישקט ולא ינוח עד שימצה את העדרדים השונים, יקיש לתחומיים משיקים, יחפש דרכי מימוש ויישום הלהה למעשה, יצפה לשיטות חדשות ואף יזכה להדש חידושים.

זהו דברים אלה לעילו נשמה של גבריאל, שלמד לשם, ועבד קשה לשבלול מידותיו האישיות.

הגדה לאחים . . .

במשך היו הקצרים הספיק גבריאל לנכוד תלמידים הרבה - חבריו שעוד להם בלימודים או למד אותם בחברותות, עולים חדשים, וילדים שכבר מוהיינו בן שטים עשרה דפכו על דלותות הבית על מנת שלימוד אותם בתגבור לימודי קודש וחול או בהכנה לבר מצווה. ר' יואל בן הרוש מספר:

"אני לקחתי את גבריאל למד את הבן שלי תורה, כי רأיתי בו שיש לו נזונות לפני התורה שהוא הולך להביא לידי, אמורתי - זה יש לו מידות. אני רוצה שהבן שלי ינק ממנו תורה, מתורת מידות. לפני כל לימוד רأיתי שיש לו דרך ארץ, ענווה, שקע. וראיתי שהוא רוצה לлечט עמוק, ללבת וחזק. ואמרתי: האדם הזה - אפילו שרואים גור של יلد צעיר, זו נשמה גודלה."

חבר מהשכבה מתחתיו בישיבה התיכונית כוספר על ההכנה ל מבחון הכניסה בעתניאל בו גבריאל עוד לו בהבנת הסוגיה: היותי בשבועו ישיבה בעתניאל והיה לנו מבחון בגמרא. ניסינו לנכוד ולא הצלחנו להבין, אז חוטר - גבריאל - בא וניסה להסביר לנו, ועדין לא הבנו. הוא ניסה עוד פעם ושוב לא הבנו. בסוף הוא הילך וחיפש בין כל האנשים למי יש סיקום או תרשימים בנושא. אחרי חצי שעה הוא חזר אלינו והביא לנו תרשימים וסדר לנו את התרשימים איך להבין את הסוגיה.

חבר מהישיבה עתניאלי, מספר על העדרה, האכפתיות והזעם שగבריאל הקדיש לו:

זכיתי מתחילה השנה להיות חבר של גבריאל – היינו ביחד בכתה. לימוד העיון שלי היה ברמה מאוד יוזמת – לא הבנתי שום דבר ולא הכרתי את העולם הזה... לא אזכיר הרבה, אבל גבריאל בעובו הקדיש לי כל לילה בסביבות 4:00–5:00, היה עוזב הכלול ומסביר לי על הסוגיה, מסביר לי פעם ועוד פעם ועוד פעם, וחזר ומסביר ועשה טבלאות ודוגמים, הכל רק כדי שאני תatkdem. וגם אם זה היה בשעה שהוא לו מה ללמידה.

...בנראה שהוא זיהה שאי צריך עזרה. זה נמי דבר כזה שהוא פשוט הרגש את זה. לא באתי בבקשתו ולא שום דבר. הוא יומם לעזר. פשוט ראה שהחבר לא מצליח.

צבי ארייאלי, תושב היישוב עתניאל שלומד בישיבה מסוימת:
את גבריאל הכרתי מעט מאוד – ההיכרות נבעה מכך שישבנו זה ליד זה בבית המכדרש, אך תוד זכו קוצר התרשםתי שלידי ישב בחור משכניו ומעלה, שכן שמתי לב שהרבבה בחורים מהשייעור שלו באים אליו כדי לשאול אותו שאלות בגנורא וככד. חשבתי שכנהarah מזובר באחד העילויים שבשייעור ואכן התברר שצדkti. בני, דבר היז, ביקש מכך יומם אחד לעזר לו בהכנות מצגת. אני לא הבנתי בזה הרבה, וכשראיתי שגבריאל הוא תל תלפיות, אמרתי – אולי הוא מבין גם בהכנות מצגות. ביקשתי מכך שיבע עם בני וסביר לו כמה לעשות, והוא ישב עם בני וסביר לו בפתרונות ובすべלות כיצד להכין מצגת – דבר שלמדו יותר מאוחר מבני.

נעמי, בת דודו של גבריאל, מספרת על הדרכו של גבריאל להסביר דברי תורה לכל אחד ואחד:

השבות שביבינו אותו היו כל כך מיוחדות. זכינו לשיר אותו מנגינות חדשנות ולשכווע דברי תורה בכל הנושאים. זכורה לי שבת אהבת ספציפית שבני לא כל כך התעניין בכך שקורה בשולחן שבת, וגבריאל התחיל לתת דבר תורה על הארי פוטר, וקשר את זה לפרש השבוע כדי שהוא גם יתעניין. גבריאל ידע להגיע לרמה של כל אחד ולהסביר לו כדי שהוא יבין.

באחת הימים, בליל שבועות, העביר הרב ראוון גראנדה בכר אדומים שיעורים לילדים במשך הלילה, ובין השיעורים גבריאל סייף להם סיפורים. עד היום הילדים שכבר גדלו זוכרים את הסיפורים שהוא סייף להם.

בן ישי חוטר

מידה זו, מבחינתי היא השתקפות של גבריאל - לימוד שיש עמו מעשה, כפי שנאמר "תלמוד גדול, שהتلמוד מביא לידי מעשה" (קידושין מ' ע"ב).

יש כמה הטערים לומדים על מנת לעשות:

1. בתפארת ישראל מובה שבדברים שיש בהם מעשה חזור לומדים, שחווש שישכחים וכל רצונו לעשותן בשלמות וללמוד אחרים לעשותן כראוי.
2. על פי המדרש שמואל די בכר שיתבעו לומדים על מנת לעשות, כיון שכותוב "לומד על מנת לעשות" ולא "הלוּמָד ועֲשָׂה". רק התורה שנלמדת על מנת לעשות והאדם לומד את דקדוקיה היא זו שתתקיים, ולא התורה הבנויה על פלפולים והתחכਮויות שלא יקיים אותן למעשה.

ג. ר' נחמן מברסלבו מסביר ש"על מנת לעשות" זו כוונת המלמד שמלמד את תלמידו, כלומר שהמלמד צריך לכוון שעיל ידי והוא שהוא מלמד, הוא עושה את התלמיד - הוא בונה את תלמידו. כמו שבתו בטהדרין דף צ"ט ע"ב - "כל המלמד את חברו כאלו עשו" וכאשר זו כוונת המלמד, ה' ישמר עליו מהתלמיד לא הגון.

לפי הסברו של ר' נחמן, אני מבין ש"לומוד על מנת לעשות" פירושו בעצם לקחת את התורה על מנת שנוכל לבנות את האישיות שלנו, לשככל את המידות שלנו ולשפר אותן, בין אם זו בנייתו של עצמו בעבודת ה' שלו ובהזיק האמונה, ובין אם זו בנייתו של עצמו בכלל צעד וצעד בחיננו המעשיים. מבחינה זו אנו מביאים אותנו מה שלמהונו בעבר אל המקום שבו אנו עומדים בהווה, וכו' שם ה' נקרא לעצנו, כך שניכר בנו שככל מעשינו נובעים מרצין ה'. ואם נזכה לנצל לסייע לבנות דור של אנשי שם של חברה צודקת, תומכת וavanaugh.

כל הלימוד של גבריאל היה "לומוד על מנת לעשות". גבריאל תמיד חיפש דרך להכניס את התורה למד לעולם המעשה, כפי שכותב הרמב"ן באגדת שליח לבנו "והו זוהר לקרות בתורה תמיד אשר תוכל לקיימה, וכאשר תקים מן הספר, תחפש באשר למדת אם יש בו דבר אשר תוכל לקיימור".

צורת לימוד זו הופכת את התורה שאתה לומד מטקסט עתיק שנכתב לפני שנים רבות, לדרך חיים אקטואלית המדוריצה אותנו בכל המיצבים בחינינו, לתורת חיים שיש לה משמעות לגביר, שהוא רלוונטי,

¹ לקוטי מוחרין חי'א תורה ס. אות ג'

מדריכה ומכוונת אותה, בכל לבך ובכל נפשך. בדרך שצובעת את הלימוד בעצבי חיים.

אצל עדות המזרח ניתן לראות את השαιפה של לימור כדי לעשות. רב אמרתי ציריך לשלוות בכל התחומים, להיות "סופרמן" - גם סופר סתום, גם שוחט וגם מוחל. להבדיל, זה כמו השוני שבין לימוד נהיגה תיאורטי, לבין לימוד נהיגה מעשי, שבו קודם אדם יעשה הכל כדי שיידע בפועל לנוהג, ורק לאחר מכן יעמיק בצדדים תיאורתיים של הנהיגה.

గבריאל עצמו סיפר לי בעבר שיתאכזב מאוד אם יטילם את הישיבה בלי לדעת לפחות כתיבת סת"ם, מילה ושהיטה.

"לחיות את התורה" פירשו לראות תמיד את הצד המעשי - איך מה שלמרותי יעוזר לי לתaskan את העולם, להוסיף בו אור, בכל תחום תורני שאני עוסק בו, אני לומד איך לישם אותו ולצובעו בעצבי חיים - למדות עבר הדרכה מעשית בהלכה? חזר על הנלמד על מנת שכשתגיע מצווה זו לידי, לא תחמייננה.

בשאדם עוסק בתורה הוא נבנה, לתורה יש כוח לעצב את אישיות האדם, לעידן, למלא ולהושיק אור בעיצוב הנפש של האדם. הלימוד על מנת לעשות כולל לא רק את הביצוע בפועל, אלא גם עוזר לספוג מהתורה הבחנה לגבי הנפש והאישיות. אפשר ללמידה ולהתעמק בתיאוריה אבל חייבים להתחיל לנוהג. להפוך את המצווה למציאות מעשית וממשית, לא להשאיר רק אותיות פורחות, אלא למזג גוף ונשמה בפועל שילכו יחויר. ומהו גם האדם בעצמו נבנה - לימוד התורה הופך את האדם לכלי, התורה היא האור הגודש וממלא את

הכל, המתעצב והולך על פי החוקים והתכנים של תורה חיים. המעשימים שהאדם עושה - בונים את האדם בעצמו. גבריאל ראה בכל דבר את השאלה הזאת - איך לעשותו. הוא שלט בכל מה שהוא למד וחיפש איך לקיים את מה שהוא יודע, וכדברי הרמב"ן "כאשר תקום מן הספר...". גבריאל חיו את מה שлемד, הוא חור על הלהה, תמיד חשב איך לקיים בכל סיטואציה, וגם ניסה לבנות אנשים אחרים בלימוד תורה.

היכן מוקם .. .

בטויל הוצאות גבריאל התעקש לשמור ולקיים כמה שיותר מצוות ויזמות את הרבים. בטויל סוכות, הוא היה מביא קדושים ובד, פטיש ומסכרים, ובונה סוכה בהלכתה באמצע ההרים, אל מול מאות אנשים שהיו מסתכלים בתודהה על הילד בן השתיים עשרה מקיים את המצווה, למורות שהוא פעור מפני המכום ולהען הזמן. אבל הוא לא היה אוכל, אפילו לאabis קעון, עד שהוא לא הקים את הסוכה. וכך מספר עמנואל וריהפטיג:

זכור לי לעוב מעמד מרגש שוכתי להיות נוכח בו, בטויל סוכות של צופי כפר אדומים בהרי יהודה. ככלנו, תלמידים, מדריכים ומלוים כאחד, מתוכננים לאכול את ארוחתנו תוך השתמכות על הדין המאפשר לעובי דרכים לאכול ללא סוכה, דין החל רק בתנאים מסוימים שאינני בעוח שהעדי קיימים אצלנו, והנה קם בהוד צער בן שתים עשרה או שלוש עשרה לכל היוטר, גבריאל חומר שכו, כוציא מתרמי לו חוכרים שהcin נבעוד מועעד, ומוקים סוכה קעוננה אך כשרה לתפארת, וכולנו מסתופפים בצללה (אחד אחד בכובן...) וזוכים לקיים מצוות סוכה בהלכתה !

“פחשון הנפש של גבריאל”

- הלכה
- זיוות
- נמקות לזכר - לעשה

מתוכננים לאכול את ארוחתנו תוך השתמכות על הדין המאפשר לעובי דרכים לאכול ללא סוכה, דין החל רק בתנאים מסוימים שאינני בעוח שהעדי קיימים אצלנו, והנה קם בהוד צער בן שתים עשרה או שלוש עשרה

לכל היוטר, גבריאל חומר שכו, כוציא מתרמי לו חוכרים שהcin נבעוד מועעד, ומוקים סוכה קעוננה אך כשרה לתפארת, וכולנו מסתופפים

בצללה (אחד אחד בכובן...) וזוכים לקיים מצוות סוכה בהלכתה !

חבריו בישיבה התיכונית מספרים:

כל לילה לפני שהוא הלך לשון - הייתה לו ציצית לילה והוא היה שם את הציצית עליון, שני ציציות, ואז הוא היה כוריד את הציצית יום. הוא היה קם כל בוקר לותיקין, ואנחנו עד שבועה ועד תשע... כל פעם שהוא היה יוצא מהמקלה עם מגבת מסביב למותניים, חזר כוה - בניו לתלפיות, הוא היה יורך לשכבות שמיכה. הוא יורך ואנחנו סופרים וסופרים, מתייאשים - וכמסתכלים עליון.

על "טקס לבישת הציציות" מספר גם חברו יצחק:

באשר הוא היה מוחיל טלית קון, היה מקפיד ללבוש את הציצית החדש על הישנה ולאחר מכן היה פושט את הציצית הישנה, וזאת כדי להיזהר שלא ישחה אף רגע ללא ציצית.

המושפזה נוספת:

גבrial היה הפסיק המכשפות שלו. כל שאלה שיש אתה מפנה לגביאל והוא יודיע בדיק מה התימנים נהגים, ואם לא - הוא לא ירפה עד שימצא. הוא גם לא יתביס להגיד שהוא לא יודע ולהפנות אותך לאנשים אחרים. גם כשאבא רצה לדעת מה התימנים נהגים או מה לעשות להלכה היה פונה לגביאל.

חבר כהישיבה בעתניאל מס' ספר:

שבוע לפני הפיגוע הרב ראמ"ד דיבר על כך שבכל אחד צריך למול את בנו. דיברתי עם גבריאל ואמרתי לו שאני פוחד לכוון – ועוד את הבן שלי, והוא אמר לי ללא היסוס שהוא מותכוון למול את הבן שלו.

עודד, חברו, מס' ספר על גבריאל במחנה קיע של הצופים: הוא הגיע לפני שבת, ורצנו לשער כי היה שם בעיה בעירוב. גבריאל דיבר כל מיני חוטים. לא הבנתי מה הוא עושה – אמרתי לו: "אני שומך עלייך, אני לא מבין בזה כלום". גבריאל גם ארגן את כל התפלות והקריאות בשבת ונשאר עוד כמה ימים לבנות ביחד אתנו. ותיכזיד ידענו שם צורך לשאול משהו, הולכים לגבריאל.

ספר, אהזו של גבריאל, מס' ספר:

גבריאל תמיד רצה לעשות את המצוות בעצמו, כל השנים היה חשוב לו לקשור בעצמו את הציציות ולהקפיד דזוקא במנגה תיכון, ברמביים. בשלב מסוים הוא הפך להיות הקשור המשפחתי. בחתונה שלי – עשר דיקות לפני החופה קשו לי את הפתילות לטלית החדש. מאוחר יותר גבריאל ראה שקשרו את הציצית שלא כמו שיטת הרמב"ם, אז הואלקח את הטלית, התיר את הקשרים וקשר מחדש.

מהיowitz קען היה גבריאל הולך בערבי פשח להכין מצות לפסח. בשנה האחדונה גבריאל רצה לעשות זאת בבית עט כל המשפחה. הוא בדק היבט את כל ההלכות,לקח סאג' (כלי לאפיית פיתות) והכשיר אותו, והכין עט כל המשפחה מצות תימניות.

תונדר שופר

המידה הימ"ז שהותורה נקנית בה היא מידת 'המחכים את רבו', בعين בפרשני המשנה על אחר נוכל למצוא שני פירושים עיקריים. פירוש "תפארת ישראל" מסביר את המידה כר:

רצונו לומר, אף עתה כשנעשה גדול, אפילו וכי נשנו כדברים ששמע מרבו, וימצא בהן דברי תימה, לא יאמר שנשנמי מרבו הדבר שידע הוא, אלא יאמר שרבו חכם גדול היה ועמו מוחשבותיו ממנהו, ויטוריה להעמידן.

כלומר, הארט אינו עוד תלמיד הלומד מרבו, אלא אדם הלומד לעצמו וඅັກ מלמד לאחרים (כפי שצוין בשתי המידות שקדמו למידה זו). אדם זה, לבשותוקשה לו קושיה בדברים שלמד מרבו, ימעט בחשיבות עצמו ויתמק במחשבתו על גודלותו של רבו שלמד ממנה תורה, יותרן כל קושיה המטילה ספק בגודלו של רבו ולא יתגאה חזיו על רבו. לפי זה, פירוש "המחכים את רבו" - הרואה ברבו חכם גדול.

פירוש "מדרש שמואל" מציע אפשרות אחרות, השונה בתכלית מפירוש תפארת ישראל.

ואפשר שכיוון שצורך שהתלמיד ישתדל לעולם לשאול ולהקשות לרבו עד שמחמת זה הוא מהיכים את רבו על דרך יומתלמיד יותר מכלם' - איש כזה בודאי שיקנה קניין תורה וירושו הדברים בתוכו, כי לעולם יתחרד שכלו בהיות הוא סיבה להחיכים את רבו ובזה מוחיכים גם את עצמו. גם רמו כי התלמיד אשר ישתדל לעין בעז ותעצומות, עד שהוא יוכרכן מחמותו לעין ולהתחכם יותר ממנו, כיון שהוא סיבה שרכו יתחכם על ידו במ"ש - יקנה קניין תורה.

לפי פירוש זה נראה שתלמיד שנקלע למצוב שענין מסוים שלמד מרבו אינו ברור له, עליו לתמוהה בשכלו, לשאול בקיל רט ולהקשות על רבו, בשונה מהפירוש הקודם, שכונתו שיקטע את דברי עצמו בפני רבו ויחשוב על דרכם לתרץ דבריו רבו ולהעמידם על דיוקם. פירוש זה מציע דוקא שיאמר דבריו בפני רבו ויקשה עליו עד שרבו יתרץ תרוץ שעונה על קושייתו במלואה.

שני פירושים אלו אף מבינים בדרך שונה לגמרי את פירוש המילים 'המוחיכים את רבו'. על פי הפירוש הראשון המוחיכים את רבו הוא מי שמעמיד את דבריו רבו על כנמ', שעווה את רבו עניין יותר חכם. לעומת זאת בפירוש השני הביטוי נaptops בפשוטונו כלומר, גורם לרבו באמצעות היהות חכם יותר על ידי כך שעריך להתמודד עם שאלותיו הנקבות של תלמידו.

אם כן, איך ראוי לנוהג האם להקשות על הרבה זהה הדרך הנכונה לקניין תורה, או אדרבה לתרץ דבריו, לעיתים אף באוקימיות (כפי

שנראה מהביטוי "ויתריך עצמר להעמידן" היא זו שתביא לKENNIN
התורה?

אפשר לחלק ולומר שהפירוש הראשון עוסק למי שאינו נמצא במחיצת
רבו, ואין לו אלא להעמיד דברי רבו וכבודו רבו על מוקם, ואילו
הפירוש השני עוסק בתלמיד העומד בפני רבו. אך תשובה זו מניחה
שהמשנה עוסקת במרקם ספציפיים ולא בכלל מקרה ואדם, ואילו
הנטיה הטבעית היא לומר שהמשנה דיברה אל כל אדם החפש בKENNIN
תורה באשר הוא ולאו דווקא אל מקרה כזה או אחר.

לענין נראה לומר שהתשובה טמונה בכוונת התלמיד השואל. אדם
ירדע על עצמו האם הוא שואל שאלה על מנת לקנור (כדוגמה
המופלאה בಗמרא על רבי ירמיה צעל דא אפקחו מבני מדרשא" - בבא
בתרא ב"ג ע"ב) או על מנת להחכים את עצמו ואת רבו. מדובר בשתי
דרגות שונות של אותה המידה. אדם שידוע בעצמו כי הعلاאת קושי
על דבריו רבו מטרתה להחכים רק את עצמו ואילו אף לעוג לרבו חיז
או להתרחות בו, מוטב לו כי ידבק בפירוש הראשון של הצדקה דבריו
רבו מתוך יראת שמיים וקבלת דבריו חכמים, לעונתו, אדם שידוע שככל
מטרתו היא: "bahiot ha-av sibba la-hachkim at rbo v'voha mohchim am at
uzemo" וدائית יכול לדבוק במידת המהচিম את רבו על ידי שאלות
וקושים לרוב.

אך אם על אף כל זאת, עדין יקשה אדם כיצד ידע באיזו דרגה הוא
נמצא, אומר לו שדבר זה למחרתי מגבריאל חוטר הי"ד. גבריאל היה
חניך שלו בישיבה התיכונית במעלה אדרomiim. בערבבים הינו לומדים
בפנימיה ליום קצר, שקראננו לו "חוג תורה לשמה". גבריאל היה
שותף ללימוד והתענין בכל הסבר. לעיתים רוחקות היה מעיר העשרה
שהיותה מאירה את חדר הפנימיה בחוכמותו. אך מעולם לא העלהתי

ברעתי שטורת השאלה הייתה להפgin חוכמה או להקשות על המלמד, אלא אף ורק לחדר את הדברים לשם הלימוד ולשם שמיים. מתוך זיכרין זה נראה לי לומר שאדם יודע מהי כוונתו הפנימית בשאלתו, גבריאל היה בעל ידיעות עצומות וכישרונות אידיריים ובכלל זאת גודלותו הייתה בענותנותו. מידה זו שכח דבק בה הביאה אותו לידי הכרעה בשאלת מה הוא דנים. גבריאל היה במעלה של מי שמחכים את רבו מתוך קושיותו על רבו, כיון שעמד בשלמות במידת הענווה, ובעורתה נתעלה מעלה המדרגה של מי שעלה מנת לחנן את עצמו ציריך להציג את דבריו רבו אף אם הם אינם נראים לו, לא והוא רבו של גבריאל, ולאחר שנרצח הבנתי אף יותר עד כמה היה עזם תלמידיו או לכל היותר חבר מבוגר. צויתי למלודו ממנו רבות ולהחכים תוך כדי לימוד משותף עמו ועם חבריו ולהפניהם תוך כדי התבוננות את המידות היהודיות שהיו בו.

הכלים מוכרים . . .

אהובה צרפתני, מהচנכת של גבריאל בכיתות ו' – ז', מספרה:
אני ליכודתי אותו תורה ונביא – מקצועות קודש. קטנותי. גבריאל יכל
ללמד אותי יותר, ותמיד אחורי השיעורים. בזמן השיעורים היה מקשיב
ומשתתף בה ושם, ובסיום השיעור היה בא אליו בצלניות דבבה. ככה
ביחד היה נתן לי עוד איזה חידוש נחמד, לא בתחששה של עליונות
אלא בתחששה נעימה – לשתף אותו באיזה "זרעט" נחמד.

הר'ם של גבריאל בישיבה התיכונית מספר:

אני אישית נערתני בו הרבה פעמים. הייתה הולך להתייעץ איתה, פשט
כי ידעתה שהוא מכיר טוב את הראש של הביתה והוא יודע איפה יהיה
לי שיתופ פעולה ואיפה לא יהיה לי שיתוף פעולה. הייתה הולך לגבריאל
ושואל: גבריאל, אפשר והוא היה אונור לי כן, ולפעמים לא – והייתי
מקבל את זה, כי ידעתה שהוא יודע בדיק מה קורה. הוא ידע טוב
מماוד איפה החבריה ישתפו פעולה, מתי החבריה אתנו ומתי הם לא
אתנו.

בחור מישיבת ההסדר במעלה אדומים מספר:

למדתי עם גבריאל עם זאב זיק. כשהייתי עם אחרים, הייתה מרגישה
 שצריך להחזיק את החבריה, לשדר אותם לכאן, הרגשותי קצת בזבוז
זמנם כי עזבתי את הלימוד ב'הסדר' בשבייל זה. אבל שם זה היה ממש
תענג כל שבוע – ככה אני הרגשתי. אם הכנתי את עצמי יותר טוב, כי
ידעתי שהיא "פייט" (קרוב) לא סתום... ממש נהניתי...

בשנה שעברה לימודתי בישיבה. אף פעם לא שאלתי איפה גבריאל – זה היה ברור – הוא היה בבית הנדרש. הנΚודה הבי מרכזית לדעתו, הייתה שהוא אף פעם לא הרגיש שהוא שונה מהם. יש-Calha שאוכרים עליהם: "עוב, הוא בבית נזרך", שם זה לא היה נכון.

...לימדתי שם בשנה שעברה גם אמונה. כשהייתי צרי עזרה, הוא עזר לי בזה שאזכיר: "עוב, חברך, מספיק. נהניתם, צחקתם, עבשינו תלמידך". יש מקומות בהם אומרים "חונפן, מה אתה רוצה למצוא חן בעיני המורה?" אבל שם היו שותקים. עזרה מודהינה. כשהחדר נריה (רבו של גבריאל בעודניאיל) הספיד ומספר איך הוא התייעץ אותו, אני כמוש הבנתי את זה, איך הוא כמוש נתן חיזוק. תחושת ביטחון למד.

הרבי יובל ואדיי

בסוף ארבעים ושמונה דברים שבhem ההוראה נקנית, בחלק השני העוסק באדם עצמו, נמנים שלשה דברים הקשורים במערכות הייחסיטים שבין הרב לתלמידיו: "...המחייבים את רבו, והמכoon את שמוועתו, והואומר דבר בשם אומרו...".

כשאנו נדרשים לobar את המילה "שמוועתו" אנו עומדים בפני שני פירושים אפשריים, המשלימים זה את זה: האחד, במבט ממוקד על "המכoon את שמוועתו", שאדם זה מכoon את השמוועה שהוא שמע. השני, במבט כולל על שלושת הדברים יחד, שאדם זה מכoon את שמוועתו של רבו. שתי נקודות מבט אלה, הממייקרת והבוללת, נוגעות במערכות הייחסיטים המיחודות שבין רב לתלמידיו. הרב מנסה להעביר את שמוועתו לתלמידיו, והתלמיד מנסה לקלוט את מה שהוא שומע. נקודת המבט הכללית קשורה בכיוון רב ⇔ תלמיד, ונקודת המבט הממוקדת קשורה בכיוון תלמיד ⇔ רב. הרב מצדו, מוסר לתלמידו את המסורת הקיימת אצלו ונמשכת עד למושה רבנו. התלמיד מצדו, מנסה לקבללה.

בתחילה המטירה ישנו קשיי גודל ועצום, והוא שאומנם הרבה מתאימים ומונסה להעביר את מה שנמצא אצלו בשלהות ובידוק רב אל תלמידו, אך שמה שיופיע אצל התלמיד יהיה העתק מדויק של מה שהיה אצלו. אולם התלמיד הוא מקבל, הוא כל קיובל, ויכולת הקיבול תלייה במקבל. מילא השמורה מקבלת אצל התלמיד נופך חדש, הקשור באופןיו, בכלי הקיבול המיחיד והפרטיא שלו. כמובן, הכוון מנוקדת המבט הכלליות רב ⇔ תלמיד מייצג את המסורת, והכוון הממוקד תלמיד ⇔ רב מייצג את החידוש. אופייה של תורהנו קודשנה מעוצב על ידי מערכת יהסים כפולה - זו שבין הרב לתלמידיו וזה שבין המסורת לחדוש. משום בכך חכמיינו זל' קריים לא אחות "המעתיקים", "מעתיקי השמורה".

התלמיד מושתדל לקבל מרבו את השמורה, וההשתדרות באה לידי ביטוי לצורך "לכזון" את השמורה, על פי הפיירוש הראשון שהזכירנו בראש המאמר. כיון זה בMOVEDנו הפשטוט הוא ראשית כל ביכולת לדקלם את השמורה בעורתה המקורית ובשונה. זהו שלב שמערכת הקליטה והקבלת התלמיד, שבה טמון חלק מהבעיה במסורת מרוב לתלמיד, עדין אינה מתערבת, וזה השלב המשמר בעורטה הטובה ביותר את המסורת. הגרסה המועברת במסורת היא הבסיס לכל הלימוד, אם חלה טעות בגרסתה, היא יכולה לשנות את כל הפרשנות הבאה כנדבר שני על גבי הגרסה.

אולם יש ל"מכזון את שמוועהו" משמע שני שMOVEDנו רחוב יותר, והוא הוא הפרשנות, לתלמיד יש שמוועה, ותפקידו לכוון אותה, ככלומר לפרש אותה נכוונה, ובכך להעמיד אותה על כיוונה הנכון. מלאכה זו היא מלאכה חשובה, ורקשה היא עד מאד, משום שהתלמיד הוא כל קיובל, כפי שהזכירנו לעיל.

על החשיבות הרבה שייחסו חז"ל למידה זו של 'המכון את שמוonto' על שני פירושיה נוכל ללמד מנוסחת הגר"א לקטע שנביא מסכת דרכ ארץ, "כל המשמש ת"ח מכון שמוonto, וכל שאין מכון שמוonto חייב מיתה".

כיצד ניתן לרכוש מידה חשובה זו? נראה את דברי מסכת דורך ארץ (פ"ז, ה"י) בעניין: "כל המשפיל עצמו, מכון את שמוonto, וכל העובר על דבריו חכמים, חייב מיתה...".

היכולת לכון את השМОונה תלואה במידה הענוהה. אדם שמשפיל את עצמו ועומדר בענוהה אל מול דבריו רבו, אל מול המסורת, אל מול דבר ה' המופיע בפניו, יכול לכון את שמוonto, יכול שמטעה זו על אף כל הקשיים תעמוד על מכונה. עירוב מסויים של מידת הגאווה יכול לפגוע בך. הגאווה היא היא מקור הבעה, והיא היא הסיבה לך שה תלמיד מקבל כפי יכולת הקיבול האישית והפרטית שלו, מעניק לשמוonto תוכן משלהו ומעצב אותה על פי אופיו. העמידה העצמית הגאה טומנת בחובה את הביעיות שבמערכת היחסים שבין רב לתלמידיו. הפתרון נעוץ במידת הענוהה, ובכך שאדם יעביר את מרכזו הכבור ממנו ולהאה, בכך שאדם לא יצטמצם במבטו הפרטוי והאישי, אלא יעלה את עצמו בעוזרת במידת הענוהה. נבייא כאן את הפתרון בלשונו הנפלאה של המה"ל בהקדמתו ל"תפארת ישראל", שם הוא עוסק בבעיה זו ובפתרונה: "אמנם להנצל מזה, כאשר יכון מעשו אל הש"ת אשר הוריש אל האדם התורה והחכמה, גם עתה יתן לו תורהנו יודרך אortho בנתיבות אמת, כי מאתו יצא תורה".

הgwim מוסקווים . . .

הר'ם של גבריאל מהישיבה
התיכוןית מספר:
היה לנו ויקוח לגביו הישיבה שהוא
ילמד בה בשנה הבאה. דיברנו על
ישיבה אחרת עלייה הוא חשב לפני
עתניאל, והוא אמר שהוא לא רוצה
ללכת לשם, כי הוא מרגיש שם

הוא לא יכול להשפיע מוספיק. אלה היו החיים שלו, הוא הרגיש שהוא
צריך לחת. הוא לא יכול ללכת למקום שהוא לא יכול לחת. התוכחנו
אם הוא צריך ללכת - שבשנים האלה הוא ישים קצת בעצמו,
שיתקדם בשבייל שע... אבל הוא פשוט רצה לחת.

❖ ❖ ❖

חבר מעתניאל מספר:

פעם בשיעור של הרב בני, הרבה בני הוכיר קורס מסוימים בכללה, ואמר
שהוא קורס שלא משקף בצורה נכונה את מה שהוא אמור לשקף.
גבריאל שি�שב לידי באותו השיעור אמר לי בלחש: אופס, עשית את
הקורס זהה...

ר' יהודה מורה

"האומר דבר בשם אומו". הוא למדת שכל האומר דבר בשם אומו
 מביא גאולה לעולם שנאמר: ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי¹.
 המעלה האחורונה במלח המעלות שהתורה נקנית בהן היא לא רק
 מעלה אחת נוספת, זאת היא המתקנה, הדתכלית של כל המעלות,
 בלשונו של הרציה קוק זצ"ל. לא מדובר כאן רק על פעהה טכנית של
 מסירות מקור השמורה, אלא יש כאן מידת מהותית בנפש האדם שיש
 לה השלכות רבות מעבר ללימוד תורה גרידא, והמשמעות להן הוא
 שהוא מביאה גאולה לעולם. כדי להבין עמוק את משמעותה, נתבונן
 תחילת בראייה שמציעה הברייתא. אין זה מקרה שהברייתא מביאה
 ראייה דזוקא מאסתר. במובן מסוים 'האומר דבר בשם אומו' הוא
 מהותה של כל מגילת אסתר ושל נס פורים. ההבדל העקרוני בין נס

חולק מהריעונות שאוביים מתחך סיכומי שיוריו של מירץ הרב עמיאל שטרנברג שליטא, בספר דוחרין
 לנעם וינברג ז"ל, "עימות בימיין גזח", עמור 118-122.

¹ שהות הרציה קוק זצ"ל, ארבעים ושמונה מעלות של קניין תורה, עמור 63. וראה עוד בספרו קניין תורה,
 עמור מט-כ"ה.

חנוכה לנס פורים הוא בכר שבחנוכה הנס היה נס גלי, ואילו בפורים הנס היה נס נסתר. נס נסתר מאופיין בכר שאפשר بكلות רבה יותר לסתורו אותו ולטעון שלא היה פה שום נס, כי אם מנהג הטבע בלבד. במגילת אסתר לא מופיע שם ה', אין שום הוכחה גלויה וברורה שהכול מעשה ה'. יכול הטוען לטעון שהכול צירוף מקרים, מול בעלמא. אבל המגילת מלמורת אותנו בדיק את ההיפר.

לקראת בית שני שאין בו נבואה, אין בו "ארון וכפורת וכרובים אש ושכינה ורוח הקודש ואורייט ותומים"², כלומר אין שכינה גלויה, צריכה האומה יכולה להתחמש בכישرون עמוק מאוד ועם זה בסיסי מאד - לדעת ילומר דבר בשם אומו", לדעת שהמלך שבמגילה אינו אחר מאשר מלך מלכי המלכים, לדעת שמנהלה האיוועים והנטיבות ההיסטוריה כולן הוא הקב"ה בכבוזו ובעצמו. לדעתשמי שהורד את המן הוא גם מי שהעה אותה, מי שהורד את ושתי הוא גם זה שהמלך את אסתר, הוא רומם את מרדכי, והוא גם זה שהביא רוח והצלחה לעם סגולתו. ילומר דבר בשם אומו" מתרפרש כאן אפוא יכולת להתבונן ולהבחין מי באמת עמד מאחורי הדברים, הן המדוברים והן המתראחים, בין מבון הפרטוי ובין מבון הלאומי. ואכן במגילת אסתר רוכשת האומה את כוחה לקראת בית שני ובעיקר לקראת הגלות הארוכה העומדת בפתח לאחר הבית השני. היא לומדת להתרומות מותruk כל הצורות ולהבין שיד ה' היא המשיכה לנחל את כל מהלכיה גם במחשיים. ובעיקר לומדת היא שיד ה' מובילת ומנונת את כל התרחישים והאירועים הכי רחוקים והכי מנוגדים לאוטו כיוון - لكראת הגאולה.

² יונמא ט ע"ב.

³ יונמא כ"א ע"ב.

ומי מתאים ללמד אותנו את הלימוד הגדול הזה אם לא אסתר, דזוקא אסתר אשר הייתה יכולה Zukof לעצמה הרבה וכויות אצל אחשורוש ובכל זאת בחרה לומר למלך את מזימת בגתן ותרש בשם מרדכי, היא אשר תדע בבוא העת להבין שה' הוא הגואל האמיתי ולא היא במילויו המתווכמות; היא אשר תדע לזרע מוחכמי הדור "כתבוני לדורות"⁴, כדי להאיר את עיני העם מכאן ולהבא, ולהביט אל מעבר להתרומות החיצונית. וכן, אומר המהרי", נבחרה דזוקא אסתר להוביל את מוחלך הגואלה זהה - כיון שהיא יודעת לומר דבר בשם אומרו:

אבל כאשר הייתה אסתר מוכנת לתלות הדבר במי שעשה, שחרי אמרה הדבר למלך בשם מרדכי אף מה שעשה אדם ולא אמרה לאחשורוש כי אני עשיתי הטובה הזאת לך כדי שיתיר המלך טוביה אליה, אלא תלתה במרדי, א"כ כל שכן שתיהה תוליה הגואלה ממי שבא הגואלה ממנה באמות שהוא ידעה והכירה בדבר זה כי הייתה חכמה גדולה מכרת הנשים שנעשו לה. וכן אמרו כל האומר דבר בשם אומו ראיו שתבו על ידו הגואלה.

(מהר"ל, אור חדש, עמוד קכ"ה)

אם נעמיק יותר, נוכל להבין שאין מדובר כאן בהסביר טכני בלבד. אסתר הייתה דבר בשם מרדכי, יודעת גם לומר דבר בשם הקב"ה.

⁴ מגילה ז ע"א.

מדובר כאן באישיותה הנפלואה של אסתר המגלמת בתוכה את הגואלה עצמה. לא רק בסיפור בוגן ותרש מוחאיםanno את אסתר אומרת בשם מרדכי, בכל הליכותיה ומעשייה עשו אסתר את פאמר מרדכי⁵,

ובಚיר, היא יודעת גם שלא לומר: "אין אסתר מגדת מולדתה ואת עמה כאשר צוה עליה מרדכי"⁶. היא יודעת להקשיב למרדכי ומפני מה שלעת כזאת הגעת למלכות"⁷, ומיבורו מותך כך את מקומה ואת תפקידה עד כדי מסירות נפש "וכאשר אבדתי אבדתי"⁸. אם כן, אסתר מחוברת בכל מהותה אל המקור, את כל כוחה היא שואבת מהשורש. אסתר, אשר בשמה מבטאת את הסתר הפנים - "אסתר מן התורה מנין"⁹ שנאמר ואנו כי הסתר אסתר פני מהם"¹⁰, היא אשר באישיותה הושפטת את העומק שבהסתור. שם השם המסתור מאחורי ההסתור וללא אותה "משגיח מן חולנות, מציע מן החורכים"¹¹. אישיות כזאת, בדרך חיה החזרות והעומקה, ללא ספק מקרבת ומביאה את הגואלה, את הופעת שם השם בכל רוחבי המציאות והחיים.

ומכאן ללימוד תורה. מעלה 'זה אומר דבר בשם אומרו' אינה רק מעלה הנמנע מלחתהדר בכבוד שאינו שלו. והוא דבר פשוט שבוראי לא נחשב כ'תכליות המעלות'. גם לא מדובר על מי שכצטו דברי אחרים זכר וזכיר את מקור השמועה. כאן מדוברשוב על תוכנה מהותית באישיות. 'זה אומר דבר בשם אומרו' הוא מי שבל מהותו היה כזאת. כל

⁵ אסתר ב, ב.

⁶ שם.

⁷ שם ד, ד.

⁸ שם ד, טו.

⁹ חולון קלט עיב.

¹⁰ שיר השירים ב, ט.

לימודו הוא לשם אומרו. בחלנת "לא אמר דבר שלא שמע מרבו"¹¹. וגם בש"א אמר דבר שלא שמעו אוזן מעולם¹² יודע שגם זה רק מתוך הבנה שהכל נובע כהמשך ישיר ממה שקיבל מרבו. מותוך כך הוא מתחבר לרבו ולרכו של רבו, וכך הלאה עד משה רבנו ועד ל"משה קיבל תורה מסיני"¹³ שבתחלת פרקי אבות, עד למקור נתינת התורה בסיני. וזה חיבור למדוגה הפנימית של התורה, לשורשה האלוהי אשר עבר דרך שרשורת הדורות מאין מזמן תורה בסיני ועד אלינו.

כמו אסתר, כך מי שידוע לומר דבר בשם אומרו, יודע גם לשיקר את התורה לאומר חמקורי והראשוני ולחותח ברווחות נתינת התורה אשר בדברי הטעז המפוזרים: "נותן לנו תמיד בכל יום תורהנו, דהיינו שאנו

עוסקים בה וממציא לנו הוא יתברך בה טעמי חדשים"¹⁴. לימוד תורה בצוואה זו את ההורף את הלימוד לייצירה חייה ודינאנטיית השואבת את כוחה ועוצמתה ממוקור נתינתה. המקור מועבר אלינו דרך כל הדמיות הנפלאות המזהירות בזוהר בשרשורת האורכה של "בשם אומרו". וכי שלא מביך בתורה תחילתה מביא חורבן לעולמי, כי הוא לומד את התורה במנתק מקורה, כפי שהוא לבעטאות זאת המהו"ל: "אבל עתה שלא היו מברכים בתורה תחילתה ולא היו דבקים בו יתברך במה שנתן תורה לישראל, גם אין לא היה השם יתברך עמם לקיים התורה, וזה היה גורם שאבallow הארץ"¹⁵.

הרי שמי שאומר דבר בשם אומרו מותוך כך גם יודע לביך בתורה תחילתה, ולא ספק מביא גואלה לעולם.

¹¹ סוכה כו ע"ב.

¹² סנהדרין קב ע"א.

¹³ אבות פ"א, מ"א.

¹⁴ אורח חיים סימן מו סק"ה.

¹⁵ ע"פ מסכת נדרים פ"א ע"א.

¹⁶ מהר"ל, תפארת ישראל, הקדמה עמי ג

גבריאל הי"ד לא ספק גilm בוחיו את התוכנה הנפלאה הזאת של האומר דבר בשם אומו, על אף שהיה ברוץ לישנות, מעולם לא החזק טובח לעצמו. תמיד ידע לשין את כישרונו למקורות ולהבין שהם רק מוטיפים לו אחריות בתפקידו בעולם, וזאת עד כדי מוכנות למסירות נפש, כפי שאמר לאחרתו שעונות ספרות לפני שנרצח.

וכמו אצל אסתר, כך אצל גבריאל הי"ד לא התחילה תוכנה זו ביחס לקב"ה כי אם התעללה לשם. היא התחילה קודם כל בדברים הקטנים של החיים - הוא התגאה בהורייו כיון שידע שהרבה מאמרותיו מוקרט אצל הורייו; הוא ייבר את מוריו ואף את הברי ידע לדעריך, כי הגיעו שהרבה מעצמיותו הוא ינק מהם.

תוכנית רוממה זו אומנם נגדעה באיבה אך אין ספק שבשנויותיה הקצרות היא הביאה גאולה לעולם ובוודאי ממשיכה לעשות כך בסמור לכיסא הכהה.

בדרכו זו אנו מצילחים לראות את שימוש הגאולה בוקעת ועולה מבעד לעננים אחרונים המנסים להסתירה, בשארית כוחם לפני שהם מתרפוגאים.

אגדות מוסאים . . .

גבrial הקפיד בדברי התורה שלו, לומר דבר בשם אומרו, אם אלו הדברים שלימדו אותו, ואם מומי שליכוד את רבותינו. כאשר גבריאל סיים את ששת סדרי המשנה בבר מצווה שלו, הוא פתח במלחים "ברצוני להודות לדבנים שעוזרו לי לקרוא את המשנה - הרב קהתי וברטנורא."

אחד מהחברים של גבריאל סיים בשבועה על מה שלמדו מגבריאל הרבה פעמים אנחנו מסתכלים על בן אדם, והוא בן שבילנו הוא מישחו שנראה רך לנו. זאת אומרים, אני מכיר את ראוון ואני יודע שראוון הוא כך וכך, אבל מישחו אחר שכיר את ראוון יודע שראוון הוא גם כך וכך - באופן אחר, אדם שלישי שכיר את ראוון יודע שראוון הוא עוד הרבה דברים שאנו לא יודעים. עצרנו, תमונות
כ אלה אפשר להשלים רק באירועים כאלה. עצרי.

אתה פוגש את כל האנשים שהכירו את גבריאל. לכל אחד מהאנשים כאן הוא סימל משה. פה ורך מילה, שם עשה מעשה. רק בהלויה שבה כל כך הרבה אנשים שהיו קשורים לוותו גבריאל שהיה קשור גם אליך אתה מתחילה לקלוט את התמונה. אתה מתחילה להבין שיש כל כך הרבה שלא ידעת. אחרי זה אתה יושב וחושב עוד קצת ואתה אומר - זה רק כמה אנשים אחרים יודעים על גבריאל שכן. אבל מה עם הדברים שאנשים לא יודעים?

מה. האומר דבר בשטח אומרו

כמה אנחנו יודעים? אחוות? חמיisha אחוות? עשרה אחוות? כונזען עולם
שלם של 70 וחצי שנים שנוצלו עד תום, שמהן גבריאל הפיק את
המורב.

אני חושב שגבריאל נתן לכל אחד לראות כמה שהוא משוה, כמו
שהוא עוב. אם זה היה בקריצת עין, במיליה, בכל דבר. זה כוח שלא
נגמר. ממש תחנת כוח כזו שסוטקתקות וכותקתקות.

אהובה צורפת, מוזנכת בכיתות ו- ז', מסכמתה:
האמת שיש הרבה מה בספר על גבריאל. אפשר למצוא בכל מידה על
גבריאל – אין סוף לדברים.

שמות המשתתפים בקובץ:

הרב מרדכי אלון, ראש ישיבת הכותל וראש תנועת 'מבראשית'.
אייל אלטיה, מדריך רוחני בישיבת עתניאל.
פרחיה (פיקי) אפטער, שילה, אביו של נעם אפטער הי"ד.
הרב שמואל אריאל, ראש המכול בישיבת עתניאל,
בנימין בהגן, אלקנה, אביו של נעם בהגן הי"ד.
הרב משה ראובן ביננטשטייך, ראש כולל 'תורת הנחלה', ירושלים, מלמד
בכפר אדומים.

הרב צבי במברגר, קרני שומרון, אביו של יהודה במברגר הי"ד.
אייל בן אליהו, כפר אדומים, מרצה ללימודי א"י במכללת הרוצוג, אלון
שבות.

ר' יואל בן הרוש, כפר אדומים, אמן ומרצה לפנימיות התורה.
הרב דוד בן חזון, רב הקיבוץ עין צורים ור"מ בישיבת עין צורים.
הרב גבריאל גולדמן, רב היישוב כפר אדומים.
הרב דאובן גראנברג, כפר אדומים, רבו של גבריאל.
הרב חיים דרוקמן, ראש הישיבה הגבוהה 'אור עצזון', מרכז שפירא,
נגה הכהן, כפר אדומים, עוכרת סוציאלית.
הרב ראי"ם הכהן, ראש ישיבת עתניאל.
הרב יובל ואדי, שימוש בר"מ בישיבת עתניאל.
הרב אלישע ושליצקי, אל עמי, ירושלים.
עמנואל ורחלפציג, כפר אדומים, ה'חברותא' של חיים חוטר - אביו של
גבריאל.

- רותי ועוזי זימן, רעות-מכבים, דוריו של צביקה זימן דיבז.
- חיים חוטר, אחיו של גבריאל.
- בן ישע חוטר, אחיו הבכור של גבריאל.
- יוסף (ספי) חוטר, אחיו הצעול של גבריאל.
- הרב יוחאי רז ימינוי, ראש כולל דעת ותבונה, ירושלים, לימד את גבריאל.
- הרב יצחק לוי, מנגיח רוחני בישיבת הר עצמון, אלון שבות.
- הרב שמואל לרונץ, ר"מ בישיבת עתניאל.
- פרופ' אלחנן יי' מאיר, פרופ' אמריטהוס לפטיאולוגיה ותלמיד בישיבת עתניאל.
- ר' יהודה מורג, ר"מ בישיבת מעלה אדומים, הר"ם של גבריאל.
- הרב נريا מנצורי, ר"מ בישיבת עתניאל, הר"ם של גבריאל.
- הרב יעקב נגן (גנק), ר"מ בישיבת עתניאל,
- דוד נתיב, מרצה לתנ"ך במכילת הרצוג, אלון שבות.
- הרב חיים סבתו, ר"מ בישיבת 'ברכת משה', מעלה אדומים.
- הרב חגיג סופר, ר"מ בישיבת מעלה אדומים, הר"ם של גבריאל.
- הרב דניאל דוב הכהן טבטסקי, ראש קהילת חסידי ביאלא, רמת בית שמש, וראש כולל 'טלם יעקב'.
- דר' ציון עוקשי, כפר אדומים, ראש החוג לשון מכללת אפרטה, ירושלים.
- הרב דוד פוקס, ר"מ בכלל 'מרץ', מבشرת ירושלים.
- עויזיאל פוקס, כפר אדומים, ראש החוג לתלמוד במכילת הרצוג, אלון שבות.

הרב מנחם פרומן, רב היישוב תקוע, מלמד בישיבת עתניאל.
הרב יוסף פרנקל, ראש היסيبة והתיכונית מדעיות מעלה אדומים.
הרב עמיה קולא, רב קיבוץ עלומים וראש בית המדרש של הגערין
התורני בלבד.

הרב בנימין קלמנזון, ראש ישיבת עתניאל.
הרב נחום אליעזר רביבויביך, ראש ישיבת ברכת משה, מעלה
אדומים.

הרב שלמה ריסקין, רב היישוב אפרת וראש מוסדות 'אור תורה סטן'.
חומר שופר, מורה, הדירך את גבריאל.

אלי שינגלד, חבר מורה וידיע, הדירך את גבריאל בישיבת התיכונית.
הרבי חבירון שילה, ר"מ בישיבת עתניאל.

ד"ר רון שלוטר, מרצה באוניברסיטת בר אילן.

הרבי אברהם שר שלום, רב היישוב אלוני הבשן.

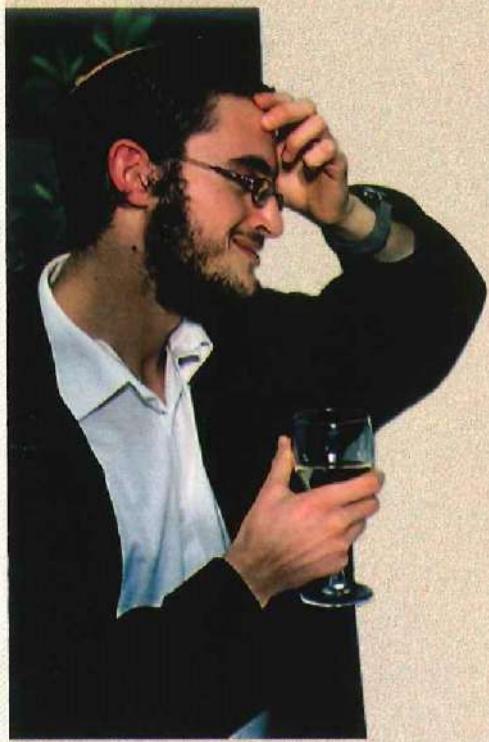
בועז אורדמן וצאב גינזבורג, חבריו של גבריאל מהישיבת התיכונית.

גַּבְרִיאָל הַלֵּד

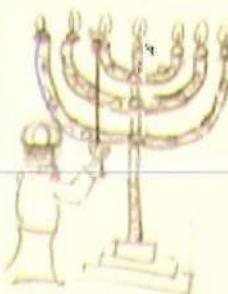

בנין דוד וו...
...בנין דוד וו...

...בנין דוד וו...

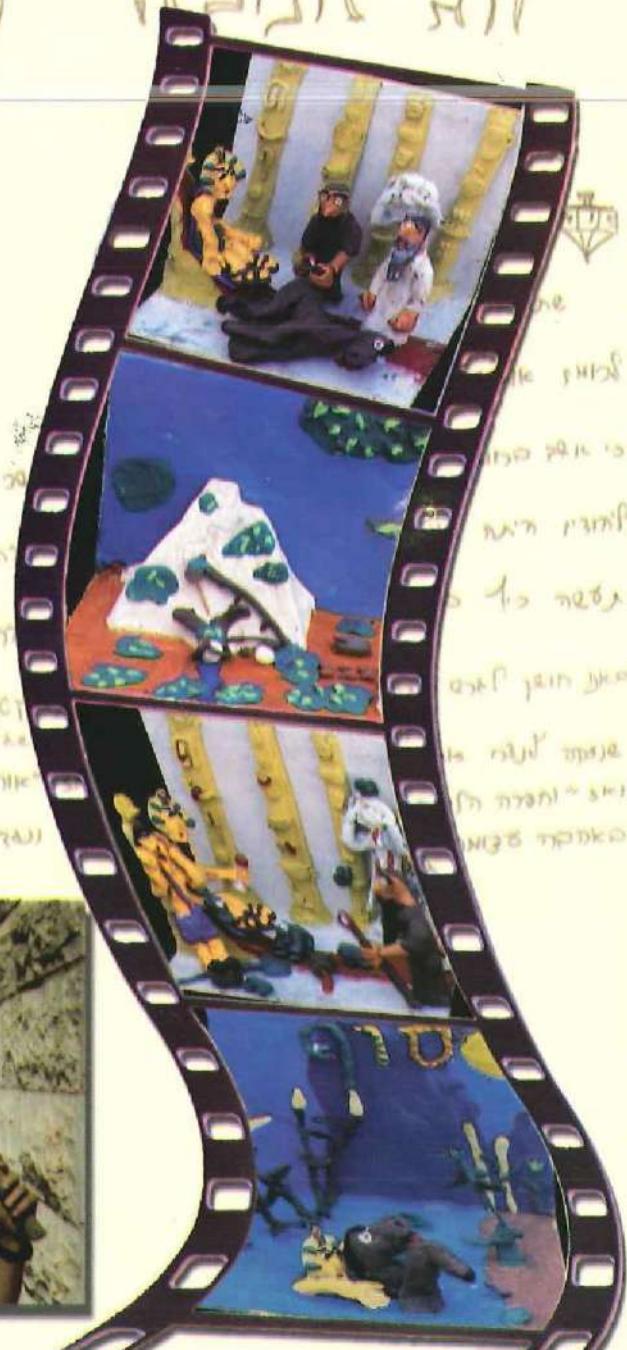
הסנהדרין

בנין דוד וו...
...בנין דוד וו...

בנין דוד וו...
...בנין דוד וו...

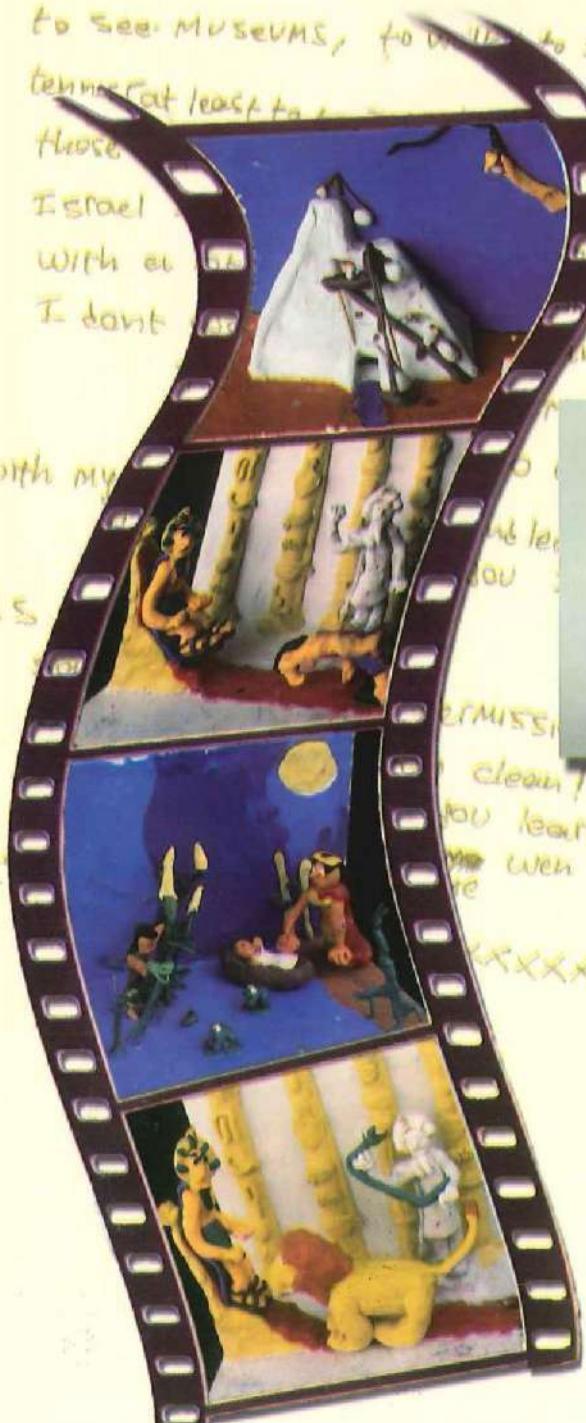
It was so difficult to be with you! [no meat, no
to see MUSEUMS, to walk to school, to drive on Hwy, to pi-
tchmanot at least to see you] . . . I wanted to be with you, etc.]

Israel
with all the
I don't

with my

P.S.

I will the time that I live
in Egypt/England
will be better. Now I am going
to stay!

PERMISSION
clean!
you learned with the Rabbi in
the even I will come in the ne

XXXXXX

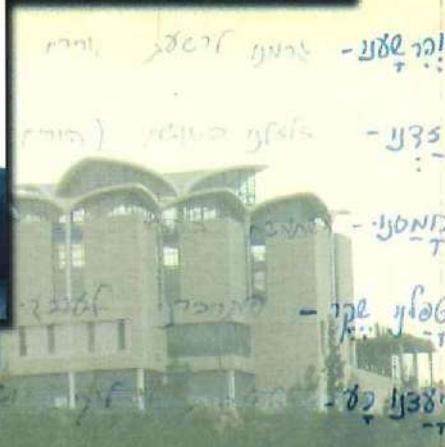
סניף - סניף

- 1362

- 1352

8 קיוק

הציג

!יכר עיר - סניף ג'זען

- 135

סניף - סניף

- 136

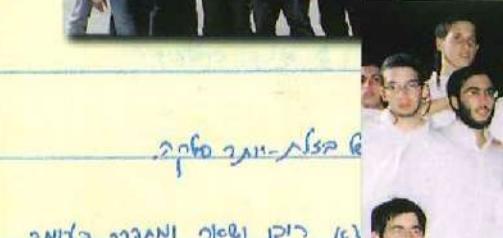
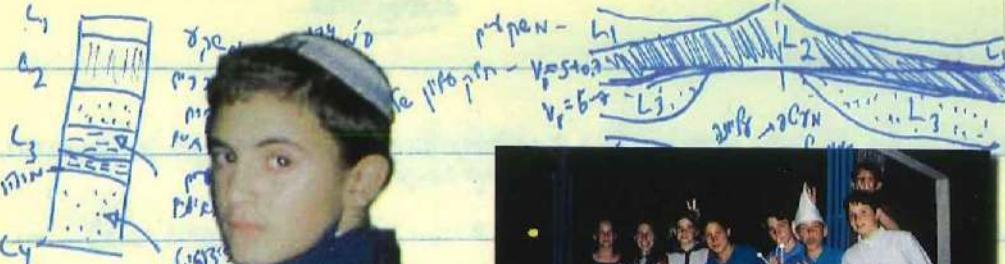
- 137

סניף נס ציונה -

סניף נס ציונה -

סניף נס ציונה -

12. מילוי של צדקה על כל גורלו. גזירים כחולים דבון-קון נ' נ'.

